This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

Tillhör
ndbokssamlingen
Utlånas ej

Digitized by Google

STIFTELSEN
KUNGSHOLMS ELEMENTARSKOLA
FÖR FLICKOR

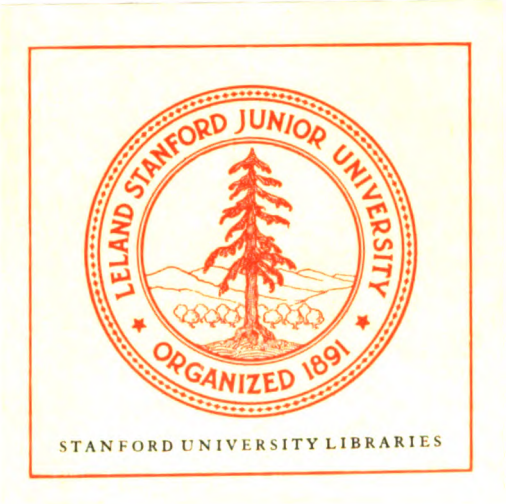

Digitized by Google

STIFTELSEN
KUNGSHOLMS ELEMENTARSKOLA
FÖR FLICKOR

Digitized by Google

Digitized by Google

N:r 1—2. Febr. 1920. Lösnummer 2:50

FJORTONDE ÅRGÅNGEN

MODERNA SPRÅK

Svensk Månadsrevy för undervisning i de tre huvudspråken

utgiven av

HERMAN SÖDERBERGH
Rektor vid Djursholms Samskola

N. OTTO HEINERTZ
Docent i tyska vid Lunds Universitet

INNEHÅLL:

	sid.
Étude sur la langue de Romain Rolland, **Carl O. Koch**	1
The New Ph. D. Degree, **G. E. F.**	36
Några anmärkningar till en omtyckt "Realienbuch", **Sten Lindgren**	37
Kommentaren till John Halifax, **S. B. Liljegren** *och* **R. E. Zachrisson**	40
Engelskan vid ett högre handelsinstitut, **Daniel Elfstrand**	45
Litteratur:	
Alphonse Daudet, Tartarin de Tarascon, valda kapitel med anm. av Ivan Pauli, **S. B. Liljegren**	47
Lektor Arthur Korlén †	48

Digitized by Google

På Moderna Språks Förlag i Malmö, har nyss utkommit:

TREDJE, UTVIDGADE OCH FÖRBÄTTRADE UPPLAGAN AV

SAMTLIGA REALSKOLESTILAR

V.T. 1907—H.T. 1919

63 stilar — 40 sidor — Kr. 1: 25

Utdrag ur förordet:

Föreliggande lilla häfte innehåller alla uppgifter för skriftlig översättning till tyska, engelska och franska i realskolexamen från första året, denna examen avlades, 1907, t. o. m. h. t. 1919. Antalet stilar är 63, däri inbegripna de fyra franska översättningsuppgifter, som givits vid Uppsala Enskilda läroverk samt de sju engelska uppgifter, som givits för engelska linjen vid Göteborgs Reallläroverk 1914—1919. Utgivarne ha tänkt sig, det skulle vara till fördel för lärare och lärjungar att hava alla dessa texter samlade i ett enda litet häfte, då ju en del av dem ej äro lätt tillgängliga.

I denna tredje upplaga av »Samtliga Realskolestilar», som utgives föga mer än fyra år efter den första, ha de tjugotre realskolestilar, som givits fr. o. m. h. t. 1915 t. o. m. h. t. 1919 inordnats på sina platser från innehållssynpunkt.

Samma numrering av styckena, som i den första upplagan och de trenne supplementen, har bibehållits i denna upplaga, med undantag av, att stycket 72 flyttats från slutet till början av Femte Avdelningen (Besök i Tyskland), och omnumrerats till N:o 60. Detta blev nödvändigt, för att bereda större utrymme för Sjätte Avdelningen, innehållande »Roliga Historier», som nu förekomma betydligt mera än under Realskolexamens första år, då uppgifter rörande hemliv och besök i utlandet voro förhärskande.

Dessutom är referenssystemet, såväl i marginalen, som i registret i denna upplaga, icke längre baserat på raderna utan på meningarne (rubriker och överskrifter likväl undantagna). Denna reformering torde göra det möjligt, att utan olägenhet använda registret ej endast till denna upplaga, utan även till varje annan upplaga av dessa synnerligen användbara texter, av vilka många upptagas i åtskilliga stilsamlingar.

Inom kort utkommer på samma förlag:

English Mistranslations of Fifty Junior Texts

(Realskolestilarna, V. T. 1907—V. T. 1917)

collected, arranged and annotated, (with an Index of Spelling Mistakes) by C. S. FEARENSIDE. 80 pp. — **5 kr.**

☞ Lärare kunna erhålla dessa **båda** böcker mot postförskott å **5 kr.**, portofritt vid **direkt** rekvisition hos den engelske utgivaren (Johannesgatan 20 IV, Stockholm).

MODERNA SPRÅK

Svensk Månadsrevy för undervisning i de tre huvudspråken

utgiven av

HERMAN SÖDERBERGH
Rektor vid Djursholms Samskola

N. OTTO HEINERTZ
Docent i tyska vid Lunds Universitet

FJORTONDE ÅRGÅNGEN

1920

Digitized by Google

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES
STACKS
JUN 7 - 1968

Digitized by Google

MODERNA SPRÅK:

ÅRGÅNG XIV (1920)

INNEHÅLL:

N:r 1—2. Februari.

Sid.

Étude sur la langue de Romain Rolland, **Carl O. Koch**... 1
The New Ph. D. Degree, **G. E. F.** 36
Några anmärkningar till en omtyckt "Realienbuch", **Sten Lindgren** 37
Kommentaren till John Halifax, **S. B. Liljegren** *och* **R. E. Zachrisson** 40
Engelskan vid ett högre handelsinstitut, **Daniel Elfstrand** 45
Litteratur:
Alphonse Daudet, Tartarin de Tarascon, valda kapitel med anm. av Ivan Pauli, **S. B. Liljegren** 47
Lektor Arthur Korlén † 48

N:r 3. Mars.

Österrike och Franz Grillparzer, **Hilmer Gillqvist**..... 49
En prepositionsfråga i tyskan, **Heinz Hungerland, Ernst A. Meyer, E. Theodor Walter, Benno Rosenbund** 64
Genmäle till Herr Sten Lindgren, **C. A. Ringenson** 69
Engelskan vid ett högre handelsinstitut, **Gunnar Björklund, Daniel Elfstrand** 70

N:r 4. April.

Vårens studentstilar 75
Engelskan vid ett högre handelsinstitut, **Gunnar Björklund** 90
Sommarkurser i London 90

Digitized by Google

N:r 5. Maj.

Vårens realskolestilar 91
Litteratur:
Peter Rosegger, Der Höllbart, mit Kommentar herausg. v. Carl Collin u. Heinz Hungerland, **Claës Oldin** ... 101
Rättelser 106

N:r 6. September.

La langue de Romain Rolland, **Gunnar Biller**..... 107
Quelques remarques sur l'imparfait et le passé simple, **Herman Söderbergh** 115
Genmäle, **Carl O. Koch** 118
Fem verk av R. L. Stevenson, **Hilmer Gillqvist**..... 119
Zur Personifikation geographischer Namen im Deutschen und im Schwedischen, **Eugen Hoeniger** *und* **N. Otto Heinertz** 123
Engelskan vid ett högre handelsinstitut, **Daniel Elfstrand** 126
Litteratur:
Notes on »Short Chapters on English Life», **Henry Alexander** 128
S. Zetterström, Översättningsövn. till engelska, **G. E. Fuhrken** 130
André Lichtenberger, Mon petit Trott (Carl S. R. Collin), **Ivan Pauli** 131
Insända böcker..... 134
Insända tidskrifter 135
An alle Kollegen und Freunde geistiger Arbeit 136

N:r 7—8. November.

Språkundervisning, **Daniel Elfstrand** 139
Litteratur:
Louis Tracy, Rainbow Island (Kock-Thorn), **S. B. Liljegren** 158
Emil Löftman, Kortfattad tysk grammatik, **N. Otto Heinertz** 159
Höstens studentstilar 163
Höstens realskolestilar 179
Litteratur:
Jespersen-Saraww-Rodhe, Engelsk nybörjarbok, **Ivar Belanner** 185

Digitized by Google

N:r 9. December.

Språkundervisning (Forts.), **Daniel Elfstrand** 187
Ett fall av infinitivattribut i engelskan, **Arvid Smith**..... 199
"Meine Truppen haben wie die Löwen gefochten", **Arvid Smith** 200
Contemporary English Poetry (I), **F. J. Fielden** 203
Litteratur:
Paul Bourget, Monique (ed. Carl S. R. Collin), **Herman Söderbergh** 208
Hugo Hultenberg, Pages françaises, **Herman Söderbergh** 212
Hjalmar Falk, Det tyske Sprogs Syntax.
Akademiske Avhandlinger over tysk Sprog:
I. *Thorolf Holmboe, Untersuchungen über den Gebrauch des Konjunktivs in der neuesten deutschen Literatur*.....
II. *Rudolf Stenstad, Untersuchungen über die deutsche Wortstellung*.....
III. *Asta Schiødt-Larsen, Sprachliche Eigentümlichkeiten einiger norddeutschen Schriftsteller*.....
} **N. Otto Heinertz** 213
H. Klinghardt und G. Klemm, Übungen im englischen Tonfall, **G. E. Fuhrken**..... 217
Rättelse, **P. Méaly** *och* **N. Otto Heinertz** 218

Digitized by Google

Innehållsförteckning efter innehållets art.

I. Språkpedagogiska inlägg.

	Sid.
Engelskan vid ett högre handelsinstitut. *Daniel Elfstrand*	45
D:o *Gunnar Björklund* och *Daniel Elfstrand*	70
D:o *Gunnar Björklund*	90
D:o *Daniel Elfstrand*	126
Språkundervisning. *Daniel Elfstrand*	139, 187

II. Artiklar av grammatiskt, litteraturhistoriskt, språkhistoriskt, stilistiskt e. d. innehåll.

Étude sur la langue de Romain Rolland. *Carl O. Koch*	1
La langue de Romain Rolland. *Gunnar Biller*	107
Quelques remarques sur l'imparfait et le passé simple. *Herman Söderbergh*	115
Genmäle. *Carl O. Koch*	118
Österrike och Franz Grillparzer. *Hilmer Gillqvist*	49
En prepositionsfråga i tyskan. *Heinz Hungerland, Ernst A. Meyer, E. Theodor Walter, Benno Rosenbund*	64
Fem verk av R. L. Stevenson. *Hilmer Gillqvist*	119
Zur Personifikation geographischer Namen im Deutschen und im Schwedischen. *Eugen Hoeniger* und *N. Otto Heinertz*	123
Ett fall av infinitivattribut i engelskan. *Arvid Smith*	199
»Meine Truppen haben wie die Löwen gefochten». *Arvid Smith*	200
Contemporary English Poetry (I). *F. J. Fielden*	203

III. Diverse.

The New Ph. Degree. *G. E. F.*	36
Några anmärkningar till en omtyckt »Realienbuch». *Sten Lindgren*	37
Genmäle till Herr Sten Lindgren. *C. A. Ringenson*	69
Notes on »Short Chapters on English Life». *Henry Alexander*	128
Kommentaren till John Halifax. *S. B. Liljegren* och *R. E. Zachrisson*	40
Sommarkurser i London	90
Rättelser	106, 218
An alle Kollegen und Freunde geistiger Arbeit	136
Lektor Arthur Korlén †	48

Digitized by Google

IV. Översättningar och kommentarer m. m.

A. *Studentexamen.*

1) Översättningsprov.

Sid.

V. T. 1920. Engelskt översättningsprov för realgymnasiet. *C.S. Fearenside — F. J. Fielden — G. E. Fuhrken* ..... 75, 76—79
D:o för latingymnasiet. *C. S. Fearenside — F. J. Fielden — G. E. Fuhrken* ..... 81, 86—88
Franskt översättningsprov för realgymnasiet. *P. Méaly — Virgile Pinot — M. Ranson* ..... 76, 79—80
D:o för real- och latingymnasiet. *P. Méaly — Virgile Pinot — M. Ranson* ..... 82, 88—89
Tyskt översättningsprov för real- och latingymnasiet. *Ernst A. Meyer — Benno Rosenbund — E. Th. Walter* ..... 81, 82—86
H. T. 1920. Engelskt översättningsprov för realgymnasiet. *C. S. Fearenside — F. J. Fielden — G. E. Fuhrken* 163, 164—167
D:o för latingymnasiet. *C. S. Fearenside — F. J. Fielden — G. E. Fuhrken* ..... 169, 175—177
Franskt översättningsprov för realgymnasiet. *P. Méaly — M. Pinot — M. Ranson* ..... 164, 167—168
D:o för real- och latingymnasiet. *P. Méaly — M. Pinot — M. Ranson* ..... 169, 177—179
Tyskt översättningsprov för real- och latingymnasiet. *E. Th. Walter — Ernst A. Meyer — Benno Rosenbund — Paul Heinrich Soblik* ..... 169, 170—174

2) Uppsatsuppgifter.

Uppgifter för uppsats på engelska eller franska för realgymnasiet ..... V. T. 1920... 75; H. T. 1920... 163
Uppgifter för uppsats på tyska eller franska för realgymnasiet samt på tyska eller engelska eller franska för latingymnasiet ..... V. T. 1920... 81; H. T. 1920... 168

B. *Realskolexamen.*

1) Översättningsprov.

V. T. 1920. Tyskt översättningsprov. *Ernst A. Meyer — Benno Rosenbund — E. Th. Walter* ..... 91, 92—96
Engelskt översättningsprov. *C. S. Fearenside — F. J. Fielden — G. E. Fuhrken* ..... 96, 97—100
"Under the Greenwood Tree". *C. S. Fearenside — G. E. Fuhrken* ..... 100—101
H. T. 1920. Tyskt översättningsprov. *Ernst A. Meyer — Benno Rosenbund — Paul Heinrich Soblik — E. Th. Walter* ..... 179, 180—183
Engelskt översättningsprov. *C. S. Fearenside — F. J. Fielden* ..... 183, 184—185

Digitized by Google

2) Reproduktionsprov.

Sid.
V. T. 1920. Tyskt reproduktionsprov ... 91
Engelskt » ... 96
H. T. 1920. Tyskt » ... 179
Engelskt » ... 183

V. Böcker.

Alphonse Daudet, Tartarin de Tarascon, med anm. av *Ivan Pauli* **S. B. Liljegren** ... 47
Peter Rosegger, Der Höllbart, mit Kommentar herausg. v. *Carl Collin* u. *Heinz Hungerland*. **Claës Oldin** ... 101
S. Zetterström, Översättningsövningar till engelska. *G. E. Fuhrken* ... 130
André Lichtenberger, Mon petit Trott. avec des notes par *Carl S. R. Collin*. **Ivan Pauli** ... 131
Louis Tracy, Rainbow Island, *E. A. Kock—Chr. Thorn*. **S. B. Liljegren** ... 158
Emil Löftman, Kortfattad tysk grammatik. **N. Otto Heinertz** ... 159
Jespersen-Sarauw-Rodhe, Engelsk nybörjarbok, **Ivar Belanner.** ... 185
Paul Bourget, Monique, avec des notes par *Carl S. R. Collin*. **Herman Söderbergh** ... 208
Hugo Hultenberg, Pages françaises. **Herman Söderbergh.** ... 211
Hjalmar Falk, Det tyske Sprogs Syntax. Akademiske Avhandlinger over tysk Sprog:
I. *Thorolf Holmboe*, Untersuchungen über den Gebrauch des Konjunktivs in der neuesten deutschen Literatur ...
II. *Rudolf Stenstad*, Untersuchungen über die deutsche Wortstellung ...
III. *Asta Schiødt-Larsen*, Sprachliche Eigentümlichkeiten einiger norddeutschen Schriftsteller ...
} **N. Otto Heinertz** 213
H. Klinghardt und G. Klemm, Übungen im englischen Tonfall, **G. E. Fuhrken** 217
Insända böcker ... 134
Insända tidskrifter ... 135

Digitized by Google

MODERNA SPRÅK

SVENSK TIDSKRIFT FÖR UNDERVISNING I DE TRE HUVUDSPRÅKEN TYSKA, ENGELSKA, FRANSKA

UTGIVEN AV

HERMAN SÖDERBERGH OCH N. OTTO HEINERTZ.

ÅRG. XIV. 1—2 * LUND * Februari 1920

ÉTUDE SUR LA LANGUE DE ROMAIN ROLLAND.

Je n'aurai pas, dans les pages suivantes, la prétention de me faire l'émule des littérateurs et critiques qui nous ont déjà donné de si fins exposés de l'œuvre de Romain Rolland. Je ne vise point si haut. J'essaierai d'abord de relever quelques traits caractéristiques de son style, pour passer ensuite à un examen de sa langue au point de vue linguistique. Les lecteurs de M. S. trouveront peut-être sacrilège que ce grand auteur soit exposé à la pédanterie d'un philologue, mais j'espère qu'ils voudront bien me pardonner, tant d'autres auteurs éminents ayant subi le même traitement.

Les matériaux de cette étude m'ont été fournis surtout par l'œuvre principale de Rolland, le grand roman Jean Christophe, mais la plupart de ses autres ouvrages ont été examinés, et même son dernier livre, Colas Breugnon, qui vient de paraître.[1]) J'espère donc que rien d'essentiel à la caractéristique de sa langue n'a été laissé de côté, bien que des considérations d'espace m'aient forcé de me borner à certains côtés du sujet. — Sur beaucoup de points j'ai eu l'avantage de pouvoir consulter M. P. Méaly de Stockholm et M. R. Rest de Göteborg, à qui je présente tous mes remerciements pour leurs renseignements instructifs.

A. Quelques traits caractéristiques du style de Rolland.

En général, sa langue se distingue par sa sobriété et sa pureté. On ne trouve pas dans son œuvre beaucoup de ces périodes complexes, de ces phrases guindées, de ces termes

[1]) En citant des passages de Jean Christophe je donnerai seulement le numéro du volume (I, II etc.). Pour les autres ouvrages, je me servirai d'abréviations faciles á reconnaître, comme Au Dessus — Au-Dessus de la Mêlée; Théâtre — Théâtre de la Révolution.

Digitized by Google

techniques, ni ces descriptions encombrées d'une foule d'accessoires insignifiants, ni ces négligences et licences qui sont si fréquentes chez bien des auteurs modernes. L'examen de sa langue n'est donc pas si lucratif pour celui qui cherche des irrégularités et des néologismes que par ex. celle de Pierre Mille, et cela tient, bien entendu, en partie à la différence de leurs sujets.

Quelquefois pourtant la simplicité de son style cède à des effusions lyriques, surtout aux descriptions des grandes époques de la vie de Jean Christophe. Alors Rolland s'élève à une grande beauté de style; les métaphores abondent, et la langue elle-même semble frisonner sous l'influence des émotions et des pensées qu'elle dépeint. C'est le vrai style impressionniste: les mots sont expressifs, les phrases se bousculent avec un empressement haletant ou s'épanouissent avec une douce sérénité. L'auteur se sert souvent de ce style impressionniste et poétique pour introduire une nouvelle phase de la vie de son héros ou pour en terminer une époque passée. Comme exemple citons les passages suivants:

IV 373 «Soir d'octobre. Un soleil tiède et pâle. La campagne languissante s'assoupit. De petites cloches de villages tintent sans se presser dans le silence des champs. Au milieu des labours, des colonnes de fumée montent lentement. Une fine brume flotte au loin. Les brouillards blancs... attendent pour se lever l'approche de la nuit...»

IX 301. [Christophe s'était réfugié dans une ferme du Jura suisse] «Ciel éteint. Vie disparue. Une étendue abstraite aux lignes effacées. Tout dormait sous la neige. Seuls, la nuit, dans la forêt, les renards glapissaient. C'était la fin de l'hiver. Hiver tardif. Interminable hiver. Lorsqu'il semblait fini, il recommençait toujours.»

VII 1—2. [Christophe a rencontré Olivier]. «J'ai un ami!... Douceur d'avoir trouvé une âme, où se blottir au milieu de la tourmente... N'être plus seul, ne devoir plus rester armé toujours, les yeux toujours ouverts et brûlés par les veilles. jusqu'à ce que la fatigue vous livre à l'ennemi!... J'ai un ami! Loin de moi, près de moi, toujours en moi. Je l'ai, je suis à lui. Mon ami m'aime. Mon ami m'a. L'amour a nos âmes en une âme mêlées.»

Les trois sujets qui inspirent les plus belles pages sont: la nature, l'amour ou l'amitié, et la musique. Aux grands moments de sa vie, quand Christophe est très malheureux ou très heureux, il se réfugie au sein de la nature, c'est elle qui guérit ses blessures et qui est le témoin sympathique de ses transports de joie ou d'affliction. Ce sont les grands troubles de la nature qui accompagnent les crises de son existence, comme lorsque Christophe est ressuscité à la vie et au combat par l'orage de printemps [IX 321 ss]. C'est le bruit du Rhin qui forme le ton principal dans la symphonie de sa vie, et il n'oublie jamais les fortes impressions reçues pendant la jeunesse par ce fleuve puissant. Aussi pour dépeindre d'autres pays Rolland trouve des expressions admir-

Digitized by Google

ables, comme les paysages suisses et italiens. Ce qui est curieux, c'est que Paris même, où Christophe passe une grande partie de sa vie et qui a inspiré tant de pages enthousiastes à d'autres écrivains par sa beauté et sa grâce, n'ait presque pas été jugé digne du moindre éloge.

Les amours et les amitiés de Christophe font aussi un des sujets favoris de Rolland et ont inspiré quelques-unes de ses plus belles pages, depuis la passionnette si timide et si touchante pour Minna et l'amitié si gauche et si ardente pour Otto jusqu'aux deux grandes passions de sa vie, son amitié pour Olivier et son amour pour Grazia. Ou bien lisez les pages où l'auteur décrit la lune de miel d'Olivier et de Jacqueline (VIII 101—2), pleine d'un amour si passioné qu'il présage déjà les ruptures à venir.

On comprend qu'il soit tentant pour un professeur de musique de suivre le développement intérieur et extérieur d'un musicien. Peut-être y a-t-il peu de passages aussi admirables dans ce libre admirable que celui où l'auteur trace l'éveil du génie musical chez son héros ou qu'il dépeint l'influence tantôt bienfaisante tantôt désastreuse de la musique sur l'esprit humain. Et quelle beauté dans le tableau qu'il nous fait de la création d'une œuvre musicale [X 259—61]!

En dix volumes Rolland nous fait suivre les vicissitudes de son héros, ses rares succès et ses adversités fréquentes, et malgré les trois mille pages la lecture ne nous lasse jamais, car l'auteur a appris le secret de laisser de côté tout ce qui est insignifiant et indifférent, s'approfondissant en revanche sur l'essentiel, sur tout ce qui sert à rendre l'image des personnages principaux plus complète. Par certains traits peu importants en soi il met en lumière certains côtés de leurs caractères. Ainsi nous comprenons bien l'esprit indépendant de Christophe, en entendant comment lui, le pauvre hère sans le sou, insiste à payer le dîner qu'il prend en compagnie de son riche ami Otto. Et avec quel charme ne dépeint-il pas l'âme naïve et aimable du vieux Schultz attendant l'arrivée de Christophe avec tant d'impatience qu'il va à la gare une demi-heure avant l'arrivée du train et manque le train tout de même par pure nervosité. Je n'insisterai plus sur ces petits traits caractérististiques, je veux seulement faire remarquer que, parfois, ils sont trop stéréotypes. On trouve par exemple un geste favori servant à exprimer une certaine disposition d'opposition, celui de tirer la langue; il revient un peu trop souvent (IV 229, V 274, VIII 77 etc).

Ce n'est pas seulement Christophe, son développement intérieur et extérieur que Rolland dépeint, c'est aussi un tableau de tout l'entourage de son héros, de la ville allemande où il naquit et grandit, et de Paris avec toutes ses différentes classes et milieux; oui, ce roman est plus qu'un roman, c'est le miroir d'une époque. L'auteur y trouve le moyen d'exprimer ses opinions et ses théories vis-à-vis de tous les phénomènes et de tous les problèmes de la

Digitized by Google

société moderne. Son esprit critique est toujours en évéil; il n'est pas plus indulgent pour les abus parisiens que pour l'étroitesse de la bourgeoisie allemande, et on comprend que beaucoup de ses compatriotes soient peu flattés en lisant La Foire sur la Place. Mais à mesure que Christophe avance en âge et que son esprit mûrit, sa critique devient plus bienveillante; ce qu'il a condamné dans l'impétuosité de sa jeunesse se montre à l'homme mûri sous un autre aspect, et il ne craint pas de faire la révision de ses jugements. Christophe avec toutes ses qualités et tous ses défauts est bien allemand, son ami Olivier, de son côté, représente ce qu'il y a de meilleur dans la nation française; évidemment le noble but de l'auteur en écrivant le roman a été de rapprocher ces deux grandes nations pour qu'elles puissent se mieux comprendre l'une l'autre et, par conséquent, s'aimer mieux. Quelle ne dut pas être sa déception d'assister à la grande conflagration européenne, et quelles souffrances n'a-t-il pas dû endurer de garder son équilibre et sa position «au dessus de la mêlée»!

Il serait sans doute intéressant de faire un examen détaillé des idées principales de Romain Rolland, telles qu'elles sont énoncées dans son grand roman, mais cela me mènerait trop loin. Pourtant je ne peux m'abstenir d'en relever quelques-unes qui me semblent être d'un intérêt spécial.

1. Pensées sur les nations allemande et française.

Maintenant que nous avons assisté à la grande mêlée de presque tous les peuples d'Europe, il n'est pas sans intérêt de lire ce que pensait, avant la guerre, des différentes nations un Français à l'esprit large et cultivé. Rolland n'est pas moins sévère pour ses propres compatriotes que pour les étrangers, ce qui s'explique par le fait qu' «on est plus exigeant pour son pays que pour un autre, et on souffre davantage de ses faiblesses.»

«Toute race, tout art a son hypocrisie. Le monde se nourrit d'un peu de vérité et de beaucoup de mensonge ... Ces mensonges s'accomodent à l'esprit de chaque race; ils varient de l'une à l'autre: ce sont eux qui rendent si difficiles aux peuples de se comprendre, et qui leur rendent si facile de se mépriser mutuellement. La vérité est la même chez tous; mais chaque peuple a son mensonge, qu'il nomme son idéalisme.» IV 21.

Le jeune Christophe, avec l'intolérance de la jeunesse, ne peut pas supporter l'atmosphère bornée et étroite de la ville allemande où il grandissait. Il découvrit le mensonge de l'art allemand:

«Il voyait l'art allemand tout nu. Tous ... étalaient leurs âmes avec une complaisance attendrie. L'émotion débordait, la noblesse ruisselait, le cœur se fondait en effusions éperdues; les écluses étaient lâchées à la redoutable sensibilité germanique ... c'était une inondation: la pensée allemande dormait au fond ...

Digitized by Google

Tout en sable. Point de roc. Une glaise humide et informe ...» IV 24—5.

«(Christophe parle:) En Allemagne, nous avons l'hypocrisie de parler toujours d'idéalisme en poursuivant toujours notre intérêt, et même de croire que nous sommes idéalistes, en ne pensant qu'à notre égoisme. Mais vous (= les Français) êtes bien pires: vous couvrez du nom d'Art et de Beauté votre luxure nationale.» V 133.

«Surtout depuis les victoires allemandes, ils (= les Allemands) s'évertuaient à faire un compromis, un mic-mac écœurant de la force nouvelle et des principes anciens. Le vieil idéalisme n'avait pas été renoncé ...; on s'était contenté de le fausser, pour le faire servir à l'intérêt allemand ... Quand on était battu, on disait que l'Allemagne avait l'humanité pour idéal. Maintenant qu'on battait les autres, on disait que l'Allemagne était l'idéal de l'humanité ... A vrai dire l'Allemagne avait tant souffert, pendant des siècles, d'avoir l'idéalisme et de n'avoir pas la force, qu'elle était bien excusable de faire le triste aveu qu'avant tout, il fallait la Force, quelle qu'elle fût.» IV 351.

D'un autre côté, il voit aussi ce qu'il peut y avoir de beau dans cet «idéalisme allemand». Une jeune fille qui est devenue aveugle à la suite d'un accident, essaie de vivre comme si elle ne l'était pas, elle s'obstine à ignorer son mal, faisant des remarques sur la beauté du jour et du paysage. Christophe en fut touché:

«Et il songeait à cette fille, enveloppée de ténèbres, qui niait ses ténèbres, et voulait se persuader que ce qui était n'était pas, et que ce qui n'était pas était. — Alors il vit la grandeur de l'idéalisme Allemand, qu'il avait tant de fois haï, parce qu'il est chez les âmes médiocres une source d'hypocrisie et de niaiserie. Il vit la beauté de cette foi qui se crée un monde au milieu du monde, et différent du monde, comme un îlot dans l'Océan. — Mais il ne pouvait supporter cette foi pour lui-même ... La vie! La vérité! Il ne voulait pas être un héros qui ment.» IV 348.

Quand Christophe a dû quitter l'Allemagne après une rixe sérieuse et s'enfuit en France, tout lui est neuf. Il étudie les conditions des différentes classes et professions à Paris avec beaucoup d'intérêt, et par sa bouche Rolland nous fait entendre la vérité sans fard sur les coteries mondaines, les artistes, les écrivains, les acteurs, les politiciens, etc. Les idées de Christophe sur les Français sont d'abord toutes bouleversées par ce qu'il voit dans 'la Foire sur la Place':

«Il croyait, d'après l'opinion courante, que les Français étaient un peuple pondéré, sociable, tolérant, aimant la liberté. Et il trouvait des maniaques d'idées abstraites, malades de logique, toujours prêts à sacrifier les autres et eux-mêmes à un de leurs syllogismes. Ils parlaient constamment de liberté, et personne n'était moins fait pour la comprendre et pour la supporter. Nulle

Digitized by Google

part, des caractères plus froidement, plus atrocement despotiques par passion intellectuelle, ou par passion de vouloir toujours avoir raison.« V 202.

Si les Allemands ressemblaient à une 'glaise humide et informe', les Français en étaient le parfait contraste: «le type du Français intelligent qui n'est pas »humain». Un caillou dur comme fer: rien n'y peut pénétrer; et il casse tout ce qu'il touche.» V 202.

«Dans chaque Français, il y a un Robespierre. Il faut toujours qu'il décapite quelqu'un ou quelque chose, afin de le rendre pur.» V 76 [1])

Christophe, bien qu'une nature forte et indépendante, est bientôt influencé par le milieu parisien:

«L'atmosphère de Paris est bien forte: elle modèle les âmes les plus rebelles. Et moins que toute autre, une âme germanique est capable de résister: elle se drape en vain dans son orgueil national, elle est, de toutes les âmes européennes, la plus prompte à se dénationaliser. Celle de Christophe avait déjà commencé de prendre à l'art latin une clarté, une sobriété, une intelligence des sentiments, et même une beauté plastique qu'elle n'aurait jamais eues sans cela.» V 233.

Christophe, de son côté, avec sa vitalité et sa fougue exerce une grande influence sur son entourage: il cherche à leur souffler un peu de son énergie. Il leur dit:

«Le grand ennemi, c'est la neurasthénie, le doute ... la France meurt. Votre silence (= le silence de l'élite intellectuelle la tue. Elle meurt dans chacune de vos énergies qui meurent de vos pensées qui se résignent, de vos bonnes volontes stériles, dans chaque goutte de votre sang qui se tarit, inutile ... Debout! Il faut vivre! Ou, si vous devez mourir, vous devez mourir debout.» VII 200.

Quand la guerre est au point d'éclater entre la France et l'Allemagne, Christophe et ses amis français ont beaucoup de peine à s'entendre. Leur manière de voir est très différente:

«Un honnête Allemand apporte à la discussion une bonne foi, que n'a pas toujours l'amour-propre passionné d'un Latin, si sincère qu'il soit.» VII 226.

Le grand événement de la vie de Christophe fut son amitié avec Olivier, le jeune écrivain et poète français. Ces deux se complètent à merveille:

«Chacun apportait des richesses immenses, dont lui-même jusque-là n'avait pas pris conscience; le trésor moral de son peuple; Olivier, la vaste culture et le génie psychologique de la France; Christophe, la musique intérieure de l'Allemagne et son intuition de la nature.» VII 32.

---

[1]) Comme aujourd'hui que les Français veulent 'décapiter' l'Allemagne pour la 'rendre pure'.

Digitized by Google

C'est Olivier qui ouvre les yeux de Christophe sur la vraie grandeur de la France, la France qu'on trouve quand on a percé la couche supérieure, la société débauchée, les hommes de plaisir, les viveurs, les politiciens etc. Alors on découvre le peuple économe, laborieux, tranquille, l'élite intellectuelle aspirant à la vérité et à la liberté absolues, «les ruches laborieuses, la cité du travail, la fièvre des études». Il faut lire ses exposés enthousiastes de cette France si inconnue aux étrangers (VII 33—8, 97—99 etc.).

Christophe, qui croyait que les Français était un peuple décrépit et mourant, voit qu'ils sont encore jeunes et forts; quand on les croit finis, ils recommencent. Maintenant, après la guerre, nous savons, combien étaient vraies ces observations sur le vrai caractère des Français.

«Il entrevoyait, pour la première fois, ce peuple de France, qui donne l'impression d'une durée éternelle, qui fait corps avec sa terre, qui a vu passer, comme elle, tant de races conquérantes, tant de maîtres d'un jour, et qui ne passe pas.» V 297.

[Christophe écrit à Grazia:] «Mon amie, quel peuple étrange que ces Français! Il y a vingt ans, je les croyais finis. Ils recommencent ... Dans l'instant qu'on les croit acharnés sur des ruines, avec ces ruines mêmes ils posent les fondations d'une ville nouvelle ... Sous leur anarchie, il y a des instincts communs, il y a une logique de race qui leur tient lieu de discipline... Cette discipline est peut-être ... plus solide que celle d'un régiment prussien ... Les plus révolutionnaires sont peut-être ... ceux qui se rattachent aux traditions les plus anciennes. J'ai trouvé dans les syndicats et chez les plus marquants parmi les jeunes écrivains, des âmes du moyen âge.» X 78—81.

[Grazia écrit à Christophe sur les Français] «On peut ne pas les aimer. Mais quel peuple intelligent! Il y a des peuples médiocres, que sauve leur bon cœur ou leur vigueur physique. Les Français sont sauvés par leur intelligence. Elle lave toutes leurs faiblesses. Elle les régénère. Quand on les croit tombés, abattus, pervertis, ils retrouvent une nouvelle jeunesse dans la source perpétuellement jaillissante de leur esprit.» X 85.

Le caractère des Français est bien complexe: ils sont connus comme le peuple révolutionnaire par excellence, mais qui aime en même temps l'ordre et qui suit la tradition:

«[Le jeune Jeannin] était bien français: il avait l'humeur frondeuse et un amour inné de l'ordre. Il lui fallait un chef, et il était incapable d'en supporter aucun: son ironie impitoyable les perçait tous à jour.» X 194.

Le scepticisme des Français, et surtout des Parisiens est bien connu:

«Très libre et tolérante, (Aurélie) avait le scepticisme du peuple de Paris, ce scepticisme sain, qui doute, comme on respire, allègrement. Pour être la femme d'un révolutionnaire, elle n'en

Digitized by Google

témoignait pas moins d'une maternelle ironie pour les idées de son homme et de son parti — et des autres partis.» IX 59.

Ce scepticisme avec lequel les Français regardent tout, est peut-être la cause qu'ils deviennent peu naturels quand ils prêchent la morale: «Les écrivains français n'ont pas l'air familiers avec la vertu: ils forcent toujours la note, quand ils en parlent; il n'y a plus moyen d'y croire. On dirait qu'on a toujours affaire à des héros de Corneille, à des rois de tragédie.» V 118.

2. *Pensées sur l'époque.*

La Foire sur la Place (V) n'est qu'une sévère critique de l'état des choses en France à l'époque où Christophe arriva à Paris. Les artistes, les politiciens, presque tous les hommes publics avec qui il a des rapports, lui sont anthipathiques à cause de leur veulerie, de leur anarchie, de leur avidité de jouissances, auxquelles les grands intérêts sont sacrifiés.

«Ces gens avaient l'air de croire en une société nouvelle. Peut-être y avaient-ils cru jadis; et ils continuaient de jouer la foi; mais en fait, ils ne pensaient plus qu'à vivre sur les dépouilles de la société qui mourait. Un opportunisme myope était au service de ce nihilisme jouisseur. Les grands intérêts de l'avenir étaient sacrifiés à l'égoisme de l'heure présente. On démembrait l'armée, on eût démembré la patrie pour plaire aux électeurs... On voulait arranger sa vie et celle de la nation avec le minimum de peine et de sacrifice. Du haut en bas de l'échelle, c'était la même morale du plus de plaisir possible avec le moins d'efforts possible.» V 209.

Peut-être n'était-ce que l'écume sur le sommet des vagues qu'il avait vue, car quelques années plus tard, lors de son retour en France après avoir longtemps séjourné en Suisse et en Italie, il trouve une tout autre France, plus jeune, plus vigoureuse et plus saine (voir plus haut). Mais il y avait une chose qui avait disparu en même temps et qu'il regrettait beaucoup — la liberté:

«La liberté traverse des jours sombres ... Partout l'impérialisme triomphe: impérialisme théocratique de l'Église romaine; impérialisme militaire des monarchies mercantiles et mystiques; impérialisme bureaucratique des républiques francs-maçonnes et cupides; impérialisme dictatorial des comités révolutionnaires. Pauvre liberté, tu n'es pas de ce monde!» IX 63.

«Il pensait ... qu'un jour viendrait où les hommes soupireraient après le temps disparu de la Foire sur la Place ... Qu'on était libre alors! L'âge d'or de la liberté! ... Le monde s'acheminait vers un âge de force, de santé, d'action virile, et peut-être de gloire, mais d'autorité dure et d'ordre étroit.» X 121.

«Ces geus, que Christophe avait connus indifférents et indolents, ne rêvaient plus que de gloire militaire, de combats, de conquêtes ... L'admirable était que ... les parties d'opposition,

Digitized by Google

socialistes, cléricaux, aussi bien que monarchistes, partageaient ce délire sans croire le moins du monde être infidèles à leur cause. C'est là qu'on voit le peu que pèsent la politique et la raison humaine, quand soufflent sur les peuples les grandes passions épidémiques.» X 249.

Et combien prophétiques ne sont pas les mots suivants, écrits deux ans avant la guerre (1912):

«L'incendie qui couvait dans la forêt d'Europe commençait à flamber. On avait beau l'éteindre, ici; plus loin, il se rallumait ... L'Europe tout entière, l'Europe hier encore sceptique et apathique comme un bois mort, était la proie du feu. Le désir du combat possédait toutes les âmes ... Le monde se sentait à la merci d'un hasard, qui déchaînerait la mêlée. Il attendait. Sur les plus pacifiques pesait le sentiment de la nécessité. Et des idéologues s'abritant sous l'ombre massive du cyclope Proudhon célébraient dans la guerre le plus beau titre de noblesse de l'homme — C'était donc à cela que devait aboutir la résurrection physique et morale des races d'Occident! C'était à ces boucheries que les précipitaient les courants d'action et de foi passionnées. Seul un génie napoléonien eût pu fixer à cette course aveugle un but prévu et choisi. Mais de génie d'action, il n'y en avait nulle part, en Europe. On eût dit que le monde eût, pour le gouverner, fait choix des plus médiocres. La force de l'esprit était ailleurs.» X 247.

3. *Pensées sur l'art et la littérature.*

Christophe a une très grande opinion de l'art, qui est la vie réalisée dans ses plus hautes fonctions. Mais il exige aussi beaucoup des artistes.

»L'art n'est pas une vile pâture, livrée à tous les vils passants. Une jouissance, certes et la plus enivrante de toutes. Mais une jouissance qui n'est le prix que d'une lutte acharnée, le laurier qui couronne la victoire de la force. L'art est la vie domptée ... Où est la mort, l'art n'est point. L'art c'est ce qui fait vivre.» V 134.

Après avoir longtemps hésité entre les deux théories: 'l'art pour l'art' et l'art 'comme éducateur social', il arrive enfin à la clarté:

«Certes, il n'abdiquait rien de son mépris pour l'immoralisme veule et dépravé du temps; certes, il pensait toujours que l'art impur et malsain est le dernier degré de l'art, parce qu'il en est une maladie ...; mais si l'art pour le plaisir est la prostitution de l'art, Christophe ne lui opposait pas l'utilitarisme à courte vue de l'art, pour la morale ... L'art le plus haut, le seul digne de ce nom, est au-dessus des lois d'un jour: il est une comète lancée à travers l'infini. Il se peut que cette force soit utile, il se peut qu'elle semble inutile ou dangereuse, dans l'ordre des choses pra-

Digitized by Google

tiques; mais elle est la force, elle est le mouvement et le feu; elle est le feu jailli du ciel; et par là, elle est sacrée, par là elle est bienfaisante ... Elle est pareille au soleil, dont elle est issue. Le soleil n'est ni moral ni immoral. Il est Celui qui Est. Il éclaire la nuit des espaces. Ainsi l'art.» IX 333.

La musique est pour lui l'art le plus sublime de tous, et son influence sur l'homme — soit bienfaisante ou dangereuse — est merveilleuse:

«Tout est musique pour un cœur musicien. Tout ce qui vibre, et se meurt, et s'agite, et palpite, les jours d'été ensoleillés, les nuits où le vent siffle, la lumière qui coule, le scintillement des astres, les orages, les chants d'oiseaux, les bourdonnements d'insectes, les frémissements des arbres, les voix aimées ou détestées, les bruits familiers du foyer, de la porte qui grince, du sang qui gonfle les artères dans le silence de la nuit, — tout ce qui est, est musique.» I 173.

«O musique, qui ouvres les abîmes de l'âme! Tu ruines l'équilibre habituel de l'esprit. Dans la vie ordinaire, les âmes ordinaires sont des chambres fermées ... Mais la musique tient le magique rameau qui fait tomber les serrures. Les portes s'ouvrent. Les démons du cœur paraissent. Et l'âme se voit nue, pour la première fois. — Tant que chante la sirène, tant que vibre sa voix ensorcelante, le dompteur tient sous son regard les fauves ... Mais quand la musique s'est tue, quand le dompteur n'est plus là, les passions qu'il a réveillées continuent de gronder dans la cage ébranlée, et elles cherchent leur proie.» IX 240.

«Musique sereine, que ta lumière lunaire est douce aux yeux fatigués par le brutal éclat du soleil d'ici-bas! L'âme qui a vécu et qui s'est détourné de l'abreuvoir commun ... se presse sur ton sein et suce à tes mamelles le frais ruisseau du rêve. Musique, vierge mère, qui portes toutes les passions dans tes entrailles immaculées, qui enserres le bien et le mal dans le lac de tes yeux... couleur de l'eau vert-pâle qui coule des glaciers, tu es par delà le mal, tu es par delà le bien; qui se réfugie en toi vit en dehors des siècles; la suite des jours ne sera qu'un seul jour; et la mort qui tout mord se brisera les dents.» X 2.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Avec cette haute conception de l'art, il trouve beaucoup à redire à l'art allemand; c'est surtout son hypocrisie et sa sentimentalité qui le fout se révolter:

«Mais il ne pouvait supporter cette foi (= l'idéalisme allemand) pour lui-même, il refusait de se réfugier dans cette Ile des Morts... La vie! La vérité! Il ne voulait pas être un héros qui ment. Peut-être ce mensonge optimiste, dont un empereur allemand prétendait faire une loi à tout son peuple, était-il en effet nécessaire aux êtres faibles pour vivre... Mais pour lui-même, il n'eût pu recourir à de tels subterfuges: il aimait mieux mourir que vivre d'illusions.» V 349.

Digitized by Google

«Il voyait l'art allemand tout nu. Tous — les grands et les sots — étalaient leurs âmes avec une complaisance attendrie. L'émotion débordait, la noblesse morale ruisselait, le cœur se fondait en effusions éperdues; les écluses étaient lâchées à la redoutable sensibilité germanique; elle diluait l'énergie des plus forts, elle noyait les faibles sous ses nappes grisâtres: c'était une inondation: la pensée allemande dormait au fond. Et quelle pensée, parfois, que cetle d'un Mendelsohn, d'un Brahms, d'un Schumann ... Tout en sable! Point de roc. Une glaise humide et informe.» IV 26.

Christophe ne montre pas beaucoup plus d'indulgence pour les artistes français: «Ce qui leur manquait le plus c'était la volonté, la force; ils avaient tous les dons, — moins un: la vie puissante ... Il était rare que ces artistes sussent nettement prendre conscience de leur nature, et coordonner leurs forces avec constance en vue d'un but donné. C'était l'effet ordinaire de l'anarchie française, qui dépense des ressources énormes de talent et de bonne volonté à s'annihiler par ses incertitudes et ses contradictions.» V 85.

Sur quelques-unes des étoiles du firmament littéreire de la France il s'exprime avec peu de respect:

«Il resta quelque temps à regarder curieusement les petits orangers en caisse, qui poussaient dans la serre chaude d'Anatole France, et les fleurs grêles et parfaites, qui montaient sur le cimetière d'âme de Barrès. Il s'arrêta quelques instants aussi devant le génie, un peu sublime, un peu niais de Maeterlink.» V 108.

«Nulle part, le mensonge poétique ne s'étalait avec plus d'insolence que dans le drame héroique ... Sous l'affublement de ces grands mots ... on retrouvait toujours l'incurable futilité d'un Sardou ... qui joue à Guignol avec l'histoire. A quoi pouvait répondre, dans la réalité, l'héroisme d'un Cyrano? Ces gens-là remuaient le ciel et la terre ... pour montrer quelque fantoche, impassible dans les massacres ..., et qui se consumait d'un amour de petit bêta romanesque.» V 122.

«Trop sain pour chercher un dérivatif à son inquiétude dans le scepticisme paresseux de l'époque précédente, il abominait le dilettantisme des Renan et des Anatole France, cette dépravation de la libre intelligence, le rire sans gaieté, l'ironie sans grandeur.» X 192.

* *
*

J'ai voulu donner les passages cités plus haut comme spécimens du style de Rolland et aussi, comme exemple de ses idées générales. Il n'est pas nécessaire d'attirer l'attention sur la beauté de sa langue ni sur la noblesse de ses pensées Rolland est au meilleur sens du mot un citoyen d'Europe; il cherche à voir ce qu'il y a de bon et de beau chez les différentes nations et les

Digitized by Google

différentes classes, en même temps qu'il ne craint pas de dénoncer les défauts qu'il trouve.

J'en étais là de mon étude sur Rolland quand son dernier livre, Colas Breugnon, m'est tombé entre les mains. De prime abord, un critique qui croit connaître un auteur à fond, est presque tenté de se fâcher quand cet auteur apparaît sous un tout autre aspect. Rolland, tel que je le connaissais, était un auteur sérieux et digne, d'une manière d'écrire qui ressemblait plutôt à un Anglais ou à un Allemand; et voilà que ce nouveau Rolland se montre enjoué comme le plus Gaulois de tous les Français; la bonne humeur de son héros, son rire gai, son ironie, sa verbosité et une certaine bravoure font de lui un véritable successeur des vieux narrateurs de fabliaux, de Rabelais et des autres conteurs de la 'douce France'. — Et tout de même, si l'on y regarde de plus près, on découvre au fond le même Rolland aux idées vastes et au cœur généreux et intrépide même dans l'adversité que nous avons appris à aimer dans son roman Jean Christophe. Son dernier livre ne lui fera perdre aucun de ses vieux amis; il lui en gagnera certainement bien d'autres.

B. **Vocabulaire.**

Le vocabulaire de Rolland ne donne pas lieu à beaucoup de remarques. Comme je l'ai déjà dit, son style est simple et sobre, évitant en général les deux extrêmes: archaïsmes et néologismes. A cette règle il y a pourtant une exception, fournie par son dernier livre, Colas Breugnon, dont toute la langue est archaïque, les mots aussi bien que la tournure des phrases; mais comme il s'agit ici d'une imitation voulue de la langue du XVI:e siècle, nous pouvons en faire abstraction. — Il faut admettre que dans ses autres ouvrages et surtout dans Jean Christophe on trouve aussi parfois des expressions peu ordinaires, des tournures vieillies, des néologismes, des constructions incorrectes, des images un peu osées etc., ce qui n'est pas étonnant chez un auteur aussi fécond que Rolland et dans une œuvre d'aussi longue haleine que Jean Christophe. J'indiquerai ici quelques-uns de ces cas, qui sont en somme assez rares, en comparaison de beaucoup d'autres auteurs modernes.

Sauf dans Colas Breugnon, le nombre des véritables *archaïsmes* employés par Rolland n'est pas grand. Je ne saurais citer que *'oiselle'*, employé au sens figuré: «Christophe s'émerveillait que ces oiselles françaises eussent un aussi vaste estomac.» V 68. Mais il emploie assez souvent, et surtout dans les passages lyriques, des mots et des tournures, qui sont tombés en désuétude, bien que quelques-uns semblent être en train de rentrer en vogue aujourd' hui: Voici quelques exemples:[1]) «*En dépit que*»: «Il continuait d'être la proie de passions ennemies. En dépit qu'il en eût, il aimait le

[1]) Marqués dans Sachs-Villatte avec un †.

Digitized by Google

monde». Tolstoy 49 — *'Hilare'*: «Ces pères Silènes hilares et effrontés» VI 36. — *'Livresque'*: «une bonne partie de leur amour était purement livresque» II 180 — «Rien de raide et de rogue (dans leurs manières). Rien de livresque» X 34. — *'Orée'*: «Un soir il se promenait à l'orée d'un bois» III 91. — *'Renouveau'*: «Mais une telle sève était en lui, un tel renouveau de vie que sa confiance dans l'art n'en était pas ébranlée» IV 29 — «Olivier avait cette fraîcheur de regard qui ... permet de savourer, d'un cœur toujours neuf, l'éternel renouveau» VII 29. — *'Rescousse'*: «Ainsi, les trois plus grands peuples d'Occident ... appellent à la rescousse les Cosaques, les Turcs etc.» Au-Dessus 24. — *'Siècle'*: «Rome respire la mort: elle a trop de tombeaux ... On y sort trop facilement du siècle» X 68 — «Il semblait qu'il pût durer ainsi jusqu'au bout de son siècle.» II 25.

Pour donner à la phrase un caractère poétique ou solennel l'auteur se sert de certains mots de signification ou de construction peu ordinaires: *'Aspirer'*: «La joie qui aspire l'être, comme le vide la pierre» III 212 — «le monde planétaire qu'aspire dans l'espace un gouffre mystérieux.» III 293. — *'Emprise'* = 'influence'. Ce sens n'est pas dans les dictionnaires.[1]) Ex. «A cette emprise personnelle s'ajoutait la confiance qu'inspirait son passé.» IX 49. — «Georges s'aperçut lui-même de l'emprise exercée sur sa mère.» X 198.

Une construction, nullement extraordinaire mais d'un caractère tout à fait littéraire, se rencontre quelquefois chez Rolland; elle consiste en un substantif suivi d'un participe, remplaçant une proposition temporelle ou un substantif accompagné d'un nom au génitif.[2]) Ex. «Presque tous les poètes célèbres et couronnés ..., *dès la guerre lâchée,* ont été emportés par le courant» Au-Dessus 125. — »Fort de cette assurance, aussitôt après le souper, *dès la dernière bouchée prise,* il plaqua l'enfant devant le piano» I 125. — «Quand elle rentrait, le soir, *à la nuit tombante*» VI 142 — «*dès l'aube rougissante* sur la campagne blême ... tout absorbait l'attention d'Antoinette.» VI 194.

Chaque auteur se sert avec prédilection de certains mots et de certaines constructions. Nous aurons l'occasion de parler de quelques-unes de celles-ci à propos de la syntaxe; signalons ici quelques mots qu'affectionne Rolland: *'Nul'* qui selon quelques autorités est en train de disparaître de la langue courante, se rencontre à profusion.[3]) *'Tel'*, = 'comme, pareil à', est très fréquent. Comme l'a déjà montré M. Biller (M. S. Décembre 1918, p. 167 ss.) 'tel' s'emploie souvent dans ce sens en français moderne,[4]) et l'hypo-

[1]) Selon M. Méaly 'emprise', qui est plus fort qu 'influence', est assez fréquent dans le style littéraire.

[2]) Cf. Mod. Språk 1917 n:r 2—3 p. 37.

[3]) Voir plus loin et Mod. Språk, février 1917 p. 37.

[4]) Aussi Barbusse, La Feu nous donne une foule d'exemples de ce phénomène. Voici un cas où 'tel' s'accorde avec le substantif précédent, ce qui est très rare: p. 22 «Pépin qui va et vient, tel une hyène».

Digitized by Google

thèse de M. Palm (M. S. Février 1918 p. 16) que cet emploi de 'tel' appartient au français du sud, me semble peu fondée. Chez Rolland il ne se rencontre que dans des propositions sans verbe et avec le sens de 'ainsi que', s'accordant toujours avec le sujet de la même proposition. Ex. «d'autres, moins grands musiciens peut-être, mais plus grands hommes, — tel Beethoven ou Hændel» IV 31 — «Il luttait avec l'ennemie invisible ... Tel Jacob avec l'ange». IX 314.

Rolland aime les dérivés en- *ette*. Ces diminutifs pittoresques abondent en Colas Breugnon *(brebiette* p. 15, *nouvelette* 49, *gueulette* 109, *seulette* 82, *pucelette* 75, *causette* 65, *rondelette* 51 etc.), mais sont assez fréquents aussi dans Jean Christophe: Ex. *'passionnette'* II 180, VI 213, VIII 35; *souillonnette'* (pas dans les dictionnaires): «une jacquette qui bâillait, des boutons qui manquaient ... l'air un peu souillonnette, elle charmait par sa grâce juvenile» III 101 — «la pauvre petite *bergeronette*». V 310. — «De courts fragments des Livres Saints, des *odelettes* religieuses ou morales» VIII 96.

Les *néologismes* ne sont pas fréquents chez Rolland, surtout en comparaison de certains de ses collègues, comme par ex. Pierre Mille. Signalons toutefois quelques néologismes qui sont ou formés par Rolland ou empruntés à la langue populaire: *'Pouillasserie'*: «Je ne sais quelle pouillasserie de ville du moyen âge, initiée aux bienfaits du suffrage universel mais qui ne peut se défaire de son vieux fond truand» V 12 — *'Critiquailler'*: «être critiquaillé ou flagorné des milliers d'idiots» IV 125 — *'Musicalité'*: «Ils croyaient ainsi se prouver à eux-mêmes leur musicalité». V 100[1]) — *Gueuloir'*: «ils se hélaient, La Feuillette de son gueuloir glapissant, Trouillet d'un mugissement indistinct» IX 92 — Deux formations assez grotesques sont *'Nibelungesques'* et *'Pharaonesques'*: «un balcon étayé sur des caryatides nibelungesques ..., une maison pharaonesque» IV 269 — *'verbolâtrie'*: «Ils souffraient de sa lâcheté d'esprit' de sa verbolâtrie» X 42.

On trouve aussi chez Rolland quelquefois des négligences, des images osées, des constructions bizarres, des mots pris dans un sens inusité. Je citerai ici quelques-unes de ces inadvertances: «Le fou ... leva ... vers Christophe ses *yeux chavirés* (= égarés)» IX 319—20 — «La robuste sainte Cécile, aux *yeux* larges et calmes qui *écoutent* le ciel» X 8 — «Cette conviction allemande *dans* l'excellence morale du poing» VII 133[2]) «Une prière à Dieu, pour le remercier de sa protection et pour le supplier de *la lui continuer*» Tolstoy 32 — «Les chanteurs eurent leur tour. Christophe en avait *gros sur le cœur*[3]) à leur dire de leur lourdeur

[1]) Pas dans les dictionnaires. Selon M. Méaly, ce mot commence à entrer au vocabulaire.

[2]) Cette construction semble être créée par analogie avec 'confiance dans'.

[3]) Problement un mélange de 'avoir le cœur gros' et 'avoir qc. sur le cœur'. — Selon M. Rest, c'est une expression courante en Normandie.

Digitized by Google

barbare» IV 106 — «Penché sur l'eau qui *grésille*» IV 8 — «Tout en se moquant de ses caprices ... et de ses mille et un défauts, il la servait *a pieds baisés*»[1]) III 143 — «C'est *mourant*, d'avoir à s'occuper toujours de son dîner» III 125 — «Ils étaient *de plus en plus froid*[2]) que jamais» II 183 — «L'accent lourd et empathique, avec des accès de *volubilité caillouteuse*»[3]) VIII 4 — «Comme toutes les filles avaient leurs cavaliers, ils chassèrent les danseurs, qui se laissèr entfaire. Mais Lorchen ne *l'entendait pas indemne*.[4]) Ce n'était pas pour rien qu'elle avait ces yeux hardis et ce menton volontaire.» IV 386.

C. Remarques sur la Syntaxe.[5])

I. EMPLOI DE L'ARTICLE.

1. *Devant les parties du corps.*

Devant les parties du corps précédées de 'avoir' ou de 'à' ou bien (avec ellipse du verbe ou de la préposition) en position indépendante on trouve chez Rolland, comme chez les auteurs modernes en général, l'article défini alternant avec l'article indéfini; quelquefois l'article est supprimé, La plupart du temps il est très difficile de voir quelque différence de sens dans l'usage alternatif des articles; souvent c'est seulement à cause d'une tendance toute naturelle de rendre la phrase plus variée, comme dans les exemples suivants:

«Elle avait des cheveux fins tirés à la chinoise, les joues maigres, le menton gracieux, d'une élégance rustique, de beaux yeux noirs, intelligents, le nez un peu gros, etc.» VII 185 — «de jeunes femmes, la taille souple, les cheveux teints, ... les traits nets ... un petit nez assez bien fait, ... des yeux toujours en éveil ..., la bouche bien dessinée.» V 144.

Dans deux articles dans Mod. Språk (déc. 1917 et février 1918) M. Birger Palm essaye de trouver des règles de l'emploi des articles dans les cas divers. En effet, cette question qui a été traitée par les grammairiens très à la légère, mérite d'être approfondie, et sans doute les observations de M. Palm sont souvent vraies, mais dans plusieurs cas il me semble que ses distinctions sont trop subtiles, comme quand il dit:» Jag kan nämligen icke tro, att det är helt likgiltigt, om jag skriver 'il a les yeux bleus' eller 'il a des yeux bleus' utan jag har en bestämd känsla av att

[1]) Cette image qui est assez bizarre, n'en est pas moins très expressive.

[2]) Un mélange de deux constructions. Selon M. Méaly: «Incorrect».

[3]) C'est probablement la première fois qu'on rencontre cet emploi du mot 'caillouteux'.

[4]) Bien étrange. Comme traduction M. Herman Söderbergh proprose: «var icke hågad att lämna tilltaget ostraffat,» ce qui me semble en bien rendre le sens.

[5]) Je sais bien que beaucoup des remarques que je ferai sur la grammaire de Rolland pourraient aussi se faire pour le compte de d'autres auteurs plus ou moins modernes: ce n'est donc pas mon intention de soutenir que tout ce qu'on lira dans les pages suivantes, soit, en aucune facon, unique ou nouveau.

Digitized by Google

en betydelseskillnad föreligger.» Pour ma part, je ne crois pas à une différence de sens; c'est plutôt une affaire de goût, laquelle des deux tournures on veut employer.[1])

Quand le substantif est déterminé par un adjectif qui normalement précède le substantif, la construction: art. def. + subst. + adj. est plus forte que la construction: art. indéf. + adj. + subst. La phrase 'Elle avait les yeux grands' est donc plus énergique que 'Elle avait de grands yeux'. — Il est naturel que l'art. indéf. soit préféré quand il y a deux déterminants dont l'un se place en général avant le subst., p. ex. «Il avait une large figure ronde» V 13, mais plus forte est la tournure suivante: «Il avait ... les mains grandes aux poignets osseux» VI 130. M. Palm dit que l'art. indéf. s'emploie quand il y a 'mer är ett attribut och objektet därigenom blir tyngre än subjektet'. C'est trop dire, je crois; on trouve très souvent l'art. déf. quand il y a deux déterminants qui suivent le substantif. Ex. «Elle avait l'air jeune ...; les sourcils levés, bien dessinés, des yeux gris, à demi ouverts» III 100. «Il avait les cheveux noirs et bouclés, de beaux yeux intelligents». IV 67.

Quand il s'agit d'une qualité temporaire chez l'objet décrit, l'article défini est préféré. Ex. «Il avait la tête brûlante» I 101, «elle avait les yeux à peine ouvertes» III 221. Ces cas, comme le remarque M. Palm, ne sont pas analogues aux précédents, mais mériteraient tout de même d'être notés par les grammairiens.

Après 'à' on ne rencontre pas l'article indéf., mais on le trouve souvent après 'avec'. Ex. «Ehrenfeld, petit, chauve, avec une barbe blonde, une figure fine et fatiguée, au nez busqué» IV 77. — Selon M. Palm l'article ne s'emploie pas après 'de'. Comme il n'y a pas de règle sans exceptions, j'en citerai ici deux, fournies par Rolland: «C'était une petite personne d'une fraîche figure» II 137; «deux femmes d'un grand cœur» Tolstoy 10.

2. *Suppression de l'article.*

a. *Devant l'attribut.*

Il est souvent difficile de voir pourquoi l'article est mis ou supprimé, comme par ex. dans les deux cas suivants:

«Nous sommes *des artistes,* répétait-Sylvain» V 131. «En Allemagne, nous avons l'hypocrisie ... de croire que nous sommes *idéalistes*» V 131.

Pourrait-on dire aussi bien 'Nous sommes artistes' et 'nous sommes des idéalistes'? Est-ce que 'nous sommes des artistes' indique la profession, l'occupation, tandis que 'nous sommes

[1]) J'ai soumis deux phrases tout analogues: 'Elle a des cheveux fins' et 'Elle a les cheveux fins' à l'examen de M. Méaly. Selon lui il n'y a pas de différence de sens entre les deux, mais l'emploi de l'art. indéf. est plus courant, celui de l'art. déf. plus littéraire.

Digitized by Google

artistes' se rapporte plutôt à l'esprit?[1]) Ou bien, est-ce seulement que l'emploi de l'article rend la phrase plus énergique, renforce l'idée pour ainsi dire.

Autres exemples:

«Vous n'êtes que *des moineaux* ... Vous n'êtes que des rois de théâtre» V 134.

«Cette conversation n'en était plus *la cause* que les criailleries d'Amalia ... n'étaient *cause* de l'ébranlement ... dans ses résolutions morales» III 53.

«Ses rêves n'étaient pas *des histoires suivies*» I 122.

Selon les grammaires l'article s'emploie en général après 'c'est, ce fut'; il est quelquefois omis chez Rolland:

«Ce ne fut pas *chose facile*» IX 179.

«Mais c'était toujours *même immobilité*» IX 51—2.

b. *Dans des phrases verbales et après la préposition.*

Plattner, dans sa grammaire, énumère un grand nombre de cas où l'article manque. J'en citerai encore quelques-uns, tirés de Rolland.

«Ada lui en *donnait bonne mesure*» III 229.

«On lui *envoya copie* de sa première lettre» IV 203.

«Christophe *avait gros cœur* de penser qu'il ne connaîtrait jamais ces charmantes âmes» VIII 13—14

«où aurait-il *trouvé hospitalité* plus dévouée?» IX 179.

«Arrivés à l'église ... il *trouvèrent porte close*» IX 290.

«Elle avait deux chambres sur la cour, *avec jouissance* d'un petit carré de jardin» III 97.

«*Après entente* avec les témoins de L.-C., l'arme choisie fut le pistolet.» VII 150.

«Employé de chemins de fer, revoqué *pour faits* de grève» IX 51—2.

Comme on le voit, ces expressions donnent l'impression d'être empruntées au langage judiciaire ou administratif ou, du moins, d'être formées à l'analogie avec de telles locutions.

Dans l'exemple suivant:

«D. entonna des chants de bataille et des chants *du* drapeau» Au-Dessus 125,

on trouve 'chant de bataille' mais 'chants du drapeau'. Pourquoi? Est-ce parce que 'le drapeau' est quelque chose de plus défini que' la bataille'? Il y a beaucoup de batailles, mais seulement un drapeau, c'est-à-dire le drapeau national. De même on dit: 'chant de guerre' mais 'chansons de la patrie'.

---

[1]) Selon l'avis de M. Méaly.

Digitized by Google

3. *L'article partitif après la négation.*

Dans les exemples suivants:

«Christophe ne tenait pas à faire *des* amitiés nouvelles» VIII 205,

«tant de femmes ... qui ne créent pas *des* œuvres, des enfants, de l'action» III 246,

on se serait attendu plutôt à trouver *de* au lieu de *des* après une négation portant sur le régime direct. Peut-on dire 'des femmes qui ne créent pas des œuvres' et 'des femmes qui ne créent pas d'œuvres' sans distinction de sens,[1]) ou est-ce que l'article 'des' rend la phrase plus emphatique? Sans doute, la différence entre les deux tournures est bien petite.

Lorsque le sens est négatif, quand même la forme ne le serait pas, on s'attend à trouver 'de' sans article, comme dans l'exemple suivant:

«elle était trop intelligente pour s'inquiéter, ou pour faire *d'*observation à ce sujet» II 194.

Mais d'autre part on trouve:

«Elle était trop grognon pour faire *des* compliments» III 56.

«Elle était bonne et ne voulait dire *du* mal de personne» IV 153.[2])

4. *L'article avec les noms de pays.*

a. L'emploi de l'article défini après la préposltion 'de' n'est pas tout à fait arrêté. Voici quelques exemples tirés de l'œuvre de Rolland qui montrent combien l'usage hésite encore. Comme on le voit, il s'agit ici surtout des habitants des pays.[3])

«Que vous demandais-je à tous, *artistes d'Allemagne*» Au-Dessus 12.

«Ce n'est pas votre souci, *penseurs de l'Allemagne*» „ „ 17.

«Les consciences des braves *gens d'Allemagne*» „ „ 18.

«Les trois plus grands *peuples d'Occident* s'acharnent à leur ruine» „ „ 24.

«tous les grands *hommes de l'Allemagne* ont été persécutés» „ „ 113.

«l'idole de la Kultur, entourée de ses lévites, les *penseurs de l'Allemagne*» „ „ 85.

«*Intellectuels d'Allemagne, intellectuels de France,* labourez». „ „ 95.

---

[1]) L'avis de M. Méaly est que, dans le dernier cas, la négation porte sur le substantif, tandis que dans le premier cas elle porte sur le verbe, de sorte qu'on pourrait lire: 'des femmes qui ne créent pas — ni des œuvres, ni des enfants, ni de l'action.

[2]) M. Méaly: On peut dire les deux: 'du mal' ou 'de mal'.

[3]) Clédat, Grammaire Raisonnée p. 9 8: En dehors des catégories ... que nous avons signalées ..., les noms de pays même féminins, s'emploient avec l'article après 'de': les habitants de la Bretagne.

Digitized by Google

«Le jugement de l'univers contre les *chefs d'Allemagne* et contre leur politique». „ „ 149.

«tous les *peuples d'Europe*» V 127.

«Si les rois avaient anobli tous les *citoyens de France,* tous les *citoyens de France* ussent été royalistes» V 213.

«leur croyance en *l'unité morale de l'Europe*» Au Dessus 98.

«la représentation, qui commençait de bonne heure, suivant *l'usage d'Allemagne*» IV 163.

Est-ce par hasard seulement que l'auteur écrit une fois: 'artistes d'Allemagne' et la prochaine fois: 'penseurs de l'Allemagne'. A juger des exemples si analogues cités ici, on serait tenté de le croire.[1]) — Voici d'autres exemples:

«Maintes *voix d'Allemagne* sont venues jusqu'à nous» Au-Dessus 20.

«Aujourd'hui, c'est une voix qui nous vient *de l'Espagne,* des penseurs catalans». „ „ 97.

Évidemment dans ces deux exemples, 'de' exprime l'origine, et selon l'usage consacré l'article devait être supprimé, mais l'emploi de l'article dans le dernier cas s'explique peut-être par un certain degré de personnification.

Après 'hors de' Rolland supprime régulièrement l'article:

«en province comme à Paris, *hors de France* comme en France» VII 1—2.

«En dépit du succès qui se dessinait *hors de France* VIII 1.

«Ce n'est pas mieux *hors de France*» VIII 178.[2])

b. On sait que les noms de pays s'emploient sans article quand ils sont précédés de 'en', et que les noms de ville ne s'emploient pas avec cette préposition. Voici pourtant deux exceptions assez surprenantes chez Rolland:

«Il incarnait *en la France* tous les rêves de justice, de pitié, de fraternité humaine» X 119.

«notre père le Rhin,... nulle part plus doux *qu'en la délicieuse Bonne*» Beethoven 9.

Dans le premier exemple nous avons peut-être affaire à une personnification, mais même en ce cas il serait plus conforme à la règle de dire 'dans la France'. Le deuxième exemple est encore plus étrange.

Quand le nom est accompagné d'un déterminatif, les grammaires prescrivent l'emploi de 'dans' avec l'article. En Français moderne il y a beaucoup d'exceptions à cette règle[3]); chez Rolland j'ai noté le cas suivant: «en Extrême-Orient» VI 152 (mais:

[1]) Selon l'avis de M. Méaly: «l'emploi de l'article accentue l'idée de la totalité et de la possession». — A ce point de vue on comprend très bien la différence entre par ex. ces deux phrases: «la résurrection physique et morale des races d'Occident» X 247—8, «les souffles théosophiques ... visitaient le cerveau de l'Occident» X 271.

[2]) Cf Edström, Fransk Skolgrammatik § 290 C.: Hors de la France.

[3]) Cf Schmidt, Beiträge zur französ. Syntax dans Neuere Sprachen, Juni 1915 p. 158—9.

Digitized by Google

«les fils des mouvements anarchistes ... dans l'Extrême-Orient» VII 72.)[1])

Voici un autre cas où 'en' est employé pour 'dans' + l'article:

«Christophe crut très habile de protester son amour pour le Deutsches Reich, où l'on était pour le moins aussi libre *qu'en République française*» VIII 16.

Évidemment 'République française' est ici équivalent à 'France'.

II. DU COMPLÉMENT DÉTERMINATIF.

1. Selon une regle de la grammaire, un adjectif qui détermine deux substantifs doit être mis au pluriel. Les exceptions à cette règle ne sont pas rares chez Rolland.

Ex. «Il lui fallait se ressaisir à un intérêt, à un amour nouveau» VIII 134.

«Une tendresse, une pitié, une douleur infinie le remplissaient» V 310.

«tout prend une douceur, une gloire divine» V 283.

Quand les deux adjectifs diffèrent de genre, l'adjectif s'accorde en général avec celui au masculin qui prend régulièrement la dernière place. Voici deux exceptions à cette règle tirées de Rolland:

«Les deux enfants prirent un découragement, une défiance exagerée de leur valeur.» VI 96.

«Il avait un culte attendrissant de l'art, de la littérature, de la pensée bourgeoise.» VII 69.

2. Quand un adverbe de quantité détermine un substantif, les deux mots doivent être unis par 'de', mais ce 'de' manque souvent quand le verbe fait locution avec le substantif. Voici quelques exemples, avec ou sans 'de', tirés de Rolland:

«Cela vous fera plus plaisir qu'à moi» IV 139.[2])

«Olivier qui aurait eu plus de raisons de s'agiter» VII 232.

«De leur écriture tremblante, qu'ils avaient de plus en plus de peine à lire» X 296.

«J'ai ... tant sommeil» III 218.

Différentes explications ont été données de cette variation; voir Mod. Spr. Février 1917 p. 47. Il me semble que Plattner a trouvé l'explication la plus plausible en distinguant entre Qvantitätsadverbien' et 'Gradadverbien'; il dit (III 1,201): Hin und wieder besteht die Freiheit, ein Adverb als Quantitätsadverb aufzufassen oder nicht. Besonders ist das bei 'plus' der Fall. Daher die häufige Frage, ob ein 'plus', welches in eine artikellose Verbindung von Verb und Substantiv eintritt, 'de' nach sich hat oder nicht.' — Ce doit être pourquoi on ne trouve jamais 'de' après «très» et «si» qui sont distinctement des 'Gradadverbien'.

[1]) Selon M. Méaly 'en Extrême-Orient' est plus ordinaire.

[2]) M. Méaly: «On dit aussi 'plus de plaisir'.»

Digitized by Google

III. DU PRONOM.

1. *Soi* ou *lui (elle, eux elles).*

En français moderne, le pronom réfléchi a dû céder au pronom personnel quand il s'agit d'une personne déterminée ou d'une chose au pluriel. Telle est la règle des grammaires, mais l'usage actuel ne s'est pas tout à fait fixé. Chez beaucoup d'auteurs modernes on peut même constater une tendance de substituer 'soi' à 'lui' etc., une tendance dont Rolland nous fournit un grand nombre d'exemples, même de la substitution de 'soi' à 'elle' qui est plus exceptionnelle[1]); voici quelques exemples:

«Il ne parvenait pas à voir clairement en soi» III 294.

«Pour sortir de soi, il se mit à fréquenter le théâtre» VIII 135.

«Libre et sur de soi, Christophe contemplait la coalition des prolétaires» IX 109.

«Les jambes dansaient malgré soi» IX 236.

«Il gagna ... une maîtrise de soi d'autant plus grande etc.» X 59.

«elle n'avait qu'un orgueil, celui de la pureté; elle l'exigeait de soi et des autres» III 251.

«elle était timide ... par bonté, par défiance de soi» V 253.

Je pourrais donner une longue liste d'exemples de 'soi' pour 'lui, elle etc'. Il faut noter cependant qu'il s'agit presque toujours d'un emploi abstrait du pronom réfléchi, 'soi' (à peu près = sa nature, sa personnalité) se rencontrant surtout dans des expressions comme 'maîtrise de soi, sortir de soi, en soi'. Très fréquent aussi est l'emploi de 'soi' quand le sujet vient après, le pronom réfléchi n'ayant pas encore un substantif déterminé, auquel il peut se rattacher. Quelquefois l'emploi de 'soi' est de rigueur pour rendre le sens tout à fait clair.

Plus étonnant est l'emploi de 'lui, elle' pour 'soi', qu'on trouve aussi quelquefois chez Rolland, bien que moins souvent que le phénomène contraire.

Ex. «Le flot (de pensées) s'écoulera de lui-même» VII 99.

«Par toute son éducation, et par tout ce qu'il voit. ... autour de lui, l'enfant absorbe une telle somme de mensonges etc.» IV 34—5.

---

[1]) *Plattner*, Ausführl. Grammatik III 2, § 314: Von allen Wünschen Littrés hat keiner eine so rasche und umfangreiche Erfüllung gefunden wie sein Verlangen, dass 'soi' wieder zu ehren kommen sollte. Auf bestimmte Personen angewandt ist es in der neueren Litteratur ungemein häufig geworden ... Weit seltener aber trifft man für 'elle' eingetretenes 'soi' ... Es ist selten, dass in bezug auf indefinite oder ähnliche Ausdrücke 'soi' durch 'lui' ersetzt wird.

Clédat, Grammaire Raisonnée p. 147: La langue littéraire réagit avec raison contre la substitution de 'lui' à 'soi', et, s'il est des cas ... où on ne peut employer que 'soi', on doit poser en principe qu'on n'est jamais obligé d'employer 'lui' ou 'elle' au lieu de 'soi'.

Digitized by Google

«L'ivresse d'une conscience qui sent en elle un Dieu» Beeth. 77—8.

«Cette impersonnalité passionnée que porte en lui tout être doué vraiment du pouvoir créateur.» III 293.

2. *Y* pour *à* + *un pronom personnel.*

En parlant des personnes on emploie quelquefois 'y' après certains verbes [comme "penser, croire, venire" etc.], mais en général seulement pour les 3ièmes personnes. Je l'ai trouvé une fois employé pour la 2ième personne:[1])

«Je parie que vous n'avez même pas pensé à moi. — Et vous avez gagné, lui dit-elle. Je n'y ai pas pensé une minute.» VIII 146.

3. *Le pronom possessif sans article.*

Le pronom possessif qui s'emploie généralement avec l'article défini, se trouve aussi sans article, surtout comme attribut. Ceci est fréquemment le chas chez Rolland, surtout dans la langue solennelle, pour renforcer l'idée de possession.

Ex. «Je suis tien, tien, tien, de l'ongle à la prunelle» II 94.

«Et cette joie était sienne» III 86.

«C'était trop peu pour nous d'admirer l'œuvre: nous la vivions, elle était nôtre» Tolstoy 3.

«Tu es mien. Où je suis, tu es avec moi» VII 236.

«Un seul être était mien dans le désert du monde» IX 299.

Le pronom possessif s'emploie encore quelquefois adjectivement, mais seulement après l'article indéfini ('un mien ami' etc.). 'Mien' après 'ce' dans l'excemple suivant doit être un archaïsme voulu:

«toute cette mienne figure que monsieur mon curé prétend faite à l'image du Dieu qui m'a créé». Colas Breugnon 113.

4. *Substitution de 'qui' à 'lequel'.*

On sait qu'après les prépositions, quand l'antécédent est un nom de chose, on emploie aujourd'hui 'lequel', à moins qu'il ne s'agisse d'une personnification de la chose. Chez Rolland on trouve assez souvent «qui» se rapportant à un autre objet qu'une personne. Cela s'explique quelquefois par le fait que cet objet est plus ou moins personnifié, mais en d'autres cas il faut y voir une licence de l'auteur.[2]) En général, l'antécédent est un mot abstrait.

---

[1]) «Y" pour «à + un pronom personnel semble être très fréquent dans la langue vulgaire; on en trouve beaucoup d'exemples dans Le Feu par Barbusse: Ex. «J'y (= pour lui) ai fabriqué un flingot. J'y ai expliqué les tranchées» 285 — «J'voudrais r'trouver Farfadet, dit Volpotte. J'y ai dit d'attendre» 291.

[2]) Cet emploi de 'qui' semble être fréquent dans la langue des soldats. Chez Barbusse, Le Feu, il y en a beaucoup d'exemples: «C'est du fil ..., avec

Digitized by Google

Ex. «un cadavre sur qui grouille la vermine». III 76.

«il faut braver le respect humain, la politesse, le souci des mensonges sociaux sous qui gît le cœur étouffé.» IV 54.

«Comment douter de la foi pour qui l'on a vécu?» X 203.

«Cette terre qui était à lui, cette terre à qui il était» Au-Dessus 160.

«à l'exception du cheval, pour qui en grand seigneur, il a une prédilection» Tolstoy 100.

«Cette joie, Antoinette, pour qui tu étais faite» X 272.

«Elle avait la belle insouciance populaire sur qui les malheurs semblent glisser» IX 58.[1])

5. *Emploi archaïque de 'quoi'.*

Un archaïsme qui semble s'introduire de plus en plus en français moderne, est l'emploi du pronom relatif 'quoi' avec un antécédent déterminé qui n'est pas neutre.[2]) Voici un exemple tiré de Rolland:

«Une sorte d'état surnaturel, devant quoi il ne reste qu'à s'incliner sans discuter» Au-Dessus 15.

6. *Quelque = quelque chose de,* une licence que je n'ai pas rencontrée ailleurs.

«Christophe protestait, mais, à la réflexion, il se demandait s'il n'y avait pas là quelque vrai.» VIII 166—7.

7. *Nul.*

'Nul' est un des pronoms préférés de Rolland. On le trouve surtout au cas-sujet du masculin. Selon quelques grammaires, il ne s'emploie guère au féminin; de cet emploi je peux citer deux exemples tirés de Rolland:

«Allemande elle-même — nulle ne l'était plus qu'elle.» IV 235.

«Il entendait à peine ce qu'elle disait; mais nulle de ses pensées n'était perdu pour lui» X 62.

Dans quelques grammaires on trouve aussi la règle que l'emploi de 'nul' est restreint au singulier. Voici un cas avec 'nul' au pluriel: «Nuls hommes plus libres au monde». VII 54.

---

qui tu attaches les boutons d'capote» 186 — «sa figure, sur qui coule la pluie» 287, etc. etc.

[1]) M. Méaly: «Cest l'idée de l'adjectif qui entraîne 'qui'».

[2]) Plattner III 2 p. 114—5: «In der Volkssprache hat 'quoi' ganz die alte Beliebtheit und Verwendbarkeit beibehalten und findet sich deshalb auch oft wieder gerade in der neuesten Litteratur. — Cf. aussi mon article sur P. Mille p. 49. — D'autres exemples chez Bordeaux, L'Ecran Brisé (Nelson) p. 69 «Cette foi ... à quoi sa nature ... le prédisposait», et surtout chez Materlinck, L'Hôte inconnue «le temps sur quoi nous fondons notre existence» 116, «le mystère contre quoi se brisent tous les efforts» 132 etc.

Digitized by Google

'Nul' qui est un mot littéraire, se rencontre surtout dans la langue poétique, dans les descriptions de la nature etc. Il abonde dans les propositions sans verbe.

Ex. «Nul cri d'oiseau. Nulle voix. Pas un souffle» III 279.

«Mais rien. Nulle part. Nul moyen de la rejoindre jamais» VI 239.

«Pour toi seul. Pour nul autre» VIII 210.

«Il supplia à voix basse: nul mouvement, nul bruit» IX 277.

«Je suis le Combat éternel; et nul destin éternel ne plane sur le combat.» IX 324.

IV. DU VERBE.

1. *La 1ère personne dans les propositions interrogatives.*

En général, la forme interrogative ne s'emploie guére qu'avec quelques verbes très fréquents: 'puis-je, ai-je' etc. L'exemple suivant est donc assez surprenant:

«Et que m'importe à moi que Tolstoï soit ou non de mon parti! M'inquiété-je de quel parti furent Dante et Shakespeare?» Tolstoi 4.

2. *Accord du verbe.*

Selon la grammaire 'plus d'un' doit être suivi d'un verbe au singulier. Mais chez Rolland le pluriel semble être la règle:

Ex. «Plus d'un étaient fonctionnaires de cet État.» IX 26.

«Plus d'une brebis galeuse s'étaient glissées dans les rangs des apôtres» IX 24.

«Plus d'un esprit allemand ... venaient à tir d'ailes vers le fanal lointain» X 252.

Quant au nombre du verbe après 'le peu de' nous trouvous chez Plattner la règle suivante: «bei 'le peu de' bestimmt das folgende Substantiv die Konkordanz, wenn es 'geringe Menge' bedeutet, während 'le peu de' im Sinne von 'der Mangel, die fast gänzliche Abwesenheit von' selbst die Konkordanz bestimmt.» Cette règle n'est pas exempte d'exceptions, ce que nous trouvons aussi en lisant Romain Rolland:

«Il me suffit de penser que vous m'observez pour que le peu de moyens que j'ai m'abandonne» VII 6.

Inutile de citer les cas où Rolland comme tant de ses collègues, sans s'inquiéter de la grammaire, met le verbe au singulier après 'ce' se rapportant à un nom ou un pronom au pluriel. (Ex. Peut-être était-ce elles que M. avait rencontrées etc.»).

Digitized by Google

3. *Emploi des temps.*

a. *Imparfait-Passé simple.*

Comme j'ai cherché à le montrer dans mon étude sur la langue de Pierre Mille,[1]) il est dans bien des cas à peu près impossible de fixer des règles pour l'emploi de ces deux temps. Quelquefois il me semble que le caprice de l'auteur ou le hasard a décidé le choix du temps plutôt qu'un dessein délibéré d'exprimer certaines nuances de signification; évidemment il s'agit quelquefois d'une tendance à varier l'expression.[2]) Je ne crois donc pas sans réserve aux explications que les Français eux-mêmes se croient forcés d'inventer pour motiver l'emploi de ces temps dans chaque cas. — Voici quelques exemples tirés de Rolland qui me semblent prouver ce que je viens de dire:

«Ils en furent aussi saisis l'un que l'autre. Il se rejeta en arrière, elle retira sa main ... Ils ne se *dirent* pas un mot, ils ne se *regardaient* pas» II 171.

«D'abord il ne dit rien et resta immobile; mais ses yeux *devinrent* moins vagues, et ses lèvres boudeuses *remuaient*» IV 276.

«J. froissa le papier, le jeta par terre ... Olivier lui saisit la main! — Qu'as-tu? *demandait*-il, ému. — Laisse-moi! *cria*-t-elle, avec colère.» VIII 193.

«Seulement le soir où la belle Berthe lui baisa la bouche, il s'écarta de Rainette ...; il *longea* la maison sans s'arrêter ... et il *rôdait* à distance ... comme un chien sauvage». IX 100.

«Il s'avança vers les musiciens, il les remercia; il *cherchait* ses mots, *s'embarassa* dans une phrase, s'en tira par une saillie burlesque» I 168.

«Ah, voilà une surprise! *criait*-il gaiement ... — Et vous venez du pays? *demandait*-il ... — Mais comment se fait-il, *demanda* Christophe ..., qu'on m'ait répondu etc.». V 20—1.

«— Ah, pardon, *disait*-il à Hecht, vous me rendrez cette justice etc. — Cela fait votre éloge, *répondit* Hecht.» V 34.

«Après qu'il *eut ramassé* ses papiers, il se *hâtait* de s'esquiver» VII 180.

Le verbe 'rester' est surtout exposé à des alternances de temps fréquentes:

---

[1]) Voir aussi: Schmidt, Beitr. zur französ. Syntax (Neuere Sprachen, Mai 1917 p. 80 ss.).

[2]) Plattner II 3,42: Öfter wechseln Imperfektum uud historisches Perfektum ohne erkenntbaren eigentlichen Grund welcher nur in dem Bedürfnis nach Abwechselung zu liegen scheint. Ex. J'ai lu quelque part que Racine était un grand artiste et que Poussin fut un grand poète (Fr. Wey) — Que se passait-il en Angleterre, pendant la 3:e époque? Que se passa-t-il en Italie pendant la 4:e époque? (Laurotte).

Kungsholmens kommunala flickskolas bibliotek
Digitized by Google

Ex. «Quand les yeux de Christophe rencontrèrent ces yeux troubles (de son père), une terreur folle s'empara de lui. Il se sauva au fond de la chambre, se jeta à genoux devant le lit... Ils *restèrent* longtemps ainsi ... M. se retourna pour voir; la chaise sur laquelle il se balançait perdit l'équilibre, elle s'écroula avec fracas. C. épouvanté n'eut pas la force de fuir. Il *restait* collé au mur, regardant son père ... Touffé contré la poitrine de son père ... il agonisait de dégout et de peur ... Il *resta* dans cet état affreux un siècle à ce qu'il lui parut» I 88.

b. *L'imparfait* pour *le conditionnel.*

Dans les phrases indirectes le conditionnel s'emploie en général pour indiquer une action qui est future relativement au moment où les mots furent prononcés («Elle pensait qu'il viendrait; il jura qu'il se vengerait»). Rolland se sert souvent de l'imparfait, surtout quand il s'agit d'une action immédiate.

Ex. «Elle soupira qu'elle se levait». III 219.

«Christophe déclara qu'il partait et qu'il ne remettrait plus les pieds chez eux» III 243

«elle leur a crié qu'elle descendait tout de suite, qu'elle s'habillait» V 406.

c. *Le conditionnel passé* et *le plusqueparfait du subjonctif.*

Au lieu *d*u condit. passé on trouve souvent en français le plusqueparfait du subjonctif. Chez Rolland ce dernier temps est extrêmement fréquent; il l'emploie souvent d'une manière peu élégante, trois ou quatre fois de suite. Sur 50 condit. passés j'ai trouvé 180 plusqueparfaits.

Ex. «Il n'y *eût* pas eu de malchance, si l'arbre *eût* été plus résistant; ou, du moins, l'épreuve n'*eût* fait que passer» VI 45.

«Madame A. *eût* aimé à se lier avec M:me E. ... Quand à Christophe, mari et femme n'*eussent* pas demandé mieux que de le connaître. Mais pour rien au monde, ils n'*eussent* fait les premiers pas; cela leur *eût* paru indiscret» VII 78.

«Il *eût* tout accordé, plutôt que de pousser à bout sa fille. Certes il lui *eût* été possible ... Mais pour cela, il *eût* fallu se donner plus de peine ..., et le seul fait qu'il *eût* dit etc.» VIII 75.

«Qui *eût* connu Christophe et l'*eût* bien observé ..., *eût* senti etc.» IX 178.

»Mais quand bien même le malheur *eût* voulu que vous *fussiez* vaincus, ... une telle mort *eût* été la plus belle que *pût* rêver une race. Elle *eût* couronné la vie du grand peuple des croisades. Elle *eût* été sa suprême victoire» Au-Dessus 23.

Digitized by Google

d. *L'imparfait du subjonctif.*

Ce temps est en train de disparaître de la langue courante, malgré les efforts des grammairiens et des écrivains d'empêcher cette évolution. Ce sont surtout les formes en — *asse(nt)* qui sont regardées comme lourdes et surannées. Evidemment, Rolland est un ami de ce temps démodé; même les formes en — *asse(nt)* sont chez lui assez fréquentes. Voici quelques exemples:

«C'étaient les seuls qui *intéressassent* Christophe» V 91.

«Elle ne trouva pas plus de secours auprès des gens d'église, soit que ceux-ci n'y *vissent* pas leur avantage, soit qu'ils se *désintéressassent* d'une famille ruinée» VI 101.

«moins expert en raison qu'en chaussures, il prétendait que les autres esprits se *chaussassent* à son pied» IX 94.

«Il n'y eut pas de cesse qu'il n'obtînt de Grazia ... qu'ils *voyageassent* au loin» X 182.

«Il suffisait de la moindre excitation ... pour que les plis des paupières *s'effaçassent* etc.» III 277—8.

4. *Emploi du subjonctif.*

a. *Dans les propositions complétives.*

Dans ces propositions le mode dépend du sens du verbe de la principale:

a. Quand le verbe principal renferme une tendance, une volonté, un mouvement de l'âme etc., le subjonctif doit s'employer Voici quelques cas avec l'indicatif après un verbe de cette catégorie que j'ai trouvés chez Rolland (surtout après 'entendre' = överenskomma, avse):

«Il dit qu'il n'y avait pas de combat sans quelques têtes cassées. Naturellement, il entendait bien que ce ne *serait* point la sienne» IV 113.

«Il avait été bien entendu entre eux qu'elle ne lui *offrirait* rien, qu'il n'accepterait rien d'elle» X 178.

«Il est entendu parmi les gens de bon sens qu'un artiste n'en saurait avoir (d'eccentricités)» I 63.

«Il semblait entendu ... que les choses *devaient* être ainsi» VII 189. (La modalité est déjà exprimée par 'devaient'.)

«Cela n'empêche point M. d'aller larmoyer au dehors qu'il *était* dépouillé par sa femme» II 57.

«Ada grognait que la lumière lui *venait* dans les yeux, et que toute la journée, elle aurait mal à la tête» III 221.

«Ils eussent trouvé de fort mauvais goût qu' Olivier leur *dit* que Mozart n'eût pas demandé mieux que de vivre» VIII 21.

Qu'on trouve l'indicatif après des verbes comme 'larmoyer, grogner', tient évidemment à ce que ces verbes sont aussi des 'verba diciendi'. Le subjonctif dans le dernier exemple est à mon avis plus étonnant.

Digitized by Google

1. Parmi les locutions exprimant une émotion il faut aussi compter: 'le malheur est, le pire est' et d'autres du même genre. Cependant, Rolland emploie presque toujours l'indicatif après ces locutions.[1])

Ex. «Le malheur est qu'il y *revient* sans cesse» Tolstoi 70.[2])

«Le pire fut que cet argent ... *fut* volé à M:me J. le jour même qu'elle venait de le toucher» VI 103.

«Le plus grave était que Christophe *continuait* d'en user avec la même désinvolture» II 118.

«Le plaisant était que le bon papetier *habitait* avec une nièce fort dévote» IX 94—5.

«La misère du monde est qu'on n'y *a* presque jamais un compagnon» IX 169.

«Et le tragique fut que ... la maladie *cheminait* réellement» X 229.

«Le plus triste était, quils n'*avaient* point tort» IX 71.

«Le plus exaspérant, cest qu' ... elle *est* convaincue maintenant de son pouvoir». X 93.

»L'admirable était que ... les partis d'opposition ... *partageaient* ce délire.» X 249.

2. L'indicatif et le subjonctif alternent chez Rolland après un autre groupe de locutions qui énoncent un fait mais qui sont, au point de vue de la forme, des 'verba voluntatis':

Ex. «Et le hasard voulut que, le soir même, les deux hommes se *trouvèrent* face à face» VII 146.

«Le hasard voulut que ... le train se *croisât* avec celui qui ramenait Christophe» VI 179.

«Le hasard voulut que ces pages *tombassent* sous les yeux de Jacqueline» VIII 237.

Il est curieux qu'on trouve la même hésitation après 'le hasard fait (fit)', où le subjonctif n'a pas de raison d'être.

«Le hasard fit qu' Olivier *rencontra* dans la rue Christophe» VI 243.

«Le hasard a fait que la première lettre ... *fût* pour prévenir de braves gens etc.» Au-Dessus 69.

«Le hasard fit enfin qu'ils se *trouvèrent* placés l'un à côté de l'autre» V 275.

3. Quand le verbe exprimant une émotion est suivi d'un

---

[1]) J'ai trouvé le subjonctif deux fois seulement, après 'le mieux était' et 'l'essentiel était.'

[2]) M. Méaly: 'Un fait. Le subjonctif s'emploie en général'. — Plattner (I p. 286) compte 'le malheur est' parmi les 'Ausdrücke der Affekte. — Stenhagen, Smärre bidrag (Redogör. för allm. lärov. i Norrköping etc. 1900—1) p. 4: «Om man säger: 'Ce fut un malheur qu'on ne retrouvât pas les bornes' så är konjunktiven på sin plats, ty bisatsens innehåll är en produkt av den talandes reflexion. Säger man åter: le malheur fut alors qu'on ne retrouva pas les bornes, så uttalas här bisatsens innehåll som ett faktum». — Évidemment, dans ce cas-ci, il s'agit d'un fait, mais il en est de même avec bien d'autres phrases où l'on trouve le subjonctif après les verbes exprimant un mouvement d'âme.

Digitized by Google

infinitif qui, seul, n'exigerait pas le subjonctif, l'usage hésite en français. Chez Rolland je n'ai trouvé que l'indicatif.

Ex. «Il était attristé de voir qu'il se *laissait* distraire» VIII 76.

«Il ne se consolait pas de penser qu' Olivier *avait* mis sa montre en gage» VII 258.

«On aime à croire que la comtesse T. *a* non seulement servi de modèle ... mais que ... elle *put* lui être une précieuse collaboratrice» Tolstoï 59.

4. Le verbe d'émotion dans la principale est souvent suivi de 'de ce que' et, alors, le verbe dépendant se construit en général avec l'indicatif.[1]) Mais Rolland semble préférer le subjonctif:[2])

Ex. «Elle eut l'air si effarouché de ce qu'il lui *parlât*» IV 141.

«Elle souffrait de ce que tout ... ne *fût* pas parfaitement rangé» VII 253.

«Il fut affligé de ce qu'elle *fût* si peu pressée de le revoir» X 18.

b. Après les *phrases négatives, interrogatives et dubitatives* on trouve souvent l'indicatif quand l'auteur veut faire prédominer l'idée affirmative; de même chez Rolland. Mais dans bien des cas il est très difficile de voir quelque nuance de sens entre l'emploi de l'un et l'autre mode (Cf. mon étude sur Pierre Mille p. 51—2).

Ex. «Croyez-vous qu'elle n'*ait* pas souffert, elle aussi?» VIII 258.

«Croyez-vous qu'elle *était* faite pour cette vie décevante?» VIII 267.

«Elle ne pensait même pas qu'il *pût* pleurer» III 168.

«elle ne pouvait non plus s'imaginer qu'il *serait* assez sot pour manquer celui qu'il attendait» IV 306.

L'emploi du subjonctif rend peut-être la phrase plus énergique.

Je passerai maintenant à l'emploi des modes chez Rolland dans quelques *cas particuliers* où l'usage hésite en français moderne.

1. *'Ne pas se douter'* prend toujours l'indicatif.[3])

Ex. «Il ne se doutait pas qu'il lui en *poussait* une nouvelle (âme)» III 80.

«Christophe ne pouvait se douter que cette dépravation ... *était* commune à toutes les grandes villes» V 106.

2. *'Ne pas douter'* prend le subjonctif,[4]) mais *'ne pas avoir de doute'* prend l'indicatif ou le subjonctif.

---

[1]) Plattner (I p. 286): Nach den Ausdrücken der Affekte kann statt 'que' auch 'de ce que' eintreten und dann muss der Indikativ stehen.

[2]) Je n'ai trouvé qu'un seul cas avec l'indicatif: «Elle lui était reconnaissante ... de ce qu'il l'avait épousée» IX 220. — Cf. Schmidt, Beiträge (Neuere Sprachen April—Juni 1918) p. 42 «Auch in den an ein Verbum des Affekts mit 'de ce que' angeschlossenen Nebensätzen ist der Konjunktiv allgemein gebräuchlich», avec beaucoup d'exemples.

[3]) Plattner (Lexikon: se douter): 'se douter' negiert hat 'que' mit Konjunktiv

[4]) » (» : douter) Wenn es negiert ist, folgt Konjunktiv mit 'ne' oder Indikativ ohne 'ne'.

Digitized by Google

Ex. «Il ne douta point qu' Olivier ne *fût* innocent» VII 152.

«Mais M. ne doutait pas que les conscriptions ne *couvrissent* ... les dépenses» I 189.

«Bientôt il n'eut plus de doute que ses frères n'*eussent* lu ses lettres.» II 125.

«Il n'avait point de doute que qui lui *faisait* tort faisait tort à la France» VIII 5.

3. *'Arriver'* prend presque toujours le subjonctif. (J'ai noté seulement un cas avec l'indicatif.)

Ex. «Il arrivait aussi qu'ils se *missent* à parler». IX 101.

«Il arrivait parfois qu' André *fît* visite à Christophe» VII 191.

«Il arrive même parfois qu'elle *ait* lu la pièce d'avance» VIII 37.

4. *'On eût dit'* prend chez Rolland aussi souvent l'indicatif que le subjonctif, mais après *'on dirait'* l'indicatif semble être plus fréquent.[1])

Ex. «On eût dit que c'*était* lui qui allait se marier» X 291.

«On eût dit que le monde *eût* fait choix des plus médiocres» X 248.

«On dirait que tu en *es* heureux» VII 235.

«On dirait qu'il la *fuit*» Tolstoï 178.

«On dirait qu' à certains moments, il *faille* absolument qu'on se perde» VI 151.

5. *'D'où vient', 'De là que'* et *'oublier'* prennent aussi souvent l'indicatif que le subjonctif.[2])

Ex. «D'où vient que je ne le *voie* pas» VII 175.

«D'où vient que vous ne me *rasez* plus avec votre Juif? VII 211.

«De là que les intellectuels ... non seulement *aient* été plus que d'autres livrés à la contagion guerrière mais qu'ils *aient* contribué prodigieusement à la répandre» Au-Dessus 94.

«De là que la France lui *était* si chère» X 253.

«Mais pouvait-elle oublier qu'elle, elle *était* vivante» III 180.

«elle vivait à l'écart, et la ville ... oubliait qu'elle *existât*» IX 262.

6. *'Il semble'* se construit quelquefois avec l'indicatif.[3])

Ex. «il semble qu'ils *vont* les rompre» I 116.

«il semble que pour qu'un sacrifice soit bon, il *faut* qu'il soit embêtant» VIII 133

«il semble ... qu'on *voit* passer les belles ondes sonores» I 25.

7. *'Ignorer'* prend quelquefois l'indicatif.[4])

---

[1]) Plattner (II 3,80) Nach 'on dirait, on eût dit' ist der Konjunktiv ein Ausnahmefall.

[2]) Plattner (I 261 A. 1) Nach 'd'où vient' meist der Indikativ. 'De là vient' hat Indikativ und Konjunktiv.

[3]) Schmidt (Beiträge, Neuere Sprachen April—Juni 1918 p. 34—36) en donne une foule d'exemples.

[4]) Cf. Schmidt Beitr. p. 40.

Digitized by Google

Ex. «ils semblaient ignorer qu'ils étaient l'un près de l'autre» III 107.

«Si Beethoven ignorait ... que Hoche *venait* de mourir près du Rhin» Beethoven 27—8.

«ils affectaient d'ignorer qu'ils *étaient* ensemble» II 119.

8. *'L'idée que'* et — ce qui est plus curieux — *'le fait que'*[1]) prennent le subjonctif.

Ex. «Qu'on aimât la musique en France était moins encore pour étonner Christophe que le fait qu'on y *aimât*[2]) ... la même musique qu'en Allemagne» VII 170.

«le seul fait que Christophe *fût*[3]) loué par certaines gens, suffisait à la mettre en défiance» VIII 53.

«traitant de 'bassesse bourgeoise' l'ideé qu'on *pût* — qu'on dût — être heureux par le devoir domestique» VIII 119.

«elle ne pouvait supporter l'ideé qu'il *souffrît* par elle» VIII 237.

«L'idée ne lui vint pas qu'elle *quittât* le pays» IV 172.

b. *Dans les propositions relatives.*

L'emploi des modes dans les propositions relatives est assez indécis. Quand l'auteur veut faire relever l'exactitude du fait rapporté dans la phrase relative, il se sert de l'indicatif; autrement le subjonctif est de règle. Mais souvent on ne peut même faire cette distinction. — Quant à l'usage chez Rolland quelques faits me semblent dignes d'être remarqués.

1. Après un *superlatif* l'indicatif est à peu pres aussi fréquent que le subjonctif.

Ex. «elle s'ingéniait à jouer le plus mal qu'elle *pouvait*» II 167.

«le coup le plus douloureux qu'il lui *porta,* ce fut etc.» VII 39.

2. Après *seul* Rolland emploie presque toujours le subjonctif.[4]) J'ai trouvé seulement deux ou trois ex. avec l'indicatif.

Ex. «Le Juifs sont presque les seuls chez nous avec qui un homme libre *peut* causer des choses neuves» VIII 128.

«Ce fut la seule fois qu'il lui en *parla*» IX 175.

«le seul qui la *lut* (la lettre), en fit des gorges chaudes» V 29.

Quand l'auteur veut faire relever l'ideé de la futurité, l'indicatif est de rigueur.

---

[1]) Stenhagen (Några iakttagelser angående språkbruket i franskan i Redogör. för allm. läroverken i Norrköping etc. 1898—9 s. 17—18) donne un exemple de 'le fait que' avec le subjonctif et dit. «Konjunktiven blir förklarlig, om man fattar 'le fait que' som ett förstärkt 'que'; att-satsen går då före, och konjunktiven inträder regelrätt.» — La même explication s'applique aussi en partie à 'l'idée que'.

[2]) M. Méaly: «analogie avec le premier 'aimât'.»

[3]) M. Méaly: «à cause de 'seul'.»

[4]) Plattner II 3,75: «Indicativ (après 'seul'), falls man eine Tatsache, Konjunktiv falls man eine Beurteilung aussprechen will.» Cette remarque ne s'accorde pas avec l'indicatif dans le premier exemple cité ci-dessus.

Digitized by Google

Ex. «C'est la seule chose qui me *soit* restée de ma conception morale. C'est la seule chose que je *ferai* mais pas sous la forme de votre art.» Tolstoï 52.

3. Après *premier* c'est l'indicatif qui domine; j'ai noté seulement 1 subjonctif sur 10 indicatifs.

Ex. «le désesperé qui se noie saisit le premier objet qui *peut* l'aider ... à se soutenir» III 172.

«C'était la première chose que Christophe *avait* aimée dans cette ville» V 308.

Après *dernier,* en revanche, les subjonctifs semblent être en majorité. J'ai noté seulement un cas avec l'indicatif, et il s'agit ici d'une action future qu'il serait difficile d'exprimer par le subjonctif:

«Le pressentiment que ce serait la dernière chose qu'elle *ferait* pour lui» VI 206.

c. *Dans les propositions circonstancielles.*

1. *Jusqu' à ce que,* chez Rolland, prend presque toujours le subjonctif, même quand il s'agit d'un fait positif:

Ex. «Christophe se mit à courir à côté de la voiture ... jusqu' à ce que le train le *dépassât.* Il continua de courir, jusqu' à ce qu'il ne *vît* plus rien» II 199.

«Elle restait ainsi, jusqu' à ce qu' Amélie *rentrât*» III 63.

2. Après les *conjonctions concessives ('encore que, quoi que, bien que')* Rolland emploie quelquefois l'indicatif, se servant de préférance du conditionnel mais aussi de l'imparfait:[1])

Ex. «Elle ne le jugea point de même, encore qu'elle *aurait* eu de bonnes raisons de cela» III 59.

«Quoiqu'ils *aimeraient* encore mieux que ces billets fussent de banque» IV 137.

«Il ne s'inquiétait pas trop du lendemain, bien qu'il *aurait* eu de bonnes raisons pour cela» V 265.

«'ils ont arrêté ... Mélanie et Gertrude, bien qu'elles *criaient* qu'elles n'avaient rien fait'.» IV 406.

Dans le dernier exemple qui rend les mots d'une jeune paysanne, il faut peut-être voir l'imitation voulue de la langue vulgaire.

5. *De l'infinitif.*

Quand l'infinitif sujet est placé après le verbe et l'attribut, il doit être précédé de 'que'.[2]) Chez Rolland ce 'que' est pourtant quelquefois supprimé:

[1]) L'emploi de l'indicatif dans les propositions concessives n'est pas tout à fait rare en français moderne. Cf. Schmidt Beitr. (Neuere Spr. April—Maj 1918 p. 38.) — Plattner (II 3,55) dit: «Der konzessive Ausdruck hatte ursprünglich im Französ. nicht den Konjunktiv. Daher findet sich noch in familiärer u. volkstümlicher Redeweise der Indikativ ... Für 'encore que' ist mir kein Beispiel, das den Indikativ aufweist, bekannt.»

[2]) Cf. Rodhe, Essais de philologie moderne p. 21: «Il est à peu près impossible de supprimer 'que' dans le français moderne».

Digitized by Google

Ex. «C'est une dure chose *de travailler* pour se procurer du pain» Beethoven 54.

«parce que c'était une fameuse chose *de vivre*» VII 94.

V. LA NÉGATION.

1. Avec certains verbes ('pouvoir, cesser' etc.) et avec 'si' hypothétique *'ne'* suffit, selon la règle de la grammaire, pour marquer la négation. C'est un archaïsme qui disparaît de plus en plus de la langue courante. Chez Rolland l'usage hésite. Avec 'pouvoir, cesser' et après 'si' hypothétique 'pas' est en général supprimé, 'savoir' + l'indicatif et 'bouger' prennent 'pas' dans la plupart des cas; après 'savoir' + une proposition indirecte, et après 'oser' les cas avec 'pas' et sans 'pas' sont à peu près aussi fréquents. Voici un tableau que j'ai dressé après avoir examiné certains volumes de Jean Christophe sous ce rapport.[1])

Après	'pouvoir'	24	cas	avec	'pas'	sur	141	cas	sans 'pas'
»	'cesser'	5	»	»	»	»	19	»	» »
»	'si'	5	»	»	»	»	18	»	» »
»	'savoir' + l'infinitif	11	»	»	»	»	1	»	» »
»	'bouger'	6	»	»	»	»	1	»	» »
»	'savoir' + propos. indir.	30	»	»	»	»	31	»	» »
»	'oser' + l'infinitif	55	»	»	»	»	41	»	» »

Des exemples sont superflus. Mais je citerai ici un exemple ou l'omission de 'ne' est plus exceptionnel:

«Dans tes claires prunelles, le visage morose de la vie *ne se mire*» X 1.

Dans ce cas l'omission de 'pas' s'explique à cause du style poétique.

2. Selon beaucoup d'autorités *'ne'* explétif est en train de disparaître de la langue courante.[2]) Mais chez Rolland on le trouve presque toujours; voici quelques exemples où cet auteur l'omet:

«Christophe craignit qu'elle *ne fît* de même ... et qu'elle *évitât* de se trouver avec lui» III 112.

«il craignait qu'on *se moquât* de lui» I 109.

«Il n'avait point de doute que qui lui faisait tort *faisait* tort à la France» VIII 5.

«Pour éviter qu'on *parlât* de choses sérieuses» VI 88.

---

[1]) Plattner IV 115—6 «"Pas" dringt auch bei 'pouvoir' u. a. so vielfach ein dass manche sich für berechtigt halten, diese Regel ganz zu streichen. In den meisten Fällen aber erfolgt die Beifügung von 'pas' aus einem bestimmten Grund, bes. der grösseren Energie wegen.».

[2]) Cf. Clédat., Grammaire raisonnée p. 230 «La négation explétive 'ne' n'est jamais indispensable. On a toujours le droit de l'omettre».

Digitized by Google

3. En revanche 'ne pas' peut s'employer pour 'ne 'seul suivant l'usage de la langue familière:

«Il y avait près d'un an qu'elle *n'était pas* sortie de la ville» III 142—3.

VI. DES PRÉPOSITIONS.

Beaucoup de prépositions proviennent d'anciens adverbes et les rapports entre ces deux parties du discours sont toujours très intimes, certaines prépositions remplissant aussi les fonctions d'adverbes. Ce sont surtout 'avec' et 'contre'. Les exemples sont fréquents chez Rolland:

«Il en avait conscience, et il luttait *contre*» IV 40.

«Apporte toujours (le déjeûner) ... je mangerai la honte *avec*» IV 274.

«Christophe connaissait bien (le bâton): il avait joué tout enfant *avec*» IV 335.

«Antoinette sentait aussi ce désir funeste; mais elle luttait *contre:* elle voulait vivre» VI 107.

VII. DE L'ORDRE DES MOTS.

1. Dans les propositions expositives l'inversion en français est fréquente quand le verbe est intransitif, passif on réfléchi. Dans les exemples suivants elle s'emploie aussi avec un verbe transitif:

«Devant lui, au détour d'une allée, *le regardaient deux figures* féminines» II 137.

«Ceux qui l'ont vu partir ont dit qu'il n'arriverait point; et longtemps *l'ont suivi leurs railleries* et leurs rires» X 315.

Évidemment ce qui permet l'inversion dans ces deux cas, est que l'objet est un pronom personnel. Mais j'ai aussi trouvé un cas d'inversion où l'objet est un substantif, ce qui est plus rare:

«Il déclarait ... que seul *avait le droit* de s'appeler l'héritier de l'esprit de Wagner *celui* qui était capable de fouler aux pieds Wagner pour marcher droit devant lui» IV 121.

L'inversion ici est probablement causé par le mot 'seul', employé comme épithète du sujet au commencement de la proposition, à l'analogie avec les cas où 'seul' comme attribut prend la même place et où l'inversion est de régle («Seuls sont restés les mêmes ses yeux de chatte» X 91).

On trouve aussi quelquefois l'inversion dans une proposition principale précédée d'une proposition incidente:

Ex. «Quand le vent souffle de l'Est, de très loin lui *répondent les cloches* des villages» I 28.

Digitized by Google

«et quand on se croyait enfin arrivé au bout, sur la page irréprochable *tombait un superbe pâté*» I 186.[1])

2. En revanche, j'ai trouvé une fois la construction directe pour l'inversion qui, conformément à la règle, doit s'employer dans les phrases commencées par un circonstanciel quand le verbe viendrait seul à la fin:

«il savait que, derrière lui, *l'ombre était*» X 192.

Évidemment, cette construction appartient au style poétique.

3. Un grand nombre d'adverbes placés au commencement de la proposition amènent la construction interrogative[2]) (par ex.: 'aussi, à peine, du moins' etc). Cependant, cette règle souffre beaucoup d'exceptions, la construction directe étant aussi très fréquente. Pour constater l'usage chez Rolland après quelques-uns des plus fréquents de ces adverbes, j'ai fait une statistique des cas où il se sert de l'une ou de l'autre construction:

Après *'à peine'*: presque toujours la construction interrogative (24 cas sur 4).
„ *'aussi'*: presque toujours la construction interrogative (21 cas sur 4).
„ *'sans doute'*: presque toujours la construction interrogative (11 cas sur 2).
„ *'au moins'*: en général la construction interrogative (3 cas sur 1).
„ *'encore'*: toujours la construction interrogative (7 cas sur 0).
„ *'à plus forte raison'*: toujours la construction interrogative (2 cas sur 0).
„ *'tout au plus'*: toujours la construction interrogative (3 cas sur 0).
„ *'du moins'*: toujours la construction directe (15 cas sur 0).
„ *'toutefois'*: toujours la construction directe (7 cas sur 0).
„ *'sans doute'*: presque toujours la construction directe (11 cas sur 2).
„ *'en vain'*: hésitation entre les deux constructions (4 cas sur 3).

Après 'aussi' j'ai noté un cas avec la construction inverse, amenée par le sujet volumineux:

«*Aussi,* lui *échappait le secret* du charme le plus exquis, le plus naturel peut-être, de la France» V 230.

4. La construction avec 'seul' entre l'article et le substantif est vieillie selon Darmesteter—Hatzfeld (Le XVI siècle en France p. 291.) Dans mon étude sur Pierre Mille, j'ai montré que celui-ci n'évite pas cette construction; comme elle est fréquente chez Rolland aussi, on pourrait peut-être tirer la conclusion qu'elle est en train de regagner la popularité chez les auteurs modernes:

---

[1]) Pour d'autres exemples voir Schmidt, Beiträge, Neuere Sprachen Okt.-Nov. 1918 p. 226.

[2]) Schmidt p. 231 en énumère un certain nombre qui ne sont pas dans les grammaires.

Digitized by Google

Ex. «toutes les forces paralysées par *la seule idée* fixe» VIII 276.

«avec *le seul consentement* de mon bien-aimé frère» Beethoven 31.

«avec *ses seules forces*» III 294.

«*La seule Grazia* le retenait encore» X 239.

5. En règle générale, le pronom personnel comme régime d'un infinitif est mis entre l'infinitif et l'auxiliaire quand celui-ci est 'pouvoir, vouloir, oser, aller' etc. Chez Rolland il n'est pas rare de trouver la construction un peu archaïque avec le pronom avant l'auxiliaire:

Ex. «Eux seuls *le pouvaient* voir» II 192.

«quoiqu'ils *en pussent* penser» III 178.

«un petit nombre, seules, *l'osaient* faire» V 108.

«il *l'alla* chercher» VIII 83.

Dans le dernier exemple il est surprenant que Rolland se serve d'une tournure aussi lourde que 'il l'alla'!

6. Très poétique me paraît la construction suivante:

«L'amour *a nos âmes* en une âme *mêlées*» VII 2.

7. Selon les grammaires l'adverbe se place rarement entre le sujet et le verbe. Mais, comme l'a montré M. Bergström (De la construction en français moderne, Redogörelse för Allm. läroverken i Norrköping etc. 1888—9 p. 36), cette règle est fausse quand il s'agit de la langue actuelle, mais il ne fait pas de distinction quand le sujet est un substantif et quand il est un pronom personnel atone. Dans le dernier cas, il est très rare de trouver l'adverbe entre le sujet et le verbe; seulement quand il y a deux propositions et que le sujet est commun à toutes les deux, on trouve quelquefois l'adverbe mis avant le verbe dans la dernière proposition:

Ex. «Il était brave et, en toute occasion dangereuse, s'exposait avec une sorte de jouissance» II 289.

«Elle le regarda encore, brusquement éclata de rire» IX 289.

Dans l'exemple suivant il faut voir dans le sujet la forme accentuée du pronom:

«Elle, pendant ce temps, tombait malade» I 80.

L'adverbe peut aussi être détaché de la proposition à laquelle il appartient proprement, ce qui rend la phrase un peu affectée:

«Je les vois, ces chers pieds, nonchalamment qui passent sur les pelouses parsemées d'anémones» X 83. ***Carl O. Koch.***

THE NEW PH. D. DEGREE.

The facilities for advanced study and research work at British universities have been greatly extended of late years, and the recent institution of the Ph. D. degree is a complement of this movement. Roughly speaking, the regulations for the new degree

Digitized by Google

are similar to those that have obtained hitherto at many continental universities, with two years residence, the presentation of an original thesis towards the end of the course of study, and a final written or oral examination. The degree is obtainable in any faculty represented at the particular university selected — divinity, philosophy, law, medicine, arts, science, engineering, technology, commerce, education, and music. Most of the eighteen universities of Gt. Britain and Ireland have issued handbooks, prospectuses or pamphlets outlining the regulations for advanced students; 12 such have now reached me, and of these the most complete appears to be the Prospectus published (Oct. 1919) by the U. of Manchester. A perspicuous handbook of all the universities appeared in 1918, but is now no longer quite up to date; it was compiled by the Universities Bureau, Imperial Institute, London, S. W. 7, from which further details can be obtained. Dr. Alex Hill, of the Bureau, informs me that he is preparing a leaflet on the subject of the Ph. D. degree, which will doubtless be welcomed by those who are interested in matters academical. British universities are at last making an effort to attract students from abroad, and the new regulations should appeal especially to Scandinavian students who are desirous of combining residence in Britain with a systematic course of language study on somewhat broader lines than those in vogue at Swedish universities.

G. E. F.

NÅGRA ANMÄRKNINGAR TILL EN OMTYCKT »REALIENBUCH».

Det är nu tio år sedan Grove & Ringenson, Short Chapters on English Life utkom; den första uppl. följdes av en omarbetad andra 1915. Vad bokens huvuddel beträffar, kan säkerligen den svenske engelsk-läraren obetingat instämma i Mr Grove's eget uttalande: »— — — in my own use of the book with Swedish pupils i have found it useful not only as a source af knowledge of English life, but also as a nuclens om which to build up conversation» (slutorden i förordet till andra uppl. Förf. (Grove) har tagit fasta på det från svensk synpunkt intressanta och lyckligt undvikit den anhopning av detaljer och stilens enformighet, som så ofta göra dylika läroböcker tråkiga.

Till den studerandes fromma har Lektor Ringenson utarbetat en ordlista, om vilken Mr Grove även yttrar sig i samma företal. Det påstås näml. att »the errors that had unfortunatchy slipped into the firzt edition have been corrected in the second». Detta stämmer emellertid icke med verkliga förhållandet. Många felaktigheter — även rena bockar! — kvarstå, såsom synes av följande förteckning.

Digitized by Google

S. 114 "əə betecknar kort ð-ljud i slutstavelse, ex. sistəə, ɔks fəəd, indi'eə". Denna mening kan såklöst bortfalla, och ə bör skrivas i st. f. əə. — "ə betecknar glidljudet mellan en föregående vokal och r, - -. o betecknar kort, obetonat å-ljud". Dock saknas ɔ i djuurin s. 122, spalt 1; airiʃ 162,1 (< djuəriŋ, aiəri,ʃ el. bättre djuərîŋ, aiərîʃ)[1], och ɔ står ofta där o, ə vore att föredraga, t. ex. i kɔn.tein 116,1; kɔn·sɔɔlt 116,2; kɔm·bain 118,2; kɔmpliit 137,1; 155,2; prɔvaid 155,2; kɔ.məəʃl (=kɔ məəʃəl) 166,2; ɔb·laidz[1]) 176,1 — Jones (Pron. Dict.) har ə [o]; ɔ vanl. endast då å-ljudet får något starkare tryck, ss i kɔmpəz'iʃən, kɔmpit'iʃən, kɔnvə'seiʃən·

S. 115 faaþəə > faaaðə. Att ange både bitryck och huvudtryck med (x) är naturligtvis olämpligt: 120,1 ɔɔnə.ment (J: 'ɔ:nəment); 159,2 ·piktʃə·resk > piktʃə resk. — Tryckfel föreligga tydligen i 134,1 eks·pres; 142,1 im·preʃen; 156,1 ·propouz; 166,2 ·kɔ·məəʃl; 170,1 · bikɔɔz 171,2 kɔn·sist; 180,2 en·dziniəə; 188,1 ·kɔmaandəə.

S 116,1 ek·spensiv >iks-. Likaså eks- >iks i 116,2 ek·spekt, 134,1 eks·pres, 137,1 eks·keəʃən m. fl.; egz - igz- i 128,2 egzækt, 134,2 egzaaməl, 140,2 egzæktli (125,1 igz-). Vidare bör i stå i st. f. e i t. ex. 117,2 espeʃəi, 161,1 esteit; 181, esenʃəl; 181,2 səviə >sivie, səv-, samt för e, ə ofta i slutstavelser, t. ex. 140,1 stjuuəədəs > -is; 144,1 houstes > -is; 176,1 priviledz > -idz; 179,1 biznes > -is; det bättre -it förekommer endast i ·praivit (144,1; 171,1 etc.), eljest står -et, -ət : 117,1 ·mɔdərət; 124,2 ·sepərət (J: mɔdrit, seprit); 126,2 tʃɔkəlet (z153,2); 133,1 breislet; 143,1 ·intimet; 143,2 ɔ.fekʃənstli; 145,2 pælet; 150,1 kjuərət; 163,1 maaget 165,1 klaimet; 186,2 praivet (= 193,1) etc.

116,1 paatikjuləə- > pə- (= 129,1; 157,1). — 116,2 æd.vaans > əd. Likaså ə för æ- i t. ex. 116,2 æd·vəətizmənt; 141,1 æk·sept· — 119,1 "(regjələə)intervals" > (regjələr)i. — 120,1 ri·pleis, ri·lait > rii- — 121,1 keikid > keikt (jfr 156,1 bi·trouþid > -ðd, -þt) — 123,1 æbsoluutli > ljuutli — 123,2 preiəəz > präəz (149,2 preiəə, -buk; 154,1 meiəə > mäz (= 172,1). — 125,1 elmen > aa·men, ei.men = 126,2 ·saadin > saa·diin — 129,1 ·haus/waif, huzwif (sic!) > haus/waif. [Jfr hɔɔif i Jones] — ·sændwidz > sænwidz, -tʃ. Jfr 141,2 lænd/leidi > læn(d)leidi; 160,1 ·lændskeip > lændskeip, lænd-. — 131,1 pe·meid > pe.maad — 131,2 bɔɔləə (sic!) > bonlə — 132,1 .səndɔ.iɔ > sɔɔndriz — pəəz (!) > pəəs — 133,1 bruutʃ (!) > broutʃ. — nekleis > neklis — 133,2 krɔs > krɔɔs, krɔs (= 141,2; 172,1; ɔ(c) för 3 äv. i 141,1 lcst, 172,2

[1]) Likaså ei, ou > ei, ou; (jfr ai, au, ɔi, ss. 113—114). [2]) J: ə'blaidz [o'b)

Digitized by Google

kɔst, 184,₂ sɔft) — 134,₁ edĭnbɔɔrə̆ > bəre; 163,₁ ·skaabɔɔrə̆, ·brə̆ > -brɔ. — 135,₂ pikpɔkıt > pckıt — 136,₂ ɔ.*broud* (= 144,₂; 155,₂; 186,₁); 140,₁ *broud* (!!) > əbɔɔd, brɔɔd — 138,₁ kju·naad > kjuu·naad — 138,₁ ·ʃentjərı̆, ʃenʃərı̆ > sentʃərı̆ [Jfr J.] — 138,₂ hotel: 168,₁ ho·tel, o·tel > hou·tel, ou·tel — 139,1 fɔr instəns > fər·i. — 140,₁ ·stjuuəədəs > stjədıs. — 141,₁ weltə·duu > welte·duu — 142,₁ pɔɔr > ·puər-, poər- — 144,₂ ·wiðaut > wiðaut. — 145,₁ pleit (sic!) > plæt — infɔɔ·melʃən > -fo-, -fe-. — 146,₁ kɔ'loukwıəlı̆ > kə.l-. — 147,₂ ouvcə̆.wækt > ·ouvə.wəakt — 148,₁ ·koukəain, ko·kein > ko.kein. — 151,2 sæentzklɔɔs > ·sæntə·klɔɔz — 152,₁ pæs (!) > pus. — 152,₂ wɔɔtʃ- > wɔtʃ- — 155,₁ etiket > eti.ket, ·etiket. — 156,₁ bi·trouþıd > ·ðd, -þt — 157,₁ ·taiəə (!) > tiə — 157,2 ·aktrıs > æk.- — 158,₁ ·aatiist (= 180,₂) > aa:tiist — 158,₂ ·juurənəs > ·juərənəs — klouðz, klouz : Joses."old-fashioned[klouz" — 161,₁ ·fesənt > feznt — 162,₂ bɔltik > bɔɔltik, bɔl- — 163,₁ ·drɔɔəəz > drɔɔz, drɔəz — 163,₂ .ʃwiid'n > sw-. — .kɔɔnwɔɔl > wəl. — 164,₁ kilo ·miitəə > kilomiitə — 164,₂ ·ʃɔɔlzbərı̆ > sɔɔlz- — eksıtəə, ekstəə > eksətə, ıtə — 165,₂ ben ·nevıs > b. niivıs, nevıs — 166,₁ .glæsgou > glaasgou, glæs- — 166,₂ bel·faast > belfaast [Jfr. J.] — 168,₁ tæk·simitəə > tæksımiite — əkəmə·delʃən > ekɔmedeiʃən — 170,₁ ·abi > æbı bərı > berı — 170,₂ ·vcljuum > vɔljum. — piktfəəz > -ʃez. — haatfəəd > haafəd, haatfəd — 178,₁ leg.ʒurıəə > lɔɔ ʒuərıəə — 179,₁ prinʃipəl > -s- — gəəvəənmsnt > govən- 181,₂ æn·tikweitid > æntik- — 186,₂ sɔverin > sɔvrin. — 189,₁ dzəəzi > dʒəəzi — 190,₁ skcʃ > skwɔʃ — 194,₂ fɔ.miliəə > fəmiljə = gviitiŋ > gr-

De engelska orden äro i allmänhet korrekt återgivna i ordlistan; jag har endast funnit tryckfelen 126,₂ chocolade > -ate; 166,₁ Linster > Leinster; 192,₁ erest > -ct; 193,₂ perioda > period. Av mera frapperande art äro de "dyrbara" glosorna: 150,₂ "sheave (ʃiiv), skyl" och 195,₂ "marquess (·maakwes) markisinna". (!)

Även översättningen torde kunna förbättras i en del fall. Jag vill särskilt påpeka följ.: 120,₁ "bryta upp" > krossa; 132,₁ "eye-glasses. lornjett" > pince-nez, lornjett; 133,₁ "lace, spets" — här koll: = spetsar; 146,₂ "jag sväljde galet" > jag satte i helsen (det fastnade i halsen, etc.); 152,₁ "komisk sång" > kuplett; 157,₁ ("dress circle, ngt) = amfiteater" > första raden; 175,₁ "standard, ståndpunkt" > måttstock, norm; ståndpunkt; 180,₂ "artist" > konstnär, målare; 194,₁ "cakes" > kex.

I texten har jag märkt ett par tryckfel: 41, r. 6 uppifrån in > is; 41, r. 9 nedifr. is > he is; 49 r. 3 nedifr. bridgeroom > bridegroom.

Digitized by Google

Så länge ordlistan befinner sig i detta bristfälliga skick kan "Short Chapters" icke rekommenderas åt mindre försigkomna. Men bokens stora förtjänster såsom lärobok på ett tidigt stadium synas mig göra utgivandet av en reviderad upplaga önskvärd.

Sten Lindgren.

Not: En enträgen vädjan till dem, som företaga revisionen, att *icke* följa ovanstående förf:s rekommendation av *ei, ou* i st. f. *ei, ou*; en sådan ändring vore för visso en »Verschlimmbesserung». Just jämförelsen med *au, ai, oi* visar väl bäst den andra komponentens skilda ljudvärde i de jämförda fallen. Av praktiskt pedagogiska grunder är beteckningen *ei, ou* särskilt förkastlig, då den lätt förleder till en alldeles för utpräglad och för uppfostrade engelsmän stötande diftongisering. *H. Sgh.*

KOMMENTAREN TILL JOHN HALIFAX.

EN REPLIK.

Då det visat sig otillräckligt att påpeka för lekt. Zachrisson *att* han begått de angivna misstagen, avses med följande noter huvudsakligen att för honom underlätta uppfattandet av *varför* de äro misstag.

Never erred avser ej blott klockans säkra gång ss. klocka betraktad. Därtill skulle valts i sådant sammanhang brukligt uttryck. Mrs. Craik säger ju att klockan ägde något av kväkarens karaktär, för vilken opålitlighet, moralisk svaghet, orättfärdighet o. d. var främmande. Med syftning på allt detta använder Mrs. C. *err* i biblisk bemärkelse

Sammanhanget visar att *mustered up* ej får översättas ss. momentant utan ss. progressivt. Sål. *samlat,* ej *fattat.* — Förf. begår ett liknande fel s. 8: *hardening* övers. m. *bister.*

At arm's length. Förf:s övers. lägger en oriktig betoning på måttet. Vikten ligger vid att kväkaren, likgiltigt på vad avstånd, höll gossen framför sig så att han kunde noga mönstra honom.

Lineage betecknar ej *släkt* utan *upp- eller nedstigande led.* I sin replik tillägger förf. släkttavla, d. v. s. erkänner ofrivilligt sitt fel.

Quaint torde nog bäst återges med *lustig* i dess av mig antydda betydelseförskjutning. Jfr. gr. bet.

Jag påminde om bet. *plantering* för att modifiera förf:s alltför bestämda begrepp: *trädgård, park,* men sade ej att denna bet. här förelåg.

Comprehensive ... take in återges bäst *omfatta.*

Åt sidan åt floden till är förf:s förvanskning av min svenska. Förfaringssättet förefaller mig en smula cyniskt. F. ö. är här ej fråga om subjektivt docerande över god el. dålig svenska utan om en engelsk skolbok, där det först gäller att få fram för svenska lärjungar, vad ett ord innebär för en engelsman.

Sammanblandning av *recollection* och *faculty of remembering* föreligger icke. Även jag åsyftade det senare. För mig är *livlig*

Digitized by Google

minnesförmåga snarast *rörlig* sådan. Att *minnas på ett levande sätt* är väl att minnas starkt, logiskt och lugnt, och detta är här frågan.

Lame. Min åsikt är alltjämt att här först måste framhävas rörelseförmågan. Förf:s nya övers. innebär också ett medgivande, att jag har rätt.

Vrede är ej grundbet. av *dudgeon; fri, lös,* ej av *abroad.* Se N. E. D.

Detta om mina (enl. Z.) misstag.

Vad det övriga beträffar, så är förf:s referens till vanliga handlexika malplacerad. Man borde ej behöva upprepa en sådan truism som att texterna ej äro byggda på handlexika utan tvärtom och att sål. de senare skola korrigeras efter de förra. Man minns väl Mommsenöversättaren som i förtröstan på Hoppe återgav *Wachtmeister* med *vaktmästare* och så gjorde nonsens av sarkasmen om Pompejus. Är det förf:s förtroende till något mindre gott handlexikon, som bär ansvaret för den egendomliga uppgiften att *to frequent* har huvudaccenten på första stavelsen[1]) (s 168)?

En del av de påpekade misstagen skulle naturligtvis i t. ex. vissa slags vetenskapliga arbeten ha varit småsaker, som ingen fäst sig vid. I en språkskolbok, som skall skärpa språksinnet och där inhämtandet av språket i fråga är det primära, är den, som först ser dem, skyldig att påpeka dem. Om jag minns rätt, torde f. ö. motvilja mot petitesser och småtvister vara av så färskt datum hos Z. att den får betraktas som en nyttig, isolerad tillfällighet.

Den fingerfärdighet, varmed förf. eskamoterar en del besvärliga anmärkningar, är värd allt erkännande. För min del har jag dock svårt att tro, att förf. verkligen ej kan t. ex. skilja mellan sympati och deltagande; dylik oförmåga inför en sjuk person skulle kunna ådraga förf. en föga smickrande uppmärksamhet från de närvarandes sida. Förhållandet är ju i vårt fall att krymplingen varit sjuk. Då Mrs. Craik här ej vill skildra en lantfru, som använder utländska ord befängt, utan en normal och förståndig pojke, uttrycker John Halifax vid detta tillfälle ej sin *sympati* utan sitt *deltagande.*

Förf:s slutsats att, då *dreary* enl. lexikon betyder både *ödslig* och *dyster,* den senare bet. kan föreligga här, är knappast välbetänkt. *Dreary* användes på detta ställe om ett rum som liknas vid Sahara. Nu säger man*: ödslig som en öken, torr, ofruktbar som en öken,* emedan dessa adjektiv ingå i bildningen av begreppet öken. Så gör icke *dyster,* och därför menar Mrs. C. ej att rummet var *dystert som en öken* utan *ödsligt som en öken.* Obs. *Dreary* användes om rummet, sedan Jael röjt undan bord och stolar.

---

[1]) Jag har endast funnit en dyl. uppgift i Todd's erkänt dåliga och nu därtill länge sedan föråldrade upplaga av Johnson. Övriga äldre ss. Bailey, Walker, Dyche, Johnson, Smart, samt nyare och nyaste ha alltid huvudaccent på andra stavelsen.

Digitized by Google

Så några ord om de övriga punkterna.

Pålägga skatter = to impose taxes.

Upptaga skatter = to levy taxes.

Gå och sköt om ditt innebär för mig att den tillsagde obehörigen lagt sig i något; *packa dig iväg,* att man vill bli av med honom. Det sista är fallet här.

Att *versatile* bör bet. *rörlig* synes mig framgå av sammanhanget. *He turned* etc.

En expansion inifrån *spränger* väl snarare sitt hölje än *sliter sönder* det.

I formlig galopp betonar det utomordentliga i kraftprovet på ett helt annat sätt än *i full galopp.*

Förorda är mycket svagare än *yrka på.*

En *avskedsbugning* för väl tanken närmast till den, som går sin väg. Mr. Charles bugade sig för att få publiken att gå.

Man kan *ta tillbaka* utan att *ångra. Retract* kan, så vitt jag vet, ej betyda *ångra.*

Underhand bör här vara *i smyg,* ej *dold.* John Halifax ville ej oärligt smyga sig till vänskapen.

Obs.! Skillnaden mell. *to clasp* och *to close!*

Står *det levande språket* i motsatsförhållande till här diskuterade ämne?

Det femtiotal misstag, som påpekats, står sål. kvar och kunde utökas avsevärt, t. ex. s. 12 held strongly (höll styvt på?); s. 13 a hand's turn (hand=arbetare?! Är *hand=arbetare* i det sv. *handräckning?)*; s. 15 Eh! (Eh?); s. 21 dancing; s. 30 plain name; s. 31 *deprecation,* ej *ogillande* utan *bönfallande*; s. 40 consider = kalla?!; s. 45,17 ej inchoativt; s. 49 the model of healthy boyhood; s. 52 bean't; s. 53 beating down = *då den,* ej *som;* s. 54 to lift him; s. 56 civilizer; s. 59 *leaped* översatt *sprang!;* s. 63 fertilizing, ej *fruktbringande* utan *s. gör fruktbar;* s. 67 excitement; s. 77 rusty (Obs! blue cloth, grey stockings!); s. 81 moral essay; s. 85 the fascination was strongly upon him; s. 106 cute scholard (dial. ??); s: 119 grinding; etc. Man kan snart sagt knappast slå upp kommentaren utan att träffa på misstag, ibland av så kompromitterande beskaffenhet som *'frequented, sympathetic expressions, hand=arbetare* (i *a hand's turn), no man* övers. *ingen* (s. 37. Med »Call no man your master» menas »Kalla *ingen människa [men väl Gud]* din herre.» Förf:s övers. är ju rent nonsens). Under sådana omständigheter torde kravet på fullständig omarbetning vara berättigat, om boken skall bli en hjälp för vederbörande i likhet med t. ex. Rodhes el. Kock-Thorns skoltexter.

Det förefaller mig som om en dugande skolman och vetenskapsman som förf. haft bättre råd att låta sina misstag vara misstag än att genom ett på alla punkter otillfredsställande försvar ge en oriktig föreställning om sina kunskaper, sin språkkänsla och sin penetrationsförmåga.

Lund. *S. B. Liljegren.*

Digitized by Google

Svar till Docent Liljegren.

I detta senaste inlägg tillämpar doc. Liljegren samma taktik som i sin föregående artikel. Det borde dock stå klart för honom att min avsikt varit att i anmärkningarna på god, idiomatisk svenska ge en tolkning av de engelska uttrycken, ej att blott och bart översätta dessa så ordagrant som möjligt. Att L. antingen ej förstått eller ej velat godtaga denna princip framgår bl. a. av hans envisa fasthållande vid den i sammanhanget omöjliga övs. av *riverward side* för att ej tala om sådana mindre goda vändningar som *samla mod, omfatta med blicken*, en flod som flyter fram likt en god människas liv och *som gör fruktbart* (!!), var den flyter etc. Anser t. ex. verkligen L att jag i uttr. *what he persisted in considering my infant mind* (s. 40) tror, att *consider* betyder *kalla!?* Det är ju självklart, att jag ansett *vad han kallade min barnasjäl* vara ledigare svenska än *vad han ansåg som min barnasjäl!*

Jag har utan att gå allt för mycket från originaltexten bemödat mig om att, som W. Pater säger *winnow the words*, d. v. s. ledigt återgiva originaltexten. Detta är en rätt som ingen torde kunna förmena en utgivare av skoltexter!

Även i övrigt kan jag ej godtaga det försvar, L. presterar för de av mig som mindre riktiga betecknade tolkningarna: förf. har ju själv uppgivit sina i det givna sammanhanget föga lyckade övs. av *lineage* och *Are you very lame still?* samt modererat sitt uttalande om *quaint* (bet. *nätt* hade föreslagits av en engelsman väl hemma i båda språken); den bet. L. vill inlägga i *never err* kan han tydligen ej få fram i svensk tolkniug; (s. 34) här är det ej fråga om minnas på ett levande sätt utan valet står mellan *ett levande minne* (= minnesförmåga) och *ett livligt,* d. v. s. för intryck mottagligt, *minne;* för *dudgeon* och *abroad* upptager Webster 1918 de av mig angivna grundbetydelserna.

Då jag hänvisade till handlexika, förutsätter jag naturligtvis att dessa användas med urskiljning. Enligt dessa betyder *levy taxes* alltjämt såväl *raise or collect* som *impose taxes.* L's distinktion är ohållbar. Se Webster.

I fortsättningen söker L. genom uppdragande av diverse hårfina distinktioner uppvisa, att i de fall då enligt min mening tvekan kunde råda endast den av honom föreslagna övs. är riktig. Jag lämnar åt mina ärade kolleger att avgöra i vad mån hans »rättelser» äro befogade eller från synpunkten av en skoltextkommentar nödvändiga.

De nya «misstag», L. påpekar, äro i regel av samma slag som föregångarne. Han anser det tydligen för oriktigt, att jag ofta givit en fri tolkning i stället för att krypa på ordens betydelse.

De flesta lärare, som använt boken, torde väl räkna detta snarast som en förtjänst. För att taga endast ett ex. ur högen anser jag sålunda att *förvandlingskonstnär* är en väl funnen fri övs. av eng. (that wonderful) *civilizer* (the tailor). För säkerhets skull har dessutom den egentliga bet. *one who civilizes* anförts

Digitized by Google

inom parentes. Ville L. bemöda sig om att vara fullt objektiv i sin kritik, skulle han nödgas medge detta. Men för en obillig och småaktig kritik bli t. o. m. förtjänsterna fel.

Boken har varit ute i fyra år samt erhållit goda vitsord i recensioner av tvänne framstående skol- och språkmän. Från de talrika lärare och lärarinnor, som använt boken, ha inga klagomål ingått om att kommentaren ej fyller sitt ändamål. *And the proof of the pudding is in the eating!* Tvivelsutan ha de liksom jag själv för vana att först fråga efter ordens grundbetydelse, varigenom den pedagogiska olägenhet, som skulle kunna ligga i de fria översättningarna, bortfaller. I regel anges dessutom grundbetydelsen inom parentes.

Som synnerligen graverande betecknar L. förekomsten av ett uttalsfel (*fréquent* vb. för *frequént)* i en kommentar på 40 sidor samt mina anm. till *Call nó man your master* (s. 37) och *do a hand's turn* (s. 13). Jag har i min övs. *Kalla ingen din herre* identifierat *no man* med *no one* (jfr. *many a man — many a one* o. s. v.), vilket i en kväkares mun (kväkarne hålla ju på det universella broderskapet) ingalunda ger omening. Lägges däremot tonvikten på *man* blir L:s övs. den enda möjliga. *Do a hand's turn* är likvisst riktigt översatt *hjälpa till med,* vilket från synpunkten av kommentarens brukbarhet är det viktigaste. Att översätta *deprecation* (s. 31) med *bönfallande* är för svagt och ger liksom så många andra av L:s övs. mindre god svenska. Den i detta sammanhang bäst passande betydelse *ogillande* återfinnes hos Webster. Att *bean't* och *scholard* är dialekt (i detta fall Gloucestershiredialekt, se anm. 9, 8) för *isn't* och *scholar* har L. ingen anledning att betvivla. Se min bok Engelska stilarter 61 g. 225.

L. går så långt i självtillräcklighet, att han t. o. m. anser sig ha anledning att förebrå mig, därför att jag besvarat hans i de ojämförligt flesta fall obefogade anmärkningar.

Till en början hade jag ej tänkt göra detta, då ju den enskilde läraren mycket väl är i stånd att bedöma dem efter deras förtjänst och värde för språkundervisningen, men jag fick direkt uppmaning att besvara dem från språklärare i engelska, vilka liksom jag förvånat sig över det oerhörda pedanteri, som kommer tillsynes i L's utläggningar. Saken har också principiell betydelse. Vill doc. L. fortsätta den roll av kritikaster, i vilken han debuterat (?) som pedagogisk författare, är detta hans ensak. För en språklärare får det icke bliva en primäruppgift att upptaga den knappt tillmätta undervisningstiden med att ständigt söka fastställa vad som i olika fall är den enda tänkbara möjligheten till svensk översättning. Huvudsaken vid övs. är att lärjungen riktigt uppfattar innehållet i det lästa samt ej använder atllför osvenska vändningar. Skolan får ej upphöjas till att bliva ett seminarium för diskuterande av jämförande betydelselära. Härvidlag kunna verkligen doc. Liljegrens inlägg i mångt och mycket tjäna som

Digitized by Google

avskräckande exempel. Ett försonande drag är dock den ofrivilliga komik, varav de ej sällan kännetecknas och som i hög grad senterats av de lärare med vilka jag varit i tillfälle att diskutera hans anmärkningar.

Stockholm. *R. E. Zachrisson.*

Efterskrift.

Tillfogas kunde efter förf:s förnyade undanflykter t. ex. att förf. kallblodigt lägger *sitt* fel *mig* till last *(förf.,* ej *jag,* tror att *leap = springa);* att skyddsökande bakom medlärares rygg och klagan över pedanteri äro svaghetens argument; att såväl angivna gr. bet. som fria övers. blivit oriktiga; att N. E. D. är auktoritet gentemot andra eng. lexikon; att den lille rädde krymplingen ej vågade se *ogillande* men väl *bönfallande* på sin stränge far, etc. Men då min urspr. avsikt var att granska en bristfällig skolbok, ej att hos förf uppamma en icke förut befintlig böjelse för småtvister, förklaras härmed diskussionen avslutad från min sida. Detta torde också bespara förf. vidare obehagliga medgivanden.

Lund. *S. B. Liljegren.*

ENGELSKAN VID ETT HÖGRE HANDELSINSTITUT.

I början av sistlidne hösttermin intogos utan inträdesprövning — på grund av den självskrivenhet, som realskolexamen medför — vid Gävle högre handelsinstitut bland andra sju från högre allmänna läroverk kommande inträdessökande, alla med betyget godkänd i engelska i den skriftliga examen och minst godkänd i den muntliga.

Den erfarenhet jag år efter år haft av denna kategori lärjungar bekräftades vid första närmare bekantskap med den sista uppsättningen. Beskaffenheten av här nedan meddelade skriftliga prov visar huru denna erfarenhet varit.

I J. A. Afzelii »Engelsk handelskorrespondens» förekommer i avdelningen »Övningar» följande svenska stycke till översättning under den upplysande rubriken »Läs brev 3 och 4 och översätt:»[1])

»Sedan vi med största framgång idkat affärsrörelse härstädes i tjugo år, ha vi beslutat (resolve) ombilda vår affär till aktiebolag, och komma vi från den 1 i nästa månad att fortsätta rörelsen under firma Aktiebolaget Alfred Bell & C:o. Vi hoppas, att Ni fortfarande kommer att hedra oss med Edert förtroende. Hav godheten insända utdrag ur vår räkning så snart som möjligt, så att vi kunna avsluta våra böcker.

På samma gång få vi meddela, att bolaget lämnar den gamla lokalen på Kungsgatan och ovannämnda dag flyttar till en bekvämare och rymligare lokal med adress Drottninggatan 14. Var god och

[1]) »Brev 3 och 4» avse brev i bokens engelska textavdelning. De streckade linierna i avskrifterna antyda naturligtvis utelämningar av större eller mindre partier.

Digitized by Google

bemärk denna adressförändring, så att vi kunna undvika dröjsmål vid utförandet av Edra order och besvarandet av Edra förfrågningar».

Innan denna övning förelades lärjungarna i klass 1 av handelsinstitutet att skriftligen översätta på lärorummet utan några hjälpmedel, hade jag icke blott låtit dem läsa de angivna engelska breven, av vilka den svenska övningen är i det närmaste en reproduktion, utan även låtit dem inlära dem utantill, sedan de först grundligt genomgåtts och diskuterats på engelska.

Resultatet på tre händer av det skriftliga översättningsarbetet vart detta:

A. Since we with greatest — — carried on our Busines here twenty years, we have resolved to contineu our Busines in a limeted componany, and coming to — — — — — — — — — — — under the firm of Alfred Bell and company. We trust that you — — would be pleased and give us your confidens. — — — — — of our accont as soon as posseble in order to — — — — — — Somtimes we beg to inform you that the limeted company will remow our old premises at Kingstreet and — — — — — — — — — — — — — — — — — at the address 14, — — — —. Kindly note the above change of address —

B. After we with greatest — — — — — — have retired business here for twenty years, we have resolwed to improve our business to limited liebilety company and we come from the first next month to begin the business under the firm of Alfred Bell company lbt. We hope that you in the — — — — — — — will come to visit us with your orders. Please and send us — — — — — — account as soon as possible, so we could close our books. On the same time we please to say you that the limited liebilety Company leave the old house in Kungsgatan and this day removes to more — — — — — house with adress 14 Drottninggatan. Please see this adress — — that we could — — — — — — in giving of your oders and in answering of yours answers.

C. After we have carried on our business here most succesfully for twenty years, we have resolved to turn our business into a Limited liabillity — — — — and that our business from the 1:st next prox. will be carried on here under the firm of Alfred Bell & — — — Ltd. We hope that You for the next time would favour us with your orders. Please favour us with an extract ouf our accout as soon as possible so as to enable us to clear our books. We beg allso to inform you that the Limited liabillity left its old premise at Kingsstreet and that we this day remove to more commedius and convenient premises at 14 Margate court, Please not the above change of adress so as to enable us to avoid delay in attending to your orders — — —.

Det synes mig, att reflcktionerna med anledning av dessa prov verkligen göra sig själva, då man får veta, att författaren av

Digitized by Google

prov A i den muntliga realskolexamen bedömts med betyget b, författaren av prov B med ba och författaren av prov C med ab. Alla hade, såsom redan antytts, erhållit betyget b i den skriftliga examen. Men det kan kanske vara skäl att nämna, att prestationer av detta slag ingalunda äro urplockade undantag, de äro tvärtom regeln. Dylika prov kunna mångfaldigas. En pågående sänkning av nivån är kanske märkbar.

För min del skulle jag emellertid ej känt mig uppfordrad att »göra någon affär» av den språkliga dekadens, varom dessa prov bära vittne, om ej författarna belönats med minst betyget godkänd. Detta är för mig det betänkliga, ej att det i den stora skaran av alumner vid våra läroverk finnas omöjliga individer. Men varför skola de dragas fram till och genom en examen medelst betyg, som äro alldeles missvisande? Det är frågan.

Då år efter år dylika prov föreläggas mig, kan jag ej underlåta att undra, hur det egentligen är beställt med språkundervisningen vid våra realskolor.

Gävle den 19 januari 1920. *Daniel Elfstrand.*

LITTERATUR.

Alphonse Daudet, Tartarin de Tarascon. Valda kapitel med anm. av Ivan Pauli (Lindstedts mod. texter III) Lund 1918.

Val av franska skoltexter har alltid förefallit åtminstone undertecknad ganska svårt. Först och främst finnes ej på långt när så mycket att välja på som t. ex. i engelska eller tyska, tydligtvis beroende på franskans sämre ställning vid våra läroverk. Redan ur den synpunkten är det ett företag värt uppmuntran att öka valmöjligheterna för detta språks vidkommande. Ännu mer glädjande är det, om en intressant och roande text blir adapterad. Ty den erfarenheten har man ju både som skolpojke och som lärare, att ett flertal av våra vanligaste franska skoltexter och läseböcker visserligen äro mönster ur nyttighetssynpunkt, att de t. ex. kunna ge ett gott, väl valt och representativt fras- och ordförråd — om man bara kunde förmå lärjungarna att fatta intresse för saken! Men i flesta fall har nog lite var erfarenhet av den tråkstämning, som vill lägra sig över klassen under en lektion om franskt rättsväsende, franska lantseder eller landskap o. d.

I dessa hänseenden har lektor Paulis *Tartarin*-edition blivit ett gott grepp, som hjälpt åtminstone undertecknad att väcka intresse för franskan bland ett synnerligen svårarbetat lärjungematerial, där läsningen av detta ämne eljest varit mycket tung och otacksam. De två första sidorna fann man visserligen "dumma", men redan bilden av Tartarin i skjortärmarna läsande Cooper och Mayne Reid vid sin pipa och med sin förskräckliga grimas, satte klassen i gott humör, som sedan aldrig försvann trots bokens ur skolpojkssynpunkt rätt stora svårigheter. Icke ens av *Le Tour du*

Digitized by Google

Monde, som eljest är mycket gouterad, har undertecknad en så god erfarenhet.

Andra fördelar, såsom berättelsens höga litterära värde, Daudets fängslande och lediga stil, behöva här ej närmare påpekas, ej heller att *Tartarin* som pojkläsning går framför Daudets övriga böcker — något som kommer en att undra över att den så sent utgivits som skoltext, först efter flera andra arbeten av Daudet. Anledningen kan måhända vara den, att *Tartarin* bitvis är ganska svår med hänsyn till franskans nuvarande ställning i Sverige. Även universitetsstudenter (icke-språkmän!) ha t. ex. beklagat sig över beskrivningen av Marseilles hamn, som man dock naturligtvis inte kan vara av med på grund av dess mästerliga impressionistiska visualitet.

Denna svårighet, beroende på ett ställvis ovanligt ordval — större syntaktiska svårigheter kan jag ej erinra mig — avhjälpes bäst genom frikostiga förklaringar och det har hänt, att jag vid ett eller annat tillfälle förgäves refererat till kommentaren, som i övrigt synes mig mycket god och vederhäftig.

Vid en eller annan passage kan nog undertecknad för sin del ha tänkt sig en liten förskjutning i översättningen.

T. ex. *sid. 38,18. Mais voyez* etc. skulle jag hellre återge: *Men se, sådan är fåfängan!*

Sid. 50,26. Noga taget är jag ej riktigt med på likhetstecknet mellan *pensèrent mourir* och *faillirent mourir*. Det förra: "trodde de skulle dö."

Sid 69,10. Va te promener känner jag som mera likvärdigt med eng. *Take a walk!* sv. "Gå hem och lägg dig!"

En del tryckfel, t. ex. sid. 70,4. *La cabaretier*, äro ju ofarliga. Mera förvillande är det bortfallna kommat efter *échaudés* sid. 60,28.

Allt som allt är man utg. tacksam för ett gott, nyttigt och välkommet arbete.

Lund *S. B. Liljegren.*

Lektor Arthur Korlén †.

Med lektor Korléns bortgång har den svenska lärarvärlden lidit en kännbar förlust. Mer än vanligt initiativrik och villig att sätta in ett energiskt arbete, där han ansåg ett sådant behövligt, hade han många förutsättningar att utöva ett befruktande inflytande på studiet av de moderna språken vid våra svenska skolor. Vad han i detta avseende redan utfört var ägnat att giva rika löften för en fortsatt gagnande verksamhet.

Han drabbades av ohälsa mitt i sin rikaste arbetsdag, och över det oväntade dödsbudet sänker sig ett beklämmande vemod. *Moderna Språk*, vars svenska redaktör han var under år 1911 och som både dessförinnan och senare innehållit en mångfald bidrag av hans hand, har särskild anledning att med tacksamhet och saknad minnas den bortgångne insiktsfulle medarbetaren.

MALMÖ 1920, RÖHR'S BOKTRYCKERI

Digitized by Google

MODERNA SPRÅK

SVENSK TIDSKRIFT FÖR UNDERVISNING I DE TRE HUVUDSPRÅKEN
TYSKA, ENGELSKA, FRANSKA

UTGIVEN AV

HERMAN SÖDERBERGH OCH N. OTTO HEINERTZ.

ÅRG. XIV. 3 * LUND * Mars 1920

ÖSTERRIKE OCH FRANZ GRILLPARZER.

Föredrag, hållet vid Kalmar h. a. läroverk till förmån för skolans tyska bibliotek[1]).

Jag skall till en början säga, hur jag uppfattar ämnet. Först skall jag ge — mycket skissartat som naturligt med hänsyn till längden av den tidrymd, som vi skola genomlöpa — en bild av den kulturella utvecklingen i Österrike och sedan mot denna bild som bakgrund i raska drag ställa inför edra ögon Österrikes störste skald, Franz Grillparzer.

Österrike ha vi här uppe i norden kanske känt minst till av Europas länder. Åtminstone gällde detta före 1914. Nu tro vi oss känna det. Litet var av oss svenskar ser det med von Ludendorffs ögon: Österrike har varit blacken om foten på det dådkraftiga Tyskland, odugligt till krigets hårda handtverk, nyttigt till Gud vet vad, till att med sin folknumerär reparera den starka åderlåtningen av den tyska samhällskroppen. Att det ligger en viss sanning i detta omdöme, skall framgå av det följande, men låt oss ej glömma, att det är med ett helt folk som med den enskilde: det är på grund av sina förtjänster han gäller något.

Låt oss gå in på vårt ämne. Vi fråga först: hur gammal är skiljsmässan mellan Österrike och det övriga Tyskland? Den går långt tillbaka i tiden. En självständig tysk-österrikisk folkstam har aldrig funnits. Österrike är en kolonisation från Bayern, var en del av den bajuvariska folkstammen, som dessutom omfattade Bajern, Tyrolen, Kärnten och Steiermark. Den var av markomannisk härkomst. Känslan för samhörighet och gemensamt ursprung hade redan vaknat i de tre andra tyska huvudstammarne, franker, saxare och alemaner, då den ännu icke framträtt

[1]) För ämnets historiska del använd litteratur: *Scherer*, Aufsätze; *Castle*, Lenau; *Nohl*, Mozart. Docenten N. O. Heinertz har jag dessutom att tacka för ett par beriktiganden i samma del.

Digitized by Google

Monde, som eljest är mycket gouterad, har undertecknad en så god erfarenhet.

Andra fördelar, såsom berättelsens höga litterära värde, Daudets fängslande och lediga stil, behöva här ej närmare påpekas, ej heller att *Tartarin* som pojkläsning går framför Daudets övriga böcker — något som kommer en att undra över att den så sent utgivits som skoltext, först efter flera andra arbeten av Daudet. Anledningen kan måhända vara den, att *Tartarin* bitvis är ganska svår med hänsyn till franskans nuvarande ställning i Sverige. Även universitetsstudenter (icke-språkmän!) ha t. ex. beklagat sig över beskrivningen av Marseilles hamn, som man dock naturligtvis inte kan vara av med på grund av dess mästerliga impressionistiska visualitet.

Denna svårighet, beroende på ett ställvis ovanligt ordval — större syntaktiska svårigheter kan jag ej erinra mig — avhjälpes bäst genom frikostiga förklaringar och det har hänt, att jag vid ett eller annat tillfälle förgäves refererat till kommentaren, som i övrigt synes mig mycket god och vederhäftig.

Vid en eller annan passage kan nog undertecknad för sin del ha tänkt sig en liten förskjutning i översättningen.

T. ex. *sid. 38,18. Mais voyez* etc. skulle jag hellre återge: *Men se, sådan är fåfängan!*

Sid. 50,26. Noga taget är jag ej riktigt med på likhetstecknet mellan *pensèrent mourir* och *faillirent mourir*. Det förra: "trodde de skulle dö."

Sid 69,10. Va te promener känner jag som mera likvärdigt med eng. *Take a walk!* sv. "Gå hem och lägg dig!"

En del tryckfel, t. ex. sid. 70,4. *La cabaretier*, äro ju ofarliga. Mera förvillande är det bortfallna kommat efter *échaudés* sid. 60,25.

Allt som allt är man utg. tacksam för ett gott, nyttigt och välkommet arbete.

Lund *S. B. Liljegren.*

Lektor Arthur Korlén †.

Med lektor Korléns bortgång har den svenska lärarvärlden lidit en kännbar förlust. Mer än vanligt initiativrik och villig att sätta in ett energiskt arbete, där han ansåg ett sådant behövligt, hade han många förutsättningar att utöva ett befruktande inflytande på studiet av de moderna språken vid våra svenska skolor. Vad han i detta avseende redan utfört var ägnat att giva rika löften för en fortsatt gagnande verksamhet.

Han drabbades av ohälsa mitt i sin rikaste arbetsdag, och över det oväntade dödsbudet sänker sig ett beklämmande vemod. *Moderna Språk*, vars svenska redaktör han var under år 1911 och som både dessförinnan och senare innehållit en mångfald bidrag av hans hand, har särskild anledning att med tacksamhet och saknad minnas den bortgångne insiktsfulle medarbetaren.

MALMÖ 1920, RÖHR'S BOKTRYCKERI

Digitized by Google

MODERNA SPRÅK

SVENSK TIDSKRIFT FÖR UNDERVISNING I DE TRE HUVUDSPRÅKEN TYSKA, ENGELSKA, FRANSKA

UTGIVEN AV

HERMAN SÖDERBERGH OCH N. OTTO HEINERTZ.

ÅRG. XIV. 3 * LUND * Mars 1920

ÖSTERRIKE OCH FRANZ GRILLPARZER.

Föredrag, hållet vid Kalmar h. a. läroverk till förmån för skolans tyska bibliotek[1]).

Jag skall till en början säga, hur jag uppfattar ämnet. Först skall jag ge — mycket skissartat som naturligt med hänsyn till längden av den tidrymd, som vi skola genomlöpa — en bild av den kulturella utvecklingen i Österrike och sedan mot denna bild som bakgrund i raska drag ställa inför edra ögon Österrikes störste skald, Franz Grillparzer.

Österrike ha vi här uppe i norden kanske känt minst till av Europas länder. Åtminstone gällde detta före 1914. Nu tro vi oss känna det. Litet var av oss svenskar ser det med von Ludendorffs ögon: Österrike har varit blacken om foten på det dådkraftiga Tyskland, odugligt till krigets hårda handtverk, nyttigt till Gud vet vad, till att med sin folknumerär reparera den starka åderlåtningen av den tyska samhällskroppen. Att det ligger en viss sanning i detta omdöme, skall framgå av det följande, men låt oss ej glömma, att det är med ett helt folk som med den enskilde: det är på grund av sina förtjänster han gäller något.

Låt oss gå in på vårt ämne. Vi fråga först: hur gammal är skiljsmässan mellan Österrike och det övriga Tyskland? Den går långt tillbaka i tiden. En självständig tysk-österrikisk folkstam har aldrig funnits. Österrike är en kolonisation från Bayern, var en del av den bajuvariska folkstammen, som dessutom omfattade Bajern, Tyrolen, Kärnten och Steiermark. Den var av markomannisk härkomst. Känslan för samhörighet och gemensamt ursprung hade redan vaknat i de tre andra tyska huvudstammarne, franker, saxare och alemaner, då den ännu icke framträtt

[1]) För ämnets historiska del använd litteratur: *Scherer*, Aufsätze; *Castle*, Lenau; *Nohl*, Mozart. Docenten N. O. Heinertz har jag dessutom att tacka för ett par beriktiganden i samma del.

Digitized by Google

hos den fjärde, den bajersk österrikiska. Jag talade om samhörighetskänslan. Den var visserligen aldrig särskilt stark, räckte blott till för religiös, ej för politisk enhet; tvärt om se vi stampartikularismen göra sig kraftigt gällande redan från äldsta tider. Dessutom kommer den stora motsättningen mellan de norra och södra områdena. De hade helt olika öden.

Då germanerna besatte, vad som nu är Sydtyskland, påträffade de kelter, som under sin största utbredning beherrskade bl. a. nästan hela södra Tyskland. Dessa kelter germaniserades, men det keltiska elementet, starkt genom en högre kultur än inkräktarnes, bidrog att forma de sydliga germanernas karakter. Nordtysklands germaner voro även de utsatta för en påverkan, ägnad att markera skillnaden mellan dem och bröderna i söder, en påverkan av slaver. Under tiden för sin största utbredning nådde slaverna ända bort till Holstein. Då landet från 800-talet åter germaniseras, huvudsakligen av lågtyska kolonister, sker det naturligtvis med upptagande av slaviska kulturbeståndsdelar. Vidare var ju Sydtyskland länge en del av den romerska världsmonarkien: Roms legioner höllo Donau och Rhen i schack; Nordtyskland frigjorde sig från romarne i Teutoburgerwald — Kleists Herrmannsschlacht försätter oss mitt i den frigörelsekampen —: Weser och Elbe förblevo fria. Den sörda delen av Tyskland kom således att stå under nära påverkan av Roms kultur. Sedan kommer den avgörande språkliga klyvningen, som förelåg färdig på 600-talet. Den innebar ej blott en de sydliga områdenas avsöndring från de nordliga, utan också söderns i inskränktare mening skiljsmässa från Mellantyskland.

Det var fara värt, att Tyskland sönderföll i två hälfter! Karl den Stores världsmonarki förhindrade detta, omslöt som med en ring, vad som ville falla isär. Så räddades enheten till det yttre. Hur sedan även en tysk språklig enhet uppkom, med andra ord, hur med utgångspunkt från sydliga och mellantyska former tyska standardformer uppkommo, ligger utom mitt ämne. Jag skall istället dröja ett ögonblick vid Karl den Stores förverkligande av den kristna världsmonarkin, enär därvid en karakteristisk olikhet mellan nordens och söderns tyskar tydligt framträdde.

Med lätthet övervann Karl Sydtysland, företrätt av Bayern, som då även inneslöt Österrike, under det norden, företrätt av saxarne som bekant i trettio år bjöd honom motstånd. Vad som mest bjöd saxarne emot, var det kyrkliga beroendet av Rom, som följde med ett erkännande av Karls överhöghet, och som Sydtyskland utan motvilja fogade sig i. Detta beroende av Rom innebar en stark inskränkning av friheten. Vi se sålunda frihetsbehovet och allt, vad därmed följer, starkt utvecklat i norr, svagt i söder. Däri ligger å båda sidor ett karaktersdrag. Redan nu se vi sydtyskarnas andliga maklighet och undfallenhet för yttre krafters tvång. Hur annorlunda i norr! Där är karakteren framför allt viljebetonad. Jag passar på att tillfoga ännu ett par drag

Digitized by Google

i nordtyskt väsen för kontrastens skull. Den nordtyska fantasien är djupborrande, lidelsen ostillbar, vare sig den vänder sig mot yttervärlden eller sätter sina mål i en osinnlig värld; idealet är avlägset och blir så gott som alltid ett over ævne. En nordtysk skald, som t. ex. Th. Storm, förefaller sydtyskarne sentimental.

Det är emellertid närmast studiet av den sydliga folkkarakteren, som skall föra oss ett steg vidare mot förståelsen av Österrikes särställning, såsom den för andra gången visade sig i förhållande till det övriga Tyskland 500 år efter den nyss omtalade ljudskridningen.

Kommer man till södra Tyskland, undgår man ej att mycket snart höra talas om den s. k. Schnaderhüpfeln. Det är en liten, oftast enstrofig dansvisa, ibland en växelsång, som påträffas överallt på bajuvariskt område. Sporadiskt lär den påträffas rätt långt norrut, ja, t. o. m. i Skandinavien, men endast på bajuvarisk mark är den ett nationellt kännemärke. Den är naivt skalkaktig, pulserar av obändig livslust, obekymrad och munter, ofta grovkornig, satirisk och visar alltid prov på förmåga att levandegöra situationer och människor. Framför allt är den folklig. Med ett ord, den är uttryck för ett mer älskvärt än storslaget temperament.

Nu förstå vi det förhållandet, att folkpoesien, som eljest överallt undanträngdes av hovpoesien, i länderna kring Donau behöll sin gamla tjusningskraft. Segare än i norr höll man här fast vid det gamla germanska hjälteidealet, som var utan alla subtiliteter. Det var i Österrike på 1100-talet, då de snillrika babenbergska hertigarne — Österrike hade 1156 under Barbarossa blivit ett från Bayern avskilt hertigdöme — förde spiran till fromma för land och folk, som de spridda sånger, av vilka det mäktiga nibelungeneposet består, samlades och delvis omarbetades till en enhet. I denna omarbetning tog den österrikiska adeln, som i allmänhet med lätthet uttryckte sig poetiskt, verksamt del. Då därför konstpoesiens föremål, historierna om Erec och Iwein, om Tristan och Isolt, om Parcival och den helige Gral från Frankrike över Rhen trängde in i Elsass, Schwaben och delvis Bayern och sedan ville tränga ännu längre åt öster, så stodo nibelungenhjältarne dem hindrande i vägen. Under det således särskilt Mellantyskland blev konstpoesiens hemland, där den gick emot en så storartad blomstring under Staufferna, att Vilmar med rätta kan tala om att Tyskland till skillnad från andra land upplevt tvenne stora klassiska epoker på litteraturens område, förblev Österrike vid det gamla.

Detta berodde även på något annat. Under den första medeltiden bekämpade varandra de s. k. Spielleute och prästerna, de förra såsom bärare och förmedlare av folkpoesiens, av ett hedniskt sinnelag burna gamla skatter, de senare det nyas, framåtskridandets representanter. Prästerna hämtade sina ämnen ur bibeln, men då bibelhistoriernas lockelseförmåga genom den ständiga upprepningen avtrubbades, sågo prästerna sig om efter tids-

Digitized by Google

enligare ämnen och funno sådana i Frankrike. Prästerna voro de enda, som kunde översätta de franska berättelserna, genom deras förmedling blevo de tysk andlig egendom, och tidens djupaste längtan lades ned i riddareposet: den kristne riddaren, en mycket sammansatt varelse, blev tidens ideal. Så utföll striden mellan präster och Spielleute till de förras förmån. Utom i Österrike! Dess präster intogo en non possumusställning till riddaridealet, de betraktade denna förfinade livsform blott som förfinad sinnlighet, och ännu ur stånd att på annat vis bemäktiga sig folkets öra, lämnade de fältet öppet för die Spielleute med deras gammalgermanska hjälteideal och allmänmänskliga folkdiktning. Ännu så länge stodo folkets levnadslust och kärlek till de förgångna obrutna, ännu hade icke de prästerliga förmanarne lyckats vända denna levnadslust i eftertankens kranka blekhet.

En målare, som ville måla 1100-talets Österrike, säger Scherer, måste äga en Rubens breda, saftiga pensel. Han skulle inte ställa folket i en renaissancehall eller i en gotisk kyrka utan mitt i naturen; det skulle vara höst, vinskördens tid. Leopold der Glorreiche sjunger själv en visa till dansen, bredvid honom stå musikanter; en myckenhet adel, borgare, bönder, farande sångare och annat löst folk; till höger i förgrunden hovmän och vackra damer; Walther von der Vogelweide talar med Ulrich von Lichtenstein, den senare fantastiskt klädd, den förre bär en påfallande enkel dräkt; på ett litet avstånd en ogillande munk! I luften som i en drömsyn nibelungenhjältarne....

* *
*

Den ogillande munken i den ljusa bilden av 1100-talets Österrike, som jag nyss framförde, och Walther von der Vogelweides skarpa angrepp på påven och kyrkan äro betydelsefulla; jesuiterna skulle beherrska Österrike långa århundraden. Redan i mitten av 1200-talet, ej långt efter Walthers död således, kan man tala om den sjunkande österrikiska kulturen, allt under det att den politiska avsöndringen utåt och den inre sammansvetsningen, som påbörjats av Babenbergarne, fortsättes av Ottokar av Böhmen och bringas till sin fulländning av Habsburgarne. Så vinner Österrike som politisk enhet allt klarare konturer. Denna process gynnades, ja möjliggjordes framförallt av det kaos, som vann insteg i Tyskland, sedan Stauffernas stolta plan att regera det stora tyska riket från ett avlägset hörn i Italien grusats, endast till fromma för Roms andliga herravälde. Tyskland var uppdelat på ett tusental större och mindre adelssläkter och ett femtiotal riksstäder såsom faktiska suveräna herrskare. Äntligen kom ett nytt kejsarval. Ottokar av Böhmen ansåg sig och ansågs av många självskriven, med det blev en Habsburgare, Rudolf, som, då Ottokar vägrade att erkänna honom, den lilla uppkomlingen

Digitized by Google

ur en fattig schweizerdynasti, drog i fält mot sin vedersakare, besegrade honom och genom att förläna sina söner med arvet grundlade habsburgska dynastien i Österrike, vars siste ättling vi i våra dagar bevittna landsflyktig i samma Schweiz, varifrån hans förfäder kommit. Det är en patetisk historia, denna landsflykt. Men än mer patetisk är dens historia, som den förste Habsburgaren slog till marken, nämnde Ottokars, som, en gång på maktens högsta tinne, slutligen fick smaka förnedringens bitterhet, otacksamhetens gift och till råga på allt det egna samvetets förebråelser för falskhet mot sin gemål, den blida Margareta. Så har Grillparzer skildrat honom i sitt drama Ottokars Glück und Ende. Utvecklingen går tårlös förbi individerna, även de högst ställda. Med Rudolf av Habsburg vinner som sagt Österrike politisk fasthet. Men kulturen tynar. En ljuspunkt är Maximilian I:s tid. Han beskyddade humanismen, har knutit namn som Erasmus, Reuchlin, Pirkheimer vid sitt, och konstnärer som Dürer och Burgkmair funno i honom en nådig herre. Bland annat fick Dürer i uppdrag att föreviga kejsar Max' storhet; kejsaren hade icke råd till triumfbågar i marmor och väldiga färgprunkande dukar, som de store i Italien plägade det, han måste nöja sig med ett triumftåg på papperet, vars utförande dessutom avbröts genom kejsarens död. Det finns en liten vacker, karakteristisk anekdot om honom och Dürer. Händelsen ägde rum kanske redan vid ett kejsarbesök i Nürnberg, eller möjligen då kejsaren bevistade riksdagen i Augsburg, där Dürer infunnit sig för att måla honom. Kejsaren hade uppfordrat en adelsman att hålla en stege, så att Dürer skulle kunna måla något högt uppe på en vägg. Adelsmannen vägrade att hålla en stege åt en målare. Då säges Max förtretad hava utropat: »Denne målare är genom sin konst väl ädlare än någon adelsman; av varje bonde kan jag göra en adelsman, men av ingen adelsman en sådan konstnär». Viljan var som sagt god hos kejsar Max — Imperator Cæsar Divus Maximilianus Pius Felix Augustus, som det står över Dürers vackra träsnittsbild av honom. En stark karakter var han ej, hans tid var för Österrike det sista spasmodiska uppflammandet före slocknandet. Han hade icke kunnat tillbakahålla jesuiterna. 1600-talet betecknar den österrikiska kulturens lägsta stadium: inte något stort namn möter oss förrän omkring mitten av nästa århundrade. Då påträffa vi som de första i den nyare tidens Österrike tvenne av ovansklig glans: Haydn och Mozart. Musiken är den omedelbaraste av alla konstformer; hjärta talar till hjärta utan omväg över begreppen. Musikens ställning bland konsterna är som barnets bland män, har det sagts. En sådan konst är som till för österrikisk naturell. Är det icke, som om framför allt i Mozart Walthers harmoniska, ljusfyllda ande levde upp igen? Det är ingen tillfällighet, att den man, vars själs innersta hemlighet ligger i de ord, som sjungas av de båda älskande i Trollflöjten: »genom tonernas makt vandra vi glada in i dödens dystra

Digitized by Google

natt» — ingen tillfällighet är det, att den man, som såg så på livet, var en österrikare.

Jag skall icke stanna vid någon av de båda nämnda, ehuru en jämförelse mellan dem och ditmarskaren Brahms — Brahms' far var från en grannby till Wesselburen, Hebbels födelseby — säkert skulle belysa den ovan framhållna skillnaden mellan nordtyskt och sydtyskt temperament. Vem tänker till exempel vid de citerade orden ur Trollflöjten icke på Brahms' Requiem med en så helt annan stämning inför döden? Men jag skyndar vidare för att göra ett utkast av de kulturella strömningarne i Österrike efter uppvaknandet vid 1700-talets mitt. Vi ha förut hört, att den österrikiska medeltidskulturen i sina glansdagar skiljde sig ifrån den tyska. Nu bevittna vi, hur de ledande klasserna i Österrike: adel, officerare, tjänstemän, skolmän, sökte sprida tysk kultur i sitt land och vände sina blickar mot berömda tyskar, vilka de hoppades kunna vinna för sitt fädernesland. Leibniz gör upp en plan till en akademi i Wien, som visserligen aldrig blev av. Om intet gingo också försöken att förmå Klopstock, senare Lessing och Wieland att bosätta sig i Wien. Men dessa stora andar, vilkas banbrytande arbeten på olika områden med ens höjt Tyskland till Europas mest betydande kulturstat, vunno i Österrike hänförda lärjungar. Än betydelsefullare än dessas försök att likna mästarne äro hofteaterns upprättande 1776 och på 80-talet en frisinnad censurförordnings genomförande. Allt vad 1700-talet i Europa frambragt av betydenhet strömmade in i landet: Voltaire, Rousseau, Buffon, Lichtenberg, Kant, Lavater, Young, Swift, Thomson, Ariosto, Linné och de stora romanerna: från Spanien Don Quixote, från England Tristram Shandy, från Frankrike Gil Blas och otaliga andra. Denna andliga livaktighet hämmades en kort tid genom franska revolutionen, som i hela Europa betraktades som upplysningens blodiga frukt. Naturligt var därför, att de idéer, som gjordes ansvariga för de häpnadsväckande händelserna i Frankrike mot århundradets slut, frånkändes rätten att bestämma utvecklingsgången i Europas länder. Med fasa förnam man i Wien Ludvig XVI:s och Marie Antoinettes avrättning, den inre politiken omlades, i stället för den rådande kosmopolitiska andan kom en utpräglat nationell iver, censuren skärptes, 2500 förut frigivna böcker förbjödos återigen, åsiktstvånget upprätthölls med polishjälp, och de ivrigaste försvararne av upplysningstidens läror dömdes till döden eller fängelse. Det såg mörkt ut för Österrikes kultur. Valet tycktes blott stå emellan revolution eller andlig död. Intetdera hände. Österrikarnes trohet mot kejsarhuset visade sig den gången starkare än exemplet från Frankrike, och den nationella ivern beredde vägen för en mäktig strömning: romantiken. Denna var ju till stor del intet annat än en nyvaknad känsla för fosterlandets medeltida kulturepok, och de nationellt sinnade sågo i densamma en trygg och rätt väg. Så blev Österrike moget att åter mottaga impulser från Tyskland. De romantiska ledarne i Tyskland, fram-

Digitized by Google

för andra bröderna Schlegel, kommo till Wien och höllo föreläsningar. Friedrich Schlegels femton föreläsningar 1807 „über dramatische Kunst und Litteratur" öppnade för wienarne en helt ny värld. Goethe själv blev en av de mäktigaste drivkrafterna genom sina förbindelser med den österrikiska aristokratien, som gjorde hans bekantskap vid de böhmiska badorterna. Genom kejsarinnans förmedling frigåvos Goethes verk. Schiller var farligare, hans verk innehöllo för mycket 1700-tal, för mycket om frihet och människovärde; med den franska invasionen kom också Schillers timme. Han var ju hedersborgare av Paris. Schillers verk spredos, så snart de frigivits, i ett ofantligt antal avskrifter. Då de österrikiska myndigheterna åter blevo herrar i sitt land, hade de önskat förbjuda Schiller igen, men det var en omöjlig sak.

Det var framför allt teatern, som blomstrade under romantikens hägn. År 1814 överlämnades ledningen av hovteatern, vanligen kallad die Burg, i Joseph Schreyvogels hand. Han gjorde under de aderton år han förde spiran där, denna teater till en verklig uppfostringsanstalt av enastående rang i Europa. Schreyvogel var en livlig beundrare av Goethe och de tyska klassikerna och genomdrev trots svårigheter med censuren, att de uppfördes i Wien. Burgteaterns utveckling under Schreyvogel är förutsättningen för Grillparzers framträdande.

* * *

Österrikes andliga beroende av Tyskland har satt starka spår i Grillparzers verk, men å andra sidan bevarade honom hans utpräglade egenart för varje efterbildning. Det är hans eget ansikte, som möter oss i allt vad han skrivit, det är den äkta österrikaren. Han hade en sådans fel och förtjänster. Om de neddragande krafterna i folksjälen hos honom framträdde särskilt starkt, så berodde det på tiden, under vilken hans mannaår förflöto.

Född i Wien 1791, kom hans ungdom att falla i Österrikes förnedringstid, den tid då Napoleon lade landet under franskt ok. Som student stod han med på vallarne och försvarade staden. Då sedan Napoleon höll sina truppmönstringar inom stadens murar, var Grillparzer ofta åskådare. För honom liksom för Goethe och för övrigt så många andra hade Napoleongestalten något oemotståndligt, fastän de båda hade helt olika tankar inför den geniale äventyraren. Jag kommer längre fram tillbaka härtill. Krigstiden hade farit illa fram med Grillparzers föräldrarhem. Fadern var advokat, de starkaste dragen i hans karakter voro en nästan fabelaktig rättskaffenhet och en varm kärlek till fosterlandet. Sonen talar med beundran i sin självbiografi om faderns rättskaffenhet och säger sig i sin ringa mån ha sökt efterlikna honom däruti. Även faderns fosterlandskärlek hade gått i arv till sonen. Den ägde ingenting av högljuddhet. Tirpitz berättar i sin bok om världskriget, hur han

Digitized by Google

en gång i Amerika träffade en tysk av god familj, som där blivit professor vid Harvarduniversitetet och nu förde amiralen omkring i universitetes institutioner. Hemma hade han varit privatdocent. Han meddelade Tirpitz, att han redan blivit amerikansk medborgare, fastän han varit i Amerika blott kort tid. »Sättet, på vilket han sade detta, berörde mig oangenämt», berättar Tirpitz, som begagnade ett tillfälle att sluta sig till en annan av de närvarande amerikanska herrarne. Den tyske lärde, som förstod, att han väckt amiralens misshag, sade urskuldande till en officer i dennes följe: »Er chef synes förvånad över att jag redan blivit amerikansk medborgare, men ni måste förstå, att jag här blivit professor tidigare, än jag skulle blivit i Tyskland, och då måste man ju vara tacksam». »Vad denne herre tagit med från Tyskland, spelade tydligen ingen roll för honom!» avslutar Tirpitz berättelsen om den lilla händelsen. — Då jag läste detta, tänkte jag på Grillparzer. Trots klara prov på ovanlig andlig förmåga och trots den lojalaste hållning hölls han ett helt långt liv nere av de österrikiska maktägande. Att han trots större även formella meriter förbigicks vid befordran upprepade gånger, är ju redan det underligt, men vad säges om att hans verk, hans dramatiska mästerverk, begravdes hos censuren under åratal, ja, ett av dem, Ein treuer Diener seines Herrn, väckte till den grad kejsarens bevågenhet, då det i manuskript förelästes för den trängre hovcirkeln, att högst densamme önskade köpa manuskriptet för sin egen räkning. Majestätets önskan var en befallning. Om den nått sitt mål, hade en Grillparzers originellaste och ädlaste skapelse försvunnit ur vår åsyn, ty att kejsarens önskan avsåg att döda ett verk, som på något vis väckt hans misshag, är tydligt. Och hur behandlades han av publiken? Till en början jublade den honom till mötes, sedan svek den honom, då Grillparzers konstnärskap gick mot höjder, dit dess maklighet förbjöd den att följa. Detta var säkert den djupaste tragiken i Grillparzers liv. Han hade en skalds behov av publikens uppskattning och i hög grad en tragisk skalds behov av samverkan med teatern. Därom har han vittnat i inledningen till Der arme Spielmann. Långa år i sträck rörde han icke vid alla sina dramatiska planer, och kom ändock något till stånd och avslutades, lade han undan det, väl gömt. Man glömde alldeles, att Grillparzer fanns till. Vid hans död hittade man flera av de mognaste alstren av hans skaldebegåvning i en skrivbordslåda. — Den tyske docenten lämnade med lätt hjärta fäderneslandet för att ett par år förr bli professor i utlandet. Grillparzer avvisade utan ett ögonblicks tvekan tanken att slå sig ned i Weimar, en tanke, som väckts vid hans besök där i hertigen närstående kretsar, i Goethes och Schillers kretsar. Och detta, fastän den österrikiske skalden, där han gick firad och uppburen i Tysklands Aten, kunde gjort de ord till sina egna, som Dürer yttrade, i begrepp att lämna Italien för hemresa: „Hier bin ich ein Herr, daheim ein Schmarotzer!" »Jag var nämligen

Digitized by Google

österrikare och kunde icke bli annat», säger Grillparzer i självbiografien med en enkelhet, som är den djupa sanningens kännemärke, vid tal om weimarplanerna för hans räkning och på ett annat ställe: »Fosterlandskärleken var en del av mitt väsen.» Ett sådant orgelbrus av högstämd patriotism, som möter en i Shakespeares Henrik V, finnes ej hos Grillparzer, men ingen kan utan rörelse läsa den enkla hymn till Österrike i Ottokars Glück und Ende, som skalden lagt i Rudolf von Habsburgs mun, och som börjar med orden: „Die Sonne steigt aus Nebeln herrlich auf".

Grillparzers föräldrahem hade haft mycket litet befriande att bjuda på. Enligt sina egna ord hade han mer högaktat att älskat sin far. Bland syskonen — det var utom honom, den äldste, tre gossar, alla problematiska naturer, — kände han sig ensam; modern, ur en musikaliskt och även litterärt begåvad släkt, led av tungsinne. Hon hade en nästan till sjuklighet stegrad mottaglighet för musik, ett drag, som, om ock mildrat, återfinnes hos sonen. Efter faderns död, som pressburgerfreden påskyndade, kommo modern och den äldste sonen varandra närmare, och förhållandet mellan dem, avbrutet först, då modern i ett anfall av sinnesförvirring tog sitt liv, blev Grillparzers ljusaste minne från ungdomstiden.

Vi se, att djupa skuggor vilade över hans privata förhållanden. Jag tänker ej närmare gå in på dessa, icke ens vidröra problemet Grillparzer — Kati Fröhlich, seine ewige Braut. Man har i de yttersta av dessa dagar gjort en roman av Grillparzers kärlekshistoria. Det finns människor, för vilka ingenting är heligt.[1]) Jag omnämner blott, att Grillparzer tog en juridisk examen och började sin blygsamma bana i ämbetsverken i Wien, och att han som praktikant hade tid i överflöd för enskilda studier. De ägnades språken. Han lärde sig grundligt engelska, franska, spanska och italienska och förbättrade sin kännedom av grekiskan. Det var hans intresse för diktning, som ledde honom därvid.

Poetiska försök har man av honom från hans trettonde år. Han började med skarpa epigram, även dramatik försökte han tidigt. För att bli lyriker var han för inbunden och känsloskygg. Ett litet häfte lyrik, som finnes bevarat av honom, visar, att de satiriskt betonade dikterna lyckades honom bäst. Satiren är ju överkänsliga själars vapen mot omvärlden. Ett lustspel, som han skrev vid sexton års ålder, och som nu inleder hans samlade verk, sökte han förgäves få antaget till uppförande. Nära tio år fick han vänta, innan han lyckades få ett stycke uppfört. Han gjorde av en tillfällighet, som icke saknar sina intressanta poänger, ovannämnde Schreyvogels bekantskap. Tack vare denne blev Die Ahnfrau antaget att uppföras på Burgteatern. Stycket hade en

[1]) Sedan detta skrevs, har författaren till nämnda roman efter förtjänst avstraffats i Dagens Nyheter av dr. T. Fogelkvist. Skada blott, att dr. Fogelkvists artikel icke röjer särskild förtrogenhet med Grillparzer.

Digitized by Google

oerhörd framgång. Författaren var från och med nu en berömd tragisk skald.

Det är knappt tjugo år sedan varje tysk litteraturhistoria med anspråk slutade med Goethe och Schiller. Vad som kom efter, avfärdades på några sidor som efterbildning eller annars utan betydelse. Nu har man insett det stora misstaget häri och räknar med tre stora geniala diktarpersonligheter efter Goethe och Schiller, om inte fyra, varvid man ändå undantager Wagner, som hemmahörande i musikhistorien. Den fjärde är Otto Ludwig, skaparen av Der Erbförster, Die Makkabäer, av Die Heiteretei, av Zwischen Himmel und Erde, den första psykologiska romanen i Tyskland, i tiden före fransmännens psykologiska romaner — de senare gälla för att ha skapat denna litteraturart. Men vidriga omständigheter gjorde, att Otto Ludwig mer blev ett strålande löfte än en fullbordan. Visserligen gör mången med lättare gepäck anspråk på odödlighet. Sin största verkan har Ludwig kanske utövat genom sina Shakespearestudier. På Shakespeares altare offrade Ludwig hela sin sällsynta skaparkraft: aldrig har ett större offer hemburits den store britten. Men de tre geniala diktarpersonligheterna, som nu stå obestridda efter de båda dioskurerna Goethe och Schiller, äro Heinrich Kleist, Franz Grillparzer och Friedrich Hebbel.

Alla tre äro icke blott stora tragiker, deras liv var i sällsynt grad tragiskt. „Mir ist nicht zu helfen" skriver Kleist till sin uppoffrande syster Ulrike, då han står i begrepp att ge sig själv döden. Han menade, att det icke fanns någon plats för honom såsom skald i livet. „Wehe, mein Vaterland, dir! Die Leier zum Ruhm dir zu schlagen, ist, getreu dir im Schoss, mir, deinem Dichter, verwehrt" sätter han som motto på die Herrmannsschlacht. Kleists onda öde hette Napoleon. De olyckor, Napoleon överhopade hans fädernesland Preussen med, omintetgjorde Kleists diktarbana, men skalden gav sig icke utan en gigantisk kamp. Med äkta nordtysk kraft satte han spetsen av sitt goda svärd mot Nornans bröst. Hans djupa konstnärssjäl gör av dagens mest brännande frågor dikter, burna av evig allmänmänsklighet, och genom den djupa kontakt med utvecklingen på det etiska området, som av de stora skalderna gör profeter, stå dessa verk, framsprungna ur ett tillfälligt världsläge, på en linie, som för direkt fram till vår tids djupaste tragiska problem.

Kleist fann ingen plats i livet. Grillparzer säger på ett ställe, att han insett, att det i Österrike icke fanns plats för en diktare. Så resignerade han för det oundvikliga. Det var österrikarens sätt. Det finns en i detta sammanhang belysande anekdot om Hebbel och Grillparzer. Hebbel, denne blonde saxare, som steg upp på parnassens höjder direkt ur de fattigaste, på allt bokligt vett utblottade, samhällslagren, var den ende av de tre, som övervann — icke världens motspänstighet, han andades samma andliga luft som Grillparzer — men väl den inre frestaren till att giva upp

Digitized by Google

kampen; han hämtade styrka i förvissningen om att stå i förbund med framtiden. Ibsens upprepade hänvisningar till den ännu på hans tid alltjämt obekante Hebbel visa, hur rätt den senare hade i sin förvissning.

Men nu anekdoten! Hebbel och Grillparzer bodde båda i Wien, men umgingos icke. Man gjorde en gång hos Grillparzer ett försök att föra honom tillsammans med Hebbel. »Hur kan ni begära», svarar Grillparzer, »att jag skall vara tillsammans med Hebbel? Han kommer att fråga mig, vad Gud är. Hur kan jag veta det?»

Ja, hur skulle en österrikare kunna veta det? Grillparzer resignerade inför så mycket i livet och tillvaron. Då han dog, slungade den begåvade wienerjournalisten Kürnberger, författare till den värdefulla boken „Litterarische Herzenssachen", den förebråelsen efter honom i graven, att han, som hade gåvor att bli en Moses för sitt folk i träldom, vid Guds kallelse fallit på sitt ansikte och bett, att Gud icke måtte lägga uppgiften på hans svaga axlar utan på en annans! Men det fanns ingen annan, och Österrike förblev i sin träldom.

Befrielsekriget mot Napoleon hade lyckats endast genom hela folkmaktens frigörande. Folken väntade nu av furstarne som lön för välförhållandet sin politiska frigörelse. På den tiden skulle folkens lycka komma som en skänk av den vise landsfursten. Men aldrig ha väl folken gäckats som då, Friedrich Wilhelm IV var som kronprins klok nog att förstå det, aldrig så erfarit sanningen av orden: förliten eder icke på furstar. Österrike blev föregångslandet för det värsta förtryck: censuren var obeveklig, lärofriheten upphävdes, att besöka främmande universitet förbjöds studenterna, alla möjliga hinder lades i vägen för resor inom landet — genom resor spridas lätt idéer, de begåvade gingo i landsflykt, det enskilda livet stod under ständig polisuppsikt, och till råga på allt kom fruktan för jesuiterna, Österrikes gamla plågoris.

Alla djupare anlagda naturer intogos av tröstlöshet. Hos Grillparzer vann den lätt insteg, då jordmånen hos honom var förberedd. Så blev hans filosofi en modstulenhetens filosofi. Om han också erkänner de naturliga lidelsernas berättigande och skildrar dem virtuosmässigt, så prisar han dock som den högsta lycka den fridfulla undangömdheten. Det är den slutliga visdomen både i Der Traum, ein Leben och i Das goldene Vliess. Den fattige musikanten med det rena sinnet och fullständig brist — om det nu är en brist! — på vilja att gälla något här i världen, blir Grillparzers hjälteideal. Är det icke betecknande, att han ingenstädes vävt in så mycket personligt, så mycket direkt upplevat som i historien om denne stackare?[1])

Vad kände Grillparzer med sådana förutsättningar inför Napoleongestalten? Här är platsen att vidröra Goethes och Grill-

[1]) En utmärkt analys av Der arme Spielmann av den blinde skalden Hieronymus Lorm finnes i Grillparzerjahrbücher.

Digitized by Google

parzers känslor inför Napoleon, som de båda sågo öga mot öga. Goethe såg i Napoleon den geniala viljan förkroppsligad och följde med beundran dess väg från höjd till höjd, allt högre och högre. I Napoleons fall torde han knappast ha sett en allmängiltig lag, åtminstone såg han däri ingen nödvändighet, framsprungen ur själva storheten. Detta gjorde Grillparzer. „Die Grösse ist gefährlich!" det är Grillparzers fullaste övertygelse. Ingenstädes har han predikat det mäktigare än i »Ottokar». Vi se Ottokar i första akten på höjden av makt, blott ett steg från kejsartronen — i sista akten fäller Rudolf vid åsynen av den döde motståndaren de rörande orden: „So liegst du nackt und schmucklos, grosser König, Dein Haupt gelegt in deines Dieners Schoss" o. s. v.

Olikheten i Goethes och Grillparzers känslor inför Napoleons öde, såsom jag här karakteriserat dem, är blott ett specialfall av en olikhet med betydligt större räckvidd, olikheten mellan hela den kulturriktning, som representeras av de båda stora tyska klassikerna och *den,* som allt tydligare visar sig buren av de tre: Kleist, Grillparzer och Hebbel, och som först i Ibsen nått sin avslutning och för alla påtagliga verkan utåt. Den epok i världens historia, som bär Goethes och Schillers namn, ty det var en epok ej blott i Tysklands historia, kännetecknas av intet mer än av den med ord och gärning predikade tron på den frälsande kraften av rastlöst arbete, således tron, att det innerst inne icke föreligger någon motsats mellan människosjälen och universum, att den i universum inneslutna andliga verkligheten genom människans arbete skall gå mot sin frigörelse och sin fulländning. Detta är den tyska s. k. humanismen såsom Kuno Francke formulerat dess innebörd, så övertygande framlagd av dess apostlar, så egenartad och livsbefrämjande, att intet folk, stort eller litet, kan skära av sambandet med denna humanism utan att taga skada till sin själ.

Men vad blir det av de stora livskonflikterna och skulden, som häftar vid all mänsklig strävan? som till sist förkroppsligar sig och kräver räkenskap av den starka viljan? Goethe ilar med lätt hand förbi denna fråga. Schiller såg den aldrig stadigt i ögonen. Faust är skolexemplet på den tyska humanismen. Den är också ett klart vittnesbörd om att människan i sin strävan uppåt åsamkar sig skuld: „Es irrt der Mensch, so lang er lebt". Den som läst Faust första delen till slut och sett hjälten tillintetgjord av självförebråelser över vad han åsamkat Gretchen, får en kraftig shock, då han börjar studiet av andra delen och finner, att Goethe läker Fausts sjuka samvete med musik och dans av luftiga väsen. Är det icke att tro frälsningstanken i sin helhet nedlagd i liknelsen om den förlorade sonen, för att taga ett aktuellt exempel. Säkert är, att både Kleist, Grillparzer och Hebbel började sin bana i medveten opposition mot Goethe. Vad Kleist beträffar, vars ungdomliga äregirighet hade satt som mål att rycka diktarkransen från Goethes huvud genom att skapa ett nytt slags drama, som skulle gå utöver både Goethes och Shakespeares genom att

Digitized by Google

förena vartderas företräden, saknar man tillräckliga hållpunkter för att närmare bestämma den ledande tanken i denna föresats; men att döma av den starka etiska betoning, som karakteriserar Kleist som tragiker, och att döma av de etiska problem, han faktiskt uppställt, är det mer än en förmodan, att hans avsikter lågo på samma linie som Grillparzers och Hebbels. Dessa senare anknöto direkt till situationen i slutet av Faust första delen; Hebbel som alltid med utomordentlig skärpa och följdriktighet, redan i förväg bindande hela sin produktion vid det av Goethe olösta problemet; Grillparzer mera allmänt, nöjande sig med utkast och planer på ett drama, i vilket Faust skulle framföras lidande alla följderna av sitt beteende mot Gretchen. Skulden är det all verklig tragisk konst uppbärande momentet. Goethes och Schillers egendomliga ståndpunkt till detta tragikens grundproblem förklarar deras dramatiska produktions särställning: Goethe sade en gång, att han icke hade mod att skriva en verklig tragedi, hans natur reste sig upp mot allt livsförstörande, och genom en resolut viljeakt vände han sig bort från det, vilket en gång förmådde en fransman, jag minns ej vem, att kalla honom för den store filistern; Schiller säger i avseende på sina dramer att han lagt till rätta för sig en blott för honom passande dramatisk form. — Nu förstå vi, att Napoleon för Grillparzer, men inte för Goethe, blev ett tragiskt problem, ett skuldproblem.

I sin allmännaste formulering betyder, gentemot klassikerna med deras tro på livets inneboende kraft att fullända sig, det nya, vars representant också Grillparzer är, en människans självbesinning. Det är i denna form vi finna det nya hos Grillparzer. Hans naturanlag hindrade honom från, hans övertygelse, att konsten måste taga naturen till mönster, som väcker ideer men alltid går ut från en levande sinnlig verklighet, avhöll honom från en så skarp problemställning, som vi möta hos en Hebbel, en Ibsen. Det kan sättas ifråga, om han icke gått till överdrift i denna återhållsamhet, åtminstone kunde upplösningen på ett eller annat av hans dramer lägga den tanken nära, att hans österrikiska naturell väl mycket fått bestämma hans konstuppfattning. Ty varje tragedi, som förtjänar namnet, har som förutsättning ett komplex idéer, vilkas försinnligande tragedien utgör, väl att märka inga vetenskapliga idéer, Grillparzer har själv framhållit det, och en mängd »moderna» skulle haft gott av att besinna det, utan idéer, vilande på en övertygelse. Ty konstens uppgift är icke att lösa världsgåtorna utan att åvägabringa harmoni i känslan. Den harmoni i känslan, som framspringer ur Grillparzers verk, är fullt modern, hans verk äro alltjämt aktuella i motsats till Goethes, Schillers, Lessings, Shakespeares o. s. v. som ha blivit historiska, aktuella blott i vad de ha av den ständigt lika grunden för mänskligt liv. Grillparzers drama har således sin alldeles bestämda plats i den moderna dramatikens utvecklingshistoria.

Genom Grillparzers egenskaper som konstnär, skald har det

Digitized by Google

sin givna plats i skönhetsälskande människors hjärtan. Det berättas, att Byron, då han, fördriven från England, vistades i Italien, en dag fick ett litet häfte, ett drama, i händerna, nyss utkommet i bokhandeln och bärande namnet Sappho. Han läste det, hänfördes, såg efter, vad författaren hette, och stavade sig igenom namnet med vanlig engelsk ovighet i tungan, då det gäller ett främmande språk. »Ett fördömt svårt namn, detta Grillparzer, men eftervärlden blir tvungen att lära sig uttala det», utbrast han. Den österrikiske skalden stod då i början av sin bana. Byrons profetia har besannats. Vi måste lära oss säga namnet Grillparzer.

Och läsa hans verk! Jag skall inte gå in på kapitlet om Grillparzer som konstnär. En aning om människan och om de andliga och materiella förutsättningarne för hans verksamhet skadar det aldrig att ha, när man nalkas en diktare; men vad det rent konstnärliga beträffar, blir varje analys, så intressant den än kan vara för den, som läst hans verk — och för honom har Volkelt på ett genialt sätt skrivit om konstnären Grillparzer[1]) — blek och märglös i jämförelse med det första personliga intrycket av verken, förutsatt att de äro av en stor konstnär. Det första intrycket av en sådan är oförlikneligt. „Hat das Kind nicht was hübsches zu lesen für den Meister? Etwas weiches, dichterisches — ausspannendes. Wie gern hätte ich ein unbekanntes poetisches Meisterverk. Sollte ich alles schon kennen?" skriver Wagner till Matilde Wesendonk. Grillparzer som stor konstnär behöver ingen apologet. Men säkert behöver konsten det som en med vetenskapen lika berättigad faktor i människans utbildning och liv överhuvud taget. Därför skall jag sluta detta föredrag med några antydningar härom.

Tiden från 1850, för att taga en avrundad siffra, har varit naturvetenskapernas och teknikens tid. Även på andliga värden har man tillämpat naturvetenskapliga metoder. Har man t. ex. analyserat en diktare, har man tagit sin utgångspunkt i de mekaniska lagarne[2]). Denna tid har pressat ner oss människor under detaljernas och specialfrågornas tvång. Kunskap har blivit detaljkännedom, läroböckerna kompendier, böcker *om* saker och ting, *om* andliga processer om fakta. Jag frågade en gång en rektor för ett tyskt realgymnasium, vilken bok om Goethe han ville rekommendera. »Jag känner icke så noga böckerna om Goethe, jag läser Goethe direkt», blev svaret. Han tillät icke vetenskapen skjuta sig emellan sig och konsten. Man kunde formulera det onda, vi lida av, så, att vetenskapen har skjutit sig emellan oss och livet. För ungdomen är detta fullständigt ruinerande. Inga omedelbara intryck nå den, de läsa andras tankar, tänka aldrig själva. Så ruineras deras andliga spänstighet. Borde de icke tillvarataga varje tillfälle till självtänkande? Konsten och framför

[1]) Se Volkelt: Grillparzer als Tragiker och Zwischen Philosophie und Dichtung.

[2]) Se den utmärkta stridsskriften av Rudolf Ungar: Philosophische Probleme in der neueren Literaturwissenschaft, Spiegelverlag, München, 1908.

Digitized by Google

allt diktningen ger dem det yppersta tillfälle härtill. Naturvetenskapens undervisningsmetoder ställa visserligen i sin mån ungdomen omedelbart inför fakta; men dikten har för människorna en betydelse, som den är ensam om, som just i vår detaljslavande tid blivit en trängande nödvändighet; den skänker ledande ideer. Sådana når man icke utan en omfattande direkt beröring med livet. Hur trång är nu icke den enskildes levnadskrets! I ett brev till sin mor klagar en gång den unge Schopenhauer över att människan trots sin eviga själ tryckes ned av de jordiska tingens obetydlighet, och att hon helt och hållet uppslukas och uppfylles av yttervärldens, varje stor samlad upplevelse förhindrande, futtigheter. Den oändliga utvidgningen av vår livserfarenhet, som göres oss behov, ger konsten, framför allt diktningen oss. Läs i Karl Philipp Moritz' mästerliga autobiografiska roman Anton Reiser om vad bekantskapen med Shakespeare betydde för en typisk son av Sturm-und-Drang. Det ligger något evigt gällande i hans skildring av denna sin stora ungdomsupplevelse. Grillparzer säger i sina ästetiska studier med en så välgörande frånvaro av romantiska föreställningar om konstnärens ledarskap i livets stora frågor, att det sköna ger oss något långt väsentligare, än det angenäma är. Eller räknar man för ingenting, säger han, andens lyftning, hela vår tillvaros förflyttande på ett högre plan, uppväckandet av känslor, som ofta i hela en människas verkliga liv aldrig komma till medvetenhet? Är blicken på livet som en helhet, ned i det egna hjärtat, i egna och främmande lidelsers förvirrande lek, är vidmakthållandet av förmågan att hänföras, som alldagslivets trånga villkor så lätt insöver, är det allt ingenting, eftersom man utplånar gränsen mellan det blott och bart angenäma och det sköna och sätter konstnären i linie med taskspelaren?

Vi kunna med tillförsikt anförtro oss åt Grillparzer. Ty Goethes ord i Iphigenie förbli sanna: „Ein jeglicher muss seinen Helden wählen, dem er die Wege zum Olymp hinauf sich nacharbeitet." Grillparzers samtid visste icke, vem den hade bland sig, först på hans 80-årsdag, kort före hans död i januari 1872, besinnade den sig och gjorde skalden till föremål för en enastående hyllning. Men Grillparzer förblev kall. »Om i min krafts dagar skänkts mig blott en liten del av det bifall, som nu bestås mig, så skulle jag kunnat skänka mitt fädernesland en rad verk, som Österrike ej skulle behövt blygas för», yttrade han blott. Wienarne hade ej vetat, att Österrikes störste skald gick ibland dem. Endast några få förstodo det. Friedrich Hebbel gick en dag på sin vanliga promenad genom Wiens gator i sällskap med en vän. Då sågo de på ett avstånd den ensamme, böjde Grillparzer komma. Den nordiska skalden vände sig därvid till sin följeslagare, med en gest visande på Grillparzer, sägande: »Där går en odödlig.»

Hilmer Gillqvist.

Digitized by Google

EN PREPOSITIONSFRÅGA I TYSKAN.

(Se M. S. 1919, s. 95 ff.).

Till M. S. har D:r Heinz Hungerland insänt nedanstående inlägg. Då frågan av åtskilliga tecken att döma väckt ett visst uppseende inom språklärarekretsar, har red. ytterligare hänskjutit den till tvenne infödda tyskar, nämligen Lektor E. A. Meyer och Prof. E. Th. Walter ävensom naturligtvis till Fil. Mag. B. Rosenbund. Det har varit så mycket viktigare att få saken vederbörligen utredd, som andra omständigheter än rent språkliga synpunkter tyckas ha varit medverkande vid mag. Rosenbunds upptagande av konstruktionen ifråga i sin översättning av studentstilen, åtminstone att döma av hans uttalande i M. S. 1919 s. 97. Vi måste kraftigt betona, att det vid dessa översättningar gäller att uteslutande och enbart giva, vad som är fullgod och korrekt tyska, oavsett om aldrig så många studentkandidaters »väl eller ve» beror på »om konstruktionen var fel eller rätt». Red.

„Sich legen".

Benno Rosenbund behauptet in N:o 6 des vorigen Jahrgangs dieser Zeitschrift, dass es in der deutschen Prüfungsarbeit vom Frühling 1919 heissen könne: *Er legte sich am Wege.* — Das wäre aber ein sehr grober Sprachschnitzer. Es kann nur heissen: *Er legte sich am Wege nieder* (bzw. *hin)* oder *Er legte sich an den Weg!*

Rosenbund begeht den Fehler, dass er einen Ausdruck der Jäger- und Dresseursprache, der eine ganz bestimmte Sonderbedeutung angenommen hat, in dem ursprünglichen allgemeinen Sinne verwendet.

Dieses weidmännische „leg dich" würde auch nicht einmal immer mit dem Dativ verbunden werden! Auch wird man kaum jemals hören, dass zu dieser kategorischen Aufforderung eine Ortsbestimmung hinzutritt, da der Befehl wohl stets von einem energischen Winke mit Peitsche oder Hand begleitet ist.

Wenn indessen eine Mutter zu einem Kinde, das sich im Bette oder Bade aufrichtet, sagt: „Leg dich", so wird jeder gebildete Deutsche dabei das Empfinden haben, dass das Kind scherzhaft mit einem Hunde verglichen wird. Will die Mutter eine solche Anspielung vermeiden, so muss sie die der Umgangs- und Schriftsprache geläufige Wendung gebrauchen, und diese lautet: „Leg dich *nieder* (bzw. *hin*) [im Bette]", wohlgemerkt, wenn das Kleine sich schon im Bette befindet. Steht es noch vor dem Bett, so wird die Mutter sagen: „Leg dich *ins* (bzw. *zu) Bett"* oder „Geh ins Bett", niemals: „Leg dich", ohne den obenerwähnten Nebensinn anklingen zu lassen.

Osnabrück. ***Heinz Hungerland.***

* * *

Digitized by Google

Der Aufforderung der Schriftleitung, mich zu der vorstehend behandelten Frage zu äussern, entspreche ich um so lieber, al; ich es sozusagen als eine Pflichtversäumnis empfinde, nicht schon früher gegen die von Hrn. Rosenbund gelieferte Übersetzung *er legte sich am Wege* Einspruch erhoben zu haben. Auch ich meine, in Übereinstimmung mit Frau Elisabeth Kock und Dr. Hungerland, dass in dem hier fraglichen Zusammenhang nur die Übersetzungen *legte sich am Wege nieder (hin)* oder (in zweiter Linie) *lege sich an den Weg* sprachrichtig und sprachgebräuchlich sind. *Sich legen* als in sich abgeschlossener Ausdruck — was ich hiermit meine, wird weiter unten ersichtlich werden — wird, wenigstens meines Wissens, nur in bezug auf Tiere, insbesondere Hunde, gebraucht und bezeichnet die Bewegung des Sichniederlegens, die das Tier an dem Orte ausführt, wo es sich bereits befindet. So ist ja auch der „Beleg", mit dem Hr. Rosenbund (ds. Zs. 1919, S. 98) seine Übersetzung stützen will, eben einem Buch über die Dressur des Hundes entnommen!

Wenn Hr. R. (ebenda, S. 97) meint, es sei, gelinde gesagt, sehr unvorsichtig, bezüglich der Präpositionen, die sowohl den Dativ als den Ackusativ regieren, sich auf bestimmte Regeln einzuschwören, so zeigt das doch wohl uur, dass er über die Bedeutung der Momente, welche die Rektion der Präpositionen regeln, noch nicht völlig ins Klare gekommen ist. Freilich ist es möglich zu sagen *ich falle ins Wasser* und auch *ich falle im Wasser,* aber in den beiden Sätzen handelt es sich eben um verschiedene Verba: im ersteren Falle um ein *imperfektives* (duratives) Verb, d. h. ein Verb, bei dem die Handlung in ihrer Kontinuität vorgestellt wird, im zweiten Falle um ein *perfektives* Verb, ein Verb, bei dem die Handlung im Hinblick auf den Moment ihrer Vollendung betrachtet wird *(fallen* hier = *umfallen, hinfallen).* Bei dem *imperfektiven* Verbum bedarf es zur Vollendung der Vorstellung des Präpositionalausdrucks, *falle ins Wasser* lässt sich gewissermassen als ein zusammengesetztes Verb betrachten, was äusserlich darin zum Ausdruck kommt, dass der Akzent hier auf dem die Vorstellung erst vollendenden Präpositionalausdruck ruht. Die *perfektiven* Verben haben dagegen selbständige Geltung: *im Wasser* kann aus dem Satze *ich fiel im Wasser* ausgeschlossen werden, ohne dass der Satz sinnlos wird; der Akzent ruht hier auf dem Verbum, nicht auf dem Präpositionalausdruck. Die Regel ist nun die: bei imperfektiven Bewegungsverben Präposition mit Akkusativ, bei perfektiven Präposition mit Dativ. Das gewöhnlichste Mittel, die perfektive Aktionsart beim Verbum zum Ausdruck zu bringen, ist bekanntlich im Deutschen die Zusammensetzung des Verbs mit Partikeln. Seltener haben einfache Verba perfektive Bedeutung: so *packen* in *er packte ihn am Arm.* Meistens liegt mehr oder weniger deutlich eine Ellipse vor: so beispielsweise in *halt dich am Seil* = *halt dich fest* — dagegen *halt dich an die Regel* = imperfektives Verb —, so auch in dem

Digitized by Google

bekannten Schillerschen *auf dieser Bank von Stein will ich mich setzen = mich hinsetzen, niedersetzen,* so auch schliesslich — um auf unsern Fall zurückzukommen — in dem *leg dich,* das man dem Hunde zuruft = *leg dich hin (nieder),* so dass es also durchaus regelrecht ist, wenn v. Creytz in seinem Buche sagt: — — — *bis der Hund endlich daran gewöhnt wird, sich in der Wanne zu legen.*[1] Aber wie gesagt, man gebe dem Hunde, was des Hundes ist, dem Menschen aber, was des Menschen ist — und das ist hier: *er legte sich am Wege nieder.* ***Ernst A. Meyer.***

* * *

Heisst es: "Er legte sich am Wege" oder "Er legte sich an den Weg" oder "Er legte sich am Wege hin (nieder)"?

Von der Redaktion ausdrücklich um meine Ansicht in dieser Frage ersucht, will ich mich gern darüber äussern.

I. Ich versetze mich in die Lage des übersetzenden Schülers A: "Ali lade sig vid vägen", Also "Ali" — — — was heisst nun "lägga sig"? Das Wörterbuch sagt "sich legen"; also "legte sich". Weiter "Vid vägen" — — — "vid" = "an"; mit welchem Kasus? Auf die Frage: wo? steht der Dativ, auf die Frage: wohin? der Ackusativ. Es ist also zu entscheiden, ob "wo?" oder "wohin?" zu fragen ist. Wie ist der Hergang? Abdul ist in der Wüste; Ali ist noch nicht in der Wüste; Ali ist an irgend einem andern Orte, wo er Bettlerkleider hat und sich verkleiden kann. Nachdem er das getan hat, "legt er sich". Tut er das an der Stelle, wo die Verkleidung statt gefunden hat? Offenbar: Nein! Also liegt zwischen dem "Sich verkleiden" und dem "Sich legen" eine Bewegung nach dem Orte des "Sich legens", folglich muss diese Bewegung, die Antwort auf die Frage "wohin?" in der Rektion ausgedrückt werden, also muss es heissen:

"Er legte sich an den Weg".

II. Jetzt kommt aber der übersetzende Schüler B:

"Ja, ich habe mir den Hergang aber anders gedacht: Ali hat die Bettlerkleider von Hause mitgenommen, weil er nicht als Bettler durch die Strassen gehen wollte, hat sich die Stelle an dem Wege ausgesucht, wo er Abdul erwarten wollte, und dort hat er ("lade sig" nach dem Wörterbuche = "legte sich", also:) "sich gelegt". Es ist also keine Bewegung von einem Orte nach einem andern anzunehmen; folglich fragt man "wo?", es muss also der Dativ stehen und heissen:

"Er legte sich am Wege".

In beiden Fällen hat der Schüler grammatisch recht, und der Lehrer darf ihm meines Erachtens keinen Fehler anstreichen;

[1]) Weitere Beispiele für Präp. + Dat. bei perfektiven Verben siehe in meinem Nyckel till Tyska hemstilar III, S. 35.

Digitized by Google

denn für den Lernenden ist nur falsch, was gegen eine gegebene Regel verstösst.

III. Nun aber kommt ein Dritter, Kundigerer, C. und wendet ein: "Ja, aber wenn es sich um "sich legen" handelt. so antwortet man auf die Frage "wo?" nicht mit einfachem "Sich legen", sondern gebraucht "sich hinlegen" oder "sich niederlegen". Das ist eine Frage des "Wortgebrauchs"! Wenn man den Hergang so auffasst wie B, kann es also nur heissen:

"Er legte sich am Wege hin (nieder)".

Es wäre somit jetzt noch zu untersuchen, ob C mit seiner Behauptung recht hat oder nicht ob "sich legen" auf die Frage "wo?" ohne Zusatz von "hin" oder "nieder" vorkommt oder nicht. Hierzu habe ich folgendes zu bemerken:

"Sich legen" ohne Zusatz von "hin" oder "nieder" oder ähnlichen Bestimmungen wird gebraucht

1) = sich schlafen legen. Z. B. Leg dich nach Tisch ein Viertelstündchen![1])

2) = bettlägerig (krank) werden, z. B. Vor drei Tagen hat er sich erst gelegt, und heute ist er schon tot.

3) = frz. couche, Ausdruck der Dressursprache. Bezeichnet genau genommen nicht einfaches "sich legen", sondern folgende Stellung einnehmen: Hinterläufe erst ordentlich wie in Sitzstellung, mit den Vorderläufen nach vorne ausgleiten, bis diese ausgestreckt am Boden liegen, Kopf auf die Vorderläufe gelegt und mit dem Fang (Schnauze) geradeaus nach vorne gerichtet. Kopf, Rücken, Rute am liebsten eine gerade Linie! — — — Das grosse Publikum versteht jedoch unter "leg' dich" einfach "leg' dich hin!"

4) = den bereits in liegendem Zustande befindlichen Körper in einen andern liegenden Zustand bringen. Z. B. Jetzt habe ich mich höher gelegt. — Leg dich bequemer.

5) = seinen Körper aus irgend einem andern Zustande in den des Ausgestrecktseins bringen, ohne dass man den Ort, an dem man sich befindet, verlässt, u. zwar wenn der Nachdruck auf der Zustandsveränderung liegt, wobei diese meist durch einen besonderen Ausdruck oder den Zusammenhang zur Geltung gebracht wird. Z. B. Ich sass die ganze Nacht aufrecht im Eisenbahnwagen auf meinem Platze, denn alles war besetzt. Endlich stiegen vier Personen aus. Die noch übrig gebliebene fünfte sagte zu mir: "Ich werde mich auf die andere Seite begeben; dann können wir uns beide legen und ein paar Stunden ordentlich schlafen."[2])

Anm. Liegt jedoch der Nachdruck nicht auf der Zustandsveränderung, so sagt man "sich hin(nieder)legen".

---

[1]) Doch sagt man in diesem Sinne *auch* "sich hin (nieder) legen".

[2]) Hierhin gehört auch der folgende Fall: «Das Reh hatte einen schweren Lungenschuss bekommen. Tief drinnen im Walde legte es sich (= wurde "krank") am Wege und verendete."

Digitized by Google

Im vorliegenden Falle muss es also heissen: entweder

"Ali legte sich an den Weg."

Dann überbrückt der Ackusativ gewissermassen die Zeit zwischen dem "Sich-anderswo-verkleiden" und dem "Sich-legen" durch die Bewegung, die durch ihn angedeutet ist. Oder

"Ali legte sich am Wege hin (nieder)"

in Übereinstimmung mit III. 5. Anmerkung. Dann denken wir uns Ali bereits am (nicht mehr auf) dem Wege stehen, u. zwar auf dem Platze, den er sich zum "Sich-legen" ausgesucht hat.

Ich selbst würde als schlechtweg erzählender (also nicht übersetzender) Deutscher ganz unbefangen hier sagen:

"Ali legte sich an den Weg".

Aber ich würde auch nicht stutzen, wenn ein anderer mir die Sache mit den Worten:

"Ali legte sich am Wege hin"

erzählte. Wir hätten dann eben in den kurzen Ausdruck jeder einen etwas verschiedenen Vorgang hineingedacht. Und das wäre unser gutes Recht!

Lund. ***E. Theodor Walter.***

* *
*

Schon in meinem vorigen, diese Präpositionsfrage behandelnden Aufsatz habe ich unzweideutig ausgesprochen, dass ich es zwar für wenig schön, dennoch aber für *denkbar* halte, *dass man sich am Wege legt* statt *hinlegt,* und in dieser Hinsicht habe ich absolut nichts hinzuzufügen. Von diesem Gesichtspunkte aus musste ich in meiner Übersetzung dafür eintreten, dass den Abiturienten aus dieser Konstruktiou kein Strick gedreht wird, und in dieser Beziehung scheint ja Herr Professor Walter mich auch unterstützen zu wollen.

Als *Beleg* — trotz Herrn Lektor Meyers Anführungszeichen — für die Möglichkeit, ja bisweilen einzige *ungezwungene* Möglichkeit einer solchen Konstruktion habe ich mir in meinem vorerwähnten Aufsatz erlaubt, „v. Creytz: Die Dressur des Hundes" zu zitieren. Gegen die Sprachrichtigkeit in diesem Zitat konnten die Herren Hungerland und Meyer nichts einwenden; dagegen versuchen sie die Behauptung aufzustellen, dass die Konstruktion *sich in der Wanne legen* der Jäger-und Dressursprache angehört (Hungerland), bezw. dass sie nur in bezug auf Tiere gebraucht wird (Meyer).

Gegen diese Behauptungen muss ich ebenso höflich wie entschieden Verwahrung einlegen. Die Herren irren sich ganz gewaltig, wenn sie meinen, dass *sich legen,* wie *Creytz* es gebraucht, nur in bezug auf Tiere gebraucht werden kann.

Digitized by Google

Meines Dafürhaltens — und ich bin nicht einmal so bescheiden, mein Dafürhalten in diesem Falle als unmassgeblich zu bezeichnen — hätte ein Kinderarzt mit entsprechenden Abänderungen schön und ungezwungen schreiben können:

Man bringe das Kind behutsam in die mit lauwarmem Wasser angefüllte Wanne. Der Wasserstand muss zunächst ein niedriger sein. Während man das Kind mit der linken Hand festhält, wäscht man es mit der rechten Hand ab. Später lässt man das Kind *in der Wanne sich setzen.* Auf solche Weise schreitet man allmählich vor, bis das Kind endlich daran gewöhnt wird, *sich in der Wanne zu legen.* (Wörtlich nach *von Creytz,* nur wie dieser vom Hunde, spricht der Arzt vom Kinde).

Die Komposita *sich hinsetzen* und *sich hinlegen* würden meiner Ansicht nach der Ungezwungenheit der Sprache entschieden Abbruch tun. Sollte das Herrn Lektor Meyer nicht einleuchten, so müsste ich bedauern, den Spiess umdrehen und ihm in dem von ihm selber gewählten Tone entgegnen zu müssen, „dass er über die Bedeutung der Momente, welche die Rektion der Präpositionen regeln, noch nicht völlig ins Klare gekommen ist" und dass ihn diesmal auch sein Sprachgefühl im Stich lässt. Denn an der Stichhaltigkeit des von mir angeführten Belegs und an dessen Sprachrichtigkeit ist nicht zu rütteln.

Und wenn die Herren noch einen weiteren Beleg wünschen, so kann ich ihnen damit aufwarten und zwar mit einem Beleg, der sich der strittigen Stelle noch enger anschliesst als der vorige, indem hier *sich legen* mit *an und folgendem Dativ* konstruiert wird.

„An der Wasserkante ist's umgekehrt; da erscheint das Land als der Wall, *an dem sich die stolzen Wellen legen.* [*Dr. Rudolf Kleinpaul:* Länder- und Völkernamen, Seite 6 (zweite Textseite) in *Sammlung Göschen* N:o 478].

Hier legen sich die Wellen am Wall (zur Ruhe), und wenn dieser Ausdruck auch mit der Zeit die Bedeutung von *sich beruhigen* angenommen hat, so zeigt er doch, dass meine Behauptung bezüglich der Denkbarkeit der umstrittenen Übersetzung etwas für sich hat, *quod erat demonstrandum.*

Über Herrn Dr. Hungerlands weidmännisches „leg dich" kann ich um so eher stillschweigend hinweggehen, als meines Wissens von keiner Seite eine gegenteilige Behauptung aufgestellt worden ist.

Benno Rosenbund.

Genmäle till Herr Sten Lindgren.

På den temperamentsfulla kritik, som Hr. Sten Lindgren i februarihäftet av Moderna Språk underkastat den av mig utarbetade ordlistan till Grove & Ringenson, Short Chapters on English Life, vill jag svara med några ord.

Digitized by Google

1) Recensenten har kritiserat 2:dra upplagan av nämnda arbete (Sthlm 1915) och tycks ej veta, att en ny upplaga därav utkommit i början av detta år. I denna äro åtminstone några av de i förra upplagan förekommande tryckfelen rättade; jag beklagar, att min tid icke tillät mig att vid dess utgivande underkasta ordlistan en fullständig revision.

2) För den fonetiska transskriptionen har jag så noggrant som möjligt följt Afzelius, A. Concise Pronouncing Dictionary, och de flesta av rec. som »felaktiga» anförda beteckningarna återfinnas där. Jag har alltid föreställt mig, att denne samvetsgranne författare är en efterföljansvärd auktoritet. Särskilt har jag med avsikt använt hans diftongbeteckningar e^{i}, o^{u}; rektor Söderbergh varnar ju också i en not under kritiken för användningen av de av rec. rekommenderade beteckningarna ei, ou.

3) Jag medger och beklagar livligt, att på grund av inadvertens åtskilliga tryckfel och några verkliga felaktigheter insmugit sig i ordlistan. Utarbetandet av en ordbok med fonetisk transskription är helt visst en mycket ömtålig uppgift; jag skall låta mig angeläget vara att, om jag får uppleva utgivandet av ännu en upplaga, göra vederbörliga rättelser.

4) Jag undrar, om icke rec., genom att väga vad som är riktigt i denna ordlista mot vad som är bevisligen oriktigt, skulle kunna känna sig föranlåten att moderera sitt suveräna omdöme, att den är så bristfällig, att nybörjare måste varnas för att använda densamma.

Stockholm i mars 1920. *C. A. Ringenson.*

»Engelskan vid ett högre handelsinstitut.»

Med anledning av dr. Elfstrands artikel under ovanstående rubrik i februari-numret av Moderna Språk vill jag i korthet göra ett påpekande.

Till att börja med vill jag framhålla, att »den erfarenhet», som dr. E. »år efter år haft av denna kategori lärjungar» /realskolabiturienter/, enligt vad som på annat håll framvisats, på intet vis kan kallas imponerande.

Med stöd av den erfarenhet, som jag själv under nära åtta år vunnit som huvudlärare i engelska vid handelsgymnasium /= högre handelsinstitut/, må jag säga, att det dåliga resultatet av det skriftliga provet i fråga ingalunda överraskar mig. Men enligt min åsikt beror det snarare på ett metodiskt missgrepp från lärarens sida än på något annat.

Provet avlades i början av höstterminen enligt vad dr. E. meddelat mig. Alldeles frånsett det faktum, att cirkulärskrivelser i allmänhet anses vara de svåraste att formulera, så må man betänka, att dessa elever alldeles nyss fått göra bekantskap med ett för dem alldeles nytt område, med begrepp och termer, inför vilka

Digitized by Google

de till att börja med måste stå ganska främmande. Vid de statsunderstödda handelsgymnasierna brukar man därför vid undervisningen i engelska och tyska uppskjuta övningarna med affärsbrev till första årets vårtermin eller /vid ett par av dem/ till slutet av höstterminen, vilken för övrigt användes till utvidgande av lärjungarnas allmänna språkkunskaper. Detta bl. a. för att låta lärjungarna genom undervisningen i bokföring och handelslära en smula »komma in» i affärslivet, innan man ger sig in på den egentliga affärskorrespondensen.

Hade dr. E. dröjt någon månad med sitt prov och då valt ett brev med ledigare formulerat innehåll, skulle säkerligen resultatet ha blivit annorlunda. Långt ifrån att bevisa något i den riktning, som dr. E. avser, synes mig detta »prov», vartill den föregående diskussionen — på engelska! — av ovan anförda skäl icke utgjort tillräcklig förberedelse, uppriktigt sagt endast ådagalägga en överraskande omdömeslöshet å vederbörande lärares sida i fråga om vad som på ifrågavarande stadium kan fordras av lärjungarna.

Hälsingborg den 10 Mars 1920. ***Gunnar Björklund.***

Red av Moderna Språk har berett mig tillfälle att omedelbart besvara den kritik, som rektor Gunnar Björklund vid Hälsingborgs handelsgymnasium riktat mot min i föregående nummer av tidskriften intagna artikel under ovanstående rubrik.

Jag ber då först få meddela, att jag på begäran av rektor B. på dagen uppgav, när den ifrågavarande skrivningen ägde rum, nämligen den 26 september. Varför då lämna sitt forum den vaga uppgiften: »Provet avlades i början av höstterminen» i stället för det exakta datum, som rektor B. hade fått? Det torde väl ha varit rektor B:s skyldighet att uppgiva detta.

Alltså hade vi emellertid varit i fullt arbete i fyra hela veckor, innan provet i fråga gavs. Under den tiden hade vi bland annat hunnit grundligt genomgå de sex första engelska breven i Afzelii handelskorrespondens, upptagande 2 ½ sidor. Jag meddelar här den ordagranna lydelsen av breven 3 och 4, varpå skrivningen ifråga (se M. S:s första n:r för i år) är baserad.

3. *Converting a Business into a Limited Liability Company.*

From Alfred Bell & Co., Coventry, March 1, 1900, to John Hunter, Rugby.

Dear Sir,

We beg to inform you that our business, which has been carried on here most successfully for the last twenty years, will be turned into a limited company under the name of The Patent Pneumatic Tyre Co. Ltd.

Digitized by Google

Please favour us with an extract of our account as soon as possible, in order to enable us to clear our books.

Yours faithfully — — —

4. *Announcing Removal of Premises.*

From Bird & Fowler, 14, Margate Court, London, E. C., Oct. 1, 1900, to Hyson Brothers, Harwich.

Dear Sirs,

We beg to inform you that we have this day removed to more convenient and commodious premises, situated at 14, Margate Court.

Kindly note the above change of address, so as to enable us to avoid delay in attending to your esteemed orders and inquiries.

Yours faithfully — — —

Nu hade dessa brev vederbörligen blötts och stötts på följande sätt: uppläsning på engelska av mig, sats för sats, omedelbart därpå översättning av lärjungarna, läsning på engelska flera gånger, utfrågning jämte diskussion på engelska, memorering och därpå följande ny utfrågning, skrivning på svarta tavlan av flera ord för att inskärpa stavningen. — Först efter dylika förberedelser förelades uppgiften att översätta *motsvarande* svenska övning.

Kunna lärjungar, som i realskolexamen belönats med B för det skriftliga provet och minst B för det muntliga, icke någorlunda hyggligt skilja sig från denna uppgift, anser jag dem vara undermåliga och håller före, att de av mig meddelade proven bevisa, att deras författare voro mycket undermåliga. Rektor B:s försvar för dem och hans något snusförnuftiga anvisningar om hur man bör gå till väga gitter jag ej upptaga till något bemötande. Emot rektor B:s 8-åriga erfarenhet, som synes vara i behov av någon förstärkning, kan jag sätta en 23-årig erfarenhet, ty före Borgareskolans omorganisation 1909 användes Afzelii engelska handelskorrespondens i fjärde klassen alltsedan 1894. Efter 1909 har handelskorrespondens icke mera förekommit i Borgareskolan utan först i Institutet.

Vad betyder rektor B:s utropstecken efter »engelska»? Betyder det, att enligt rektor B:s mening sådana frågor som de följande ej skulle vara på sin plats: What is the 3rd letter about? What information had Alfred Bell & Co. to give Mr. John Hunter? How long had they carried on their business? How had they carried on their business, successfully or not? When would their business be turned or converted into a limited company? Under what name would their business be continued? etc.? Skulle en dylik utfrågning med därur härflytande enkel diskussion ej vara på sin plats, är enligt min mening domen fälld över den lärare, som fördömer den eller anser den omdömeslös. Jag kan omöj-

Digitized by Google

ligen tro, att en sådan uppfattning är allmänt omfattad av svenska lärare.

Rektor B. vill framhålla, att min erfarenhet av realskolabiturienters kunskaper i engelska »enligt vad som på annat håll framvisats» på intet vis kan kallas imponerande. Vi kunna lämna denna fråga tills vidare. Endast det vill jag säga, att min uppfattning härutinnan ytterligare bestyrkts från andra håll, men att det är en tröst att veta, att det finns skolor, som upprätthålla en högre standard. Men tillåt mig fråga: Även om jag misstagit mig i denna min uppfattning, vad båtar det de abiturienter, på vilkas kunskapsnivå i engelska jag lämnat prov? Jag tvivlar på att många svenska lärare hade velat åtaga sig att vara deras försvarsadvokater — om så vore, var stode vi då? — och det förvånar mig högeligen, att rektor Gunnar Björklund velat det och till deras försvar åberopat »metodiskt missgrepp från lärarens sida». Rektor B. skall få sin önskan uppfylld: jag skall i sinom tid meddela prov, som tagits långt senare på höstterminen. Denna gång skall jag meddela ett par prov av säregen natur. De utgöra andra upplagan av precis samma prov, som förut meddelats, skrivna en vecka senare, sedan jag något litet kommenterat den första upplagan och tillsagt lärjungarna att ytterligare inlära de engelska breven 3 och 4, emedan de på utsatt dag skulle få skriva om samma övning. Jag ansåg nämligen, att de själva med den erbjudna hjälpen borde kunna åstadkomma bättre prestationer. Författarna äro desamma som förf. av de i förra häftet under A och B meddelade proven.

Vidare skall jag ta mig friheten att under litt. C och D meddela tvänne översättningar av samma övning, gjorda av egna lärjungar, av vilka förf. till C av mig bedömts med B, förf. till D med AB i realskolexamen. Någon omskrivning ansåg jag ej erforderlig i fråga om dem.

A. When we with most successfully having carried on business here for the last twenty years, we have resolved to convert our business into a limeted liability company and coming on the first prox. to carry on our business under the firm of Alfred Bell Co. Ltd. We hope that you will continue to honour us with your confidence. Please favour us with an extrakt of our occaunt as soon as posseble, in order to enable us to clear our books. At the same time we beg to inform, that the limeted company are leaving the old premis at Kingstreet that date remove to a more convenient and commodious premis at 14 Queenstreet. Kindly note the above change of address so as to enable us avoid delay in attending to your esteemed orders and inquiries.

B. After we most successfull have carried on business here for twenty years, we have resolved to improve our business to limited liability company, and we come from the first improximo

Digitized by Google

to drive the establishment under the firm of Alfred Bell & Co, ltd. We hope that you come to faveur us with your orders. Please send — — — as soon as possible that we been able to shut our books.

At the same time we have to say that the company leaves the old business-house at Kungsgatan and this day moved to more invenient and comodieus house with adress, 14 Drottninggatan. Please and see this change of the adress that we been able to — — — stopping in expediering of your orders and in answering of your questions.

C. Having carried on business most successfully at this place for twevty years, we have resolved to convert our business into a limited company, and we will continue to carry on the business from the 1st prox. under the firm of Alfred Bell & Co — —. We hppe that you even now will — — — favour us with your confidence. Have the pleasure of sending us an extraxt of our account as soon as possible, so as to enable us to clear our books. At the same time we beg to inform you that the company is going to leave its old premises in King Street and on the above day will remove to more convenient and commodius premises at the address 14, Queen Street. Please note this change of address, so as to enable us to avoid delay in attending to your orders and inquires.

D. Having carrried on business here most successfully for twenty years we have resolved to convert our business into a limited liability company, and from the lst prox we shall continue the business under the firm of Alfred Bell & Co., Ltd. We trust that you will continue to honour us with your confidence. Please send us an extract of our account as soon as possible in order to enable us to clear our books. At the same time we beg to inform you that the company will leave the old premises in King Street, and on the above day will remove to more convenient and commodious premises at the address of 14, Queen Street. Please note this change of address so as to enable us to avoid dealy in attending to your orders and inquiries.

Gävle den 16 Mars 1920.

Daniel Elfstrand.

Malmö 1919, Röhr's Boktryckeri.

Digitized by Google

MODERNA SPRÅK

SVENSK TIDSKRIFT FÖR UNDERVISNING I DE TRE HUVUDSPRÅKEN
TYSKA, ENGELSKA, FRANSKA

UTGIVEN AV

HERMAN SÖDERBERGH OCH N. OTTO HEINERTZ.

ÅRG. XIV. 4 * LUND * April 1920

STUDENTEXAMEN V. T. 1920.

Första skrivningsdagen.

Uppgifter för uppsats på *engelska* eller *franska* för *real*-gymnasiet.

1. Frans I av Frankrike.
2. En historia av Conan Doyle.
3. Intryck från första skrivningsdagen.

Engelskt översättningsprov för realgymnasiet.

Då lord Castlereagh år 1822 plötsligt avled, fanns det i hela England blott en enda man, som av den allmänna meningen ansågs skickad att bliva hans efterträdare som utrikesminister, nämligen George Canning, vilken redan förut under tre år beklätt detta ämbete. Men konung Georg betraktade denne nästan som sin personlige fiende och vägrade bestämt att utnämna honom. Då åtog sig hertigen av Wellington att söka övertala konungen. »Det är omöjligt», svarade Georg honom. »Jag har vid min ära som gentleman lovat, att Canning aldrig mera skall bli minister. Jag är övertygad om att Ni är av samma mening som jag; jag kan omöjligen göra vad jag lovat vid min ära som gentleman, att jag icke skall göra». — »Förlåt mig, Ers Majestät, jag är alls icke av samma mening som Ni. Ers Majestät är icke en gentleman». Konungen studsade. »Ers Majestät, menar jag», fortsatte Wellington med orubbligt lugn, »är icke en gentleman, utan Englands härskare, med vida högre plikter mot Edert folk än

Digitized by Google

mot Eder själv, och dessa plikter bjuda Eder nu att vid detta tillfälle taga Cannings förmåga i anspråk». Dessa ord gjorde ett så djupt intryck på konungen, att han uppgav sitt motstånd och fogade sig efter nationens önskan.

Franskt översättningsprov för realgymnasiet.

Ryssarna hava vänt sig mot Asien på grund av sin önskan att komma fram till ett hav, som ej är fruset eller stängt. Den ringa skillnaden i klimat och levnadsförhållanden på ömse sidor om Ural har underlättat deras utbredning mot öster. Mot slutet av 1500-talet överskredo de för första gången Urals bergskedja. De ville tukta den gamla, nu försvunna staden Sibir för de rövartåg, som dess khan gjort. Alltsedan den tiden hava de ej upphört att utbreda sig åt öster. I sin nuvarande utsträckning upptar det ryska Asien hela den norra delen av den asiatiska kontinenten, mer än en tredjedel av dess yta, omkring 16 miljoner kvadratkilometer. Dock har detta ofantliga område, som i söder begränsas av höga berg och till största delen består av stepper eller isfält, endast 23 miljoner invånare, 37:dedelen av Asiens befolkning.

STATESMAN OR GENTLEMAN?[1]

A Stockholm version.

When Lord (Viscount) Castlereagh died suddenly (suddenly died) in /the year/ 1822 [When in 1822 (In 1822 when) Lord Castlereagh died suddenly (suddenly died)] there was only (but) one (one single) man in the whole of (in all) England (the United Kingdom) who was regarded (considered, looked upon) by public (the general) opinion as (considered by public opinion to be) [who by general (common) consent was considered] fitted (qualified, suitable) to be (become) his successor as foreign minister[2] (Foreign Secretary, Secretary of State for Foreign Affairs), and that was (namely) George Canning, who had already (previously) filled (held) that (this) post (office) for three years. But King George regarded (looked upon) him [this (that) politician] almost as his (a) personal enemy and definitely (absolutely, determinedly) refused (declined) [refused (declined) absolutely etc.] to appoint him (give him the seals of office). Thereupon (Then) the Duke of Wellington (The Duke of Wellington then) undertook to try (endeavour, attempt) to (try and) persuade (induce, prevail upon) the King (king) to do so. "It is impossible", George answered (replied, said to him). "I have vowed (promised, sworn) on my honour[3] (pledged my word) as a[3] gentleman that Canning shall never again

Digitized by Google

be (become) a minister (hold office) [never be a m. (hold o.) again]. I am quite sure (certain) [I am convinced (assured)] that you are of (hold) the same opinion as myself (as I am, as I do) [you are of (share) my opinion]: I cannot possibly do what I have promised on my honour as a gentleman not to do [that I shall (will) not do]."

"Pardon (Excuse) me, Your Majesty, I am not at all of the same opinion as yourself (as Your Majesty) [I am not of your opinion]. Your Majesty is not a (> no)[3] gentleman." The King (king) was taken aback (was startled, started, gave a jump). "I mean", Wellington went on (continued Wellington) with unruffled calm (tranquillity), "that Your Majesty is not /merely/ a gentleman but /also/ the ruler of England (Great Britain) [but England's (Great Britain's) sovereign],[4] with far higher duties (obligations) towards your people (subjects) than towards yourself; and these (those) duties now bid you make use of (utilize, employ) Canning's talents (abilities, capabilities) [turn Canning's talents etc. to account] at this juncture (on this occasion)[5] [bid you now at this juncture to make use of Canning's talents etc.]."

These words made such a deep (profound) [so deep (profound) an] impression on the King (king) that the gave up (abandoned, desisted from) his opposition (resistance) and yielded (gave way) [accommodated (adapted) himself] to [acted according to (in accordance with)] the nation's wishes (wish) [the wishes (wish, desire) of the nation].

Notes and Comments.

(1) Teachers who turn these historical texts to account as the basis of informal talks on their historical background would find the present text peculiarly interesting and instructive, as there are numerous points in the alleged contrast between Castlereagh (ka:slrei) and Canning that have striking analogues in the present political situation of world-politics. In particular Canning, though he largely followed his predecessor's policy, was disposed to think that Castlereagh laid too much stress on 'Europe' and not enough on 'England'; and this is obviously similar to the present-day conflicts between 'national' and 'international' points of view. One of the best informed modern English authorities on the period is Professor Alison Phillips, who has, amongst other things, written a short history of Europe, 1815—1899 (Rivington) and a short biography of Canning (Methuen).

As I have no opportunity of seeing actual scripts or trying this text on a class, the following brief notes deal only with such points as seem certain to cause difficulty.

(2) No article should be placed before *foreign minister* in the first sentence (as there is obviously only one such at any given time and any given country); but the indefinite article should strictly be placed before *minister* in the fifth sentence, as there were many ministers, and the omission would strictly imply that there was only one. But in unpremeditated speech, such as is here in question, and especially as only one particular office was in the mind of the speaker, the indefinite article is quite likely to be, or have been, omitted here. On the other hand, the article would certainly be inserted before *gentleman* in this same fifth sentence; while in the Iron Duke's reply the emphatic form *no gentleman* would undoubtedly imply much more distinctly than *not a gentleman* the unfavourable estimate which would justly startle his interlocutor, who had in his own day, at least among certain classes, the reputation of being »the first gentleman in Europe«.

Digitized by Google

(3) *Vowed*, to himself; *promised* or *pledged his word* to other people. The expression *by his honour* does not appear to me to be likely in Present English, though it is used alongside a number of similar phrases in Shakspere's *As You Like It* (Act I Sc. II).

(4) Not *regent*, which, except in poetical language, means one who rules on behalf of a monarch during the latter's absence, minority or prolonged illness, as this George had done for ten years before his accession to the throne in 1820. The exalted term *sovereign* goes better than the more prosaic term *ruler* with the possessive form *England's*.

(5) Not *opportunity* here, as it was not an 'opportunity' or 'opportune moment' in the eyes of either the King or the Duke, though to Canning the suicide of hist colleague-rival offered the opportunity or chance of his life. The critical state of things in 1822 (on the eve of the promulgation of the [Canning-] Monroe Doctrine) may fairly be called by the often misused or abused term juncture.

C. S. Fearenside.

When Lord Castlereagh[1] suddenly died[2] in 1822, there was in all (the whole of) England only (but) one man[3] who was generally considered [whom the general opinion (view) considered (held)] qualified to succeed him (become his successor) at the Foreign Office (as Foreign Secretary), and that was (viz.,[4] namely,) George Canning, who had already held this office (filled this post) for three years[5] at an earlier period (who had previously already held ... years). But King George looked upon (regarded) Canning almost as a (his) personal enemy, and positively (definitely) refused to appoint (nominate) him. Then the Duke of Wellington undertook to try to talk the king over (round) (to try to persuade the king). "It is impossible", George replied to him (answered him) (was George's reply to him). "I have promised on my honour as a gentleman that Canning shall never again hold office (never hold office again). I am convinced (certain, sure) /that/ you are of the same opinion as myself (as I); I cannot possibly do a thing that (do what) I have promised on my honour as a gentleman not to do". — "Excuse me, Your Majesty, but[6] I am not at all of the same opinion as you. Your Majesty is not a (is no) gentleman". The king started.[7] "Your Majesty, I mean", continued Wellington imperturbably (with unbroken calm), "is not a gentleman but the ruler of England, with far (much) higher duties towards your people than towards yourself, and these duties now bid you on this occasion avail yourself of (make use of) Canning's abilities". These words made so deep an (such a deep)[8] impression on the king that he abandoned his resistance (that he yielded) and complied with the desire (wishes) of the nation (with the nation's wish).

Notes:

1) Pronounce ka':slrei. — 2) More strictly "committed suicide". — 3) No comma in English before a single relative clause with purely subordinate force. — 4) Usually *read* "namely", not "videlicet". — 5) Canning was Foreign Secretary in Portland's ministry, 1807—08. — 6) *but* makes the statement a little less abrupt. — 7) *blench* rather with fear than with anger or surprise. — 8) But not "a so deep".

F. J. Fielden.

Digitized by Google

A Gothenburg Version.

When Lord Castlereagh suddenly died, in 1822, there was only one man in all England who was regarded (looked upon) by public opinion as [considered (held) by p. o. to be] fitted (qualified, competent) to be his successor (to succeed him) as Foreign Minister, namely (viz.), George Canning, who had already filled (held) this office (post) before for three years. But King George regarded (considered, looked upon) him almost as his personal enemy, and positively refused to appoint him. Then the Duke of Wellington undertook to try (attempt, endeavour) to persuade the king (talk the king over). »It is impossible», Georg answered him. »I have promised (pledged my word, vowed) on my honour as a gentleman that Canning shall never again be minister (Secretary af State). I am convinced that you are of the same opinion as I; I cannot possibly do what I have promised on my honour as a gentleman not to do.» »Pardon me, your Majesty, I am by no means (am not at all) of the same opinion as you. Your Majesty is not a gentleman.» The king started /back/. »Your Majesty, I mean,» continued W., with imperturbable (unruffled, undisturbed, tranquil) composure (calm, coolness, equanimity, sang-froid), »is not a gentleman, but the sovereign of England, with far higher duties to (towards) your people (subjects) than to yourself, and these duties now bid you (invite you to) avail yourself (make use) of Canning's talents (abilities, capacity) on this (the present) occasion.» These words made such a deep (so deep an) impression on the king that he withdrew his opposition and yielded (submitted, gave way) to the wishes of the nation.

G. E. Fuhrken.

Thème.

Les Russes se sont tournés (portés) vers l'Asie à cause de (dans) leur désir d'atteindre /à/ une mer qui ne fût (soit) pas gelée ni fermée. Le peu de différence du climat et des conditions d'existence des deux côtés de l'Oural a facilité leur expansion vers l'est. A la fin du XVIe siècle, ils franchirent pour la première fois la chaîne de l'Oural. Ils voulaient châtier la vieille ville de Sibir, aujourd'hui disparue, pour les brigandages que son Khan avait commis (dont son Khan s'était rendu coupable). Depuis cette époque (ce temps-là, lors), ils n'ont pas cessé de s'étendre à (vers) l'est. Dans son étendue actuelle, la Russie d'Asie occupe toute la partie nord (septentrionale) du continent asiatique, plus d'un tiers de sa superficie environ 16 millions de Kilomètres carrés. Cependant (Mais) cet immense territoire qui est borné au sud par de hautes montagnes et se compose en majeure partie de steppes ou de champs de glace, n'a que 23 millions d'habitants, /ce qui est (forme, représente)/ la 37e partie de la population de l'Asie.

P. Méaly.

Digitized by Google

Les Russes se sont tournés (orientés) vers l'est dans leur (par suite de leur) désir de parvenir (d'arriver) à une mer qui ne fût ni prise par les glaces ni fermée (qui fût libre de glaces et ouverte). Les faibles différences de climat et de conditions d'existence que l'on trouve des (entre les) deux côtés de l'Oural ont facilité leur expansion (pénétration, infiltration) vers l'est. Vers la fin du XVIe siècle, ils franchirent pour la première fois la chaîne /montagneuse/ de l'Oural. Ils voulaient châtier (mettre à la raison) la vieille ville, aujourd'hui disparue, de Sibir, pour les razzias (pirateries) faites par le Khan de cette cité. Depuis ce temps (jour) ils n'ont plus (pas) cessé de s'étendre vers l'est. Dans son état actuel, l'Asie russe (la Russie d'Asie) comprend toute la partie septentrionale du continent asiatique /c'est-à-dire/ plus d'un tiers de sa superficie, /soit/ environ 16 millions de Kilomètres carrés. Cependant ces territoires immenses qui sont limités (bornés) au sud par de hautes montagnes et qui en (pour la plus) grande partie sont (consistent) en steppes et en champs de glace, n'ont (ne contiennent) que 23 millions d'habitants, /soit/ la 37e partie de la population totale de l'Asie.

Virgile Pinot.

Les Russes se sont tournés du côté de (vers) l'Asie à cause de (par suite de) leur désir d'arriver à (d'atteindre, de parvenir à) une mer qui ne soit ni gelée ni fermée. Le peu de (La petite, légère) différence (diversité) de climat et de genre de vie (des conditions de la vie, de la manière de vivre) des deux côtés de l'Oural a facilité (rendu plus facile, plus aisée) leur expansion (extension) vers l'est. A la fin du seizième siècle, ils traversèrent (passèrent), pour la première fois, la chaîne des montagnes (des monts, montagneuse) de l'Oural. Ils voulaient punir (châtier) la vieille (l'ancienne) ville (cité), aujourd'hui (actuellement, maintenant) disparue, de Sibir à cause des (pour les) brigandages (actes de rapine) auxquels leur khan (kan) s'était livré. Depuis cette époque (A partir de cette époque), ils n'ont jamais cessé de s'étendre vers l'est (du côté de l'orient). Dans son étendue actuelle, l'Asie russe comprend (occupe, embrasse) toute la partie nord (septentrionale) du continent asiatique, plus d'un tiers de sa surface (superficie), environ (près de, à peu près) seize millions de kilomètres carrés. Cependant (Pourtant), ce territoire immense (ce vaste t.) qui, au sud (au midi), est borné (limité) par de hautes montagnes (des montagnes élevées) et consiste principalement (pour la plus grande partie) en steppes et en champs de glace (glacés), n'a (ne renferme) que 23 millions d'habitants, la 37e partie de la population de l'Asie.

M. Ransson.

Digitized by Google

Andra skrivningsdagen.

Uppgifter för uppsats på *tyska* eller *franska* för *real*-gymnasiet samt på *tyska* eller *engelska* eller *franska* för *latin*-gymnasiet.

1. Om Karl XII:s död.
2. Ett minne från min skoltid.
3. »Den glada festen».

Tyskt översättningsprov för real- och latingymnasiet.

Vid krigsskolan i Berlin var det förbjudet för kadetterna att besöka restauranter, utan att de voro i sällskap med någon släkting. Vid ett tillfälle bröt en av de unga männen mot förbudet i hopp att ej bli upptäckt. Han slog sig ned vid ett litet bord alldeles invid ett annat, där en högväxt, skäggig herre tagit plats. Plötsligt såg kadetten en av krigsskolans lärare komma in. Med ett raskt beslut vände han stolen, satte sin sejdel på grannens bord och viskade bönfallande till honom: »För all del, var så vänlig och föreställ min farbror!» »Det kan jag ju göra», svarade denne småleende.

Följande dag blev kadetten, som trott sig säker, kallad fram inför fronten. »Ni var ute på en restaurant i går», sade officern bistert. — »Ja, herr löjtnant, men jag var tillsammans med min farbror», svarade kadetten darrande. — »Jaså, men Er farbror råkade vara kronprinsen, som i dag på morgonen skrivit till mig om saken och samtidigt anhållit, att straffet för denna gång skulle efterskänkas. Men gör inte om det, det säger jag Er».

Den skäggige herrn var kronprins Fredrik, senare kejsar Fredrik av Tyskland.

Engelskt översättningsprov för latingymnasiet.

Som adertonårig yngling besökte Benjamin Franklin en gång prästen M. i Boston. Han blev mycket vänligt mottagen av denne, och då han skulle gå, följde prästen honom genom trädgården till en liten port. Denna var så låg, att en fullvuxen person måste böja sig för att ej stöta mot tvärstycket. Franklin talade ivrigt med sin ledsagare, då han gick ut, och såg därför icke upp så noga. »Böj Er, böj Er», ropade prästen plötsligt, men i detsamma stötte Franklin pannan mot dörrträt. »Lägg märke till detta lilla missöde», sade prästen, »Ni är ung och har livet framför Er. Lär att böja Er, så skall Ni bespara Er mången hård stöt».

Denna händelse gjorde ett så djupt intryck på den unge

Digitized by Google

Franklin, att han ännu vid 79 års ålder kom ihåg den och omtalade den för en son till prästen, i det han tillade: »Detta Er fars goda råd har varit mig till mycken nytta, och jag kommer ännu ofta i håg det, när jag ser, huru högmodet så ofta får ödmjuka sig, och huru mången blir olycklig, därför att han sätter näsan för högt».

Franskt översättningsprov för real- och latingymnasiet.

En fransk historieskrivare berättar följande. Då den svenske konungen Karl XII hade besegrats av Peter den store, gåvo tre svenska bönder ett vackert prov på fosterlandskärlek. De samlade ihop allt, som icke var för dem oumbärligt, såsom spannmål och nötkreatur m. m., samt foro in till närmaste stad och sålde alltsammans. En av dem begav sig därefter med försäljningssumman till det svenska lägret och bad att få tala med konungen. Denne mottog honom i sitt tält, där bonden förklarade, hur han hade anskaffat penningarna, och erbjöd dem åt konungen. Karl blev djupt rörd häröver och utropade: »Aldrig ha mina adelsmän givit mig ett dylikt bevis på hängivenhet». Han ville adla bonden såsom belöning för hans ädla gärning, men denne vägrade att mottaga utmärkelsen och återvände utan dröjsmål till Sverige.

* * *

An[1] der Kriegsschule[2] in Berlin war es den Kadetten[3] verboten (untersagt), Restaurants[4] zu besuchen, wenn sie nicht in Gesellschaft (in /der/ Begleitung) eines Verwandten (nicht von einem Verwandten begleitet) waren (sie sich nicht in Ges. e. V. befanden) (, ausser in Gesellschaft e. V.).[5] Bei einer Gelegenheit (Einmal) übertrat einer der jungen Leute[6] [verging sich (verstiess) einer d. j. L. gegen] das Verbot in der Hoffnung, nicht entdeckt zu werden (dass er nicht entdeckt werden würde) (er werde nicht entdeckt werden). Er liess sich an einem[7] kleinen Tisch dicht neben einem anderen nieder (setzte sich an einen kleinen Tisch d. n. e. a.), an dem (wo) ein hochgewachsener (stattlicher), bärtiger Herr Platz genommen hatte. Plötzlich (Mit einemmal) sah der Kadett einen der Lehrer (von den Lehrern) der Kriegsschule hereinkommen[8] (eintreten). Mit raschem (schnellem) [einem raschen (schnellen)] Entschluss[9] [Rasch (Schnell) entschlossen] wandte (drehte, stellte) er den Stuhl herum [drehte (kehrte) er d. St. um][10], stellte[11] sein Glas (Seidel) auf den Tisch des Nachbarn (Nachbars) und flüsterte ihm flehentlich (flehend) zu: »Ich bitte Sie (O bitte) (Um Gotteswillen), seien Sie so freundlich (so gut) und tun Sie[12], als ob Sie mein Onkel (Oheim) wären (haben Sie die Güte, meinen Onkel zu spielen) (stellen Sie meinen Onkel vor)[13]!» »Das kann ich ja tun[14]», antwortete dieser lächelnd.

Digitized by Google

Am folgenden Tage[15] (Am Tage darauf) (Tags darauf) wurde der Kadett, der sich sicher (in Sicherheit) (geborgen) geglaubt hatte (der geglaubt hatte, er sei sicher), vor die Front gerufen. »Sie sind gestern in einem Restaurant gewesen (Sie waren gestern i. e. R.)», sagte der Offizier streng (barsch)[16]. — Ja (Jawohl), Herr Leutnant (Oberleutnant), aber ich war (ich war aber) mit meinem Onkel zusammen (zusammen mit m. O.)», antwortete der Kadett zitternd. — »Soso, aber Ihr /Herr/ Onkel war zufällig/erweise/ der Kronprinz [aber es hat sich so gefügt (so getroffen), dass Ihr Onkel der Kronprinz war] [aber der Zufall (das Unglück) hat es gefügt (gewollt), dass I. O. d. K. war] [aber der Zufall fügte (wollte) es, dass . . .], der mir heute morgen in (wegen, betreffs, bezüglich) der Sache (über die Sache) (der heute morgen in der Sache an mich) geschrieben (der mir heute morgen die Sache schriftlich mitgeteilt) und gleichzeitig (zugleich) gebeten (darum ersucht) (den Wunsch ausgesprochen) hat, dass die Strafe /für/ diesmal /Ihnen/ (/Ihnen/ /für/ dieses Mal) erlassen (geschenkt) werden möge (, es möge diesmal Ihnen d. Str. geschenkt werden) [dass diesmal von einer Strafe (Bestrafung) abgesehen werden möge] (gebeten hat, diesmal /Ihnen/ d. Str. zu erlassen). Aber tun (machen) Sie das nicht noch einmal (Aber dass Sie das nicht noch einmal tun), das sage (rate) ich Ihnen.»

Der bärtige Herr war Kronprinz Friedrich, der spätere Kaiser Friedrich.[17]

Anmerkungen.

1) Weniger gut: *auf* oder gar: *in*. — 2) Gemeint ist offenbar die Hauptkadettenanstalt in Grosslichterfelde bei Berlin, die aber keine Kriegsschule war. — 3) In weniger gepflegter Umgangssprache auch: *für die Kadetten*. — 4) In den letzten Jahren hat — besonders für die besseren Restaurants — der deutsche Ausdruck *Gaststätte* Verbreitung gefunden. — 5) Die wörtliche Übersetzung: *ohne dass sie in Ges. e. V. waren* nicht gerade als falsch zu bezeichnen, der Ausdruck aber unbehülflich; *ohne in Ges. e. V. zu sein*, nicht viel besser. — 6) In diesem Zusammenhange nicht recht üblich: *jungen Männer*. — 7) Dativ hier notwendig. — 8) Unmöglich: *einkommen* (vgl. *Nyckel till Tyska Hemstilar I*, S. 3, Anm. 5; III, S. 21, Anm. 4). — 9) Unmöglich: *Beschluss*. — 10) Zur Not auch möglich: *wandte er den Stuhl*. — 11) Nicht so gut: *setzte*. — 12) Das Pronomen *Sie* muss wiederholt werden! — 13) Letzteres wegen der Bedeutung *vorstellen* = 'presentera' weniger gut. — 14) Umgangssprachlich auch: *machen*. — 15) Umgangssprachlich auch: *den folgenden Tag*. — 16) *Grimmig, ingrimmig, finster, abstossend, mürrisch* (**Auerbach**) hier nicht brauchbar. — 17) Die Kaiser des neuen deutschen Reiches waren nicht Kaiser von Deutschland, sondern führten den Titel Deutscher Kaiser. *Kaiser Friedrich von Deutschland* wäre also nicht richtig.

Ernst A. Meyer.

An der Kadettenanstalt (Kriegsschule) zu[1] (in) Berlin[2] war es den Kadetten verboten[3], Restaurants (Restaurationen[4]) zu besuchen (war den K. der Besuch von Restaurants verboten), es sei denn (ausser)[5] in Begleitung (in der Gesellschaft) eines Verwandten (es sei denn, dass sie . . . waren). Bei einer Gelegenheit (Einmal[6]) verstiess[7] einer der jungen Leute[8] gegen (übertrat einer

Digitized by Google

Franklin, att ha… Verbot in der Hoffnung nicht entdeckt talade den för… Er liess sich an einem kleinen fars goda råd h… andern nieder [setzte sich an einen ännu ofta i håg… in der Nähe[9], in dichter Nähe eines mjuka sig, och h… (hochgewachsener) Herr Platz näsan för högt». … der Kadett einen /der/ Lehrer …anstalt eintreten[11]. Schnell ent-

Franskt översätt…

…Schluss[12]) drehte[13] er seinen[14] … auf den Tisch des Nachbars (Nach-

En fransk histo… …freundlich und/ tun Sie, als ob Sie konungen Karl XII … …Sie als mein O. auf, spielen Sie die svenska bönder ett v… …Gefallen kann ich Ihnen wohl tun ihop allt, som icke v… …ich, antwortete dieser lächelnd. nötkreatur m. m., sa… …wurde der Kadett, der sich sicher sammans. En av dem… …hatte, vor die Front gerufen[20]. till det svenska lägret… …Restaurant!" sagte der Offizier streng mottog honom i sitt… …Herr Leutnant[23], aber ich war mit anskaffat penningarna, …antwortete der Kadett zitternd. „So, djupt rörd häröver och …gnädigerweise/ der Kronprinz, der in mig ett dylikt bevis p… …heute/ früh (morgen)[25] an mich såsom belöning för har… …dieser Sache) geschrieben /hat/[26] und mottaga utmärkelsen och… …hat, man möchte /für/ diesmal …diesmal von… abzusehen) [man …lassen (schenken)] (dass man Ihnen[27] …möchte[28]). Aber in (für die) An[1] der Kriegsschule… …lassen Sie das sein) [Künftig tun boten (untersagt), Restaura… …einmal][29], /haben Sie/ verstanden Gesellschaft (in /der/ Begl… …Der bärtige Herr war Kronprinz einem Verwandten begleitet… …Kaiser Friedrich von Deutsch- befanden) (, ausser in Gesell… (Einmal) übertrat einer der ju… einer d. j. L. gegen] das Verb… …ger gut, *d* = zu verwerfen, zu werden (dass er nicht entd… entdeckt werden). Er liess si… …*Kadettenanstalt Berlins* d. — neben einem a… …nieder (s… …*Restauration* im Range etwas d. n. e. a.)… …) ein hoc… …drüger als *Restauration*. Herr Plat… …hatte. …lass sie von *Verwandten* Kadett… …(von den… ko… …Mit rasch… …*Männer* d. …uss[9] [Rasch …den Stuhl heru… …um b. *rückte er* …as (Seidel) auf d… …*den andern* …m flehentlich (f… …llen), seien Sie …ein Onkel (Ohei… …auch …pielen) (stellen … im …[14]», antwortete …

Digitized by Google

19) *Tags darauf, am nächsten Tage, am Tage darauf* a.
20) *hervorgerufen* d. — 21) *ute* bleibt unübersetzt.
22) *im Rest.* besser als *in einem R.* — 23) *Ja, der Herr Leutnant* e.
24) *Ach so,* d: dann hätte der Leutnant es geglaubt.
25) *diesen Morgen* d. — 26) *hat* kann wiederholt werden, besser aber: *geschrieben und gebeten hat;* dagegen falsch: *geschrieben hat und gebeten.*
27) *Ihnen* darf nicht gern fehlen. — 28) *sollte* d: nicht gut nach *bitten. wird* e: wäre Befehl und verträgt sich nicht mit *bitten.* 29) *wiederholen Sie das nicht* d. — 30) *später Kaiser Friedrich* d.

Benno Rosenbund.

Auf[1] der Kriegsschule in (zu) Berlin[2] war es den Kadetten verboten (untersagt), Restaurants (Restaurationen)[3] zu besuchen, wenn sie sich nicht in Begleitung (Gesellschaft) eines Verwandten (Angehörigen) befanden (wenn sie nicht in ... waren)[4]. Bei einer Gelegenheit verstiess[5] einer der jungen Leute[6] gegen das Verbot in der Hoffnung nicht entdeckt zu werden[7]. Er liess sich an[8] einem kleinen Tisch/e/ ganz in der Nähe eines (ganz nahe bei einem)[9] anderen nieder, an dem ein hochgewachsener Herr Platz genommen hatte. Plötzlich sah der Kadett einem vom den Lehrern der Kriegsschule hereinkommen. Mit einem raschen Entschluss/e/[10] drehte er seinen Stuhl herum[11], stellte (setzte) sein Seidel auf den Tisch ...s Nachbarn (Nachbars) und flüsterte diesem flehentlich /bittend/ ...: "Ach, bitte (Ich bitte Sie um alles in der Welt oder auch Um alles in der Welt), seien Sie/doch/so freundlich (gütig) un Sie /so/, als wären Sie mein Onkel (als ob Sie mein ...väre)"[12]. "Das kann ich ja machen[13]", antwortete dieser

folgenden Tage (Folgenden Tages) (Tags darauf) wurde ..., der sich sicher geglaubt[14] (für sicher gehalten)hatte, ...nt gerufen. "Sie sind gestern in[15] einem Restaurant ...agte der Offizier streng. "Ja, Herr Leutnant, aber ...einem Onkel zusammen da[16]" antwortete der Kadett ... (Ach so!) Aber Ihr Onkel war zufällig[17] der Kron... über die Sache (von der Sache) (über die Sache ...eben und gleichzeitig /darum/ ersucht hat, dass ... dieses Mal, für dieses Mal, für diesmal) erlassen ...die Strafe ... zu erlassen). Aber machen Sie ...och einmal, das sage ich Ihnen!"
...Herr war /der/ Kronprinz Friedrich, späterer ...Friedrich von Deutschland.

Anmerkungen.

Kri... eine h ö **h e r e Lehranstalt, eine Art** ...n in der Volksschule, **i n** oder **a u f** ...m Polytechnikum, und so auch **a u f** ...wäre *bei. ...* — 2) Ev. auch *Berliner ...haften, Wirtshäuser;* doch sind diese ...ngebracht, als die, welche hier in Frage ..., *dass sie in ... waren* oder *ohne dass* ... wäre unrichtig, da Haupt- und Neben- ... 5) Auch *übertrat.* — 6) *Junge L e u t e*

Digitized by Google

von den jungen Leuten) das Verbot in der Hoffnung nicht entdeck zu werden (unentdeckt zu bleiben). Er liess sich an einem kleine Tisch/e/ dicht neben einem andern nieder [setzte sich an eine kleinen Tisch dicht... (ganz in der Nähe[9], in dichter Nähe einc andern)], an dem[10] ein stattlicher (hochgewachsener) Herr Pla genommen hatte. Plötzlich sah der Kadett einen /der/ Lehre (von den Lehrern) der Kadettenanstalt eintreten[11]. Schnell en schlossen (Mit einem raschen Entschluss[12]) drehte[13] er seinen Stuhl um, stellte[15] sein Seidel auf den Tisch des Nachbars (Nac barn) und flüsterte ihm flehentlich zu: Um Himmels (Gotte willen[16], /bitte/ /seien Sie so freundlich und/ tun Sie, als ob S mein Onkel wären[17] (treten Sie als mein O. auf, spielen Sie d Rolle meines Onkels)![18] Den Gefallen kann ich Ihnen wohl t (erweisen) (Das kann ich wohl tun *c*), antwortete dieser lächeln

Am folgenden Tage[19] wurde der Kadett, der sich sich gefühlt (gewähnt) (geglaubt *b*), hatte, vor die Front gerufen „Sie waren gestern[21] im[22] Restaurant!" sagte der Offizier stre (grimmig). „Jawohl (Ja), Herr Leutnant[23], aber ich war meinem Onkel zusammen", antwortete der Kadett zitternd. „S so[24], aber Ihr Onkel war zufällig/erweise/ der Kronprinz, der dieser Sache (Angelegenheit) heut/e/ früh (morgen)[25] an m (der mir heute früh in dieser Sache) geschrieben /hat/[26] u gleichzeitig (zugleich) gebeten hat, man möchte /für/ dies von einer Strafe absehen (für diesmal von... abzusehen) [n möchte Ihnen die Strafe erlassen (schenken)] (dass man Ihne /für/ diesmal die Strafe erlassen möchte[28]). Aber in (für Zukunft unterlassen Sie das (lassen Sie das sein) [Künftig Sie es nicht wieder (nicht noch einmal)][29], /haben Sie/ verstan [das sage (rate) ich Ihnen]". Der bärtige Herr war Kronp Friedrich, der nachmalige (spätere[30]) Kaiser Friedrich von Deuts land.

Anmerkungen.

a = gut, *b* = einigermassen gut, *c* = weniger gut, *d* = zu verwerfen, *e* = falsch.

1) *von* c. — 2) *an der Berliner K.* b
3) *Die Kadetten waren verboten*
niedriger als *Restaurant, Gasthaus*
5) *ohne dass sie in — waren*
begleitet waren c.
6) *einst* zu stark c. — 7)
9) *ganz bei*: c. — 10) *wo*
11) *hereinkommen* b, *here*
12) *Beschluss* e. — 13)
den Stuhl d: müsste dann heiss
Tisch heran.
14) *den Stuhl*, c: muss
15) *setzte* c. — 16) Au
17) *oder*: *als wären Si*
18) *stellen Sie meinen*
bedeuten 'presentera min farb
Gespräch mit andern.

Digitized by Google

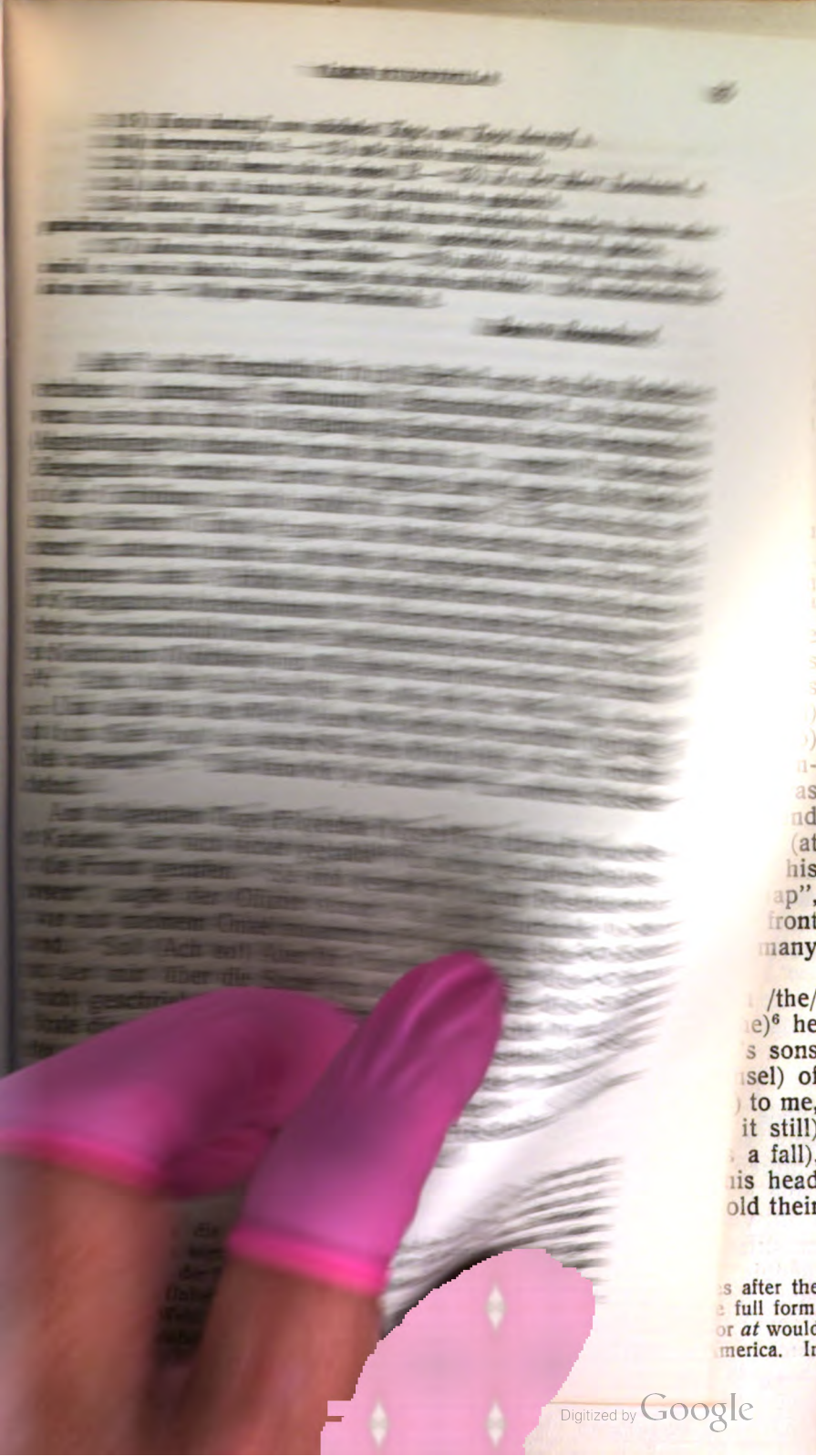

Digitized by Google

besser als *junge Männer*, da es sich hier in keiner Weise um die Betonung des Männlichen, sondern nur um einen Ausdruck für die Gesammtheit der Kadetten als Individuen handelt. — 7) Recht gut würde hier *erwischt* passen. — 8) Ja nicht *bei!* Das würde nur so viel wie "in der Nähe" bedeuten, nicht aber zugleich gewissermassen die Inanspruchnahme des Tisches. — 9) So besser als etwa *ganz neben*. — 10) Nicht *Beschluss!* — 11) Nicht *drehte seinen Stuhl um;* darunter könnte man verstehen "vände upp och ned". — 12) Besser als *flüsterte zu diesem*. Bei *flüsterte ihm su* ist das Mitteilen selbst, bei *flüsterte zu ihm* die (flüsternde) Art der Mitteilung betont. — 13) So besser als *stellen Sie doch meinen Onkel vor*, welches zwar auch nicht gerade falsch wäre, aber doch nicht — wie hier erforderlich — die bewusste Aktivität des Herrn ausdrücken würde. — 14) Natürlich auch *tun*. *Machen* ist hier gewählt, um die Wiederholung (des *tun*) zu vermeiden. — 15) Vergl. *Ich glaube mich im Himmel!* — 16) Auf keinen Fall *auf!* — 17) Besser m i t als o h n e *d a;* auf das "zusammen da — nämlich im Restaurant — sein" kommt es an. — 18) *Gerade* würde hier schlecht passen; noch weniger etwa Ausdrucksweisen wie *es traf sich*. — 19) Dativus ethicus! Hier sehr am Platze! — 20) *Das* besser als einfaches *es;* da auf die ganze geschehene Sache Bezug genommen wird.

E. Th. Walter.

Pliancy v. Stiffness.

A Stockholm Version.

Benjamin Franklin went to see [called (paid a call) on] a clergyman (minister, parson) named M. (the Rev. Mr. M.) of (in) Boston [M. the Rector (Vicar) of Boston] when he was a youth (young man) of eighteen [As (When) a youth (young man) of eighteen (an eighteen-year-old youth), B. F. . . . Boston]. He was received (welcomed) very kindly (friendlily, courteously) [very kindly *etc.* received (welcomed)] by the clergyman, and when he was leaving [was going (about) to leave) the latter (clergyman) accompanied (escorted) him through the garden to a little gateway (> gate). This (, which) was so low that an adult (a grown-up person) [a person who was full-grown (of normal height)] had [was obliged (compelled)] to bend (bow) down (his head) so as (in order) not to [if he did not want (wish) to] knock against the cross-piece (lintel). Franklin was talking (conversing) eagerly with his companion when (as) he went (was going) out, and consequently (therefore, so) was not keeping much of a look-out (did not look, was not looking) where he was going. "Mind (Bend, Bow) your head!" the clergyman called (cried, shouted) out suddenly (suddenly called *etc.* out), but at that very moment (instant) [just as he said that] Franklin knocked his head against the lintel.

"Bear in mind (Take heed of) this little mishap (accident)," said the clergyman: "you are young and have life before (in front of) you. Learn to bend, and you shall (will) save yourself many a hard knock (blow)."

This event (occurrence, incident, episode) made such a deep (profound) [so profound (deep) an] impression on young Franklin that, even when he was seventy-nine (79) /years old (of age)/

Digitized by Google

[even at the age of seventy-nine (79)] he still remembered it (he remembered it still) and told it to a son of the clergyman *etc.*, adding, "This good advice (wise counsel) of your father's has been of great (much) use (benefit, profit) to me, and I shall often remember it (recall it to mind) when I see how arrogance (pride) often has to humble (abase) itself, and how many people (persons) are unfortunate (unlucky, unhappy) because they stick (cock, put) their nose too high in the air (they 'cock their peaver' too much)."

Note.

The word used to translate *prästen* would depend on his denomination and local usage: *clergyman* is given precedence as being neutral and equally applicable whether M. was an Anglican or Episcopalian 'parson', an Evangelical 'minister', or a Roman Catholic or Greek Orthodox 'priest'.

C. S. Fearenside.

As (When) a young man (youth) of eighteen, Benjamin Franklin once[1] visited (called upon) the Rev.[2] M—, of[3] Boston. He was very kindly received (welcomed) /by the latter/, and when he took his leave (departure) (was about to go) the pastor[4] accompanied (followed, saw) him through the garden to a little door/way/. This was so low that a full-grown person had (was obliged) to stoop (bend) so as to avoid knocking (banging) /his head/ against [in order (so as) not to knock (run his head) against] the cross-piece (lintel). F. was talking earnestly with (to) his companion as he went out (As he went out, F. was... companion), and therefore did not look very carefully where he was going (did not keep a very sharp look-out).[5] "Bend down, bend down", called (cried) the pastor suddenly, but at that /very/ (at the same) moment F. struck (ran, hit, banged, knocked) his forehead against the lintel. "Take note of this little mishap", said the pastor, "you are young and have life before (in front of) you. Learn to stoop, and you will save yourself /from/ many a hard knock (blow)."

This incident made so deep an impression /up/on /the/ young Franklin that /even/ at the age of 79 (seventy-nine)[6] he still remembered it and spoke of it to one of the pastor's sons (a son of the pastor), adding: "This good advice (counsel) of your father/'s/[7] has been of great use (help, profit, service) to me, and I still often think of (remember) it (I often think of it still) when I see how pride so often has to humble itself (has a fall), and how many a man is unhappy because he holds his head [(how many /men (people)/ are unhappy because they hold their heads] too high."

Notes:

1) The adverb may come bofore the verb or in some cases after the object, but not (as in Swedish) between verb and object. — 2) The full form, *Reverend*, is much less commonly written than the above. — 3) *in* or *at* would not suggest that the pastor lived there. — 4) The usual term in America. In

Digitized by Google

(3) *Vowed*, to himself; *promised* or *pledged his word* to other people. The expression *by his honour* does not appear to me to be likely in Present English, though it is used alongside a number of similar phrases in Shakspere's *As You Like It* (Act I Sc. II).

(4) Not *regent*, which, except in poetical language, means one who rules on behalf of a monarch during the latter's absence, minority or prolonged illness, as this George had done for ten years before his accession to the throne in 1820. The exalted term *sovereign* goes better than the more prosaic term *ruler* with the possessive form *England's*.

(5) Not *opportunity* here, as it was not an 'opportunity' or 'opportune moment' in the eyes of either the King or the Duke, though to Canning the suicide of hist colleague-rival offered the opportunity or chance of his life. The critical state of things in 1822 (on the eve of the promulgation of the [Canning-] Monroe Doctrine) may fairly be called by the often misused or abused term juncture.

C. S. Fearenside.

When Lord Castlereagh[1] suddenly died[2] in 1822, there was in all (the whole of) England only (but) one man[3] who was generally considered [whom the general opinion (view) considered (held)] qualified to succeed him (become his successor) at the Foreign Office (as Foreign Secretary), and that was (viz.,[4] namely,) George Canning, who had already held this office (filled this post) for three years[5] at an earlier period (who had previously already held ... years). But King George looked upon (regarded) Canning almost as a (his) personal enemy, and positively (definitely) refused to appoint (nominate) him. Then the Duke of Wellington undertook to try to talk the king over (round) (to try to persuade the king). "It is impossible", George replied to him (answered him) (was George's reply to him). "I have promised on my honour as a gentleman that Canning shall never again hold office (never hold office again). I am convinced (certain, sure) /that/ you are of the same opinion as myself (as I); I cannot possibly do a thing that (do what) I have promised on my honour as a gentleman not to do". — "Excuse me, Your Majesty, but[6] I am not at all of the same opinion as you. Your Majesty is not a (is no) gentleman". The king started.[7] "Your Majesty, I mean", continued Wellington imperturbably (with unbroken calm), "is not a gentleman but the ruler of England, with far (much) higher duties towards your people than towards yourself, and these duties now bid you on this occasion avail yourself of (make use of) Canning's abilities". These words made so deep an (such a deep)[8] impression on the king that he abandoned his resistance (that he yielded) and complied with the desire (wishes) of the nation (with the nation's wish).

Notes:

1) Pronounce ka':slrel. — 2) More strictly "committed suicide". — 3) No comma in English before a single relative clause with purely subordinate force. — 4) Usually *read* "namely", not "videlicet". — 5) Canning was Foreign Secretary in Portland's ministry, 1807—08. — 6) *but* makes the statement a little less abrupt. — 7) *blench* rather with fear than with anger or surprise. — 8) But not "a so deep".

F. J. Fieldon.

Digitized by Google

A Gothenburg Version.

When Lord Castlereagh suddenly died, in 1822, there was only one man in all England who was regarded (looked upon) by public opinion as [considered (held) by p. o. to be] fitted (qualified, competent) to be his successor (to succeed him) as Foreign Minister, namely (viz.), George Canning, who had already filled (held) this office (post) before for three years. But King George regarded (considered, looked upon) him almost as his personal enemy, and positively refused to appoint him. Then the Duke of Wellington undertook to try (attempt, endeavour) to persuade the king (talk the king over). »It is impossible», Georg answered him. »I have promised (pledged my word, vowed) on my honour as a gentleman that Canning shall never again be minister (Secretary af State). I am convinced that you are of the same opinion as I; I cannot possibly do what I have promised on my honour as a gentleman not to do.» »Pardon me, your Majesty, I am by no means (am not at all) of the same opinion as you. Your Majesty is not a gentleman.» The king started /back/. »Your Majesty, I mean,» continued W., with imperturbable (unruffled, undisturbed, tranquil) composure (calm, coolness, equanimity, sang-froid), »is not a gentleman, but the sovereign of England, with far higher duties to (towards) your people (subjects) than to yourself, and these duties now bid you (invite you to) avail yourself (make use) of Canning's talents (abilities, capacity) on this (the present) occasion.» These words made such a deep (so deep an) impression on the king that he withdrew his opposition and yielded (submitted, gave way) to the wishes of the nation.

G. E. Fuhrken.

Thème.

Les Russes se sont tournés (portés) vers l'Asie à cause de (dans) leur désir d'atteindre /à/ une mer qui ne fût (soit) pas gelée ni fermée. Le peu de différence du climat et des conditions d'existence des deux côtés de l'Oural a facilité leur expansion vers l'est. A la fin du XVIe siècle, ils franchirent pour la première fois la chaîne de l'Oural. Ils voulaient châtier la vieille ville de Sibir, aujourd'hui disparue, pour les brigandages que son Khan avait commis (dont son Khan s'était rendu coupable). Depuis cette époque (ce temps-là, lors), ils n'ont pas cessé de s'étendre à (vers) l'est. Dans son étendue actuelle, la Russie d'Asie occupe toute la partie nord (septentrionale) du continent asiatique, plus d'un tiers de sa superficie environ 16 millions de Kilomètres carrés. Cependant (Mais) cet immense territoire qui est borné au sud par de hautes montagnes et se compose en majeure partie de steppes ou de champs de glace, n'a que 23 millions d'habitants, /ce qui est (forme, représente)/ la 37e partie de la population de l'Asie.

P. Méaly.

Digitized by Google

Les Russes se sont tournés (orientés) vers l'est dans leur (par suite de leur) désir de parvenir (d'arriver) à une mer qui ne fût ni prise par les glaces ni fermée (qui fût libre de glaces et ouverte). Les faibles différences de climat et de conditions d'existence que l'on trouve des (entre les) deux côtés de l'Oural ont facilité leur expansion (pénétration, infiltration) vers l'est. Vers la fin du XVIe siècle, ils franchirent pour la première fois la chaîne /montagneuse/ de l'Oural. Ils voulaient châtier (mettre à la raison) la vieille ville, aujourd'hui disparue, de Sibir, pour les razzias (pirateries) faites par le Khan de cette cité. Depuis ce temps (jour) ils n'ont plus (pas) cessé de s'étendre vers l'est. Dans son état actuel, l'Asie russe (la Russie d'Asie) comprend toute la partie septentrionale du continent asiatique /c'est-à-dire/ plus d'un tiers de sa superficie, /soit/ environ 16 millions de Kilomètres carrés. Cependant ces territoires immenses qui sont limités (bornés) au sud par de hautes montagnes et qui en (pour la plus) grande partie sont (consistent) en steppes et en champs de glace, n'ont (ne contiennent) que 23 millions d'habitants, /soit/ la 37e partie de la population totale de l'Asie.

Virgile Pinot.

Les Russes se sont tournés du côté de (vers) l'Asie à cause de (par suite de) leur désir d'arriver à (d'atteindre, de parvenir à) une mer qui ne soit ni gelée ni fermée. Le peu de (La petite, légère) différence (diversité) de climat et de genre de vie (des conditions de la vie, de la manière de vivre) des deux côtés de l'Oural a facilité (rendu plus facile, plus aisée) leur expansion (extension) vers l'est. A la fin du seizième siècle, ils traversèrent (passèrent), pour la première fois, la chaîne des montagnes (des monts, montagneuse) de l'Oural. Ils voulaient punir (châtier) la vieille (l'ancienne) ville (cité), aujourd'hui (actuellement, maintenant) disparue, de Sibir à cause des (pour les) brigandages (actes de rapine) auxquels leur khan (kan) s'était livré. Depuis cette époque (A partir de cette époque), ils n'ont jamais cessé de s'étendre vers l'est (du côté de l'orient). Dans son étendue actuelle, l'Asie russe comprend (occupe, embrasse) toute la partie nord (septentrionale) du continent asiatique, plus d'un tiers de sa surface (superficie), environ (près de, à peu près) seize millions de kilomètres carrés. Cependant (Pourtant), ce territoire immense (ce vaste t.) qui, au sud (au midi), est borné (limité) par de hautes montagnes (des montagnes élevées) et consiste principalement (pour la plus grande partie) en steppes et en champs de glace (glacés), n'a (ne renferme) que 23 millions d'habitants, la 37e partie de la population de l'Asie.

M. Ransson.

Digitized by Google

Andra skrivningsdagen.

Uppgifter för uppsats på *tyska* eller *franska* för *real*-gymnasiet samt på *tyska* eller *engelska* eller *franska* för *latin*-gymnasiet.

1. Om Karl XII:s död.
2. Ett minne från min skoltid.
3. »Den glada festen».

Tyskt översättningsprov för real- och latingymnasiet.

Vid krigsskolan i Berlin var det förbjudet för kadetterna att besöka restauranter, utan att de voro i sällskap med någon släkting. Vid ett tillfälle bröt en av de unga männen mot förbudet i hopp att ej bli upptäckt. Han slog sig ned vid ett litet bord alldeles invid ett annat, där en högväxt, skäggig herre tagit plats. Plötsligt såg kadetten en av krigsskolans lärare komma in. Med ett raskt beslut vände han stolen, satte sin sejdel på grannens bord och viskade bönfallande till honom: »För all del, var så vänlig och föreställ min farbror!» »Det kan jag ju göra», svarade denne småleende.

Följande dag blev kadetten, som trott sig säker, kallad fram inför fronten. »Ni var ute på en restaurant i går», sade officern bistert. — »Ja, herr löjtnant, men jag var tillsammans med min farbror», svarade kadetten darrande. — »Jaså, men Er farbror råkade vara kronprinsen, som i dag på morgonen skrivit till mig om saken och samtidigt anhållit, att straffet för denna gång skulle efterskänkas. Men gör inte om det, det säger jag Er».

Den skäggige herrn var kronprins Fredrik, senare kejsar Fredrik av Tyskland.

Engelskt översättningsprov för latingymnasiet.

Som adertonårig yngling besökte Benjamin Franklin en gång prästen M. i Boston. Han blev mycket vänligt mottagen av denne, och då han skulle gå, följde prästen honom genom trädgården till en liten port. Denna var så låg, att en fullvuxen person måste böja sig för att ej stöta mot tvärstycket. Franklin talade ivrigt med sin ledsagare, då han gick ut, och såg därför icke upp så noga. »Böj Er, böj Er», ropade prästen plötsligt, men i detsamma stötte Franklin pannan mot dörrträt. »Lägg märke till detta lilla missöde», sade prästen, »Ni är ung och har livet framför Er. Lär att böja Er, så skall Ni bespara Er mången hård stöt».

Denna händelse gjorde ett så djupt intryck på den unge

Digitized by Google

Franklin, att han ännu vid 79 års ålder kom ihåg den och omtalade den för en son till prästen, i det han tillade: »Detta Er fars goda råd har varit mig till mycken nytta, och jag kommer ännu ofta i håg det, när jag ser, huru högmodet så ofta får ödmjuka sig, och huru mången blir olycklig, därför att han sätter näsan för högt».

Franskt översättningsprov för real- och latingymnasiet.

En fransk historieskrivare berättar följande. Då den svenske konungen Karl XII hade besegrats av Peter den store, gåvo tre svenska bönder ett vackert prov på fosterlandskärlek. De samlade ihop allt, som icke var för dem oumbärligt, såsom spannmål och nötkreatur m. m., samt foro in till närmaste stad och sålde alltsammans. En av dem begav sig därefter med försäljningssumman till det svenska lägret och bad att få tala med konungen. Denne mottog honom i sitt tält, där bonden förklarade, hur han hade anskaffat penningarna, och erbjöd dem åt konungen. Karl blev djupt rörd häröver och utropade: »Aldrig ha mina adelsmän givit mig ett dylikt bevis på hängivenhet». Han ville adla bonden såsom belöning för hans ädla gärning, men denne vägrade att mottaga utmärkelsen och återvände utan dröjsmål till Sverige.

* * *

An[1] der Kriegsschule[2] in Berlin war es den Kadetten[3] verboten (untersagt), Restaurants[4] zu besuchen, wenn sie nicht in Gesellschaft (in /der/ Begleitung) eines Verwandten (nicht von einem Verwandten begleitet) waren (sie sich nicht in Ges. e. V. befanden) (, ausser in Gesellschaft e. V.).[5] Bei einer Gelegenheit (Einmal) übertrat einer der jungen Leute[6] [verging sich (verstiess) einer d. j. L. gegen] das Verbot in der Hoffnung, nicht entdeckt zu werden (dass er nicht entdeckt werden würde) (er werde nicht entdeckt werden). Er liess sich an einem[7] kleinen Tisch dicht neben einem anderen nieder (setzte sich an einen kleinen Tisch d. n. e. a.), an dem (wo) ein hochgewachsener (stattlicher), bärtiger Herr Platz genommen hatte. Plötzlich (Mit einemmal) sah der Kadett einen der Lehrer (von den Lehrern) der Kriegsschule hereinkommen[8] (eintreten). Mit raschem (schnellem) [einem raschen (schnellen)] Entschluss[9] [Rasch (Schnell) entschlossen] wandte (drehte, stellte) er den Stuhl herum [drehte (kehrte) er d. St. um][10], stellte[11] sein Glas (Seidel) auf den Tisch des Nachbarn (Nachbars) und flüsterte ihm flehentlich (flehend) zu: »Ich bitte Sie (O bitte) (Um Gotteswillen), seien Sie so freundlich (so gut) und tun Sie[12], als ob Sie mein Onkel (Oheim) wären (haben Sie die Güte, meinen Onkel zu spielen) (stellen Sie meinen Onkel vor)[13]!» »Das kann ich ja tun[14]», antwortete dieser lächelnd.

Digitized by Google

Am folgenden Tage[15] (Am Tage darauf) (Tags darauf) wurde der Kadett, der sich sicher (in Sicherheit) (geborgen) geglaubt hatte (der geglaubt hatte, er sei sicher), vor die Front gerufen. »Sie sind gestern in einem Restaurant gewesen (Sie waren gestern i. e. R.)», sagte der Offizier streng (barsch)[16]. — Ja (Jawohl), Herr Leutnant (Oberleutnant), aber ich war (ich war aber) mit meinem Onkel zusammen (zusammen mit m. O.)», antwortete der Kadett zitternd. — »Soso, aber Ihr /Herr/ Onkel war zufällig/erweise/ der Kronprinz [aber es hat sich so gefügt (so getroffen), dass Ihr Onkel der Kronprinz war] [aber der Zufall (das Unglück) hat es gefügt (gewollt), dass I. O. d. K. war] [aber der Zufall fügte (wollte) es, dass . . .], der mir heute morgen in (wegen, betreffs, bezüglich) der Sache (über die Sache) (der heute morgen in der Sache an mich) geschrieben (der mir heute morgen die Sache schriftlich mitgeteilt) und gleichzeitig (zugleich) gebeten (darum ersucht) (den Wunsch ausgesprochen) hat, dass die Strafe /für/ diesmal /Ihnen/ (/Ihnen/ /für/ dieses Mal) erlassen (geschenkt) werden möge (, es möge diesmal Ihnen d. Str. geschenkt werden) [dass diesmal von einer Strafe (Bestrafung) abgesehen werden möge] (gebeten hat, diesmal /Ihnen/ d. Str. zu erlassen). Aber tun (machen) Sie das nicht noch einmal (Aber dass Sie das nicht noch einmal tun), das sage (rate) ich Ihnen.»

Der bärtige Herr war Kronprinz Friedrich, der spätere Kaiser Friedrich.[17]

Anmerkungen.

1) Weniger gut: *auf* oder gar: *in*. — 2) Gemeint ist offenbar die Hauptkadettenanstalt in Grosslichterfelde bei Berlin, die aber keine Kriegsschule war. — 3) In weniger gepflegter Umgangssprache auch: *für die Kadetten*. — 4) In den letzten Jahren hat — besonders für die besseren Restaurants — der deutsche Ausdruck *Gaststätte* Verbreitung gefunden. — 5) Die wörtliche Übersetzung: *ohne dass sie in Ges. e. V. waren* nicht gerade als falsch zu bezeichnen, der Ausdruck aber unbehülflich; *ohne in Ges. e. V. zu sein*, nicht viel besser. — 6) In diesem Zusammenhange nicht recht üblich: *jungen Männer*. — 7) Dativ hier notwendig. — 8) Unmöglich: *einkommen* (vgl. *Nyckel till Tyska Hemstilar I*, S. 3, Anm. 5; III, S. 21, Anm. 4). — 9) Unmöglich: *Beschluss*. — 10) Zur Not auch möglich: *wandte er den Stuhl*. — 11) Nicht so gut: *setzte*. — 12) Das Pronomen *Sie* muss wiederholt werden! — 13) Letzteres wegen der Bedeutung *vorstellen* = 'presentera' weniger gut. — 14) Umgangssprachlich auch: *machen*. — 15) Umgangssprachlich auch: *den folgenden Tag*. — 16) *Grimmig, ingrimmig, finster, abstossend, mürrisch* (**Auerbach**) hier nicht brauchbar. — 17) Die Kaiser des neuen deutschen Reiches waren nicht Kaiser von Deutschland, sondern führten den Titel Deutscher Kaiser. *Kaiser Friedrich von Deutschland* wäre also nicht richtig.

Ernst A. Meyer.

An der Kadettenanstalt (Kriegsschule) zu[1] (in) Berlin[2] war es den Kadetten verboten[3], Restaurants (Restaurationen[4]) zu besuchen (war den K. der Besuch von Restaurants verboten), es sei denn (ausser)[5] in Begleitung (in der Gesellschaft) eines Verwandten (es sei denn, dass sie . . . waren). Bei einer Gelegenheit (Einmal[6]) verstiess[7] einer der jungen Leute[8] gegen (übertrat einer

Digitized by Google

von den jungen Leuten) das Verbot in der Hoffnung nicht entdeckt zu werden (unentdeckt zu bleiben). Er liess sich an einem kleinen Tisch/e/ dicht neben einem andern nieder [setzte sich an einen kleinen Tisch dicht... (ganz in der Nähe[9], in dichter Nähe eines andern)], an dem[10] ein stattlicher (hochgewachsener) Herr Platz genommen hatte. Plötzlich sah der Kadett einen /der/ Lehrer (von den Lehrern) der Kadettenanstalt eintreten[11]. Schnell entschlossen (Mit einem raschen Entschluss[12]) drehte[13] er seinen[14] Stuhl um, stellte[15] sein Seidel auf den Tisch des Nachbars (Nachbarn) und flüsterte ihm flehentlich zu: Um Himmels (Gottes) willen[16], /bitte/ /seien Sie so freundlich und/ tun Sie, als ob Sie mein Onkel wären[17] (treten Sie als mein O. auf, spielen Sie die Rolle meines Onkels)![18] Den Gefallen kann ich Ihnen wohl tun (erweisen) (Das kann ich wohl tun *c*), antwortete dieser lächelnd.

Am folgenden Tage[19] wurde der Kadett, der sich sicher gefühlt (gewähnt) (geglaubt *b*), hatte, vor die Front gerufen[20]. „Sie waren gestern[21] im[22] Restaurant!" sagte der Offizier streng (grimmig). „Jawohl (Ja), Herr Leutnant[23], aber ich war mit meinem Onkel zusammen", antwortete der Kadett zitternd. „So, so[24], aber Ihr Onkel war zufällig/erweise/ der Kronprinz, der in dieser Sache (Angelegenheit) heut/e/ früh (morgen)[25] an mich (der mir heute früh in dieser Sache) geschrieben /hat/[26] und gleichzeitig (zugleich) gebeten hat, man möchte /für/ diesmal von einer Strafe absehen (für diesmal von... abzusehen) [man möchte Ihnen die Strafe erlassen (schenken)] (dass man Ihnen[27] /für/ diesmal die Strafe erlassen möchte[28]). Aber in (für die) Zukunft unterlassen Sie das (lassen Sie das sein) [Künftig tun Sie es nicht wieder (nicht noch einmal)][29], /haben Sie/ verstanden [das sage (rate) ich Ihnen]". Der bärtige Herr war Kronprinz Friedrich, der nachmalige (spätere[30]) Kaiser Friedrich von Deutschland.

Anmerkungen.

a = gut, *b* = einigermassen gut, *c* = weniger gut, *d* = zu verwerfen, *e* = falsch.

1) *von* c. — 2) *an der Berliner K.* b. *Kadettenanstalt Berlins* d. — 3) *Die Kadetten waren verboten* e. — 4) *Restauration* im Range etwas niedriger als *Restaurant, Gasthaus* vielleicht noch niedriger als *Restauration*. 5) *ohne dass sie in — waren* c, *wären* d; *ohne dass sie von Verwandten begleitet waren* c.

6) *einst* zu stark c. — 7) *brach das Verbot* c. — 8) *Männer* d.

9) *ganz bei*: c. — 10) *wo* d, *woran* c.

11) *hereinkommen* b, *hereintreten* c, *einkommen* e.

12) *Beschluss* e. — 13) *wendete, wandte /um/* c, *kehrte um* b, *rückte er den Stuhl* d: müsste dann heissen: *rückte er seinen Stuhl /nahe/ an den andern Tisch heran.*

14) *den Stuhl*, c: muss heissen *seinen Stuhl.*

15) *setzte* c. — 16) Auch: *Ich bitte Sie eindringlichst.*

17) oder: *als wären Sie mein Onkel.*

18) *stellen Sie meinen Onkel vor* d, weil doppelsinnig: kann nämlich auch bedeuten 'presentera min farbror'. *geben Sie sich für meinen Onkel aus* c — im Gespräch mit andern.

Digitized by Google

19) *Tags darauf, am nächsten Tage, am Tage darauf* a.
20) *hervorgerufen* d. — 21) *ute* bleibt unübersetzt.
22) *im Rest.* besser als *in einem R.* — 23) *Ja, der Herr Leutnant* e.
24) *Ach so,* d: dann hätte der Leutnant es geglaubt.
25) *diesen Morgen* d. — 26) *hat* kann wiederholt werden, besser aber: *geschrieben und gebeten hat;* dagegen falsch: *geschrieben hat und gebeten.*
27) *Ihnen* darf nicht gern fehlen. — 28) *sollte* d: nicht gut nach *bitten.* *wird* e: wäre Befehl und verträgt sich nicht mit *bitten.* 29) *wiederholen Sie das nicht* d. — 30) *später Kaiser Friedrich* d.

Benno Rosenbund.

Auf[1] der Kriegsschule in (zu) Berlin[2] war es den Kadetten verboten (untersagt), Restaurants (Restaurationen)[3] zu besuchen, wenn sie sich nicht in Begleitung (Gesellschaft) eines Verwandten (Angehörigen) befanden (wenn sie nicht in ... waren)[4]. Bei einer Gelegenheit verstiess[5] einer der jungen Leute[6] gegen das Verbot in der Hoffnung nicht entdeckt zu werden[7]. Er liess sich an[8] einem kleinen Tisch/e/ ganz in der Nähe eines (ganz nahe bei einem)[9] anderen nieder, an dem ein hochgewachsener Herr Platz genommen hatte. Plötzlich sah der Kadett einem vom den Lehrern der Kriegsschule hereinkommen. Mit einem raschen Entschluss/e/[10] drehte er seinen Stuhl herum[11], stellte (setzte) sein Seidel auf den Tisch des Nachbarn (Nachbars) und flüsterte diesem flehentlich /bittend/ zu[12]: "Ach, bitte (Ich bitte Sie um alles in der Welt oder auch nur: Um alles in der Welt), seien Sie/doch/so freundlich (gütig) und tun Sie /so/, als wären Sie mein Onkel (als ob Sie mein Onkel wären)"[13]. "Das kann ich ja machen[14]", antwortete dieser lächelnd.

Am folgenden Tage (Folgenden Tages) (Tags darauf) wurde der Kadett, der sich sicher geglaubt[15] (für sicher gehalten) hatte, vor die Front gerufen. "Sie sind gestern in[16] einem Restaurant gewesen", sagte der Offizier streng. "Ja, Herr Leutnant, aber ich war mit meinem Onkel zusammen da[17]" antwortete der Kadett zitternd. "So! (Ach so!) Aber Ihr Onkel war zufällig[18] der Kronprinz, der mir über die Sache (von der Sache) (über die Sache an mich) geschrieben und gleichzeitig /darum/ ersucht hat, dass die Strafe diesmal (dieses Mal, für dieses Mal, für diesmal) erlassen werden möchte (die Strafe ... zu erlassen). Aber machen Sie mir[19] das[20] nicht noch einmal, das sage ich Ihnen!"

Der bärtige Herr war /der/ Kronprinz Friedrich, späterer (der spätere) Kaiser Friedrich von Deutschland.

Anmerkungen.

1) Nicht *in*, da die Kriegsschule eine h ö h e r e Lehranstalt, eine Art "Hochschule" ist. Man sagt: Das lernt man i n der Volksschule, i n oder a u f der Handelshochschule, der Universität, dem Polytechnikum, und so auch a u f der Kriegsschule. ... Unbedingt falsch wäre *bei.* ... — 2) Ev. auch *Berliner Kriegsschule.* — 3) Wohl auch *Wirtschaften, Wirtshäuser;* doch sind diese Ausdrücke mehr für einfachere Lokale angebracht, als die, welche hier in Frage kommen dürften. — 4) Auch *es sei denn, dass sie in ... waren* oder *ohne dass sie ... waren.* Der Infinitiv mit *ohne zu* wäre unrichtig, da Haupt- und Nebensatz nicht dasselbe Subjekt haben. — 5) Auch *übertrat.* — 6) *Junge L e u t e*

Digitized by Google

besser als *junge Männer*, da es sich hier in keiner Weise um die Betonung des Männlichen, sondern nur um einen Ausdruck für die Gesammtheit der Kadetten als Individuen handelt. — 7) Recht gut würde hier *erwischt* passen. — 8) Ja nicht *bei!* Das würde nur so viel wie "in der Nähe" bedeuten, nicht aber zugleich gewissermassen die Inanspruchnahme des Tisches. — 9) So besser als etwa *ganz neben*. — 10) Nicht *Beschluss!* — 11) Nicht *drehte seinen Stuhl um;* darunter könnte man verstehen "vände upp och ned". — 12) Besser als *flüsterte zu diesem*. Bei *flüsterte ihm su* ist das Mitteilen selbst, bei *flüsterte zu ihm* die (flüsternde) Art der Mitteilung betont. — 13) So besser als *stellen Sie doch meinen Onkel vor*, welches zwar auch nicht gerade falsch wäre, aber doch nicht — wie hier erforderlich — die bewusste Aktivität des Herrn ausdrücken würde. — 14) Natürlich auch *tun*. *Machen* ist hier gewählt, um die Wiederholung (des *tun*) zu vermeiden. — 15) Vergl. *Ich glaube mich im Himmel!* — 16) Auf keinen Fall *auf!* — 17) Besser m i t als o h n e *d a;* auf das "zusammen da — nämlich im Restaurant — sein" kommt es an. — 18) *Gerade* würde hier schlecht passen; noch weniger etwa Ausdrucksweisen wie *es traf sich*. — 19) Dativus ethicus! Hier sehr am Platze! — 20) *Das* besser als einfaches *es;* da auf die ganze geschehene Sache Bezug genommen wird.

E. Th. Walter.

Pliancy v. Stiffness.

A Stockholm Version.

Benjamin Franklin went to see [called (paid a call) on] a clergyman (minister, parson) named M. (the Rev. Mr. M.) of (in) Boston [M. the Rector (Vicar) of Boston] when he was a youth (young man) of eighteen [As (When) a youth (young man) of eighteen (an eighteen-year-old youth), B. F. . . . Boston]. He was received (welcomed) very kindly (friendlily, courteously) [very kindly *etc.* received (welcomed)] by the clergyman, and when he was leaving [was going (about) to leave) the latter (clergyman) accompanied (escorted) him through the garden to a little gateway (> gate). This (, which) was so low that an adult (a grown-up person) [a person who was full-grown (of normal height)] had [was obliged (compelled)] to bend (bow) down (his head) so as (in order) not to [if he did not want (wish) to] knock against the cross-piece (lintel). Franklin was talking (conversing) eagerly with his companion when (as) he went (was going) out, and consequently (therefore, so) was not keeping much of a look-out (did not look, was not looking) where he was going. "Mind (Bend, Bow) your head!" the clergyman called (cried, shouted) out suddenly (suddenly called *etc.* out), but at that very moment (instant) [just as he said that] Franklin knocked his head against the lintel.

"Bear in mind (Take heed of) this little mishap (accident)," said the clergyman: "you are young and have life before (in front of) you. Learn to bend, and you shall (will) save yourself many a hard knock (blow)."

This event (occurrence, incident, episode) made such a deep (profound) [so profound (deep) an] impression on young Franklin that, even when he was seventy-nine (79) /years old (of age)/

Digitized by Google

[even at the age of seventy-nine (79)] he still remembered it (he remembered it still) and told it to a son of the clergyman *etc.*, adding, "This good advice (wise counsel) of your father's has been of great (much) use (benefit, profit) to me, and I shall often remember it (recall it to mind) when I see how arrogance (pride) often has to humble (abase) itself, and how many people (persons) are unfortunate (unlucky, unhappy) because they stick (cock, put) their nose too high in the air (they 'cock their peaver' too much)."

Note.

The word used to translate *prästen* would depend on his denomination and local usage: *clergyman* is given precedence as being neutral and equally applicable whether M. was an Anglican or Episcopalian 'parson', an Evangelical 'minister', or a Roman Catholic or Greek Orthodox 'priest'.

C. S. Fearenside.

As (When) a young man (youth) of eighteen, Benjamin Franklin once[1] visited (called upon) the Rev.[2] M—, of[3] Boston. He was very kindly received (welcomed) /by the latter/, and when he took his leave (departure) (was about to go) the pastor[4] accompanied (followed, saw) him through the garden to a little door/way/. This was so low that a full-grown person had (was obliged) to stoop (bend) so as to avoid knocking (banging) /his head/ against [in order (so as) not to knock (run his head) against] the cross-piece (lintel). F. was talking earnestly with (to) his companion as he went out (As he went out, F. was... companion), and therefore did not look very carefully where he was going (did not keep a very sharp look-out).[5] "Bend down, bend down", called (cried) the pastor suddenly, but at that /very/ (at the same) moment F. struck (ran, hit, banged, knocked) his forehead against the lintel. "Take note of this little mishap", said the pastor, "you are young and have life before (in front of) you. Learn to stoop, and you will save yourself /from/ many a hard knock (blow)."

This incident made so deep an impression /up/on /the/ young Franklin that /even/ at the age of 79 (seventy-nine)[6] he still remembered it and spoke of it to one of the pastor's sons (a son of the pastor), adding: "This good advice (counsel) of your father/'s/[7] has been of great use (help, profit, service) to me, and I still often think of (remember) it (I often think of it still) when I see how pride so often has to humble itself (has a fall), and how many a man is unhappy because he holds his head [(how many /men (people)/ are unhappy because they hold their heads] too high."

Notes:

1) The adverb may come before the verb or in some cases after the object, but not (as in Swedish) between verb and object. — 2) The full form, *Reverend*, is much less commonly written than the above. — 3) *in* or *at* would not suggest that the pastor lived there. — 4) The usual term in America. In

Digitized by Google

England *clergyman* or, if a Nonconformist, *minister; priest,* if a Roman Catholic. — 5) *se upp!* = "look out!" *se upp för* ... "beware of ..." 6) "when 79 years old (of age)" would emphasize the point of time rather too definitely. — 7) Constructions like that of Luke XV, 24, "for this my son was dead, and is alive again", are now obsolete.

F. J. Fielden.

A Gothenburg Version.

As a young man (a youth) of eighteen, Benjamin Franklin once visited (paid a visit to) the Rev. M. (M., a clergyman) in (at) Boston. He received a very friendly welcome (reception), and when he was leaving, (and on his departure) the reverend gentleman (the clergyman) accompanied (took, conducted) him through the garden to a little door/way/. This (It) was so low that a full-grown (grown up) person (an adult) had to stoop in order not to knock (bump) against the cross-piece. Franklin was eagerly conversing (was having an animated conversation) with his companion (guide) as he went out, and therefore did not look out very carefully (did not keep a sharp look-out). »Stoop, stoop», the clergyman suddenly exclaimed, but at the same (at that) moment Franklin struck his head against the lintel. »Remember (Take note of) this little mishap (misfortune),» said the clergyman. »You are young, and have /your/ life before you. Learn to stoop, and you will save yourself many a hard blow (bump)».

This incident made such a deep (so deep an) impression on young Franklin that he still remembered (recalled) it when he was 79 /years old/, and mentioned (spoke of) it to a son of the clergyman, adding, »That /piece of/ good advice (counsel) of your father's has been of great service (been very useful) to me, and I still often remember it when I see how pride so often has to (must) humble itself, and how many a one is made wretched (miserable) through carrying his head too high (having too haughty a bearing, F being too stuck-up)».

G. E. Fuhrken.

Thème.

Un historien français raconte ce qui suit. Quand le roi de Suède Charles XII eut été vaincu par Pierre le Grand, trois paysans suédois donnèrent un bel exemple de patriotisme. Ils réunirent (rassemblèrent) tout ce qui ne leur était pas indispensable en fait de céréales, de bétail etc., et transportèrent le (tout à la ville voisine (la plus proche) et le vendirent. Un d'eux, emportant le produit de la vente, se rendit ensuite au camp suédois (des Suédois) et demanda à parler au roi. Celui-ci le reçut dans sa tente et le paysan expliqua comment il s'était procuré l'argent qu'il offrit au roi. Charles en fut profondément touché (ému) et s'écria: »Jamais mes gentilshommes ne m'ont

Digitized by Google

donné une telle (/une/ pareille, semblable) preuve de dévouement». Il voulait anoblir le paysan en (comme) récompense (en reconnaissance) de sa noble action. Mai celui-ci refusa cette distinction et retourna sans retard en Suède. *P. Méaly.*

Un historien français raconte l'histoire suivante (rapporte ce qui suit). Lorsque le roi de Suède Charles XII eut été (fut) vaincu par Pierre le Grand, trois paysans suédois donnèrent un bel exemple (une belle preuve) de patriotisme (d'amour de la patrie). Ils rassemblèrent tout ce qui ne leur était pas indispensable (absolument nécessaire), en fait de blé (céréales) et de bestiaux (bétail), transportèrent le tout à la ville voisine (la plus proche) et l'y vendirent. L'un des paysans se rendit ensuite avec le prix de la vente (l'argent reçu) au camp suédois et demanda à parler au roi (sollicita une entrevue avec le roi). Celui-ci le reçut dans sa tente. Le paysan exposa (expliqua) la manière dont (comment) il s'était procuré l'argent, et il l'offrit au roi. Charles en fut profondément touché (emu) et s'écria: »Jamais ma noblesse ne m'a donné une semblable (pareille) preuve de dévouement.» Il voulait (voulut) anoblir le paysan pour son acte de générosité (action généreuse) mais celui-ci refusa /de recevoir/ cette distinction et il revint en Suède sans retard (aussitôt). *Virgile Pinot.*

Un historien français raconte ce qui suit. Lorsque le roi de Suède eut été vaincu par Pierre le Grand (Quand, Après que le roi de...), trois paysans (campagnards) suédois donnèrent un bel exemple de patriotisme (d'amour de la patrie). Ils rassemblèrent (recueillirent, réunirent) tout ce qui ne leur était pas indispensable (de nécessité absolue, de première nécessité) (tout ce dont ils pouvaient se passer) comme (tel que, par exemple) du blé, du bétail (des bestiaux, des boeufs), etc., puis (et, ensuite) se rendirent à (partirent pour, allèrent à) la ville voisine (la plus rapprochée) et vendirent tout (le tout) (se défirent du tout). L'un d'eux (Un d'entre eux) se rendit ensuite (alla ensuite) avec la somme (le prix de vente, l'argent du marché) au camp suédois et demanda à parler au (un entretien avec le) roi.

Celui-ci le reçut (l'accueillit) dans sa tente et là (où) le paysan lui expliqua (dit) comment (de quelle façon, par quel moyen) it s'était procuré (it avait obtenu) l'argent (cet argent) et l'offrit (en fit hommage) au roi. Charles fut très ému de cette offre et s'écria (dit): "Jamais mes gentilshommes ne m'ont (Mes gentilshommes ne m'ont jamais) donné une pareille preuve (une preuve semblable, analogue, égale) de dévouement." Il voulait anoblir le paysan pour le récompenser (en récompense) de sa belle action (de son acte généreux, magnanime), mais celui-ci (ce dernier) refusa d'accepter cette marque d'honneur (distinction, récompense) et repartit sans retard pour la (retourna immédiatement, de suite, sans s'arrêter davantage en) Suède. *M. Ranesson.*

Digitized by Google

»Engelskan vid ett högre handelsinstitut.»

Ett genmäle till dr. Elfstrand.

Om man — som dr. E. — genom längre erfarenhet finner ett lärjungematerial för svagt för vissa övningar, bör man icke då uppskjuta dessa övningar — och prov — till dess man funnit, att lärjungarna hava så stadgat och utvidgat sina kunskaper, att de hava någon utsikt att nöjaktigt gå i land med uppgifterna?

Realskolabiturienterna höra som känt genomsnittligt icke till de bättre begåvningarna vid läroverken och ha dessutom under sommarferierna hunnit glömma åtskilligt. Det kan därför icke anses lämpligt att direkt vid höstterminens början kasta sig in på ett nytt område. Den grundsatsen följer man vid de statsunderstödda handelsgymnasierna vid undervisningen i engelska. Och det var detta, jag ville framhålla med min framställning. »Mina något snusförnuftiga anvisningar» — nåja, gentemot herr E:s avvikande metodik får jag väl trösta mig med, att det är bättre att vara snusförnuftig än oförnuftig. Och jag är den förste att erkänna, att min 8-åriga erfarenhet »behöver förstärkning» — *jag* har ännu icke uppnått det ofelbara stadiet.

Dr. E. frågar, vad mitt utropstecken efter »på engelska» betyder. Är det ändå icke en smula förhastat att därav draga den slutsatsen, att jag underskattar talövningarnas betydelse? För den som *vill* förstå, borde det vara ganska klart, att jag därmed menade, att det för en elev på detta stadium är ännu svårare att sätta sig in i denna nya föreställningssfär med dithörande uttryck, när det skall ske med tillhjälp av ett främmande språk. »Domen är fälld» — ja, den synes mig i sanning ganska lätt fälld över den, som först helt lättvindigt supponerar någonting om en annan och sedan utan vidare tar — pennan så full som herr E.

Men herr E. »gitter» icke ge sig in på det huvudsakliga i min framställning utan begagnar i stället tillfället att ventilera sin egen överlägsenhet. Jag ser sålunda ingen anledning att för min del fortsätta diskussionen.

Gunnar Björklund.

Sommarkurser i London.

Redaktionen fäster intresserades uppmärksamhet på de sommarkurser, som enligt annons på omslaget av detta nummer hållas vid Londons universitet mellan den 23 juli och den 19 augusti detta år. Föreläsare äro: Mr. Allison Peers, Mr. G. E. Fuhrken, Mr. Allen S. Walker och Mr. W. Ripman. Närmare upplysningar genom prospekt från *Dr. G. E. Fuhrken, Olivedalsgatan 4, Göteborg.*

Malmö 1920, Röhr's boktr. (E. Jansson's eftr.).

Digitized by Google

MODERNA SPRÅK

SVENSK TIDSKRIFT FÖR UNDERVISNING I DE TRE HUVUDSPRÅKEN
TYSKA, ENGELSKA, FRANSKA

UTGIVEN AV

HERMAN SÖDERBERGH OCH N. OTTO HEINERTZ.

ÅRG. XIV. 5 * LUND * Maj 1920

REALSKOLESTILAR V. T. 1920.

Tyskt översättningsprov.

Herr Professor!

Av en tysk gosse, som i höstas var på besök hos oss, har jag hört, att Ni förr har mottagit *(aufnehmen)* svenskar i Ert hem. Då jag i sommar tänker resa till Stettin, söker jag en inackordering där. Därför tager jag mig friheten att fråga, om Ni skulle vilja taga emot mig på några månader. Det är min avsikt att förbättra mina kunskaper i tyska språket. Jag har genomgått härvarande realskola med ganska bra betyg men har naturligtvis icke så ofta haft tillfälle att tala de främmande språken. Om ni själv ville ha den godheten att meddela mig undervisning i tyska, vore jag mycket tacksam.

Motseende ett benäget svar med uppgift om inackorderingspriset, har jag äran teckna

Med utmärkt högaktning
Nils Eisen.

Tyskt reproduktionsprov.

Före uppläsningen lämnas lärjungarna följande upplysningar: *Schiffsladung* — last; *Knoten* — knut; *Kabine* — kajuta.

Eine Danziger Sage erzählt von einem Schiffer, der vor vielen hundert Jahren mit seinem Schiff Fahrten zwischen Danzig und Schweden zu machen pflegte. So war er auch einmal nach Stockholm gekommen und hatte dort seine Schiffsladung mit gutem Gewinn verkauft. Er wollte nun rasch wieder in die Heimat zurückkehren. Da man ihm erzählt hatte, dass es im

Digitized by Google

Stockholmer Hafen einen uralten Mann gäbe, der den Schiffern guten Wind verkaufte, so suchte er ihn auf und kaufte für gutes Geld einen günstigen Wind. Er bekam von dem Alten ein rotes Tuch mit drei Knoten. Der erste Knoten sollte einen leichten Wind, der zweite einen stärkeren, der dritte aber einen Sturmwind einschliessen. Da bei der Ausfahrt gerade Windstille herrschte, so öffnete der Schiffer sofort den ersten Knoten und als sie auf die offene See gekommen waren, auch noch den zweiten. Ein kräftiger Wind trieb das Schiff rasch nach Süden hin. Als der Schiffer am Abend in seine Kabine hinabging, um sich zur Ruhe zu legen, verlor er aber das wunderbare Tuch aus seiner Tasche. Ein Matrose fand es, und da er glaubte, in dem Knoten sei Geld verwahrt, so öffnete er ihn. Da brach sogleich ein furchtbarer Sturm los, das Schiff wurde hin und her geworfen und schliesslich gegen das felsige Ufer der Insel Gotland geschleudert. Nur mit knapper Not gelang es dem Schiffer und seinen Leuten, das nackte Leben zu retten.

Malmö, den (d.) 5. April 1920.

Sehr geehrter (Geehrter) Herr Professor!

Von einem deutschen Knaben[1], der /im/ vergangenen (vorigen, letzten) Herbst bei uns zu (auf) Besuch (zu Bes. b. u.) war, habe ich gehört (erfahren), dass Sie früher Schweden in Ihrem[2] Heim (Hause) (in Ihrer Familie) aufgenommen haben. Da ich im (diesen, in diesem) Sommer nach Stettin zu reisen gedenke (beabsichtige) [Da ich die Absicht habe (ich beabsichtige) (es meine Absicht ist), d. S. n. St. zu reisen], suche ich dort eine Pension (e. P. dort). Ich nehme mir daher (deshalb) die Freiheit (Ich erlaube mir daher) zu fragen (anzufragen) (die Frage an Sie zu richten) (Ich erlaube mir daher die Anfrage), ob Sie mich auf einige Monate aufnehmen möchten (wollten). Es ist meine Absicht, meine Kenntnisse im Deutschen (in der deutschen Sprache) zu verbessern (mich im Deutschen zu vervollkommnen). Ich habe die hiesige Realschule (die R. hier) mit ziemlich guten Zeugnissen durchgemacht (absolviert), habe aber[3] natürlich nicht gerade (so) oft (häufig) Gelegenheit gehabt, die fremden Sprachen zu sprechen. Wenn Sie selbst die Güte haben (so gütig sein) wollten (Wollten Sie s. d. G. haben), mir Unterricht im Deutschen zu erteilen (geben), /so/ wäre ich /Ihnen/ sehr dankbar [Ihnen zu grossem Dank verbunden (verpflichtet)] (würden Sie mich zu grossem Dank verpflichten).

Ihrer gefälligen (geneigten) Antwort mit Angabe des Pensionspreises entgegensehend, zeichne ich (habe ich die Ehre zu zeichnen)[4]

mit vorzüglicher (grösster, ergebener, ausgezeichneter) Hochachtung

N. Eisen.

Digitized by Google

Anmerkungen.

1) *Jungen* wäre hier nicht am Platze. — 2) Der Dativ hier das Übliche, nicht der Akkusativ; dagegen *er wurde in den Verein (als Mitglied) aufgenommen; er wurde in die Familie* (z. B. *als Adoptivsohn, als Schwiegersohn*) *aufgenommen; er wurde ins Krankenhaus aufgenommen.* — 3) Nicht *aber habe;* vgl. meinen *Nyckel till Tyska hemstilar* I, S. 17. Anm. 1. —4) Dieser Ausdruck wenig schön, zu gespreizt.

Ernst A. Meyer.

Malmö, den 5. (5:ten) April 1920.

Sehr geehrter (Hochgeehrter) Herr Professor![1]

Von einem deutschen Knaben,[2] der /im/ vergangenen Herbst (der vorigen[3] Herbst) bei uns zu Besuch weilte (war), habe ich gehört, dass Sie früher[4] Schweden in Ihrem Haus/e/[5] (bei sich) aufgenommen haben. Da ich diesen Sommer nach Stettin zu reisen gedenke[6], [Da ich die Absicht habe[7] (hege), diesen Sommer — — zu reisen, so] suche ich eine Pension dort/selbst/[8]. Daher (Darum) erlaube (gestatte) ich mir (nehme ich mir die Freiheit), Sie[9] zu fragen [Sie (bei Ihnen) anzufragen] (Darum erlaube ich mir die höfliche Anfrage), ob Sie mich auf[10] einige Monate /bei sich/ aufnehmen[11] möchten[12]. Es ist meine Absicht, meine Kenntnisse im Deutschen (in der deutschen Sprache)[13] zu vertiefen (verbessern). Ich habe die hiesige Realschule mit einigermassen (recht, ziemlich) guten Zeugnissen[14] durchgemacht (absolviert),[15] habe aber[16] natürlich/erweise/ (wie natürlich), nicht /so/ oft Gelegenheit gehabt,[17] die fremden Sprachen zu sprechen[18]. Wenn Sie selber (selbst) die Güte haben wollten[19] (Wollten Sie selber die Güte haben), mich im Deutschen (in Deutsch) zu unterrichten (unterweisen) [mir deutschen /Sprach/Unterricht, mir im Deutschen (in Deutsch) Unterricht zu erteilen (geben)], /so/ wäre ich Ihnen[20] sehr (äusserst) dankbar (verbunden) (würde ich Ihnen — sein) (so würden Sie mich zu grossem Dank/e/ verpflichten).

Ihrer geneigten (gefälligen) Antwort (Ihrem geneigten Bescheid/e/) nebst (mit) Angabe[21] der Pensionskosten[22] (des Pensionspreises) entgegensehend,[23] beehre ich mich (habe ich die Ehre) zu zeichnen

Mit vorzüglicher (ausgezeichneter, besonderer) Hochachtung (Hochachtungsvoll)

Nils Eisen.

a — gut, *b* — einigermassen gut, *c* — weniger gut, *d* = zu verwerfen, *e* — falsch.

1) *Herr Professor:* nicht üblich im Briefe. — 2) *Jungen* c. — 3) *diesen Herbst* c: das Demonstr. kann auch rückbezüglich gebraucht werden. — 4) *vorher* d. — 5) *in Ihr Haus* c: man wird in einen Verein aufgenommen, auch in eine Familie als ständiges Mitglied, hier aber *in Ihrem Hause* auf einige Zeit. — 6) *denke* d. — 7) *Da ich mit der Absicht umgehe* a. — 8) *suche ich dort* b *(da* c) *eine Pension.* — 9) *Sie* sollte nicht fehlen. — 10) *einige Monate /lang/* e, *während einiger Monate* e, *in einigen Monaten* e: der Sinn ein anderer.

Digitized by Google

— 11) *in Empfang nehmen:* Unsinn. — 12) *wollen, wollten* c. — 13) *Kenntnisse der deutschen Sprache* d. — 14. *mit einem ziemlich guten Zeugnis* b. *mit guten Censuren* c: gewöhnlich nur im Laufe der Schuljahre, nicht beim Verlassen einer Lehranstalt. — 15) *habe die R. durchgegangen* e. — 16) *habe aber* besser als *aber habe.* — 17) *aber es hat sich mir nur selten (nicht so oft) /die/ Gelegenheit geboten* a, *Gelegenheit hat sich mir aber — geboten* c. — 18) *reden* d. — 19) *wollen* c, *möchten* d, *wenn Sie die Güte hätten* d. — 20) *Ihnen* darf nicht fehlen. — 21) *Auskunft* d. — 22) *von dem Pensionspreise* e. — 23) *In Erwartung einer gen. Antwort* a, *einer geneigten Antwort gewärtig* e.

Benno Rosenbund.

Malmö[1], den 5.[2] April 1920.

Hochgeehrter[3] Herr Professor!

Von einem deutschen Knaben[4], der[5] vorigen (verflossenen, vergangenen, letzten)[6] Herbst bei uns zu[7] Besuch war, habe ich gehört, dass Sie /schon/[8] früher[9] Schweden in Ihr Haus[10] aufgenommen[11] haben. Da[12] ich /nun/[13] diesen (in diesem)[14] Sommer nach Stettin zu reisen (fahren) gedenke[15], suche ich dort[16] /eine/[17] Pension[18]. Deshalb (Daher, Darum) nehme ich mir die Freiheit zu fragen (anzufragen)[19], ob Sie mich für[20] einige (ein paar) Monate aufnehmen wollten[21] (möchten). Es[22] ist meine Absicht, meine Kenntnisse[23] in der deutschen Sprache[24] zu verbessern[25]. Ich habe die hiesige[26] Realschule mit ganz[27] guten Zeugnissen[28] durchgemacht (zurückgelegt)[29], aber[30] natürlich[31] nicht so (gerade) oft[32] (häufig) Gelegenheit gehabt, die fremden Sprachen zu sprechen[33]. Wenn Sie selbst die Güte haben wollten[34], mir Unterricht im Deutschen[35] zu erteilen[36], wäre[37] ich /Ihnen/[38] sehr dankbar.

Einer geneigten (gefälligen)[39] Antwort[40] mit[41] Angabe des Pensionspreises[42] entgegensehend[43], habe ich die Ehre[44] zu zeichnen[45] mit ausgezeichneter (vorzüglicher)[46] Hochachtung

[47]Nils Eisen.

1) Beachte den Beistreich (Komma) hinter *Malmö!* Die deutsche Rechtschreibung verlangt den Beistrich bei Angabe des Datums hinter dem Ortsnamen: ebenso auch hinter der Bezeichnung des Tages, z. B. Montag, den 5. April. Vergl. Duden, Rechtschreibung der deutschen Sprache, Seite XL, Anmerkung. — 2) Die Weglassung des Punktes (hinter 5), welcher im Deutschen die Zahl als Ordnungszahl kennzeichnet, wäre natürlich unbedingt ein Fehler. — Andere Schreibweisen für das Datum sind: *Malmö, den 5ten April 1920* oder *Malmö, 5/4 1920* oder *Malmö, 5. 4. 1920.* — 3) Einfaches *Herr Professor!* ohne jedes Attribut ist für den deutschen Sprachgebrauch völlig ausgeschlossen. *Hochgeehrter* oder — einen Grad weniger verbindlich — *Sehr geehrter Herr!* bezeichnen die kühle formelle Höflichkeit des Fernerstehenden gegenüber dem Fernerstehenden ohne irgend welche Betonung gesellschaftlicher Verschiedenheit. Ein Anstrich achtungsvoller persönlicher Beziehung oder Annäherung liegt in *hochverehrter* oder *sehr verehrter Herr!* Das einfache *geehrter Herr!* enthält eine gewisse knappe Höflichkeit. Man hat dabei das Gefühl, dass der Schreibende bemüht ist, beileibe nicht mehr Artigkeit zu erweisen, als er unbedingt muss, wenn er nicht verletzen will. NB! wenn der Schreiber ein gebildeter, urteilsfähiger Mann ist. — 4) Hier, wo es sich um gewählte Sprache handelt, nur *Knabe*, nicht *Junge*, welches der gewöhnlichen oder auch familiär vertraulichen

Digitized by Google

Sprache angehört. — *b*) Das kürzere und leichtere Relativpronomen *der, die, das* ist überall dem schwerfälligeren *welcher, welche, welches* vorzuziehen, wo nicht der Wohlklang sich dem entgegenstellt, wie z. B. beim Zusammentreffen mit den Formen des bestimmten Artikels. Doch dürfte man selbst hier zu unterscheiden haben zwischen dem wirklichen Missklang in z. B. *die die* und der nur, für das Auge, aber nicht für das Ohr fühlbaren Übereinstimmung in *der der*, wo die verschiedenen Lautwerte der beiden e, des langen und des kurzen fast an *ö* anklingenden, die beiden *der* als ganz verschiedene Klangbilder erscheinen lassen. — 6) Oder auch *im vorigen (verflossenen, vergangenen, letzten) Herbst.* Auch einfaches *im Herbst* wäre hier, wo Datum und Tempus zusammen einen Irrtum so gut wie ausschliessen, nicht schlecht. Falsch wäre dagegen *im Herbst vorher*, welches man nur in Bezug auf ein bestimmtes, angegebenes Ereignis sagen könnte; vgl. »höstenn innan». — 7) Auch *auf Besuch*; doch dürfte *zu Besuch* überwiegen. Man hört auch oft *zum Besuch*, gegen das nichts einzuwenden ist. —

8) Solche den Gedankengang des Sprechenden gewissermassen verratende nähere Bestimmungen sind im Deutschen häufiger als im Schwedischen und können deshalb im Deutschen oft gern hinzugefügt werden, auch wenn sie im Schwedischen fehlen. Z. B. Han är för ung: *Er ist noch zu jung*, Hon är för gammal: *Sie ist schon zu alt*, Han kom tidigare: *Er kam schon früher* u. a. m. — 9) Nicht *vorher!* Vgl. das Anm. 6 bei *im Herbst vorher* Gesagte. — 10) *In Ihrem Hause* wäre auch richtig; doch ist ein feiner Bedeutungsunterschied vorhanden. *Ich nehme dich in mein Haus auf* bedeutet mehr „Mein Haus wird dir für kürzere oder längere Zeit eine bleibende Stätte" „Du wirst zu meinem Hause gehören", eine Bedeutung, die bei *in meinem Hause* nicht vorhanden ist. Da liegt der Nachdruck mehr auf dem *Aufnehmen* und das Haus giebt schlechtweg den Ort für das Aufnehmen an. Der Unterschied wird deutlicher, wenn wir statt *Haus* etwa *Familie* setzen. *Er wurde in meine Familie aufgenommen* bedeutet *er wurde ein Glied meiner Familie;* dagegen *Er wurde in meiner Familie freundlich aufgenommen* ist so viel wie *Meine Familie bereitete ihm eine freundliche Aufnahme.* — 11) Auf keinen Fall *empfangen*. „Sie haben Schweden empfangen" würde heissen: Ni har tagit emot svenskar, som kommo på visit. — 12) *Weil* wäre nicht falsch; doch würde dadurch das Kausale zu stark betont werden. — 13) Das anknüpfende, einen gewissen intimeren Zusammenhang herstellende *nun* ist hier recht gut am Platze. — 14) Auch *künftigen, kommenden Sommer.* Einfaches *im Sommer* wäre hier ebenso wenig missverständlich, wie oben *im Herbst*, also auch zu verwenden. — 15) Auch *beabsichtige* oder *denke*. Nachstellung des abhängigen Infinitivs ist natürlich auch richtig; also: *ich gedenke (beabsichtige, denke) diesen Sommer nach St. zu reisen.* — 16) Häufig gebraucht wird in solchen Fällen in nachlässiger Umgangsprache in Folge von Analogiebildung, *für dort*". — 17) Im Deutschen ändert sich der Sinn des Ausdrucks, je nachdem der Artikel steht oder nicht. *Ich suche eine Pension* bedeutet: „ich suche eine Einrichtung, Familie etc., wo ich Wohnung und Beköstigung erhalten kann; *ich suche Pension* ist einfach gleich „ich suche Kost und Logis". — 18) Die für Schweden nahe liegende Stellung *ich suche eine Pension dort* wäre falsch, weil sinnwidrig. Nur wenn das *dort* im ausdrücklichen Gegensatz zu einem *hier* stünde, wäre sie, wenn auch nicht nötig, so doch erträglich. Z. B. *Wenn ich hier keine Pension finde, suche ich mir eben eine dort.* — 19) Auch *Sie zu fragen*, aber *bei Ihnen anzufragen* (nach Sanders-Wülfing auch mit Ack.-Objekt). — 20) Auch *auf einige Monate* oder nur *einige Monate.* — 21) Auch *würden aufnehmen wollen.* — 22) Auf keinen Fall *das ist meine Absicht.* Nur wenn ein ausgeprägter Hinweis auf Genanntes vorliegt, ist *das* berechtigt. — 23) So muss es heissen! *Kenntnisse der deutschen Sprache* würde bedeuten Kenntnisse, welche die deutsche Sprache besitzt, wäre also Unsinn. *Kenntnis der* oder *von der deutschen Sprache* würde heissen »kännedom om tyska språket», während der Sinn unseres Ausdrucks ist: Wissen auf dem Gebiete der deutschen Sprache. — 24) Gut wäre auch *meine deutschen Sprachkenntnisse.* — 25) Auch *zu erweitern* Gut deutsch wäre *sich in der deutschen Sprache zu vervollkommnen.* — 26) Besser als *Realschule hier.* — 27) *Recht* wäre auch nicht

Digitized by Google

gerade falsch. — 28) Bemerkt sei nur, dass man den ganzen Ausdruck als undeutsch empfindet. Man sagt eher *eine Schule mit gutem Erfolge durchmachen* oder *von einer Schule mit guten Zeugnissen abgehen*. — 29) Immer noch recht gebräuchlich ist im Deutschen *absolvieren*, also *das Gymnasium absolvieren*. *Ich bin die Realschule durchgegangen* ist gänzlich unmöglich. — 30) Bei etwaiger Wiederholung des *habe* muss *aber* nach stehen, also *habe aber* nicht *aber habe*. — 31) Besser als *natürlicher Weise*. — 32) Auch oft ohne *so*. — 33) Nicht *reden*. — 34) Besser als *würden*. — 35) Oder *deutschen Unterricht*. — 36) Auch *geben*. Ganz falsch wäre *mitzuteilen*, welches »delgiva», »underrätta» bedeutet. — 37) Besser als *würde sein*. — 38) Der deutsche Sprachgebrauch verlangt nahezu den Zusatz von *Ihnen*. Auch *dankbar verpflichtet*. — 39) Auch *gütigen*. — 40) Auch *Bescheid*. — 41) Nur beiläufig bemerkt sei, dass man im Deutschen bei solcher Gelegenheit gern und häufig ein *gleichzeitig* hinzufügt; also *bei gleichzeitiger Angabe*. Auch *unter Angabe* findet man oft. — 42) Auch *Preis für die Pension*. Vergl. *Preis für volle Pension* (helmackordering). — 43) *Entgegensehend* ist der beste Ausdruck. *Erwartend* wäre zu anspruchsvoll; einfaches *wartend* unmöglich, da *warten* in dem Sinne von »vänta» nicht mit einem Objekt verbunden werden kann. Beachte jedoch *eines warten*; nur in poetisch gehobener Sprache im Sinne von *eines harren* d. i. längtande vänta. — 44) Auch *beehre ich mich*. — 45) Nicht *unterzeichnen*. *Zeichnen* und *unterzeichnen* unterscheiden sich im Gebrauche ebenso wie »teckna» und »underteckna». — 46) Auch *besonderer* liest man oft. — 47) Im Deutschen setzt man häufig nicht nur wie im Schwedischen (Eder) *Ihr*, sondern *Ihr ergebener (ergebenster)* oder (ohne *Ihr*) *ergebenst* hinzu. Dieses *ergeben* hat aber nicht die familiär intime Bedeutung wie das schwedische »tillgiven», welches man vielleicht mit *treu ergeben* übersetzen könnte.

Edward Theodor Walter.

Engelskt översättningsprov.

Douglas, ön Man, den 5 juni 1919.

Bäste Karl!

Far och jag kommo hit för ett par dagar sedan med ångbåten från Liverpool. Vi bo hos en farbror till mig, som är köpman. Douglas ligger vid en bred havsvik, som ofta blivit jämförd med Neapels golf. Det inre av ön är bergigt, men mellan bergen finnas idylliska dalgångar, genomflutna av bäckar och åar, i vilka det är gott om fisk. I går reste vi på järnväg tvärs över ön till den lilla staden Peel. Den ser inte vidare storartad ut, men Far ville ovillkorligen se det gamla slottet och domkyrkan där. Jag har läst någonstädes, att de byggdes på 1200-talet; nu äro de endast ruiner.

I nästa brev skall Du få veta allt vad vi upplevde på hemvägen.

Din tillgivne
Henry.

Engelskt reproduktionsprov.

Före uppläsningen lämnas lärjungarna följande upplysningar: *pea* = ärt; *confess* = bekänna; *perform one's devotions* = förrätta sin andakt; *hobble* = linka; *boil* = koka.

Digitized by Google

Two men had stolen a quantity of peas. The theft was not found out, but the thieves, who did not wish to risk their souls for a few peas, went to a priest, confessed their sin, and begged for absolution. "I can grant it you", said the priest, "on one condition only: you must make a pilgrimage to Jerusalem on foot, and you must walk all the way with peas in your shoes". The next morning both pilgrims set out on their journey. One of them walked very quickly, and soon reached Jerusalem. He performed his devotions there, and then began his return-journey. When he had got about half-way, he met the other pea-stealer hobbling slowly along towards Jerusalem, evidently in great pain. "You lazy fellow", exclaimed the returning pilgrim, "why don't you walk faster?" "Because the peas hurt my feet so terribly that I can hardly walk at all", was the answer. "My peas did not hurt me in the least", replied his friend. "How is that possible?" asked the other. "Probably", said the returning pilgrim, "it was owing to the fact that, before putting them in my shoes, I took the liberty to boil them."

A Boy's Letter from Man.[1]

Stockholm Version.

Douglas, Isle of Man [I. O. M.][2]
5/th/ June (June 5/th/), 1919.

Dear (My dear) Charles (Charley),

Father (My father, Dad, The dad, Papa, Pa, Pah, The governor) and I arrived (got) here (at this place) a day or two (a few days, a couple of days) since (ago) by the steamer[3] (steamboat) from Liverpool (L'pool). We are staying (stopping)[4] with (at the house of) an uncle (a paternal uncle) of mine (one of my uncles)[5], who is in business (a merchant, a business man).

Douglas lies (stands, is situated) on[6] (on the shore of) a broad (wide) bay /of the sea/, which (sea that) has often been compared to (> with) the Bay (> Gulf) of Naples[7]. The interior [inner (inland) part] of the island is hilly (mountainous), but between the mountains (hills) there are idyllic (picturesque, lovely) glens (ravines, gorges, valleys, vallies), traversed by [through (along) which there flow (run)] brooks (streams, becks, rivulets, streamlets, torrents) and rivers, in which there are plenty (lots F, quantities F, heaps F, crowds F, piles F) [there's plenty (a lot)] of fish (there is abundance of fish) [which are rich in fish]. Yesterday we went (travelled, journeyed) by rail (railway, train) [took the train] right (straight) across the island (we crossed the island by railway etc) to the little town of Peel. It does not look so very imposing (magnificent, grand), but Father (father etc) was absolutely determined

Digitized by Google

(resolved) [had (was possessed by) a strong (irresistible, overwhelming) desire] to see (have a look at) [was absolutely bent (set) on seeing (having a look at)] (insisted on seeing) the old castle (stronghold, fortress) and the cathedral there. I have read somewhere /or other/ that they were built (erected) in the thirteenth (13th) century (in Century XIII, in the twelve-hundreds): nowadays (now) they are merely (mere, only, nothing but) ruins.

In my next letter you shall hear (learn) all about our adventures (experiences) [all that happened to (occurred to, befell) us] on our (the) way (journey) back (home, homewards) [on our (the) homeward (return) journey].

Yours ever (Yours very sincerely),
Henry (Harry).

Notes and Comments.

(1) It seems a pity that the compiler of this text did not follow the excellent recent fashion (as exemplified, for instance, in the accompanying text for the »English Line» at Gothenburg) by working in an allusion to English Literature: in this case Sir Walter Scott's *Peveril of the Peak* and perhaps Sir Hall Caine's novels or his history of the island. Even without that adornment, however, the text strikes we as a good (though 'tricky') text-piece and as an excellent basis for geographical and historical exposition. The appended notes deal merely with the commoner mistakes occurring in thirteen translations made by an advanced class without the authorized use of dictionaries etc. and in not more than three quarters of an hour.

(2) »Douglas, Isle of Man» is the usual description. The article is omitted here as in »Newcastle-on-Tyne» and »Clacton-on-Sea»: the majority of my class inserted the article. As the whole phrase forms a proper name, 'Isle' (with a capital) is customary and necessary; but in the fifth sentence 'isle' would sound affected and 'islet' contemptuous.

(3) Not 'with the steamer' (4), unless they swam alongside; nor preferably 'by steamer' (4), as it seems to refer not to the mode of conveyance, but to the fact that the travellers used the Liverpool route, rather than the Barrow or the Fleetwood routes.

(4) The indefinite form, 'we live' (7), implies habit, rather than this particular occasion, and that implication in strengthened by the choice of the 'permanent' "live" instead of the temporary "stay". The same point occurs in the Lowestoft text of two years ago.

(5) Not "at an uncle (uncle's) of mine". If a noun be used to translate *köpman*, the indefinite article is practically essential, but 'merchant' (used in all my scripts) seems to me improbable English and to have a much more restricted meaning than the original.

(6) Not 'at', especially for such a sprawling place as Douglas, which is (or was) spread all round the inner curve of the bay.

(7) The favourite renderings were "which often has been (is) compared with the golf (gulf) of Neapel (Neaple, Napoli, Naple)". But there is no need to stress the frequency, to imply that a detailed comparison is often made, or turn the open 'Bay' into a 'gulf'.

C. S. Fearenside.

Digitized by Google

Douglas,
/The/ Isle[1] of Man (I. O. M.).
June 5/th/, 1919.

Dear Charles (Charlie)[2],

Father and I came (arrived) here two or three (a few) (a couple of) days ago by /the/ (on the) steamer from Liverpool. We are staying (living) with an uncle of mine, who is a merchant. Douglas lies (is situated) on a wide bay, which has often been compared with the Bay[3] of Naples. The interior of the island is hilly, but between (among) the hills /there/ are idyllic valleys (glens) through which flow[4] streams and rivers where (traversed by streams and rivers in which) there is (are) plenty of fish. Yesterday we went by rail (train) right (straight) across (over) the island to the little town of Peel. There is nothing specially wonderful about it [F It doesn't look anything particular (special)], but Father insisted on seeing (was determined to see)[5] the old castle and abbey there. I have read somewhere that they were built in the thirteenth century; they are only ruins now (now they .... ruins) (century, but now they .... ruins).

In my next letter you shall hear of all our experiences on the way home. Your/s/ affectionate/ly/ (Yours sincerely).

Henry.

Notes:

[1]) So *British Isles, Isle of Wight, Isle of Sheppey;* but *Society Islands, Sandwich Islands*, etc. — [2]) The mark of exclamation is used in English only with interjections or to mark surprise, contempt, sarcasm, etc. — [3]) But *Gulf of Genoa, Gulf of Venice.* — [4]) Inversion on account of the comparative length of the subject. — [5]) Conversationally also: "Father *would* see" (stressed).

F. J. Fielden.

A Gothenburg Version.

Douglas, Isle of Man,
June 5th, 1919.

My dear Charles,

Father and I got here a day or two ago by /the/ steamer from Liverpool. We are staying with an uncle of mine, who is a business man. Douglas is situated on a broad bay, which has often been compared to the Gulf of Naples. The interior of the island is hilly, but between the hills there are idyllic valleys (dales', glens, dells) traversed by brooks (streams, rills, rivulets, burns, streamlets) and rivers (streams), in which there is plenty of fish. Yesterday we took the train right across the island to the little town of Peel. It's nothing very wonderful, but father (the governor) was determined to see the old castle and the cathedral there. I have seen it mentioned somewhere or other that they were built in the 13th century; now they are only ruins.

Digitized by Google

In my next letter you shall hear all about our experiences on our way home.

Yours affectionately,
Henry.

[1]) Northern English.

G. E. Fuhrken.

"Under the Greenwood Tree".*)

A Stockholm Version.

There exist (are) in England many old ballads (ditties, folk-songs) dealing (that deel) with Robin Hood, who is said (seems, appears) to (must) have lived in the time of Richard Cœur-de-Lion (Lion-Heart, Yea-and-Nay). According to tradition (/the/ legend), he was a nobleman (noble, gentleman) who had committed (done) some crime /or other/ in his youth (young days) and was for that reason (because of that, consequently, therefore) outlawed [proclaimed (declared) to /be/ an outlaw (outside the protection of the law)]. He then (accordingly) fled to (took refuge in) Sheerwood (ʃə:wud) Forest, not far from the town of Nottingham, where for many years he lived an adventurous life as a robber (> brigand, > bandit). The story goes (runs) [It is said (told) of him] that he was a noble-minded (high-minded, magnanimous, noble) man, who slew (killed) no one (nobody) [who did not kill anyone (anybody)] unless he were (was) [if he were (was) not] himself attacked. He respected (reverenced, revered) the king (King) very much (highly), but often shot /down/ deer and other game in the royal forests [in the forests (woods) that belonged to him (the King, the Crown)]. He plundered (robbed) many rich (wealthy, well-to-do) men of their money, but gave much of it (his plunder) to [bestowed much of it (his plunder) on] the poor, whom he always (ever) sought (tried, endeavoured) [whom he was always (constantly) trying] to protect against their oppressors [those who trampled (trod) them underfoot]. Those who want (wish, desire) [Anyone (Anybody, He) who wishes (wants, desires)] to know more about Robin Hood, should (ought to) read Walter Scott's novel (romance) *Ivanhoe* ("Ivanhoe"), in which the famous (celebrated, renowned, > notorious) robber appears as one of the principal characters (personages) [central figures].

C. S. Fearenside.

A Gothenburg Version.

There are in England many old popular ballads (ditties) dealing with (about; that deal with) Robin Hood, who is said (supposed) to have lived in the time (days) of Richard Cœur de Lion (the Lion-hearted). According to tradition (the legend) he was a noble man /,/ who in his youth had committed some crime and had therefore been outlawed. He then fled to Sherwood Forest, not far from the town (city) of Nottingham, where for many

---

* *Den svenska texten till denna översättning har ej varit red. tillgänglig.*

Digitized by Google

years he led an adventurous life as a highwayman. It is related of him that he was a noble-minded man, who did not kill anyone unless he was attacked. He greatly respected the king (held the king in great respect), but often shot /the/ deer and other game in the forests (woods) that belonged to him. He stripped (rifled) many rich people (folks) of their money, but gave much of it to the poor, whom he always (ever) tried to protect against (from) their oppressors. Those who wish to know more about Robin Hood, should read Walter Scott's novel (romance) 'Ivanhoe', in which the renowned bandit appears as one of the chief characters.

G. E. Fuhrken.

LITTERATUR.

Der Höllbart. Eine Erzählung von *Peter Rosegger*. Mit Kommentar herausgegeben von *Carl S. R. Collin* und *Heinz Hungerland* (Lindstedts moderna texter I). Lund, A.-B. Ph. Lindstedts Univ.-bokhandel, 1916. Pris 2 kronor.

„Wenn Unterfertigte hiermit Peter Roseggers „Höllbart" für den Schulgebrauch herausgeben, so geschieht das in der festen Überzeugung, dass ein passenderer Text—vornehmlich vom Standpunkte des Inhaltes aus betrachtet — kaum einem Schüler in die Hand gegeben werden kann" — dessa företalets första ord vill envar underskriva. Denna berättelse står estetiskt och etiskt så högt, att den varmt kan rekommenderas till användning vid våra läroanstalter. — Över Roseggers liv och diktning orienterar en synnerligen elegant och välskriven 'Literarische Einführung' av den tyske utgivaren, Dr. Heinz Hungerland. Den exegetiska kommentaren, med vilken recensenten i M. S. företrädesvis torde ha att sysselsätta sig, är god och utförlig och gör ett behagligt intryck genom sin mångsidighet. Ytterst sällan skall lärjungen för själva tolkningen av texten där förgäves söka något, som han rimligtvis kan begära hjälp med. På en punkt synas dock utg. icke ha förfarit med tillräcklig samvetsgrannhet, och det är i beteckningen av dialektalt och arkaistiskt språkgods. Detta inslag är nämligen av naturliga skäl ganska starkt — jag nämner som ex. de spec. sydtyska *geradewegs* (19,29; 47,9), *nur mehr* (österr.) 41,31; *hub* och *hob* 48,17 f. *auf etwas vergessen* (125,22), *sich's nicht schleunen lassen* (29,26), *lugen* (23,25); vidare *auf dass* (24,26), *so* relativpron. (39,4); *auf immerdar* (21,17). Överhuvudtaget är det stilistiska försummat i kommentaren. Då nu texten, enligt vad förordet upplyser, närmast är avsedd för de två högsta ringarna, så blir detta en något gravare anmärkning. Alltför ofta ges lakoniska översättningar med svenska ord, som passa just i det ifrågavarande sammanhanget men icke främja inträngandet i den språkliga företeelsen. T. ex. *(guten Tisch) gepflogen* (57,1) = 'hållit' och *pflegten Weidwerk* (94,26) = 'jagade', men vad *pflegen* betyder och vad uttrycken ha för stilvalör, därom får man intet veta. Ett flitigare bruk av *cross references* hade varit nyttigt; i anm. till 20,24 sam-

Digitized by Google

manföras lämpligen alla belägg för avvikande svag böjning (även det utpräglat sydty. *die Truhen,* nom. 43,7); 16,6 antecknas ändelselöshet hos adjektiv även i andra fall än stark nom. ack. neutr. (28,6; 27,11; 100,4). För sin personliga del skulle anm. hälst ha sett, att de egenheter i grammatik och ordförråd, som vår text företer, sammanställts i en särskild grammatisk-stilistisk översikt på ett par sidor. Så göra t. ex. Lindquist och Pollak i sin utmärkta antologi *Lyrische Dichtungen und Balladen* (Deutsche Bücherei III), sidd. XV—XXI, och där är det t. o. m. fråga om olika författare. Hade jag funnit Collin-Hungerlands kommentar företrädesvis estetisk-litterär, skulle jag icke uppehållit mig vid dessa saker, men det är den icke, tvärtom genomgående språklig: det hänvisas t. o. m. ibland till skolgrammatiken (fast med måtta och alltid med takt), det ges små intressanta upplysningar av rent linguistisk art, etymologier o. d. Och då gäller det ju att hålla uppe detta kommentarens sunda filologiska betraktelsesätt på den nivå, som textens litterära värde och lärjungarnas ålder och mognad kräva.

Uttalsbeteckning är uraktlåten på några viktiga ställen: *lutherisch* (22,6), *unrettbar* (84,28), *Courage* (kura:ʒə, varigenom apostrofen 94,13 blir begripig), *blutarm* (34,6) har i denna betydelse even stress! *Nische* (87,20) vanl. med långt *i*.

I övrigt bifogar jag följande:

16,9. Ett sakligt misstag, se Heinertz M. S. XII 161.

16,14 *ist durch das Schermesser so oft noch nicht beschnitten worden.* Jfr *Die einfache Handlung ... ist ja so übel nicht erfunden* (W. Fischer Archiv für d. Stud. d. neueren Sprachen CXXXIII 384) *den deutschen Romanisten, denen das Werk so leicht nicht zugänglich sein dürfte* (Vossler Literaturbl. XL 381).

17,1. Latinsk genitivform är bruklig även i *Sprüche Salomonis* och *(mit ihm ist es) Matthäi am letzten.* — r. 16 läs „Ablativ" i st. f. „Dativ". I vetenskaplig (filologisk) litteratur möter man ju även, i synnerhet hos den äldre generationen, *bei den Feminins, in den Pronominibus* (dock näppeligen **wegen der Maskulinorum!)*

18,23 *da die schrecklichen Tage sind gekommen;* om ordställningen jfr. 44,10 och 32; 89 21, dialektiskt och arkaistiskt. Se Curme Grammar 425. Paul Deutsche Grammatik III 73.

19,1 *etwan:* mht. har *etewâ* och *etewanne.* Uppfriskande är Schopenhauers utlåtande (Nachlass II 130 Gr.): "*Etwa* ist gar kein Wort, sondern die süddeutsche Aussprache von *etwan*, aliquando, ... daraus aber machen sie nachher gar das widerwärtig diphtongische Adjektiv *etwaige!*"

19,12 *bei Gott* < Matt. 19,26. Mark. 10,27.

23,6. *Blasius,* en av de fjorton undergörarna, liksom den 120,15 omtalade *Katharina.*

23,24. *abgeben,* även *gegeben, gesetzt.* — 30. Jfr *Was zum Galgen geboren ist, ersäuft nicht; wer am Galgen vertrocknen*

Digitized by Google

soll, ersäuft nicht o. d. Eng. *he that was born to be hanged will never be drowned;* jfr Shakespeare Two Gentlemen of Verona I,1.

Go, go, be gone, to save your ship from wrack,
Which cannot perish having thee aboarde,
Being destin'd to a drier death on shore.

och särskilt de talrika anspelningarna på detta ordspråk i The Tempest I,1.

27,16 *ist er gesehen worden, wie er zur Dämmerung in dieses Haus geschlichen.* Eftersom hänvisningar till skolgrammatiken ibland givas, så kunde här till komplettering av Hjorth § 92 antecknas, att så här böra 'förnimmelseverben' konstrueras, om de stå i passiv form, d. v. s. någon infinitivkonstruktion motsvarande sv. *hördes sjunga* da. *hörtes at synge,* eng. *was heard to sing* förekommer ej.

28,18 *in Todeskämpfen,* vanl. *im Todeskampf.* Pluralen kanske beror på efterbildning av *Todeszuckungen, Todesschmerzen, in den letzten Zügen.* Det är ju en vanlig företeelse, att en sing. ombildas till plur. efter ett synonymt plurale tantum, jfr särsk. lt. *de Ahnmachten* (F. Reuter) efter *Masern, Pocken* m. fl.[1])

34,9. *Niederbrennen die Schlösser!* Affektfull framflyttning av infinitiven. Jfr liknande vid icke infinitiviskt led: *höher die Leiter!* (Freytag Die Journalisten 58 Calw.). *In Zwangserziehung das Fräulein und ihr erst mal den Respekt beigebracht* (Hans Land, Staatsanwalt Jordan 161).

37,30. Om det sakliga se Heinertz M. S. XII 161.

43,1 *zu Haupten* bair. öst. = *zu Häupten.* (Se t. ex. Schmeller-Frommann I 1193).

43,7. Om *Truhe* hänvisas till den intressanta utredningen hos Heinertz l. c. 161 f. Till noten sid. 162 må anföras, att seden även är italisk, se de gängse kommentarerna till Germania och Cuny Bulletin de la Société linguistique de Paris XVIII 209. — — 30 *so hätt' er doch ... sein Blut mögen einsetzen;* angående ordställningen Curme Grammar 263, Heinertz l. c. 183. Något egendomlig verkar den i en passus i torrprosa: *hätte das vokalische Auslautsgesetz zuvor gewirkt, so hätte zunächst das* i *müssen schwinden* (Hans Naumann, Althochdeutsche Grammatik p. 44).

44,4 *graasamlich* adverbbildning på — *lich* (= eng. — *ly)* jfr *höchlich, schwerlich, sicherlich, wahrlich, bitterlich (weinen).* I sin ovan citerade avhandling ("Über die Verhunzung der deutschen Sprache", l. c. 148) yrkar Schopenhauer bestämt på *sichtbarlich* och icke *sichtbar.*

43,26. *Sterbe* 'farsot'; angående betydelseutvecklingen jämföre man följande ord med bet. 'farsot, pest': sp. *morriña,* ffr. *mourine* (> e. *murrain)* till lat. *morior;* sanskr. lit. *maras,* lett. *mêris,* slav. *mor;* nygrek. θανατικόν; fsv. *dōper* (Söderwall: sb 2).

44,19 *deswillen* (även 121,11 och 143,17) *um — willen, wegen*

[1]) Mensing, Zeitschrift für deutsche Philologie XXXVI 417.

Digitized by Google

och *halber* giva genom kontaminatorisk växelverkan upphov till *willen, um — wegen (halber): einer romantischen Affection willen* (Spielhagen, Ultimo 25), *um der Täuschung halber* (Hanns von Zobeltitz, Gräfin Langeweile 42); fler exempel, i sht från äldre förf., hos Paul Über Kontamination auf syntaktischem Gebiete[1]) sid. 3 ff., där även *um* + gen. belägges.

47,9 *Zerfahrenheit* icke = obetänksamhet'. — 21 *ich hätte mich allem entschlagen:* det bör anmärkas, att *sich entschlagen* regelrätt följes av gen.; dativen är att bedöma som *Gutes statt Bösem, wegen was ganz anderm.*

50,2 *stemmte ... aus:* bättre 'tog spjärn' el. dyl. — 18 *Zirm* och *Zirbel.* Det förra har naturligtvis *m* av *-bn-*, fonetiskt alltså att bedöma som *Alm*, sydty. *Pfülm* (G. Keller, Die drei gerechten Kammacher): mht. *pfülwe.*

58,6 *zu den Soldaten gehn* (51,14) är icke anmälaren bekant, men väl *unter die S.* Skulle *zu* bero på inflytande från sloven. *v vojake* (eller *k vojakom) iti* eg. 'gå till soldaterna'? Detta uttryck är typiskt slaviskt (r. *postupát' v soldaty).* För ett eventuellt beriktigande härutinnan vore jag mycket tacksam.

63,10 *nach der Schrift* = enligt krönikan! — *einen gebogenen Blick haben* 'skela'.

65,27 härledes sv. *en (tio, tolv kronor)* av ty. *an* 'inemot' *(an die sechs Flaschen).* Detta är säkerligen oriktigt, ty skall tyskt lån antagas, bör väl källan ändå vara *ein (acht Tage).* Fastän även västnordiskan kan säga *ein tvau hundruð vaðmála,* plägar *en* anses bero på tyskt inflytande[2]), som det tycks synnerligast därför, att nordgermanskan ursprungligen haft typen *aliquos viginti dies, some twenty days* (isl. *nokkur sex skip eða siau,* fsv. *nakre sex äller flere)*[3]) och sedan uppgivit den till förmån för *en-* typen. Det är icke anm:s avsikt att här närmare ingå på denna fråga, men det må påpekas, att i italienskan alldeles oberoende uppstått det absolut liklydande *un venti lire.* Så är möjligheten icke utesluten, att det nordgermanska uttrycket uppstått oberoende av tyskan. Även eng *a two shillings or so* torde kunna förklaras utan antagande av korsning med prep. *on*[4]). Frågan är i sådana fall, huru mycket man kan tilltro polygenesen och huru mycket som skall skrivas på det främmandes konto: den som får veta t. ex. att det på flere håll i Europa (albanska, armeniska bretonska, italienska, finska m. fl.) finnas ordagranna överensstämmelser med fr. *l'autre jour* 'häromdagen', han är kanske icke alldeles säker på att eng. *the other day* är kalkerat på detta[5]).

65,30 efter 2 Tim. 2,19.

---

[1]) Sitzungsberichte der bayrischen Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, 1919, häft. 2.

[2]) T. ex. Falk-Torp Dansk-Norskens Syntax § 59.

[3]) Vigfússon; Söderwall.

[4]) Einenkel, Historische Syntax § 57 ε.

[5]) Se Jespersen, Englische Studien XXXIV 163 och för övrigt hela denna uppsats (i opposition mot Einenkel).

Digitized by Google

67,12: jfr *Wasser thuts freilich nicht.*

68,25 *er hatte die Haushälterin ... bei sich und mit ihr stets in Frieden gelebt;* denna zeugmatiska anslutning av *hatte* dels till ack. obj., dels som hjälpverb till *gelebt,* tolereras numera.[1])

70,8 *u. s. f.* hellre = *und so fort.* — 28. *einer* „servilitets-artikel", varom t. ex. Calwagen-Nordgren § 141 märk 5.

71,29 *Fressen* jfr *gefundenes Fr.*

72,3 bör fästas uppmärksamhet på den avvikande pret.-formen av hjälpverbet.

75,19. *Keusche (Keische)* är lån från sloven. *hišа* (ljudsubstitution som i *Kummet),* som själv i urslavisk tid lånats från det germ. *hûs.* (Till historien hör också, att *Keische* senare åter inlånats i sloveniskan under formen *kajža).* Roande genom sin belysning av ett ords öden och vägar kunde ju denna etymologi meddelats likaväl som *Robot* (rad 12).

76,23 *über* med ack. 84,14; 125,22.

82,11 *ist es,* vanl. *sei es.*

85,18 *neuerdings* 'ånyo', jfr eng. *newly* i bägge bet.

88,11 *wo kein menschlich Gedeihen ist* (32,21): negation + verbalabstraktum blir till impossibilitetsuttryck. Lämpligt jämförelsematerial eng. *there is no denying the fact* o. s. v. [lat. *cuius rei nulla est occultatio* Caesar De bello gallico VI 21,5].

90,26 *auch* (verkligen, egentligen): *Du kannst (aber) auch nie den Mund halten. Jetzt ist es auch gerade Zeit dazu* (iron.). *Guter Franz, was sprichst du auch?* (F. Hoffmann, Heute mir morgen dir 116,27 Rodhe). *So gossen sie Bier und Schnaps in Strömen hinunter, und ein jeder passte fein auf, ob auch kein Nachbar rascher tränke als er* (Sudermann, Der Katzensteg 313).

103,31 *des Wortes Wohlklang wegen:* om ett. subst. bestämmes av föregående genitivattribut, så blir det flexionslöst efter prepositioner, som styra genitiv:[2]) *wegen der Planta Landesverrat* (C. F. Meyer Jürg Jenatsch 180), *während Voltaires Aufenthalt bei Friedrich II.* Jämför den medelhögtyska regeln (Paul Mittelhochdeutsche Grammatik § 264 anm. 2): *der gast nam swirtes jâmer war* (Parzival 178,27), *das swert bedarf wol segens wort* (ibid. 254,15).

104,34. Denna ordställning är emfatisk, förekommer i poesi och arkaiserande stil m. m., se t. ex. Naumann Kurze hist. Syntax des Deutschen 55; Winkler Anz. f. deutsches Altertum XXVII 297; Kieckers Indogermanische Forschungen XXXV 5; Einenkel Historische Syntax § 59 d. Paul Deutsche Grammatik III 71 ff.

107,19 *dir bring' ich's.* Tvivelaktig är jämförelsen med det moderna *ich komme dir was (einen ganzen, einen halben, die*

[1]) Se t. ex. Andresen Sprachgebrauch und Sprachrichtigkeit[8] (1903) sid. 195. Matthias Sprachleben und Sprachschäden[3] 313.

[2]) Finnes adjektivattribut, står det i dativ: *wegen Hegels immer steigendem Ansehen.*

Digitized by Google

Blume),[1]) se D. Wb. V 1679. — Av *(ich) bring' dir's* som bekant ital. *brindisi* 'dryckesvisa, skål'; jämför ang. betydelsen eng. *wassail* av fn. *ves heill!* Lån av dryckestermer äro mycket vanliga: Rabelais' *lans, tringue* (Gargantua, ch. 5), fr. *trinquer, lamper* (< germ. *lappon,* sv. *lapa),* lat. *propin*[2]) 'Früschoppen, apéritif' av gr. subst. inf. προπ(ι)εῖν, *propinare* < προπίνω.

110,9 anm. Vanl. *die Zeche (Rechnung) ohne den Wirt machen.*

121,32 anm. *Verbrunnen* av ett mot sv. *brinna* svarande mht. *brinnen.*

122,9 anm. Sydtyskt part. *köpft* har då ingenting att göra med att "i det äldre språket icke alla verb fordrade *ge-* i perf. part."; se elementarböckerna![3])

125,22 *auf alles andre vergessend,* ett av de mest kända och iögonenfallande sydtyska idiomen. Kretschmer Wortgeographie 7 anser, att analogibildning skett efter *auf etwas denken* (icke efter *sich auf etwas besinnen,* emedan detta är ett relativt sällsynt verb).

129,1 vanl. *ins Schloss.*

131,9 *befallen* är väl ändå perf.

145,21 *sterben und verderben,* ett mycket vanligt talesätt; *verderben* står sist, emedan det har störst ordomfång[4]). I den bekanta studentvisan *Vor Jena*[5]) är ordningen omvänd: *auch viele am Ziele, zu den Toten entboten, verdorben, gestorben in Lust und in Leid.*

Av tryckfel har jag antecknat: 27,26 *(Schüssel)* 82,29 (anföringstecknet utgår); 133,16 (d:o); 86,2 *(V-);* 120,23 *(plötzlich),* 70,1 *(Anspruchslosigkeit).*

Claës Oldin.

---

[1]) T. ex. Cutting Modern Language Notes XXVI 221.

[2]) Martialis XII 82,11 — se Heraeus Rheinisches Museum LXX 1 ff.

[3]) T. ex. Paul Mittelhochdeutsche Grammatik[8] (1918) § 308 anm. Deutsche Grammatik (1917) II 276. Reis, Die deutschen Mundarten (Samml. Göschen) sid. 100.

[4]) Behaghel Indogermanische Forschungen XXV.

[5]) Ord av L. Dreves, musik av W. Stade (Allgemeines deutsches Kommersbuch nr 239).

Rättelser.

I marshäftet av M. S. sid. 74, förekomma i det av mig meddelade översättningsprovet C. följande tryckfel, vartill förf. ej är skyldig, och som därför härmed rättas: för *twevty, hppe* och *extraxt* läs *twenty, hope* och *extract.*

Daniel Elfstrand.

Ett par tryckfel i prof. Walters tyska översättning i Aprilnumret *(einem vom)* berodde på att ifrågavarande punkt var överhoppad i mskr. och av prof. W. intelefonerades, när häftet var i press och undertecknad redan lämnat tryckeriet.

N. O. Heinertz.

Malmö 1920, Röhr's boktr. (E. Janssons eftr.)

Digitized by Google

MODERNA SPRÅK

SVENSK TIDSKRIFT FÖR UNDERVISNING I DE TRE HUVUDSPRÅKEN
TYSKA, ENGELSKA, FRANSKA

UTGIVEN AV

HERMAN SÖDERBERGH OCH N. OTTO HEINERTZ.

ÅRG. XIV. 6 * LUND * September 1920

LA LANGUE DE ROMAIN ROLLAND.

Remarques sur l'étude de M. Koch (M. Spr. 1920, p. 1 ss.)

L'appétit vient en mangeant. Après avoir donné, il y a deux ans, une analyse de la langue de Pierre Mille, M. C. O. Koch vient de publier une deuxième étude du même genre, cette fois sur la langue de Romain Rolland. Je prends la liberté de présenter ici quelques observations sur cette étude.

Je passe sous silence les remarques d'ordre général de M. Koch, et je me borne à examiner celles qui ont trait au vocabulaire et à la syntaxe.

Pourvu qu'elle soit faite avec soin et avec discernement, une étude comme celle de M. Koch peut toujours être utile en tant que recueil d'exemples illustrant certains phénomènes de grammaire. Pour qu'elle ait un intérêt réel, il faut pourtant qu'elle nous offre plus qu'une série de citations. Si l'on tient à faire un travail de ce genre, il faudrait choisir un auteur ou un groupe d'auteurs qui non seulement aient une manière à eux de voir et de sentir mais dont la mentalité influence aussi le style et la syntaxe, ou bien un auteur qui, de parti pris, pour impressioner et pour produire certains effets, s'écarte de la grande route linguistique que suivent la plupart des écrivains. L'étude de M. Spitzer sur "Die syntaktischen Errungenschaften der französischen Symbolisten" (Aufsätze zur rom. Syntax u. Stilistik, 1918) peut servir d'exemple de cette espèce de recherches. Quant à Romain Rolland, il ne peut pas être classé dans cette catégorie d'auteurs. Ce n'est pas un styliste de marque; sa langue n'a rien de très intéressant ni de très original. — Ou bien on peut choisir un écrivain dont la langue reflète l'usage de son époque, ressemble à celle de tout le monde. Mais alors il faut faire des rapprochements continuels de la langue d'autres écrivains dans le but de constater quelles tournures sont courantes et quelles tournures ne le sont pas. Ce principe établi, on en arrive

Digitized by Google

nécessairement à cette conclusion que l'étude d'ensemble d'un certain nombre d'auteurs est bien préférable à l'étude d'un seul. Pour le français actuel, il y a aussi, sans compter les grammaires proprement dites, bien des ouvrages de ce genre, p. ex. "Större fransk syntax", I—III, par Storm; la série d'articles que M. A. Schmidt est en train de publier dans "Die neueren Sprachen", articles basés sur de vastes lectures de littérature moderne; les trois articles de M:lle Elise Richter publiés dans "Archiv für das Studium der neueren Spr. u. Lit. (tomes 135, 136) — ces derniers peuvent servir de modèles pour les recherches de ce genre.

L'étude de M. Koch pèche d'abord par trop peu de rapprochements. Il est vrai qu'il cite de temps en temps la grammaire de Plattner, les articles de Schmidt et quelques autres ouvrages encore; sur certains points, il a même consulté M. Méaly; mais il le fait un peu au hasard, sans esprit de suite. Il met aussi très peu en parallèle la langue d'autres auteurs contemporains. Il n'a pas assez approfondi ses recherches. Autrement, il aurait vite fait de trouver qu'il ne pourrait rien apporter de nouveau. D'ailleurs, ne dit-il pas lui-même qu'il ne veut pas soutenir que "tout ce qu'on lira dans les pages suivantes soit, en aucune façon, unique ou nouveau"? Mais, alors, à quoi bon nous servir toutes ces banalités? Il ne pourra pas alléguer comme excuse que — d'une façon bien plus intelligente, hélas! — M. Örtenblad a fait une étude analogue sur la langue de Catulle Mendès. Il faut se rappeler que cette dernière date de bien loin, de 1888. Ce que M. Ö. signalait dans ce temps-là, était plus ou moins nouveau. Mais au cours des trente années passées depuis, on a tant travaillé la syntaxe moderne. — Passe encore pour l'étude sur Pierre Mille — c'est la meilleure, et de beaucoup, des deux études de M. Koch—, mais une deuxième, sur Rolland, c'est trop, au moins pour les lecteurs de Mod. Spr. C'est pour nous épargner une troisième dissection du même genre, de Charles Péguy, et une quatrième, de Henri Barbusse, que j'ai pris la plume.

Après ces observations générales, venons-en à un examen détaillé. Malheureusement, on ne tarde pas à voir que les détails ne prêtent pas moins à la critique que l'ensemble.

Dans le chapitre consacré au vocabulaire de Rolland, M. Koch signale comme archaïsme "*oiselle,* employé au sens figuré." Mais, d'abord, est-ce que c'est vraiment un archaïsme? Ce mot ne se trouve ni dans Godefroy ni dans D. G. D'autre part, il est dans Larousse. Il paraît que c'est plutôt un modernisme. C'est aussi l'avis de M. Nyrop (Gr. hist., II, 275), qui cite deux exemples de l'emploi de ce mot en français moderne. En voici trois autres: Rostand, Les romanesques, 7, La princ. loint., 37; Huysmans, La Cathédrale, 182. Dans tous ces passages, "oiselle" est employé au sens propre. C'est donc plutôt l'emploi au sens figuré qui est remarquable dans Rolland.

Digitized by Google

Hilare n'est pas si rare en français moderne (cf. Larousse). Pourquoi ne pas citer P. Mille?

Livresque se trouve aussi dans Larousse et n'est pas rare du tout. Nyrop (Gr. hist., III, 175) dit que c'est un mot récent[1]).

Renouveau est très fréquent dans la langue actuelle, au moins au sens figuré, comme l'emploie Rolland. Rappelons que Rolland a intitulé "Renouveau" une esquisse du mouvement musical à Paris depuis 1870 (Mus. d'auj., 209). Inutile de citer d'autres auteurs qui emploient ce mot.

A la rescousse. Cette locution est "livresque", mais elle n'est pas rare. C'est l'emploi du substantif seul qui est vieilli.

Siècle. Je ne comprends pas pourquoi M. Koch relève ce mot ici. Dans le premier exemple cité, *siècle* veut dire "époque" (voyez le contexte; cp. «il n'est pas de son siècle»); dans le deuxième (II, 23, non pas 25), "âge de cent ans".

Les constructions comme "*dès la guerre lâchée*" sont extrêmement fréquentes, surtout en ancien français, mais aussi en français moderne. Voir Tobler, V. B., I, art. 10; Lerch, Prädikativa Partizipia für Verbalsubstantiva im Franz., 1912, p. 33 ss.; Storm, II, 82, etc. — Quant à *tel*, je pourrais citer encore une centaine de passages où ce mot est employé dans le sens de "ainsi que."

M. Koch déclare que Rolland aime les dérivés en *—ette.* Excepté dans "Colas Breugnon", ils ne sont pourtant pas très fréquents: M. K. en cite quatre, employés six fois dans dix volumes. Cela indique tout au plus une *passionnette.* Ce mot est, d'ailleurs, cité par M. Nyrop (III, 114); *bergeronnette* et *odelette* se trouvent dans tous les dictionnaires depuis Godefroy.

Quant aux néologismes relevés par M. Koch, il est possible que Rolland ait créé *critiquailler*, mais cette espèce de formation est des plus usuelles. Cf. Nyrop III, 198, et n'importe quel livre moderne. *Nibelungenesque* et *pharaonesque* ne sont pas plus "grotesques" que *Chateaubrianesque, farcesque, michelangelesque, raphaélesque, rembranesque, sauvagesque* et *troubadouresque* qu'on trouve dans Flaubert. Cf. Anna Ahlström, Ét. sur la langue de Fl., 62, Nyrop, III, 174. *Esque* est d'ailleurs un suffixe assez productif dans la langue moderne. — *Verbolâtrie*, fait sur le modèle de *idolâtrie*, paraît être un mot heureux. Cf. *héliolâtrie*, néologisme signalé dans Rev. de Phil. fr., 29, p. 293, et *hispanolâtre, hugolâtre, scribolâtre, tsarolâtre, wagnerolâtre*, cités par Nyrop, III, 190. (Dans l'exemple cité par M. Koch, il faut une virgule après "esprit", autrement la phrase n'a pas de sens). — *Gueuloir* n'est pas du tout du cru de Rolland. C'est de ce mot que se servait Flaubert pour désigner ou sa "gueule", ou la chambre où il "gueulait" ses phrases. Voyez la description que Léon Daudet fait de ce

[1]) Il est curieux de voir que Mlle Richter cite aussi *livresque*, en parlant de „Neubelebung älterer Wörter".

Digitized by Google

"fameux gueuloir" dans "Fantômes et vivants", 50. Cf. aussi Zola, Les romanciers naturalistes, 211.

M. Koch finit ce chapitre par un pêle-mêle d'expressions insolites. Comme le dit M. K., quelques-unes d'entre elles sont des négligences, tout simplement; quant aux "images osées", on pourrait facilement trouver des parallèles dans les poètes romantiques et symbolistes.

Passons au chapitre consacré à la syntaxe.

I. Emploi de l'article. Cette partie n'apporte guère de nouveau. Les questions étudiées ici ont été discutées par tant d'autres et d'une manière plus heureuse. Voici quelques observations de détail: 2. Les exemples illustrant la suppression de l'article sont choisis au hasard et ne sont aucunement dignes de remarque. La construction dans ce passage "Ses rêves n'étaient pas des histoires suivies" me paraît la plus naturelle du monde. — Quant à l'exemple "Ce ne fut pas chose facile", je renvoie M. Koch à Storm, I, 121, où l'on apprend que c'est là un archaïsme, mais un archaïsme des plus communs. Même les auteurs d'aujourd'hui le présentent., p. ex. Duhamel, Vie des martyrs, 121. — Dans ce passage "c'était toujours même immobilité", l'omission de l'article est en partie due au complément *même*. C'est encore un archaïsme — l'omission était de règle aux XVIe et XVIIe siècles (cf. Brunot, Hist. de la langue fr., II, 398; Haase, Syntaxe du XVIIe siècle, 54). — Plusieurs des phrases verbales citées sont des locutions sacrées. Le dictionnaire de l'Académie donne: *prendre, tirer, retenir, garder copie; faire bonne mesure*. Quant à ce passage: "Où aurait-il trouvé hospitalité plus dévouée?", cf. Storm, 107. Dans une phrase ayant un sens négatif, l'article est très souvent omis avec un substantif déterminé par un adjectif au comparatif. Voici un parallèle tout à fait récent: "— — peut-on concevoir sort plus abominable?" (Blanchet, En représailles, 1918, p. 193). C'est une tournure littéraire, bien entendu. — *Trouver porte close* est une locution qu'on trouve même dans Schulthess. — *Avec jouissance*, etc.: cf. Storm, où l'on trouve des parallèles en abondance.

4 a. Les exemples cités par M. Koch mettent tout simplement en lumière la règle donnée généralement mais que M. K. semble ignorer[1]): l'expression "les artistes d'Allemagne" équivaut à "les artistes allemands" (qualité), tandis que, dans la phrase "les artistes de l'Allemagne" on a plutôt affaire à un génitif possessif. Donc, il faut s'exprimer comme le fait Rolland dans les passages suivants: "leur croyance en l'unité *de l'* Europe" et "maintes voix *d'*Allemagne sont venues jusqu'à nous". De même, on doit dire comme Rolland "Intellectuels d'Allemagne,

[1]) M. Koch a consulté M. Méaly sur ce point, et celui-ci formule une règle analogue à celle que nous donnons ci-dessus. Pourquoi ne pas étudier de plus près la grammaire de M. Edström?

Digitized by Google

intellectuels de France, labourez", puisqu'il y a opposition (voir Storm, 26). Rolland suit encore l'usage en disant "hors de France", cf. Plattner, III, 1, 153.

4 b. Dans les exemples cités par M. Koch, ce n'est pas l'emploi de l'article qui est curieux, c'est le choix de la préposition. *En* s'explique par le fait bien connu que tant d'auteurs modernes ont une prédilection marquée pour cette préposition. La phrase "en la délicieuse Bonne" se trouve aussi Revue de Paris, VIII, 10, 431 (citée par M. Schmidt). *En* s'emploie quelquefois avec les noms de ville (surtout celles du Midi). On trouve "*en* Avignon", "*en* Arles" plusieurs fois dans A. Daudet (La mule du pape, Le curé de Cucugnan) et dans L. Daudet. Cf. Plattner, III, 1, 149. D'une façon générale, on dit „*dans la* belle Florence" (Storm), „*dans* Paris encombré" (Le Rire), „*dans* Dixmude inviolée" (Farrère), „*dans* Doubno assiégée" (Minerve française), „*dans* Fez la mystérieuse" (ib.). — Pour s'expliquer „en République française", il faut se rappeler que "la République française" est le nom officiel de l'État de France—toutes les inscriptions portent „République française". D'ailleurs, dans le passage en question, Rolland met en opposition „Deutsches Reich".

II. Du complément déterminatif. Qu'un adjectif déterminant plusieurs substantifs ne s'accorde qu'avec le dernier de ces substantifs, cela n'est pas tout à fait rare. Voyez ce que disent là-dessus Plattner, I, 408, et Duyl, Gramm. fr., 192; qu'on se rappelle encore les règles proposées par Littré pour l'accord de l'adjectif (Dictionnaire, sous Adjectif). L'usage actuel date du temps de Malherbe et de Vaugelas (cf. Nyrop, Kongruens i fransk, 45 ss.). Quant aux passages en question, il faut observer: premièrement, que, dans plusieurs cas, il y a gradation ou synonymie; deuxièmement, que la construction est toujours asyndétique.

II 2. On ne dit plus „j'ai *tant de* sommeil"; voir Storm, I, 139 s. Cf. j'ai *tant* plaisir" (Maupassant), „ça lui faisait *tant* plaisir" (Tr. Bernard), etc. On préfère peut-être „j'ai *tellement (si)* sommeil". — Dans ce passage „O. aurait eu plus *de* raisons de s'agiter", la suppression de *de* serait impossible, puisque „raison" est mis au pluriel: on n'a plus affaire à une phrase toute faite. Dans cet autre passage: „ils avaient de plus en plus *de* peine à lire", *de* s'explique par le fait qu'on dit alternativement: „je *de la* peine à lire" et „j'ai peine à lire"; donc, „j'ai de plus en plus *de* peine à lire", et „j'ai de plus en plus peine à lire".

III. Pronoms. 1. Soi ou lui, etc. Pourquoi M. Koch n'a-t-il pas cité l'article de M. Schmidt sur les pronoms personnels (N. Spr., 27, 137 ss.)? On trouve là des exemples en abondance de la substitution de „soi" à „lui", „elle", etc. Qu'on se reporte, d'ailleurs, à n'importe quel auteur: A. Daudet et Barrès, Prévost et Bazin, Paul Adam et Léon Daudet, Catulle Mendès et la Comtesse de Noailles, Benjamin même; on trouvera partout des exemples analogues. Cf. aussi Plattner, III, 2, 49 ss.

Digitized by Google

Les exemples, cités par M. Koch, de l'emploi de "lui", "elle" pour "soi" ne sont pas "étonnants" du tout. Sur ce point, l'usage ne s'est pas fixé. D'ailleurs, l'exemple 3 suit la règle donnée même par les grammairiens les plus rigoureux.

2. L'emploi de *y* pour la première et la deuxième personne n'est pas tout à fait rare. Voyez Schmidt, 27, 135 ss., Robert, 168 (c'est toujours avec le verbe "penser"). C'est un archaïsme, cf. Haase, 25.

3. Dans tous les passages cités par M. Koch, la suppression de l'article avec le pronom possessif est nécessaire. Le pronom a ici un sens très énergique. Voyez Schmidt, 27, 334 (deux pages d'exemples!), Robert, 179, Rodhe, Essais, III, 25. Ce phénomène est, d'ailleurs, signalé même dans la grammaire de M. Edström. La phrase suivante: „toute cette mienne figure" est en effet du pur XVIe siècle. A quoi bon citer ce passage isolé, tiré de „Colas Breugnon", où l'imitation de la langue de Rabelais saute aux yeux?

4, 5. L'emploi de *qui* pour *lequel* est un archaïsme des plus ordinaires; voyez Robert, 202, Sandfeld-Jensen, Bisætninger, 48, etc. Il en est de même de l'emploi de *quoi* avec un antécédent déterminé, comme l'indique à juste titre M. Koch; voyez Robert, 204, S.-Jensen, 52, etc.

6. Ce qui est remarquable dans ce passage, ce n'est pas l'emploi de *quelque*, c'est l'emploi de *vrai* comme substantif. On dit: „il y a du vrai dans ce que vous dites", „à vrai dire", etc.; de là: „quelque vrai" par analogie avec „quelque peine", „quelque honte", etc.

7. L'emploi de *nul* est fréquent dans bien d'autres écrivains qui affectent les archaïsmes et les tournures littéraires; on le trouve assez souvent dans les journaux

IV. Du verbe. 2. En effet, le prédicat se met rarement au pluriel après „plus d'un". Cf. pourtant Plattner, II, 3, 27 s., Robert, 268. Quant à „le peu de", cf. Robert, ib.

3 a. Comme M. Söderbergh m'a dit qu'il ferait quelques remarques sur ce chapitre, je me dispense d'en parler.

3 b. L'emploi de l'imparfait pour le conditionnel est un phénomène fréquent, non seulement dans la littérature moderne. Voir Vising, Die realen Tempora der Vergangenheit, II, 64; Storm, Dial. fr., II, 7.

3 c. Cf. Schmidt, 26, 38 s.

3 d. Cf. Méaly, M. Spr., 1911, 126 ss.

4. Les longues pages consacrées aux modes ne sont que la répétition de choses bien connues. M. Koch aurait dû consulter quelques ouvrages modernes traitant de ces questions: Soltmann, Syntax der Modi im modernen Französisch, 1914; Lerch, Die Bedeutung der Modi, 1919.

a. Dans un des passages où l'on trouve l'indicatif après „entendre", ce verbe a le sens de „décider"; donc, l'indicatif

Digitized by Google

s'impose; cf. Soltmann, 145. — Quant à l'indicatif après „larmoyer", „grogner", M. Koch en donne l'explication; à ce propos, on se rappellera utilement que ce mode est fréquent après „se plaindre". — Dans le dernier exemple cité à la page 27, l'indicatif serait vraiment extrêmement „étonnant", comme le dit M. Koch. Or, il faut lire *dît* au lieu de *dit;* c'est le probe qui vous joue quelquefois de ces mauvais tours. Il faut se défier de ces formes: il y a si souvent faute d'impression.

a 1. L'indicatif est de règle dans cette espèce de tournures (voir Soltmann, 114 ss., où il y en a trente à quarante exemples), excepté après „le mieux est" et „l'essentiel est" (ibid., 117), locutions qui amènent le subjonctif aussi dans Rolland. Cf. encore Leblanc, „813", 197, 236; Lintier, Ma pièce, 273; E. Daudet, Mon frère et moi, 98, Prévost, Lettres à Françoise, 192; L. Daudet, Le cœur et l'absence, 41, 83; Minerve française, I, 27, 44, III, 58, 254, 265; Rire, 64, 5, 6.

a 2. Après la locution „le hasard voulut" le subjonctif est de règle; cf. Soltmann, 148. D'autre part, M. Soltmann ne donne pas d'exemple de ce mode après „le hasard fit". D'ailleurs, M. Koch n'en cite qu'un seul, qui, au surplus, se présente sous une forme peu certaine: *fût.*

a 3. Cf. Soltmann, 122 s.

a 4. M. Koch dit lui-même que M. Schmidt présente une foule d'exemples analogues. Cf. Soltmann, 125.

b. Cf. Soltmann, 105 ss.

b 1. M. Soltmann explique ce subjonctif (p. 105 ss.).

b 2. M. Koch a trouvé le subjonctif deux fois après „ne pas douter", l'indicatif une fois et le subjonctif une fois après „ne pas avoir de doute", ce qui lui fait formuler cette règle: „ne pas douter" prend le subjonctif, „ne pas avoir de doute" prend l'indicatif ou le subjonctif. C'est bien puéril. Est-ce qu'il y a une différence réelle entre ces deux expressions? En aucune façon. C'est l'effet du hasard qu'on trouve dans Rolland l'indicatif après l'une et non pas après l'autre. —

En parlant du mode employé après cette espèce de locutions, M. Soltmann dit (p. 105): „auch hier ist, glaube ich, trotz der gegenteiligen Behauptung (Franco-Gallia, I, 299), der subjonctif mit *ne* in der Schriftsprache jetzt noch die beliebteste Darstellungsform".

b 3. Cf. Schmidt, 44. M. Soltmann dit à ce propos (p. 82): „in allerjüngster Zeit scheint aber nach *arriver* überhaupt mit Vorliebe der subjonctif im *que*-Satze gesetzt zu werden." Il en cite beaucoup d'exemples qu'on pourrait facilement multiplier.

b 4. Cf. Soltmann, 89.

b 5. Cf. Soltmann, 99; Plattner I, 291.

b 6. Cf. encore Soltmann, 93.

b 8. Il paraît que le subjonctif est de règle après *l'idée que* et *le fait que;* avec cette dernière locution, au moins quand elle

Digitized by Google

introduit une période. Voir Soltmann, 75, 78: on trouve là un exemple de l'emploi du subjonctif même après *la certitude que.* Après *le fait que,* j'ai noté le subjonctif encore dans Leblanc, „813", 315 *(le fait seul que);* d'autre part, l'indicatif n'est pas rare, cf. Soltmann, 76 (deux exemples), Bernard, Le taxi fantôme, 211, L. Daudet, Fant., 208, Min. fr., I, 44, 753 *(le seul fait que).* Quant à l'indicatif après *l'idée que,* Soltmann en cite un seul exemple (107); j'y ajoute L. Daudet, Fant., 203.

4 b. Cf. Soltmann, 50 ss.

4 c. Après *jusqu'à ce que,* le subjonctif est bien plus fréquent que l'indicatif dans la littérature moderne, même quand l'action se produit brusquement; cf. Soltmann, 234, Robert, 312, S. Jensen, 143, Barbusse, Nous autres, 132.

4 c 2. Cf. encore Soltmann, 194 s. On trouve un peu partout des exemples analogues. Ils sont sévèrement critiqués par M. Stapfer (Récréations gramm. et litt., 214).

5. *Que* n'est pas de rigueur, cf. Rodhe, Essais, I, 136, III, 25.

V. La négation. Quant à l'emploi de la négation, Rolland suit, à tout prendre, l'usage littéraire — voilà le résumé de ce chapitre. Rappelons que, dans le français moderne, *pas* est très rarement omis avec le verbe *savoir* suivi d'un infinitif.

VI. Les prépositions. Le phénomène dont parle ici M. Koch est trop connu pour que les exemples cités aient un grand intérêt. Cf. Robert, 411, Haas, Neufr. Syntax, 332, Storm, II, etc.

VII. L'ordre des mots. Ce chapitre pourrait donner lieu à des observations détaillées portant sur la manière mécanique dont ces questions sont étudiées, mais je me bornerai à faire les observations suivantes:

2. Dans le passage cité, le verbe est accentué, prend un sens renforcé.

3. En parlant de la construction inverse après *aussi,* M. Koch aurait dû rappeler les parallèles cités par M. Schmidt (26, 230).

4. La construction avec *seul* avant le substantif se rencontre dans bien d'autres auteurs modernes, p. ex. Arvède Barine, La jeunesse de la Grande Mademoiselle, 282; L. Daudet, Fant., 211, 223; Rivière, L'Allemand, 151, Acker, Les demoiselles Bertram, 68, 109, 280, 281, Le soldat Bernard, 16, 189; Faral, Les jongleurs, 9, 14; Dauzat, La vie du langage, 18, 23; La Minerve française, II, 497, III, 276, 409, 440, IV, 231, 249, 298, etc. On la rencontre fréquemment dans le langage des journaux. C'est en effet un archaïsme qui, comme le dit M. Koch, est en train de regagner la popularité.

5. M. Schmidt (27, 144) donne une foule d'exemples de cette construction qui est toujours très fréquente dans la littérature.

Je m'arrête. J'ai été long, mais la faute n'en est pas à moi. Je commençais par dire qu'une étude comme celle de M.

Digitized by Google

Koch peut toujours rendre service, pourvu qu'elle soit faite avec soin et avec discernement. Malheureusement, on ne peut même pas rendre ce témoignage à l'étude en question.

Göteborg, mars 1920.

Gunnar Biller.

QUELQUES REMARQUES SUR L'IMPARFAIT ET LE PASSÉ SIMPLE.

À propos de l'étude de M. Koch (M. S. 1920, p. 25).

M. Koch, dans son étude sur la langue de Romain Rolland (M. S. 1920, p. 25), fait valoir que le choix de l'imparfait et du passé simple, respectivement, semble parfois décidé par «le caprice de l'auteur ou le hasard» plutôt que par «un dessein délibéré d'exprimer certaines nuances de signification». Sans vouloir nier qu'on ne trouve par-ci par-là des exemples qui justifient cette opinion, je crois pourtant que, dans la plupart des cas, il y a lieu d'approfondir l'analyse avant d'admettre sans réserve cette vue si souvent exprimée sur l'emploi des deux temps dans le français moderne.

Même s'il faut reconnaître chez certains auteurs une tendance à étendre l'emploi de l'imparfait aux dépens du passé simple, nous avons là affaire à un procédé stylistique plutôt qu'à une conception changée de la signification des temps ou au début d'une désorganisation linguistique. À tout prendre, on ne risque guère de trop se tromper en prétendant que pour les auteurs français d'aujourd'hui la différence classique entre l'imparfait et le passé simple reste toujours vivante. Il va sans dire que dans bien des cas le contexte permet un double emploi de temps; mais on ne saurait trop appuyer sur le fait que le sens se modifie toujours avec le changement du temps. La question à se faire est celle-ci: La vision concrète reste-t-elle la même independamment de ce qu'on emploie l'imparfait ou le passé simple?

Or, si je m'en tiens aux exemples que cite M. Koch pour soutenir sa thèse, je n'hésite pas à la contester catégoriquement. J'affirme, au contraire, que chacun des exemples de M. Koch, à l'exception, bien entendu, des propositions du type très connu *dit-il, disait-il,* combat victorieusement l'avis énoncé par lui sur l'emploi des temps en question dans les œuvres de Romain Rolland. Il est bien possible que M. Koch soit en état d'alléguer d'autres exemples plus favorables à sa thèse; ceux qu'il cite sont, selon mon avis, très bien faits pour établir d'une façon palpable la différence qui subsiste toujours entre l'imparfait et le passé simple.

Voici maintenant l'analyse des cas mentionnés par M. Koch:

«Ils en furent aussi saisis l'un que l'autre. Il se rejeta en arrière, elle retira sa main .... Ils ne se *dirent* pas un mot, ils ne se *regardaient* pas» II 171.

Digitized by Google

Ici comme presque partout M. Koch souligne deux formes verbales sans nous dire laquelle des deux le frappe. Faut-il, selon lui, *disaient* ou bien *regardèrent?* Quoi qu'il en soit, M. Koch, évidemment, veut nous dire que le rapport temporel étant analogue dans les deux cas, rien ne motive une différence d'expression verbale. Il est, cependant, bien évident que l'auteur par l'emploi même de deux temps met les deux dernières propositions dans un rapport différent relativement à ce qui précède. Tandis que le passé simple *dirent* continue la narration en se rattachant à *furent, se rejeta, retira,* l'imparfait *se regardaient* nous dit que pendant ce temps les deux (Christophe et Minna) n'avaient pas leurs yeux fixés l'un sur l'autre. *Regardèrent,* dans cette proposition négative, aurait été un peu ridicule, mais supposons une proposition affirmative, et tout le monde verra immédiatement que «ils se regardèrent» évoque une vision concrète bien différente de celle que fait naître l'imparfait. De l'autre côté, «ils ne se *disaient* pas un mot» n'aurait pas été à sa place ici. Cette phrase nous fait penser plutôt à une habitude. D'ailleurs, on fait bien de se rappeler que la signification exprimée par le verbe se trouve parfois en rapport avec le choix du temps: c'est ainsi que *parler* aurait été naturel ici à l'imparfait, et que *parlait* se rencontre bien plus souvent que *parla.*

«D'abord il ne dit rien et resta immobile; mais ses yeux *devinrent* moins vagues, et ses lèvres boudeuses *remuaient*» IV 276.

Rien de plus naturel que de trouver un verbe tel que *devenir* dans le passé simple pour exprimer le changement d'expression produit dans le regard de Hassler par le jeu de Christophe, qui force le grand maître à écouter malgré lui. Ce changement est représenté par l'emploi du passé simple comme une transition subite, tandis que l'imparfait *remuaient* nous dépeigne le mouvement accompagnateur, pour ainsi dire, que font les lèvres de l'auditeur au cours du jeu. C'est pour tous les détails le cas du premier exemple qui se répète: *devinrent* se range du côté de *dit* et *resta* comme membre d'une narration, *remuaient* formant une description. Ici encore, et d'une façon plus saisissable, la signification même du verbe se prête à un certain temps plutôt qu' à un autre; devenir: passé simple = remuer: imparfait.

«Seulement le soir où la belle Berthe lui baisa la bouche, il s'écarta de Rainette . . . . ; il *longea* la maison sans s'arrêter . . . . et il *rôdait* à distance . . . . comme un chien sauvage» IX 100.

On se demande quel autre exemple aurait pu être plus éloquent sur la différence entre le passé simple et l'imparfait. Comment M. Koch ne reconnaît-il pas ici «le point ou la ligne déterminée à l'opposition de la ligne indéterminée»? C'est ici d'un côté la longueur da la maison, distance bien définie et qui fut passée tout d'un trait, de l'autre côté la promenade vague et sans but du pauvre Emmanuel. À mes yeux un véritable exemple classique, à l'usage des classes!

Digitized by Google

«Il s'avança vers les musiciens, il les remercia; il *cherchait* ses mots, *s'embarrassa* dans une phrase, s'en tira par une saillie burlesque» I 168.

Encore un de ces exemples instructifs qui nous font voir à l'œuvre cet instrument si commode qu'ont les Français pour exprimer la différence qu'il y a entre une situation prolongée (il cherchait ses mots) et un fait isolé qui y tombe (s'embarrassa dans une phrase). Mais on pourrait dire très bien en faisant de l'embarras une situation: «Il s'embarrassait dans une phrase, quand son ami vint à son aide».

«Après qu'il *eut ramassé* ses papiers, il *se hâtait* de s'esquiver». VII 180

Ce morceau, à lui tout seul, est plus qu'étonnant, il est impossible. Seulement, ce n'est pas Romain Rolland qui est en faute, c'est le grammairien discutant sa langue. M. Koch s'est trop hâté de s'esquiver, c'est pourquoi il n'a pas vu le denouement de la scène. Voici le texte authentique: «Après qu'il eut ramassé ses papiers, il se hâtait de s'esquiver, et elle le reconduisait, quand ils se *rencontrèrent* avec l'officier». La dernière proposition explique tout: *se hâtait* et *reconduisait* nous dépeignent la situation qui fut interrompue par le rencontre avec l'officier. Il est bien évident que sans cette suite il fallait écrire «*se hâta* de s'esquiver». —

Après avoir constaté que le verbe *rester* est exposé à «des alternances de temps fréquentes», M. Koch nous en donne l'exemple suivant.

«Quand les yeux de Christophe rencontrèrent ces yeux troubles, une terreur folle s'empara de lui. Il se sauva au fond de la chambre, se jeta à genoux devant le lit .... Ils *restèrent* longtemps ainsi .... M. se retourna pour voir; la chaise sur laquelle il se balançait perdit l'équilibre, elle s'écroula avec fracas. C. épouvanté n'eut pas la force de fuir. Il *restait* collé au mur, regardant son père .... Touffé contre la poitrine de son père ... il agonisait de dégout et de peur ... Il *resta* dans cet état affreux un siècle à ce qu'il lui parut» I 93—94 (93ième édition).

Aucune des trois formes soulignées n'a rien qui soit digne de remarque. Le premier *restèrent* suivi de *longtemps* résume en peu de mots une situation. Justement l'emploi du passé simple fait de la situation une épisode du récit, une période tranchée, à laquelle, pour le coup, nous ne nous arrêtons pas. Cela n'empêche pas l'auteur d'y revenir immédiatement, et dans la suite (indiquée ici par les points) la situation est amplifiée de bien des détails, qui sont tous exprimés par l'imparfait. Pour bien saisir la différence on n'aura qu' à comparer notre cas avec celui-ci: «Ils restaient ainsi depuis longtemps, quand la mère entra». — Le second *restait* (collé) est de rigueur venant après «*n'eut* pas la force» qui le précède immédiatement. C'est ainsi que l'imparfait s'emploie normalement pour amplifier ou développer ce qui a été déjà raconté en passé simple. — Et dans «*il resta .... un siècle ..*» nous finissons par renouveler une vieille connaissance d'école: «La guerre dura trente ans!» Inutile

Digitized by Google

d'ajouter que le caractère hyperbolique de «un siècle» n'influence pas le choix du temps.

Excepté les propositions du type *dit-il, disait-il,* j'ai fait passer en revue tous les exemples de M Koch, et je crois avoir constaté qu'ils s'accordent tous avec l'usage classique. Je reviens au point de départ pour faire remarquer que le seul but de ces lignes a été d'avertir contre des conclusions trop hâtives sur une question grammaticale, ou stylistique si l'on veut, des plus importantes de la langue française. Il ne s'agit pas de faire apprendre à nos élèves des règles circonstanciées sur l'emploi de l'imparfait et du passé simple. Mais on leur rendrait un service douteux, si par suite d'une conception fausse ou exagérée sur la tendance de la langue moderne on négligeait ce chapitre dans l'enseignement secondaire. Très peu de règles, mais une analyse soutenue au cours de la lecture, voilà mon conseil aux professeurs mes collègues, s'il m'est permis d'en donner un!

Avant de poser la plume je tiens à dire que même après avoir lu la critique si sévère et si intéressante de M. Biller et malgré la distraction si singulière que M. Koch a montrée dans le petit paragraphe que je viens de discuter, je trouve toujours qu'il a fait chose utile en réunissant tant de détails pour nous donner une description extérieure de la langue de Romain Rolland.

Djursholm en août, 1920. ***Herman Söderbergh.***

GENMÄLE.

De båda ovanstående uppsatserna, som Mod. Språks redaktion haft vänligheten låta mig taga del av i korrekturavdrag, ha nått mig vid ett tillfälle, då jag varken har tid eller lust att ingående svara på dem, vilket annars kunde ha varit frestande nog i fråga om en eller annan punkt. Jag vill därför endast taga tidskriftens utrymme i anspråk för några få rader.

Jag har aldrig haft den tanken, att den grammatikaliska delen av min uppsats, som framför allt råkat illa ut, skulle innehålla något för fackmannen nytt eller märkligt. Min avsikt var helt enkelt i huvudsak den att undersöka, i vilken grad språkbruket hos en *god* modern författare överensstämmer med framställningen i våra vanliga grammatikor. Därav alla dessa »banaliteter», som ju kunna vara av intresse ur skolsynpunkt, om också ej för vetenskapsmannen. Har jag misslyckats häri, är min uppsats förfelad, annars icke. Därför kan det ej häller vara av avgörande betydelse, om de av mig påpekade företeelserna redan behandlats av Soltmann m. fl. Hade doc. Biller begripit detta, så hade han lugnt kunnat bespara sig och även mig större delen av sin kritik 'si sévère et si intéressante'. Naturligtvis medger jag gärna, att långt flera hänvisningar och jämförelser med andra författare hade varit önskvärda, liksom jag även gärna medger, att vissa av an-

Digitized by Google

märkningarna äro befogade. Trots detta kan jag emellertid ej känna mig så förkrossad, som den stränge kritikern troligen tycker, att jag borde vara, och faran för följande »dissections» av Charles Péguy och av Barbusse är således ej fullständigt avvärjd.

Rektor Söderberghs anmärkningar beröra mer direkt syftet med min uppsats, och måhända äro hans förklaringar av ifrågavarande citat fullt korrekta, fastän ett par av dem i min tanke smaka något av konstruktion. Fullt säkra upplysningar i dessa subtila frågor kan man väl endast få hos vederbörande författare, en enquête som han dock helt visst skulle vara föga trakterad av. F. ö. vill jag härmed högtidligen avsvärja de grammatikupplösande tendenser, som rektor Söderbergh visst misstänker mig för.

Carl O. Koch.

FEM VERK AV R. L. STEVENSON.

Ett bidrag till deras författares karakteristik.

R. L. Stevensons litterära ansikte hör till de mera intressanta i den nya litteraturhistorien. Det är med rätta han intager en bemärkt plats i våra skolors samlingar av främmande språktexter. Detta så mycket mer, som det är jämförelsevis lätt att göra en sammanställning av verk ur hans författarskap, som leder en klass fram till en helhetsuppfattning av hans originella personlighet och som det samtidigt ligger inom möjlighetens gräns att genomgå utan att därmed utestänga annan lektyr. Det kan icke nog framhållas, hur värdefullt just på gymnasiet detta är. Vid sidan av den rent språkliga träningen gå ju nu för tiden alltid försök att vinna om också en flyktig överblick av den kulturella utvecklingen, och fastän blott sådana företeelser inom den främmande kulturen i djupare mening begripas av lärjungarne, för vilka de känna motsvarigheter inom sitt eget lands, så vidgas dock i allmänhet deras andliga synfält. Dessutom skärper sådana överblickar, vunna under läsningen av en lämpligt sammanställd läsebok, t. ex. lektor Wisténs mycket förtjänstfulla English Literature, lärjungarnes kunskapstörst. De få en känsla av, att det på det området finns uppgifter, som det kunde locka att försöka sig på. Detta är nyttigt men behöver kompletteras av känslan att redan hava kommit en kulturell företeelse tätt inpå livet. Eljest inställer sig trötthetskänsla, vanmaktskänsla. Intresset för och den slutliga behållningen av textstudierna är mer än som beaktas beroende av, att eleverna på givna punkter av den stora utvecklingslinien bakom enskildheterna skönja det sammanhållande bandet, personligheten. Ty denna är för dem icke något land i fjärran, de känna i sig den egna personligheten formas och bryta fram, därför är för dem spörjsmålet om en personlighet ett i alldeles särskild grad aktuellt spörjsmål.

R. L. Stevensons personlighet ligger i sina huvuddrag klart framför oss i en sammanställning av fem verk, vilka samtliga in-

Digitized by Google

förlivats med vår engelska textlitteratur: Treasure Island, Will o' the Mill, The Pavilion on the Links, The Isle of Voices och Dr. Jekyll and Mr. Hyde. Det förstnämnda av dessa är en pojkbok. Men det är långt ifrån blott en episod i Stevensons liv. Det representerar tvärtom en sida av hans författarepersonlighet i dess mest utpräglade form: kärleken till äventyret, de spännande händelserna.

Det finns emellertid ingenting av Dumas père i honom. Avståndet mellan denne och honom är mycket stort, mellan dem ligger ett berömt litterärt skede: naturalismens, sträckande sig från 1850-talet till 80-talets första år, just tiden för Treasure Island. Nuturalismens makt bröts. Verkligheten, som naturalisterna odlat med sådan lidelse, hade skymt undan livet för dem. Man ville ej längre ha livets fulhet dokumentariskt framlagd, man ville ha dess mystik; man ville ej längre ha iakttagelse utan i stället fantasi; och den totalvy av livet, som nyss troddes uppnåbar endast genom mångfalden av vetenskapliga analyser, söker man nu vinna genom symbolen.

Detta betyder ingen återgång till romantiken. Icke mindre viktigt än att se Stevenson mot naturalismens bakgrund är att se honom mot romantikens. Jag tog nyss Dumas père till startpunkt. Han var blott en romantikens plebej, men med de andra i sin krets delade han, vad som här är det väsentliga: historien var allas deras inspirationskälla. Därmed följde en rad egenskaper, utmärkande romantikens berättelsekonst: tiden, landet, förhållandena träda i förgrunden, människorna äro mer exponenter för det yttre läget än fria karakterer; om också icke passiva, stå de dock där med av historiens makter bunden vilja; berättelsens kärna, intrigen, måste träda i andra planet, och ramen sväller ut till huvudsak; i bästa fall blir hjälten en personifikation av omgivningens tusen olika krafter som t. ex. Mérimées Colomba; — vilken högst likgiltig person är hon icke, så snart hon lämnat sin ö!

Stevenson står fri i två avseenden. Han låter sig varken bindas av moderna naturvetenskapliga metoder, ej heller av historien. Det förra gör honom lyhörd för strömmarna på djupet. »Jag stänger till dörren för den», sade Claude Bernard om frågan efter livets yttersta orsak. Taine gjorde likadant. Den feta unga mannen i Stevensons Will o' the Mill, ironisk inför allt irrationellt i människans väsen, är typen för den stora bildade mängden, helt fången i naturvetenskaperna. Den nya generationen ryckte på vid gavel upp alla dörrar, som leda ut mot det okända, och lyssnade till och insöp mysteriet i sitt hjärta. Det senare gav honom makt att skapa människor, vilkas känslor och passioner ej springa fram ur ett kollektivum — voro mänskliga rätt och slätt, förmögna att ge upphov till en intrig och bära upp den i första planet.

Stevensons talang gick mot två mål: den spännande hand-

Digitized by Google

lingen och en själsanalys, som tar sikte på allt, liggande under den lätt uppmätbara ytan. Dessa mål ligga till synes mycket avlägsna från varandra. Att se dem så kraftigt och klart sida vid sida i en författares hela produktion, torde vara mindre vanligt. Det senare målet är ju av alltigenom aristokratisk prägel, det förra tillfredsställer en mer allmän smakriktning. Det har därför icke saknats röster, som förklarat det ena eller det andra av Stevensons verk för vanlig förströelselektyr. Intet kan vara kortsyntare. En diktare med Stevensons konstnärliga allvar skapar aldrig för att få tiden att gå för en tom eller sensationslysten hjärna.

Hur de två sidorna av Stevensons författarskap förhålla sig till varandra i de olika verken, är en givande undersökning. Jag begränsar mig till de fem ovan nämnda, ty jag tror, att en färd genom dem innebär en hans genius' omsegling.

Treasure Island och Will o' the Mill äro två ytterlighetspunkter. Lika renodlad som i det förra verket den spännande handlingen är, lika renodlad är i det senare själsanalysen. Som redan framhållits var Stevensons uppfattning av det mänskliga själslivet en annan än föregångarnes. Romantikens ur en viss historisk miljö och naturalismens ur samtidsmiljön frambesvurna typmäniskor ha fått lämna plats åt människor, vilkas livsrötter inget än så skarpsynt öga kan spåra i nätet av timliga relationer, men däremot förlora sig i ett mystiskt djup, ur vilket bruset av dolda sammanhang är förnimbart för det med tillräcklig finhet utrustade örat. Stevenson står i front med symbolisterna.

Men en viktig skillnad mellan honom och dem är att anteckna. Livet i dess timliga uppenbarelser blev för diktaren aldrig något, som kunde överhoppas, han såg i detta livets uppgifter varje människas naturliga verkningskrets. Symbolisterna lade i dagen en absolut frigjordhet från livet. De hade upphävt motsättningen mellan en utvecklad kultur, uttryck för krafterna på själens yta, och aspirationerna ur själens djup genom att vända kulturen ryggen. Stevenson var känslig för de värden, som därmed gingo förlorade, om han också förstod det lockande i detta tillvägagångssätt, och har genialt skildrat en människa, vars enda angelägenhet är den inre vällusten att förnimma sig själv i mångfalden sensationer. Denna människa är Will o' the Mill. Men berättelsen med detta namn är utan all fråga en satir, en satir, som utvecklar sig fullständigt inifrån och är gjord med ringa orduppbåd. Det är den betoning, berättelsen lägger på de jordiska lidelsernas och plikternas värde, som ger läsaren den av diktaren avsedda utgångspunkten för en värdesättning av hjältens karakter och låter honom känna det sublima löje, diktaren hopat på Wills huvud i den beundransvärda scenen utanför Marjorys fönster, och strax efter i Wills önskan, att aldrig Marjory kommit i hans väg, förnimma egenkärleken som det starkaste draget i hans karakter. En fransk

Digitized by Google

kritiker säger på tal om symbolisterna: L'unique affaire est de s'aimer soi-même.

Någon intrig i Will o' the Mill kan man ej tala om, det är en serie tavlor — det finns överhuvudtaget knappast något yttre i den, allt har blivit symboliskt. Den betecknar som sagt en motpol till Treasure Island. På linien mellan dessa båda verk befinner sig the Pavilion on the Links. Här utvecklas intrigen med betydande kraft, men framställningen av Mortimers karakter i dess gåtfullhet, vilken förstnämnda naturskildringarne blott fördjupande ackompanjera, går långt utöver intrigens krav. Ja, först när Mortimers roll i själva händelseförloppet utspelats, utvecklar hans karakter sin fulla makt över läsaren. Hur annorlunda Colomba! De båda grundlinierna i Stevensons författarpersonlighet gå i detta verk vid sidan av varandra utan nödvändigt samband inbördes.

Svårigheten att förena dem i ett och samma konstverk ligger i deras egen natur. Hur skall skildringen av ett djupt egenartat själsliv kunna förenas med en rörlig, energisk intrig, framsprungen ur alldagliga förhållanden? Ju mer utvecklad och förgrenad den sociala och vetenskapliga kulturen är, som ligger till grund för dessa senare, desto trängre blir utrymmet för makterna från djupet — de flesta kulturmänniskor leva utan att någonsin känna ens fläkten av det stora overkliga. Och dock måste intrigen uppbäras av detta flertal, med fara att eljest exklusiviteten tryckte sin stämpel på det framställda fallet, och vad som var avsett att gälla om själen såsom sådan fick skenet att vara rent undantag. Stevenson fann bland Söderhavsöarne människor, vilkas alldag, tillräckligt allmänmänsklig för att förstås av folk under varje himmelsstreck, likväl ännu icke avskurit navelsträngen, som förbinder dem med det tidlösa. Så skapade han The Isle of Voices.

Den erbjuder *en* lösning av problemet. Det måste emellertid fresta att söka lösa det med utgångspunkt i sådana kulturella förutsättningar, som det högt civiliserade Europa erbjuder. Det gällde en konflikt, väckt genom ett frambrytande av själskrafter med rötter i ett djup, långt nedom sätet för de sociala och vetenskapliga drifterna, varvid hjälten likväl ej fick förlora sitt fäste i det rationella, om icke konflikten skulle intressera blott som sjukdomsfall. Stevenson har givit oss denna konflikt i Dr. Jekyll and Mr. Hyde. Den vilar på ett egendomligt psysiskt fenomen, den s. k. personlighetsfördubblingen, som Stevenson stundom själv hade känning av, och består i att jagmedvetandets kontinuitet brytes, så att i samma kropp liksom två av varandra oberoende personer leva. Verket var, då det kom ut, i hög grad tidsenligt. Den psykiska forskningen stod vid denna tid (1880-talet) på dagordningen. Fiktionen med pulvret, som förmedlar övergången från det ena tillståndet till det andra, spelar i berättelsen blott rollen av yttre organisator.

Av alla Stevensons verk torde intet ha varit så utsatt för den

Digitized by Google

granntycktes ogillande som The strange case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde. Steffen har i sin samling engelsk litteratur i översättning ett par mycket onådiga rader. Rodhe kallar det i sin essay över Stevenson i skolupplagan av The Pavilion on the Links för en "excursion into abnormal or even morbid psychology". Det må man ju göra utan att beskyllas för oriktighet. Men verket i fråga har ett långt intimare samband med diktarens hela läggning än ordet "excursion" inbegriper.

Hilmer Gillqvist.

ZUR PERSONIFIKATION GEOGRAPHISCHER NAMEN IM DEUTSCHEN UND IM SCHWEDISCHEN.

Gelegentlich einer geographischen Arbeit über Schweden ist mir die grosse Schwierigkeit aufgefallen, wie man Namen schwedischer Seen auf Deutsch wiedergeben soll. Da heisst es z. B.: „Diese Linie verläuft am Südufer des Båvsees" oder „wir erreichen den Siljasee". Abgesehen von der ständigen Wiederholung des im Deutschen notwendigen Zusatzes *-see,* ergibt sich die Schwierigkeit, Stamm und Artikelendung richtig zu trennen. Man weiss von vornherein nicht, ob es z. B. richtiger ist, vom Båvsee oder vom Båvesee zu reden. Das Richtige zu finden, ist also nicht einfach und erfordert eingehende Studien[1]). Die Ursache für diese Schwierigkeit der Übersetzung liegt zweifellos in der Tatsache, dass im allgemeinen im Schwedischen die Seenamen personifiziert werden, während dies im Deutschen nur ausnahmsweise (mir fällt nur der Name des grossen mecklenburgischen Sees „die Müritz" ein) der Fall ist. Umgekehrt personifiziert der Deutsche seine Flussnamen. Man spricht vom Vater Rhein, von der Mutter Elbe, erzählt von „der Saale hellem Strande" in demselben Sinne, wie der Schwede etwa von „Mälarens öga" und „Vätterns stränder" redet. Bei Flussnamen setzt man im Schwedischen fast ausnahmslos *-d* oder *-dlv* hinzu, genau wie es der Deutsche mit *-see* tun muss. Bei den grossen deutschen Flüssen scheint es sich allerdings in Schweden einzubürgern, von *Rhenen, Elben* und *Odern* zu sprechen; dass dies aber erst eine gewisse Verdeutschung ist, sieht man sofort, wenn von weniger grossen Flüssen die Rede ist. „Bei Zwickau führt eine Brücke über die Mulde" heisst auf Schwedisch: »Vid Zwickau går en bro över Muldefloden." Man versuche ferner einmal im Deutschen, etwa von der „Wanne" zu reden und damit den „Wannsee" zu meinen oder im Schwedischen von „Götan" oder „Klaren", und man wird diesen sprachlichen Unterschied noch deutlicher empfinden.

Woher diese verschiedene Auffassung kommt, ist leicht einzusehen. Das Wasser spielt im Völkerleben eine hervorragende

[1]) Natürlich kann man sagen: am See Hjälmaren; aber wie muss es im deutschen Atlas heissen: *Hjälmarsee* oder *Hjälmaresee?*

Digitized by Google

Rolle, und der Name desjenigen Gewässers, das dem Alltagleben am nächsten steht, wird personifiziert. In dem verhältnismässig seenarmen, aber flussreichen Deutschland liegt dem Bewohner der Flussbegriff näher als der Seebegriff. In den Gegenden Schwedens, wo die jetzige schwedische Sprache ihren Ursprung hat, ist das Umgekehrte der Fall: der *See* ist hier der eigentliche Urbegriff für die Binnengewässer: daher die Personifikation der Seenamen im Schwedischen. In Südschweden dagegen, wo der See nicht schlechthin das Wasser ist, treffen wir, wie im Deutschen, auf den Zusatz *-sjön,* z. B. Ringsjön, Vombsjön, Finjasjön, Långasjön, und umgekehrt besteht eine gewisse Neigung, das *-å* bei Flussnamen wegzulassen und von Lagan, Ätran u. dergl. zu reden, was man auf vielen Landkarten bestätigt finden kann.

Katrineholm. **Eugen Hoeniger.**

* *
*

Der direkte Fingerzeig, wie unsere schwedischen Seenamen auf Deutsch wiederzugeben sind, ist wohl das einzige Wertvolle, was der obenstehende Aufsatz unseren Philologen zu bieten hat, und auch dieser Fingerzeig was sicher für einen grossen Teil unserer Sprachgelehrten nicht neu. Sonst zeugt er von mangelhaften Kenntnissen sowohl betreffs des Schwedischen überhaupt als auch betreffs der Entwicklungsgeschichte der schwedischen und deutschen See- und Flussnamen.

Erstens darf man bei den betreffenden Namen keineswegs von Personifikation im eigentlichen Sinne des Wortes reden. Höchstens kann in einigen Fällen von einer Substantivierung die Rede sein. Um ein Beispiel zu nennen, begegnet der Stamm *visk-* 'lebhaft' in einem See- und in einem Flussnamen, *Visken* bzw. *Viskan,* die verschiedenen Vokale der Endsilben zeigen aber, dass in jenem ein männliches Substantivum *(sjö),* in diesem ein weibliches *(å* oder *älv)* hinzugedacht worden sind. Wenn man im Schwedischen von 'Mälarens öga' und 'Vätterns stränder' spricht, hat es entschieden einen ebenso poetischen Klang wie im Deutschen *der Saale heller Strand.* Der in Wort und Bild verherrlichte *Vater Rhein* verdankt sicher demselben Ursprung seine Entstehung. Der Urheber des Ausdrucks, Opitz, der ihn bezeichnend genug in einem seiner Gedichte gebraucht, hat vielleicht die Zusammenstellung geschaffen nach Fischarts Versen:

und also han geschafft ein Nam,
der bleibt, so lang der Limmatstram
zu irem Vater laufft inn Rhein.

Hier ist augenscheinlich das Wort *Vater* metaphorisch gebraucht vom Rhein als Hauptfluss „im Gegensatz zu Nebenflüssen" (Grimm, Wörterbuch). *Mutter Elbe* ist nur eine sekundäre An-

Digitized by Google

gleichung an *Vater Rhein,* und keiner der Ausdrücke kann in der Volkssprache, dem eigentlichen Ursprung der See- und Flussnamen, wurzeln.

Zweitens ist der Umstand, dass die meisten schwedischen Flussnamen jetzt durch Zusammensetzungen mit *-å* oder *-älv* gebildet sind, nicht direkt auf ältere Verhältnisse übertragbar. Ich kann hier nicht auf die verschiedenen See- und Flussnamenbildungen eingehen, verweise nur Interessierte auf die wissenschaftlichen Monographien: für die Seenamen, *Hellqvist, Våra sjönamn* (Sv. Landsm. XX) und (in sehr knapper, populär gehaltener Darstellung der Hauptzüge) derselbe in *Om namn och titlar, slagord och svordomar*; für die Flussnamen *Rygh, Norske Elvenavne.* Eine Monographie der schwedischen Flussnamen steht noch aus, viele von den Namen sind aber von Hellqvist in der erstgenannten Arbeit besprochen worden. Soviel scheint festzustehen, dass in der älteren Sprache See- und Flussnamen sowohl mit als ohne Beifügung eines Wortes im Sinne von *-sjö,* bzw. *-å* oder *-älv* gebildet worden sind. In neuerer Zeit sind Differenzierungen eingetreten und zwar im Deutschen in der Richtung, dass die Seenamen mit beigefügtem *See,* die Flussnamen ohne jedes erklärende Substantivum erscheinen. Im Schwedischen herrscht im allgemeinen die entgegengesetzte Tendenz: abgesehen von einer ganzen Reihe von Fällen, wo der Name mit einem Adjektivum oder einem die Gestalt des Sees kennzeichnenden Substantivum (z. B. *Storsjön, Ringsjön*) oder mit einem Ortsnamen (z. B. *Vombsjön*) zusammengesetzt ist, erscheinen die Seenamen ohne beigefügtes *-sjön,* für die Flussnamen sind dagegen allerlei Anknüpfungen wirksam gewesen. Um nur ein paar Beispiele verschiedener Gattungen zu nehmen, hiess die *Säveå* früher einfach *Sävan,* eine Form, die noch in dem Seenamen *Säveländen* (eig. „der lange See der Säva') fortlebt. Der See wird indessen auch *Sävesjön* genannt, und *-å* ist wahrscheinlich zum Flussnamen hinzugefügt worden, um den Fluss von dem See zu differenzieren. Anderer Art ist der Name *Nättraby å.* Auch hier lässt sich aus einem Seenamen *(Nätterhövden)* die ursprüngliche Form des Flussnamens erschliessen. Nach dem Fluss wurde der Ort Nättraby genannt, der dann seinerseits die Änderung des Flussnamens herbeigeführt hat. Der letzte Fall ist besonders interessant, weil dieselbe Entwicklung sich im Deutschen nachweisen lässt. Das vom Verf. angeführte Beispiel *die Müritz* heisst auf mir zugänglichen Karten *der Müritz See,* und einer mündlichen Angabe nach soll der See nach dem gleichnamigen Badeort auch *der Müritzer See* genannt werden.

Drittens sind die Angaben des Verf. über den schwedischen Sprachgebrauch unrichtig. Abgesehen von der Kleinigkeit, dass man sehr gut übersetzen kann »Vid Z. går en bro över Mulde» (ohne Zusatz von *-floden*), ist seine Behauptung »bei den grossen deutschen Flüssen scheint es sich allerdings in Schweden

Digitized by Google

einzubürgern, von *Rhenen, Elben* und *Odern* zu sprechen» entschieden falsch. Diese Formen finden sich in der älteren Literatur, wo man noch andere auftreiben kann (*Nevan, Weichseln,* ich glaube sogar *Eufraten* und *Jordanen*[1]), jetzt würde es aber auch nicht im Traume einem Schweden einfallen, bei diesen Namen den bestimmten Artikel zu gebrauchen. Damals stimmten sie mit dem Sprachgebrauch überein, jetzt aber kommt, soweit ich mich augenblicklich entsinnen kann, bei nichtskandinavischen Flüssen der bestimmte Artikel nur bei den folgenden vor: *Nilen, Tibern, Themsen* und vielleicht ausserdem noch *Seinen.*

Um zuletzt die Frage des Verf. zu beantworten, wo in den verschiedenen Fällen der Stamm endet und der Artikel beginnt, ob es also *Bävsee* oder *Bävesee, Hjälmarsee* oder *Hjälmaresee* heissen soll, kann ich nur auf die grosse Arbeit von Hellqvist hinweisen. Man muss sich hierbei von Fall zu Fall entscheiden. Was die genannten Beispiele betrifft, muss es heissen *Bävsee* aber *Hjälmaresee* (oder richtiger *Jälmaresee*, da in dem Worte ein Stamm *jalm-* 'Lärm' stecken, der Name also 'der Lärmer' bedeuten soll). Der letzte Name (ursprünglich auf *-ir* ausgehend) ist nämlich den Nomina agentis auf *-are* angeglichen worden.

M. Otto Heinertz.

ENGELSKAN VID ETT HÖGRE HANDELSINSTITUT.

Enligt utfästelse i Moderna Språks marshäfte för innevarande år meddelas här ytterligare tre engelska översättningsprov utförda av lärjungar i klass I av Gävle Högre handelsinstitut den 5 dec. 1919, sålunda mer än tre månader efter deras intagning vid institutet. Om de av mig i februarihäftet meddelade proven enligt en anmärkares upplysta omdöme »endast ådagalägga en överraskande omdömeslöshet å vederbörande lärares sida i fråga om vad som på ifrågavarande stadium kan fordras av lärjungarna», så kan väl den tillvitelsen ej gärna riktas mot de nu meddelade proven, så mycket mindre, synes det mig, som den svenska texten till dem befunnits mycket användbar för lärjungar i Borgareskolans 2:dra klass.

Översättarna, som ej äro desamma som översättarna av föregående prov, äro alla belönade med betyget godkänd i såväl den skriftliga som den muntliga realskolexamen, som avlades vid Högre allmänna läroverk våren 1919.

Här följa nu proven.

1. Which of you do not remember what we for some time ago heared and studied about the soft, white substance which is called cotten.

[1]) Poetisch ist der Gebrauch von *Jordanen* bei z. B. Rydberg ("skall .. du Jordanen nå till slut?") und Karlfeldt ("och uppåt längs Jordanen jag gick väl milen dryg").

Digitized by Google

Then each other of you knows that it grows on a shrub or on a tree that is only growed in warm countries, let us say, the East-Indies, the United-States and — —. You also know from which part of the shrub the cotten is to be handed, why I don't use to tell you how it is. I think that one can say that most of our articles-cloth are made by cotten at least those which we wear in summer and rich people as well poor people use many other articles of the same ämne — — — towels, hand — — —, curtins, cheets — —. England is the country that buys most cotten and has most the cotten-mils and at Manchester, a big English town whose cotten-mils are known all over the world and at Manchester is more cotten-articles made than any other town in the world. This is not all that which we know about the cotten and next week perhaps I will go on with the same subject.

2. Which of you don't remember what we some times ago heard and rode about the soft, white subject that is called cotton. Then all of you know that it grows on a shrub or a tree which is grown in warm countries as the East Indies and the United States and so on. You know also from which — — of the plan the cotton is to have why I don't have to tell you it. I think one can say that the most of our articles of clothing are made of cotton at least the ones that we have in summer and both rich and poor use many other articles of the same subject as towers, hancerchif, curtins, sheets and many others. England is that country that buys the most cotton and possesses the most cotton mills and in Manchester and large English town whose cottonmills are known all over the world are made more cotton articles than any other town in the world. That is not all that we know about the cotton and in the next week perhaps I will come back to the same subject.

3. Which of you dont remember what we some time ago heared and — — about the white and soft substance which we called cotton. Then all of you know that it grows on trees or — — which only grow in warm countries as the East-Indies and U. S. A. a. s. o. You also know from which part of the wold the cotton is — —, why I dont tell you. I think we can say that most of our articels of clothing are made by cotton at least the ones which we use in sommer and both rich and poor people use many other articels of the same substance — — tours, — — curtins, sheets — —. England is the country that buy most cotton and has most cotton mills and in Manchester a large English town whose cottons mills are known all over the wold are made more articels of cotton then those of any other town — — —. This is not all what we know about the cotton and next weak I shall perhaps come back to the same subject.

Gävle i maj 1920. *Daniel Elfstrand.*

Digitized by Google

[illegible]

p. 47. *Withmonday* should be [illegible].

p. 53. Harry Lander should be Harry Lauder (now Sir H. L. at least I presume that is who is meant). — Insert *the* before *Colliseum*.

p. 76 (top). Do Oxford men really call each other *undergrads*? To me the term sounds like a coinage of a lady novelist, who, as McKenna says, writes a novel about Oxford life after spending one day at Cambridge.

p. 79 (top). The term "greats" usually means the final honours examination in Literæ humaniores, not *any* honours examination.

p. 83. "German and French masters ... are generally foreigners". The number of native French and German masters in English schools must be comparatively small. It is generally considered nowadays that an Englishman who has lived abroad

is better able to teach foreign languages to English boys than a native teacher.

p. 102. The minimum charge for an inland telegram in England has for several years been 9d., and not 6d., as stated in the text.

p.. 104. "It is not good manners to tilt one's soup-plate in eating soup".

Surely even the "best people" tilt their soup-plates. It seems to me that "vulgar" people tilt their plates towards themselves, but really "nice" people only tilt them in the opposite direction.

p. 106 (footnote). "The lower classes generally shorten it to *m'am* (e. g. yes, m'am; no, m'am)". — The "lower classes" often shorten it still further, namely to m (syllabic m), e. g. yes'm (= jesm).

The above few remarks are not intended as any attack on the text, but are only a few details that struck me at a rapid glance through the book. As far as I can judge the text fulfils its purpose very well. There is, however, one little improvement that I might venture to suggest. It would be a great advantage if the book had a few illustrations. For instance it is very difficult to explain what an area in an English house looks like. A picture of the front of the house would save much trouble. A map or two to illustrate the section on Geography would also be valuable. And if the authors had added pictures showing the actual size of English coins (as I believe is done in other text books) it would not be necessary for the conscientious teacher to carry a complete set of English coins about with him. A section on English weights and measures would also be useful.

II *Notes.*

Considerations of time and space make it impossible to give anything like a complete list of corrections here. On many pages of the notes (comprising one or two pages of text) I have noticed four or five incorrect phonetic transcriptions and on some even as many as six. It is obvious that a wholesale revision is necessary here. And at the same time many of the previous corrector's corrections will have to be corrected. I shall only mention one or two examples that may be of a more general interest:

p. 147 (1). preˈəə̯. The word *prayer* has two pronunciations according to whether it means "supplication" or "one who prays". This word is used in the former sense here and ought therefore to be pronounced prɛə; the pronunciation given is that of the latter sense. There is a somewhat similar state of affairs with regard to the word *drawer(s)*. If this word means "one who draws" it is pronounced drɔ:ə(z), if it refers to an article of furniture or of clothing it is drɔ:(z) or, less frequently, drɔə(z), but in any case it is not the same as in the former sense; hence the pronunciation tʃest əv drɔɔə̯əz given on p. 121 (1) is not correct. *bathing drawers* (p. 160, 2) ought to be corrected in the same way.

Digitized by Google

One is never dogmatic about so uncertain a subject as English pronunciation, but I always had a strong impression, amounting almost to a conviction, that one never had a "vocal murmur" in English in a stressed syllable. It was a severe shock to find *bury* = bəri (p. 167, 2), *common* = kəmən (166, 1), *accommodation* (173, 1) = əkəmədeˈʃən (the second syllable has of course secondary stress), *lieutenant* = ləftənənt (185, 1), *bother* = bəðəə, 140, 1 (the latter presumably a misprint), etc.

There seems to be complete chaos with regard to the question of double stress, and the marking of single stress often leaves a good deal to be desired. Thus on p. 132 (1) the word *kilometer* is stressed on the second syllable, on p. 161 (2) it receives the stress on the third, while English authorities will be found to put the stress on the first. Numerous words have only single stress marked instead of double stress; for instance our [illegible] reads from Christmas, *plum-pudding* and *mincepie*. These are important because they illustrate a well-known rule with regard to the stress of compound substantives. And by the way a mince can scarcely mean *köttpastej*: the modern mincepie is never quite innocent of meat and in any case meat is never the chief or only ingredient.

These are only a few examples of the necessary corrections, which probably amount to about a hundred. As far as I can judge the translations into Swedish seem to be all right, except for those [illegible] in the previous number of M. S. But surely it is dangerous to translate Eng. "crown, half-crown" by Swed. "krona, [illegible]" (p. 139, 1) and Eng. "topical" (149, 2) has, I think, a more extensive meaning than Swed. "lokal", as it denotes both [illegible].

Henry Alexander.

S. Petersström, *Översättningsövningar till engelska*, 5:te [illegible], Stockholm, Bonnier 1920, Pris 3: —.

It is somewhat of a disappointment to discover, on receiving a [illegible] of this excellent manual, that the publishers [illegible] the book without having it revised. As some [illegible] elapse before another edition is called for, [illegible] and corrections may be of interest to teachers. [illegible] note 9, *read* visit to, trip to; tour in. [illegible] *read* -lek(in). 23, last word, 'goda'-'good ones'. [illegible] last sentence anticipate fifth note to 31. [illegible] n. 4, *read* trot by. 23, n. 3, *read* sixpence. 26, [illegible] 'to have a steak' = 'to have a steak'. 30, last line, [illegible] — 'eat it'. 35, n. 9, *read* take; n. 11, *read* sweets. 37, [illegible] *read* kraftigt⁹ på⁹; n. 11, *insert* (n-zaund). [illegible] — 'eat here'. 39, line 4, 'leddes' = 'was being led'. 40, n. 2, *read* Majesty. 41, n. 2, *for* placard *read* card.

Digitized by Google

44, n. 2, *for* the Marshal of Saxe *read* Marshal Saxe *or* Maurice of Saxony; n. 17, *for* (här) laugh *read* smile. 46, n. 16, *for* tell *read* tell the truth *or* speak a word of truth. 49, n. 7, *for* a sixpence *read* sixpence. 55, line 4, *for* (-ett *read* (det; line 7, 'ni och jag' = 'you or I'. 56, n. 5 *for* buyer *read* client. 58, n. 13, *for* call for *read* call. 61, lines 2 & 9, 'landkrabba' would have served better to render the 'landsman' of the English original; lines 8 & 14, *for* då° *read* då. 67, line 3, 'så att' = 'and', 'ned i' = 'into'. 68, n. 8, *read* (·aati-zæn). 69, line l, *read* i en°; n. 15 *delete* destroy. 70, line l, 'kalfaktor,' = 'orderly'. 71. line 3 & n. 4, better 'to shoot hares'; line 9, 'också' = 'According to his promise.' 77, line 12, 'som ringde' = 'ringing'; line 15, 'och ringa' = 'and ringing'. 78, line 6, 'bredvid' = 'by'. 80, line 3, 'till' = 'before'; line 8, *read* pinne°; line 11, *read* pinnarna°; line 15, 'lang' = 'short'; n. 14, *read* find out to be. 83, line 16, *for* hänt *read* hänt mig. 85, line 11, 'varken' = 'and neither.' 88. line 11, 'förstod' = 'saw'. 89, n. 5, *read* black day. 90, n. 13, *read* become aware of. 92, n. 3, read (-luuı̆). 97, line 16, 'gjorde bäst i att' = 'had better'. 98, n. 10, *read* shut. 100, line 4, 'även det' = 'that'; line 12, 'fram' = 'forward'. 105, line 14, 'blev' = 'was left'. 107, line 9, 'ledsen' = 'sad'.

Commentary: — To 57, 'tillfälle (att)' = 'an opportunity'. To 60, top of p, 126, *for* duvor *read* kycklingar. To 79, *delete last note entirely*. To 88, after 'miss one's train' *add* 'lose one's train', in order that the play on the word may not be lost ('lose your luggage'). To 100, line 1, *read* Bâle *or* Basel. To 107, line 2, *read* (-vaiə-lin).

The above list does not pretend to be exhaustive, and no doubt other contributors to M. S. may be induced to add to it. A few of the corrections are due to the English of the anecdotes on which the Swedish texts are based being a generation or two behind the times; others, again, to a text having been touched up at the eleventh hour, and either Swedish or English not brought into conformity. Lastly, I have passed by a number of points that lend themselves to discussion, rather than to mere correction, as being less essential, viewed from the main object of the book. In its general plan and scope the little tome is scarcely to be bettered.

G. E. Fuhrken.

André Lichtenberger, Mon petit Trott, *avec des notes explicatives par Carl S. R. Collin.* Lindstedts moderna texter IV. Lund 1919.

Som lektor Collin framhåller i sitt förord, råder det brist på sådana lättare franska texter, till vilka man vill övergå efter avslutandet av elementarboken, och den skolupplaga av André Lichtenbergers vackra små berättelser om lille Trotts upplevelser,

Digitized by Google

[illegible] året utgivit, är därför särskilt [illegible] genom innehåll och form [illegible] skolbruk. De lustiga eller [illegible] gossen med sin självständiga [illegible] och sitt goda hjärtelag äro mycket [illegible] som de äro av verklighet [illegible] och förhållandevis fri från svårare [illegible] av originalets text, som [illegible]

[illegible] berättelsen har medtagits en rätt [illegible] *Dédé*, hämtad ur *le Journal* [illegible] den egentliga texten skulle vara väl [illegible] till c:a 110 sidor, och nödvändigheten av [illegible] med sin hemska upplösning och sin [illegible] passar vidare bra till skoltext.

[illegible] avfattade kommentaren är omsorgsfull [illegible] principen att medtaga »alla glosor och [illegible] ej nog utförligt äro behandlade i Hammars [illegible] *suédois*.» Att han icke desto mindre [illegible] *déferler* s. 30,24, m. fl.) kan ju i varje [illegible] det hela taget elevernas arbete med [illegible] tyckte väl mycket underlättats. Ett och [illegible] ger anledning till invändningar, vilka [illegible] det fördelaktiga helhetsintryck man får av denna skoledition.

S. 6,4: «Nizza, ... située à la Méditerranée» bör rättas till *sur la M.*

S. 6,15: Det upplyses här, att Trotts far är kapten på en handelsfartyg, men i anm. till s. 109,11 heter det, att han bär marinofficerarnas uniformsmössa. Att han tjänstgör vid flottan, synes ju också framgå därav, att han landstiger i Toulon.

S. 11,18: *crâne* översättes av utg. med 'huvud'. Men det kunde gärna ha tillfogats en förklaring, varför just denna anatomiska term använts i stället för *tête*. När det heter, att Trott »överlämnar sin bål» och »sträcker fram sin huvudskål» åt barnjungfrun i och för påklädning, är det tydligen meningen att åskådliggöra det mekaniska och själsfrånvarande i dessa hans handlingar.

S. 18,14: Då *Cervelas* ändå kommit med i noten, kunde det varit lämpligt att nämna dess betydelse ('spansk fläskkorv'), vilken ju gör förväxlingen med *Scœvola* ännu lustigare.

S. 19,10: *doutlettement* varmt. Att detta är en ganska fri [illegible] kunde tydligare angivits, t. ex. med citationstecken.

[illegible] detta skrivits, har utg. upplyst mig om att medtagandet av denna [illegible] av en felaktig beräkning av sidantalet från boktryckarens sida.

Digitized by Google

S. 19,22: "Trott n'a pas bien saisi ce qu'a dit sa maman", säger utg. Det troliga är väl i stället, att Trotts mamma verkligen sagt: *"Sacré nom de quelque chose"*, som ett slags eufemism.

S. 20,12: *s'incliner* betyder i detta sammanhang snarare 'finna sig däri' än 'ge efter'.

S. 22,25: *avait eu l'idée* betyder naturligtvis icke 'fick tanken' utan 'hade tänkt'. Idén kom aldrig till utförande. Jfr. s. 23,14.

S. 23,1: *au Louvre.* Utg. tager för givet, att det här är fråga om Louvre-museet; men med hänsyn till sammanhanget synes det väl så sannolikt, att det gäller *les Grandes Magasins du Louvre,* det stora varuhuset.

S. 29,2: Samma upplysning har redan lämnats i anm. till s. 16,29.

S. 34,14: "*Bêta* est une forme dialectale de *bétail*", upplyser utg., tydligen i anslutning till Littré och *Dictionnaire général.* Jag tror likväl snarare, att *bêta* måste betraktas som en avledning av *bête* och att det egentligen borde skrivas *bêtas.* Man finner i många dialekter dylika avledningar med samma betydelse: Anjou och Normandie *bêtas, -asse* och *bêtaud, -aude* (det bör observeras, att fr. *bétail* här motsvaras av resp. *bécial* och *bestial),* Berry *bêtaud,* Morvan och Franche-Comté *bêto, -ote,* Savoie och franska Schweiz *bêtard,* Limousin *bestiard,* Saône-et-Loire *bêtasse,* Provence *bestias, -asso.* Jfr. också fr. *bestiasse* (< ital. *bestiaccia).* — Littrés enda stöd för sitt påstående, näml. att *bétail* i trakten kring Paris uttalas *béta,* är föga bevisande. Enl. *Dict. gén.* skulle detta uttal förekomma i mellersta Frankrike, d. v. s. Berry med omgivande provinser, men detta motsäges av Jauberts uppgift, att *bétail* här heter *bestial (bestiau)* eller *besquial (besquiau).*

S. 34,22: *os* (prononcez *ɔs* ou *o:z).* Den senare av dessa uppgifter torde bero på ett missförstånd. Uttalet *o:z* användes blott i plur. vid bindning.

S. 42,13: *fourré* tagit på. En genom sin knapphet något vilseledande förklaring.

S. 49,7: *pantin à ressort* betyder icke 'sprattelgubbe', utan betecknar en annan sorts leksak, bestående av en skräckinjagande figur, vilken med tillhjälp av en fjäder far upp ur en ask, då locket öppnas (»trollet i asken»).

S. 58,19. Jfr anm. s. 28,19!

S. 59,4. En förklaring av den uteblivna pluraländelsen vid *les garde-manger* hade varit motiverad, eftersom Hultenbergs grammatik icke nämner något om dessa sammansatta substantivs pluralböjning.

S. 62,9: *le rouge* en rodnad. Tydligen tryckfel för rodnaden.

S. 69,16: *ses yeux ont tant pleuré qu'ils se sont fondus* betyder givetvis icke: »hon har gråtit så mycket, att tårekällorna ha sinat», utan det är Trotts naiva förklaring av orsaken till Mme de Tréan's blindhet.

Digitized by Google

S. 80,19: *en écartant les poings* »om han lyfter på händerna» översättes bättre: »om han tar bort händerna».

S. 84,12. Frågetecknet beror väl på ett tryckfel.

S. 85,2: I uttrycket *elle a un bien drôle d'air* bör *drôle* återgivas med 'konstig', 'besynnerlig', icke med 'lustig'. Jfr. s. 81,26: *elle écoute Trott d'un air drôle.*

S. 85,5: I den svenska översättningen har ordet *med* fallit bort.

S. 90,15: *ailée* snabba. Den ordagranna översättningen 'vingad' vore bättre.

S. 95,18: *là-bas* saknar accent grave.

S. 96,29: *houspillé* bortjagad. Bör översättas ordagrant med 'illa tilltygad'.

S. 108,21: Den talspråksmässiga karaktären av uttrycket *c'est eux* kunde lämpligen ha framhållits.

S. 112,6: *J'vous parle pas.* För fullständighetens skull borde här varit en hänvisning till anm. s. 61,10 och s. 63,27, 28.

S. 112,26: *bath.* "Il vient de l'Angleterre, de la ville d'eau de Bath, célèbre par son élégance il y a plus d'un demi-siècle." Denna förklaring av slangordet *bath's* härkomst torde knappast vara riktig. Enligt Sainéan, Lorchey och Delvau är *bath* (även skrivet *bate* eller *batte)* en förkortning av argot-termen *batif* 'ny', 'vacker', vilken Sainéan sätter i samband med *battant* (eller *tout battant)* 'ny' (se *Les sources de l'argot ancien,* II, s. 282 f.). Beträffande stavningen *bath* ger Delesalle följande förklaring: "C'est qu'en voyant le mot *Bath* sur le papier à lettres commun[1]), on s'est imaginé que cela voulait dire de bonne qualité." Om detta är riktigt, skulle alltså ordets härledning ur namnet på den engelska staden Bath vara ett exempel på s. k. folketymologi.

S. 115,26: *prêter* tillerkänna. Bättre 'tillskriva'.

S. 116,17: *embêter* 'ennuyer', 'agacer' är icke vulgärt utan familjärt.

Ivan Pauli.

INSÄNDA BÖCKER.

Moderna Språks Skoltexter. Engelska I:

Kock, E. A. and **Thorn, A. Chr.:** *Rainbow Island.* Second Edition, Moderna Språk, Malmö 1920. Pris 3 kr.

Ekblom, Einar: *Selected Short Stories,* Norstedt, Stockholm 1920. Pris 4: 50.

Björkelund och Danielsson: Fortsättningsbok i Engelska. Gleerup, Lund 1920. Pris 4: 25. — Ordlista till dito. Pris 2: 50.

Engelske Forfattere for gymnasiet:

VII. *Østerberg, V.:* English Poems. Second Edition. Gyldendalske Boghandel, Kjøbenhavn 1920.

[1]) Jfr. eng. *Bath-post.*

Digitized by Google

IX. **Helweg-Møller H.:** Modern Prose. Second Edition. Ibidem 1920.

Collin, Carl S. R.: *Monique* par *Paul Bourget.* Lindstedt, Lund 1920. Pris 3 kr.

Hultenberg, Hugo: Pages françaises. Norstedt, Stockholm 1920. Pris 5: 65.

Lectures variées, udg. av **Glahn, Alfred:**

III. *Mariages et Ménages (About, Droz, Daudet).* 2. Udgave. Ibidem 1920.

V. *Anatole France, Contes et Récits.* 2. Udgave. Gyldendalske Bogh., Kjøbenhavn 1920.

Munthe, Åke W:son: Spansk läsebok. Almqvist & Wicksell, Uppsala 1920. Pris 4 kr.

Lagerstedt, Lotten: Engelska vokabler och samtal. Sjunde upplagan. Gumpert, Göteborg 1920.

Østerberg, V.: Studier over Hamlet-Teksterne. I. Gyldendalske Bogh., Kjøbenhavn 1920.

Perret, Wilfrid: Peetickay, An Essay towards the Abolition of Spelling. Heffer & Sons, Cambridge 1920. Six Shillings net.

Passy, Paul: Conversations françaises. En transcription phonétique avec traductions anglaises. University of London Press Ltd, Hodder & Stoughton, London 1920. 4/net.

Läsebok för folkskolan, femte avdelningen, del 1. Norstedt, Stockholm 1920. Pris 4: 50.

Åborg, C. J., *Folgen,* semasiologische Skizze (Särtryck ur Redogörelse för Motala Samskola och Samgymnasium 1919—1920).

INSÄNDA TIDSKRIFTER.

Germanisch-Romanische Monatsschrift VIII. Jahrg. (1920), 1—4.

Modern Language Notes, Vol. XXXV (1920), 2—6.

Mondo, Revuo Internaciona por Ido, Yaro IX, 1—8.

Neuphilologische Mitteilungen, XXI (1920), 1—4.

Pedagogisk Tidskrift 1920, h. 2—8.

Svenskt arkiv för pedagogik, Band VIII (1920), 1—2.

Vor Ungdom, 1920, Januar—Juni.

Digitized by Google

Aktion zur Behebung der Büchernot geistiger Arbeiter Oesterreichs.

AN ALLE KOLLEGEN UND FREUNDE GEISTIGER ARBEIT!

Die Not der geistigen Arbeiter, eine fast allgemeine Folge der wirtschaftlichen Umwälzungen unserer schweren Zeit, erstreckt sich in Österreich, wo die heimische Währung auf einen nie geahnten Tiefstand gesunken ist, auch auf die Beschaffung **sämtlicher Mittel und Behelfe, welche die verschiedenen geistigen Berufe zum Betriebe ihrer Tätigkeit benötigen.** Das allgemeinste und wichtigste Arbeitsmittel des geistigen Arbeiters ist die **Fachliteratur, die wissenschaftlichen Bücher und Zeitschriften.** Die unhaltbaren Zustände, welche gegenwärtig in dieser Beziehung bestehen, seien durch einige Beispiele veranschaulicht. Eine Broschüre, die in der Schweiz ein paar Franken, in Amerika wenige Cents kostet, kommt dem österreichischen Käufer auf 100 K zu stehen. Ein grösseres Werk im Preise von 100 Schweizer Francs, würde in Wien etwa 4000 K, also bereits ein kleines Vermögen kosten. Solche Bücher sind dem Österreicher fast unerreichbar. Nicht nur der Einzelne, sondern auch die öffentlichen Bibliotheken, die wissenschaftlichen und technischen Institute stehen vor einer unlösbaren Aufgabe, wenn es sich um Beschaffung ausländischer Literatur handelt. Gerade infolge der fast fünfjährigen Absperrung ist aber dieses Bedürfnis jetzt ein besonders brennendes, weil die in der Zwischenzeit erschienenen Zeitschriften und Werke besonders grosse Anschaffungen nötig machen. Da auch Deutschland wegen des Standes seiner Währung sich in einer ähnlichen, wenn auch nicht ganz so verhängnisvollen Lage befindet, so **droht unseren wissenschaftlichen und fachlichen Betrieben eine Absperrung von der übrigen Welt, die die Einheit der geistigen Kultur ernstlich gefährdet.** Dies wäre nicht nur für uns, sondern für die gesamte Entwicklung der geistigen Arbeit von Nachteil, denn das geistige Leben ist auf gegenseitige Befruchtung und Anregung angewiesen und die Ausschaltung eines Elementes, ob gross oder klein, mindert die Kraft des die ganze Batterie durchfliessenden Stromes.

Die Nichtberücksichtigung der Arbeiten ausländischer Gelehrten in unseren Untersuchungen, die Unvollständigkeit unserer wissenschaftlichen Bibliographien, Literaturberichte u. s. w. wäre sicher auf die Dauer für alle Teile nachteilig.

Digitized by Google

Zwar herrscht auch auf anderen Gebieten unseres wirtschaftlichen Lebens grosser Mangel. Aber während auf diesen meistens auch die Produktion gehemmt ist, sind wir auf dem Gebiete der wissenschaftlichen und literarischen Tätigkeit nicht nur Abnehmer, sondern auch Erzeuger. Dieselben Währungsverhältnisse, die uns den Bezug der ausländischen Bücher so ungeheuer verteuern, ermöglichen andererseits dem Auslande die Beschaffung der Erzeugnisse unserer geistigen Arbeit zu grotesk geringen Preisen. **Während ein Schweizer Werk im Werte von 100 Francs uns auf etwa 4000 K käme, kann z. B. ein Schweizer ein bei uns mit dem Preise von 100 K angesetztes grosses Werk um eine Bagatelle von drei Francs erstehen.** Angesichts dieses ungeheuerlichen Verhältnisses, welches sich aus der Anwendung rein geschäftlicher Grundsätze auf dieses Gebiet des geistigen Lebens ergibt, sind wir der Zuversicht, dass unsere Aktion von niemandem missverstanden und von allen Kollegen und Freunden der geistigen Kultur anerkannt und tätig unterstützt werden wird. Wir wenden uns an das Ausland mit dem Ersuchen, uns bei der Beschaffung von Büchern und sonstigen Behelfen geistiger Arbeiter zu unterstützen. Dies kann in verschiedener Weise geschehen:

1. Durch Überlassung von wissenschaftlichen Zeitschriften (sowohl der laufenden wie der Kriegsjahrgänge), Broschüren und Büchern.

2. Wo unentgeltliche Überlassung untunlich erscheint und eine Gegenleistung durch Zusendung unserer Bücher erwünscht wäre, bitten wir hierbei den inneren Wert und nicht das blosse Valutaverhältnis zur Grundlage zu nehmen. Wir bitten auch um derartige Angebote.

3. Wir ersuchen uns anlässlich von Neuerscheinungen eine tunlichst grosse Anzahl von Autoren- och Ansichtsexemplaren zur Verfügung zu stellen und wesentliche Preisermässigungen für Bestellungen bekannt zu geben.

4. Da alle diese Wege doch nur zu einer unvollständigen Zufallsbelieferung führen und keine Sicherheit geben, dass gerade das Benötigte auch erlangt wird, **regen wir im Namen der Kollegialität und Kultureinheit die Schaffung von Fonds an,** welche uns helfen können den Währungsunterschied zu überbrücken, oder die Gewährung von unverzinslichen langfristigen Krediten.

5. Zur Durchführung aller dieser Aktionen, wie auch zur Beschaffung aller sonstigen für geistige Arbeit erforderlichen Behelfe wurde vom allgemeinen Verband geistiger Arbeiter Österreichs ein **Arbeitsmittelbeschaffungsausschuss „AMBA" unter Mitwirkung der hervorragendsten Berufsverbände und Institute errichtet.** Die „AMBA"

Digitized by Google

LITTERATUR.

Notes on "Short Chapters of English Life".

Having had occasion to use this book a little lately may I perhaps add a few remarks to those already put forward in a previous number of M. S. They refer to the edition dated 1919.

1. *Text.*

p. 2. "the steps are ... *rouged*". — Can a doorstep really be accused of using rouge? According to N. E. D. human beings and sheep share this privilege between them. I must confess I do not know the technical term, but why not "reddened"?

p. 2. (footnote) "The usual terms for (at?) a moderate boarding-house are about 30 shillings a week." — Would not 60 be nearer the mark?

p. 5. (bottom) The form *onto* is usually avoided in literary English. See C. O. D. s. v. *on*[2].

p. 8 (middle) *in* should be *is*.

p. 18 (bottom) *jocket* should be *jacket*.

p. 19 (top) *souvereign* should be *sovereign*.

p. 20 (top) "a good many ladies have begun to wear sandals". — Has anyone ever seen this tribe of sandal-wearing English ladies?

p. 23 (footnote). Supply *the* before carriages.

p. 32 (bottom line). Replace *somewhat* by *something*.

p. 39 (footnote). "Well-bred English people avoid speaking about their stomach"(s?). Are we to assume that the same class of English people have no objection to discussing their *bellies* or their *bowels*, which are mentioned on the same line of the text without any cautionary footnote?

p. 41. "dipteria" should be "diphtheria". Alter pronunciation accordingly.

p. 47. *Withmonday* should be *Whitmonday*.

p. 53. Harry Landor should be Harry Lauder (now Sir H. L. — at least I presume that is who is meant). — Insert *the* before *Colliseum*.

p. 76 (top). Do Oxford men really call each other *undergrads?* To me the term sounds like a coinage of a lady novelist, who, as McKenna says, writes a novel about Oxford life after spending one day at Cambridge.

p. 79 (top). The term "greats" usually means the final honours examination in Literæ humaniores, not *any* honours examination.

p. 83. "German and French masters ... are generally foreigners". — The number of native French and German masters in English schools must be comparatively small. It is generally considered nowadays that an Englishman who has lived abroad

Digitized by Google

is better able to teach foreign languages to English boys than a native teacher.

p. 102. The minimum charge for an inland telegram in England has for several years been 9d., and not 6d., as stated in the text.

p.. 104. "It is not good manners to tilt one's soup-plate in eating soup".

Surely even the "best people" tilt their soup-plates. It seems to me that "vulgar" people tilt their plates towards themselves, but really "nice" people only tilt them in the opposite direction.

p. 106 (footnote). "The lower classes generally shorten it to *m'am* (e. g. yes, m'am; no, m'am)". — The "lower classes" often shorten it still further, namely to m (syllabic m), e. g. yes'm (= jesm).

The above few remarks are not intended as any attack on the text, but are only a few details that struck me at a rapid glance through the book. As far as I can judge the text fulfils its purpose very well. There is, however, one little improvement that I might venture to suggest. It would be a great advantage if the book had a few illustrations. For instance it is very difficult to explain what an area in an English house looks like. A picture of the front of the house would save much trouble. A map or two to illustrate the section on Geography would also be valuable. And if the authors had added pictures showing the actual size of English coins (as I believe is done in other text books) it would not be necessary for the conscientious teacher to carry a complete set of English coins about with him. A section on English weights and measures would also be useful.

II *Notes.*

Considerations of time and space make it impossible to give anything like a complete list of corrections here. On many pages of the notes (comprising one or two pages of text) I have noticed four or five incorrect phonetic transcriptions and on some even as many as six. It is obvious that a wholesale revision is necessary here. And at the same time many of the previous corrector's corrections will have to be corrected. I shall only mention one or two examples that may be of a more general interest:

p. 147 (1). preˈəə. The word *prayer* has two pronunciations according to whether it means "supplication" or "one who prays". This word is used in the former sense here and ought therefore to be pronounced prɛə; the pronunciation given is that of the latter sense. There is a somewhat similar state of affairs with regard to the word *drawer(s).* If this word means "one who draws" it is pronounced drɔ:ə(z), if it refers to an article of furniture or of clothing it is drɔ:(z) or, less frequently, drɔə(z), but in any case it is not the same as in the former sense; hence the pronunciation tʃest əv drɔɔəəz given on p. 121 (1) is not correct. *bathing drawers* (p. 160, 2) ought to be corrected in the same way.

Digitized by Google

One is never dogmatic about so uncertain a subject as English pronunciation, but I always had a strong impression, amounting almost to a conviction, that one never had a "vocal murmur" in English in a stressed syllable. It was a severe shock to find *bury* = bəri (p. 167, 2), *common* = kəmən (166, 1), *accommodation* (173, 1) = əkəmədeˈʃən (the second syllable has of course secondary stress), *lieutenant* = ləftənənt (185, 1), *bother* = bəðə̆ə̆, 140, 1 (the latter presumably a misprint), etc.

There seems to be complete chaos with regard to the question of double stress, and the marking of single stress often leaves a good deal to be desired. Thus on p. 132 (1) the word *kilometer* is stressed on the second syllable, on p. 161 (2) it receives the stress on the third, while English authorities will be found to put the stress on the first. Numerous words have only single stress marked instead of double stress; for instance our two old friends from Christmas, *plum-pudding* and *mincepie*. These are important because they illustrate a well-known rule with regard to the stress of compound substantives. And by the way *mincepie* can scarcely mean *köttpastej:* the modern mincepie is often quite innocent of meat and in any case meat is never the chief or only ingredient.

These are only a few examples of the necessary corrections, which probably amount to about a hundred. As far as I can judge the translations into Swedish seem to be all right, except for those pointed out in the previous number of M. S. But surely it is dangerous to translate Eng. "crown, half-crown" by Swed. "krona, halv krona" (p. 139, 1) and Eng. "topical" (149, 2) has, I think, a less restrictive meaning than Swed. "lokal", as it denotes both time and place.

Henry Alexander.

S. Zetterström, *Översättningsövningar till engelska,* 5:te upplagan, Stockholm, Bonnier 1920, Pris 3: —.

It is somewhat of a disappointment to discover, on receiving a copy of the new edition of this excellent manual, that the publishers continue to reprint the book without having it revised. As some time will necessarily elapse before another edition is called for, the following notes and corrections may be of interest to teachers.

Exercises: — 13, note 9, *read* visit to, trip to; tour in. Ibid., n. 12, *read* (rekə-lekʃn). 23, last word, 'goda'-'good ones'.

Stories: — 12, with last sentence anticipate fifth note to 31 on p. 113. 15, n. 4, *read* trot by. 23, n. 3, *read* sixpence. 26, line 2, 'för att äta en biffstek' = 'to have a steak'. 30, last line, 'äta av det' = 'eat it'. 35, n. 9, *read* take; n. 11, *read* sweets. 37, in text, *for* kraftigt⁹ på *read* kraftigt⁹ på°; n. 11, *insert* (r̆ı-zaund). 38, § 2, line 3, 'här' = 'out here'. 39, line 4, 'leddes' = 'was being led'. 40, n. 13, *read* Majesty. 41, n. 2, *for* placard *read* card.

Digitized by Google

44, n. 2, *for* the Marshal of Saxe *read* Marshal Saxe *or* Maurice of Saxony; n. 17, *for* (här) laugh *read* smile. 46, n. 16, *for* tell *read* tell the truth *or* speak a word of truth. 49, n. 7, *for* a sixpence *read* sixpence. 55, line 4, *for* (-ett *read* (det; line 7, 'ni och jag' = 'you or I'. 56, n. 5 *for* buyer *read* client. 58, n. 13, *for* call for *read* call. 61, lines 2 & 9, 'landkrabba' would have served better to render the 'landsman' of the English original; lines 8 & 14, *for* då° *read* då. 67, line 3, 'så att' = 'and', 'ned i' = 'into'. 68, n. 8, *read* (·aati-zæn). 69, line 1, *read* i en°; n. 15 *delete* destroy. 70, line 1, 'kalfaktor,' = 'orderly'. 71. line 3 & n. 4, better 'to shoot hares'; line 9, 'också' = 'According to his promise.' 77, line 12, 'som ringde' = 'ringing'; line 15, 'och ringa' = 'and ringing'. 78, line 6, 'bredvid' = 'by'. 80, line 3, 'till' = 'before'; line 8, *read* pinne°; line 11, *read* pinnarna°; line 15, 'lang' = 'short'; n. 14, *read* find out to be. 83, line 16, *for* hänt *read* hänt mig. 85, line 11, 'varken' = 'and neither.' 88. line 11, 'förstod' = 'saw'. 89, n. 5, *read* black day. 90, n. 13, *read* become aware of. 92, n. 3, read (-luuı̆). 97, line 16, 'gjorde bäst i att' = 'had better'. 98, n. 10, *read* shut. 100, line 4, 'även det' = 'that'; line 12, 'fram' = 'forward'. 105, line 14, 'blev' = 'was left'. 107, line 9, 'ledsen' = 'sad'.

Commentary: — To 57, 'tillfälle (att)' = 'an opportunity'. To 60, top of p, 126, *for* duvor *read* kycklingar. To 79, *delete last note entirely*. To 88, after 'miss one's train' *add* 'lose one's train', in order that the play on the word may not be lost ('lose your luggage'). To 100, line 1, *read* Bâle *or* Basel. To 107, line 2, *read* (-vaiə-lin).

The above list does not pretend to be exhaustive, and no doubt other contributors to M. S. may be induced to add to it. A few of the corrections are due to the English of the anecdotes on which the Swedish texts are based being a generation or two behind the times; others, again, to a text having been touched up at the eleventh hour, and either Swedish or English not brought into conformity. Lastly, I have passed by a number of points that lend themselves to discussion, rather than to mere correction, as being less essential, viewed from the main object of the book. In its general plan and scope the little tome is scarcely to be bettered.

G. E. Fuhrken.

André Lichtenberger, Mon petit Trott, *avec des notes explicatives par Carl S. R. Collin.* Lindstedts moderna texter IV. Lund 1919.

Som lektor Collin framhåller i sitt förord, råder det brist på sådana lättare franska texter, till vilka man vill övergå efter avslutandet av elementarboken, och den skolupplaga av André Lichtenbergers vackra små berättelser om lille Trotts upplevelser,

Digitized by Google

som han förra året utgivit, är därför särskilt välkommen ur denna synpunkt. Både genom innehåll och form lämpar sig boken synnerligen väl till skolbruk. De lustiga eller rörande historierna om den lille originelle gossen med sin självständiga blick på livet och människorna och sitt goda hjärtelag äro mycket underhållande, på samma gång som de äro av verkligt litterärt värde. Stilen är klar och enkel och förhållandevis fri från svårare glosor. De förkortningar av originalets text, som företagits av utg., förefalla välgrundade.

Utom titelberättelsen har medtagits en rätt tarvlig liten novell av okänd författare, *Dédé,* hämtad ur *le Journal* 1913, under motivering att den egentliga texten skulle vara väl kort. Denna belöper sig emellertid till c:a 110 sidor, och nödvändigheten av detta tillägg synes därför tämligen tvivelaktig,[1]) i synnerhet som den lilla historien med sin hemska upplösning och sin rikedom på slanguttryck icke passar vidare bra till skoltext.

Den på franska avfattade kommentaren är omsorgsfullt utarbetad. Utg. har följt principen att medtaga »alla glosor och fraser, som ej alls eller ej nog utförligt äro behandlade i Hammars *Nouveau vocabulaire français-suédois.*» Att han icke desto mindre kommenterat en del uttryck, som återfinnas i nämnda ordbok (t. ex. *épluchures* s. 26,10, *déferler* s. 30,24, m. fl.) kan ju i varje fall icke skada, även om på det hela taget elevernas arbete med lexikonet i undertecknads tycke väl mycket underlättats. Ett och annat i anmärkningarna ger anledning till invändningar, vilka emellertid icke minska det fördelaktiga helhetsintryck man får av denna skoledition.

S. 6,4: «Nizza,... située à la Méditerranée» bör rättas till *sur la M.*

S. 6,15: Det upplyses här, att Trotts far är kapten på ett handelsfartyg, men i anm. till s. 109,11 heter det, att han bär marinofficerarnas uniformsmössa. Att han tjänstgör vid flottan, synes ju också framgå därav, att han landstiger i Toulon.

S. 11,18: *crâne* översättes av utg. med 'huvud'. Men det kunde gärna ha tillfogats en förklaring, varför just denna anatomiska term använts i stället för *tête.* När det heter, att Trott »överlämnar sin bål» och »sträcker fram sin huvudskål» åt barnjungfrun i och för påklädning, är det tydligen meningen att skämtsamt framhålla det mekaniska och själsfrånvarande i dessa hans handlingar.

S. 18,14: Då *Cervelas* ändå kommit med i noten, kunde det varit lämpligt att nämna dess betydelse ('spansk fläskkorv'), vilken ju gör förväxlingen med *Scœvola* ännu lustigare.

S. 19,10: *douillettement* varmt. Att detta är en ganska fri översättning kunde tydligare angivits, t. ex. med citationstecken.

---

[1]) Sedan detta skrivits, har utg. upplyst mig om att medtagandet av denna berättelse föranletts av en felaktig beräkning av sidantalet från boktryckarens sida.

Digitized by Google

S. 19,22: "Trott n'a pas bien saisi ce qu'a dit sa maman", säger utg. Det troliga är väl i stället, att Trotts mamma verkligen sagt: *"Sacré nom de quelque chose"*, som ett slags eufemism.

S. 20,12: *s'incliner* betyder i detta sammanhang snarare 'finna sig däri' än 'ge efter'.

S. 22,25: *avait eu l'idée* betyder naturligtvis icke 'fick tanken' utan 'hade tänkt'. Idén kom aldrig till utförande. Jfr. s. 23,14.

S. 23,1: *au Louvre.* Utg. tager för givet, att det här är fråga om Louvre-museet; men med hänsyn till sammanhanget synes det väl så sannolikt, att det gäller *les Grandes Magasins du Louvre,* det stora varuhuset.

S. 29,2: Samma upplysning har redan lämnats i anm. till s. 16,29.

S. 34,14: "*Bêta* est une forme dialectale de *bétail*", upplyser utg., tydligen i anslutning till Littré och *Dictionnaire général.* Jag tror likväl snarare, att *bêta* måste betraktas som en avledning av *bête* och att det egentligen borde skrivas *bêtas.* Man finner i många dialekter dylika avledningar med samma betydelse: Anjou och Normandie *bêtas, -asse* och *bêtaud, -aude* (det bör observeras, att fr. *bétail* här motsvaras av resp. *bécial* och *bestial),* Berry *bêtaud,* Morvan och Franche-Comté *bêto, -ote,* Savoie och franska Schweiz *bêtard,* Limousin *bestiard,* Saône-et-Loire *bêtasse,* Provence *bestias, -asso.* Jfr. också fr. *bestiasse* (< ital.*bestiaccia).* — Littrés enda stöd för sitt påstående, näml. att *bétail* i trakten kring Paris uttalas *béta,* är föga bevisande. Enl. *Dict. gén.* skulle detta uttal förekomma i mellersta Frankrike, d. v. s. Berry med omgivande provinser, men detta motsäges av Jauberts uppgift, att *bétail* här heter *bestial (bestiau)* eller *besquial (besquiau).*

S. 34,22: *os* (prononcez *ɔs* ou *o:z).* Den senare av dessa uppgifter torde bero på ett missförstånd. Uttalet *o:z* användes blott i plur. vid bindning.

S. 42,13: *fourré* tagit på. En genom sin knapphet något vilseledande förklaring.

S. 49,7: *pantin à ressort* betyder icke 'sprattelgubbe', utan betecknar en annan sorts leksak, bestående av en skräckinjagande figur, vilken med tillhjälp av en fjäder far upp ur en ask, då locket öppnas (»trollet i asken»).

S. 58,19. Jfr anm. s. 28,19!

S. 59,4. En förklaring av den uteblivna pluraländelsen vid *les garde-manger* hade varit motiverad, eftersom Hultenbergs grammatik icke nämner något om dessa sammansatta substantivs pluralböjning.

S. 62,9: *le rouge* en rodnad. Tydligen tryckfel för rodnaden.

S. 69,16: *ses yeux ont tant pleuré qu'ils se sont fondus* betyder givetvis icke: »hon har gråtit så mycket, att tårekällorna ha sinat», utan det är Trotts naiva förklaring av orsaken till Mme de Tréan's blindhet.

Digitized by Google

S. 80,19: *en écartant les poings* »om han lyfter på händerna» översättes bättre: »om han tar bort händerna».

S. 84,12. Frågetecknet beror väl på ett tryckfel.

S. 85,2: I uttrycket *elle a un bien drôle d'air* bör *drôle* återgivas med 'konstig', 'besynnerlig', icke med 'lustig'. Jfr. s. 81,28: *elle écoute Trott d'un air drôle.*

S. 85,6: I den svenska översättningen har ordet *med* fallit bort.

S. 90,15: *ailée* snabba. Den ordagranna översättningen 'vingad' vore bättre.

S. 95,18: *là-bas* saknar accent grave.

S. 96,29: *houspillé* bortjagad. Bör översättas ordagrant med 'illa tilltygad'.

S. 108,21: Den talspråksmässiga karaktären av uttrycket *c'est eux* kunde lämpligen ha framhållits.

S. 112,6: *J'vous parle pas.* För fullständighetens skull borde här varit en hänvisning till anm. s. 61,10 och s. 63,27, 28.

S. 112,26: *bath.* "Il vient de l'Angleterre, de la ville d'eau de Bath, célèbre par son élégance il y a plus d'un demi-siècle." Denna förklaring av slangordet *bath's* härkomst torde knappast vara riktig. Enligt Sainéan, Lorchey och Delvau är *bath* (även skrivet *bate* eller *batte)* en förkortning av argot-termen *batif* 'ny', 'vacker', vilken Sainéan sätter i samband med *battant* (eller *tout battant)* 'ny' (se *Les sources de l'argot ancien,* II, s. 282 f.). Beträffande stavningen *bath* ger Delesalle följande förklaring: "C'est qu'en voyant le mot *Bath* sur le papier à lettres commun[1]), on s'est imaginé que cela voulait dire de bonne qualité." Om detta är riktigt, skulle alltså ordets härledning ur namnet på den engelska staden Bath vara ett exempel på s. k. folketymologi.

S. 115,26: *prêter* tillerkänna. Bättre 'tillskriva'.

S. 116,17: *embêter* 'ennuyer', 'agacer' är icke vulgärt utan familjärt.

Ivan Pauli.

INSÄNDA BÖCKER.

Moderna Språks Skoltexter. Engelska I:

Kock, E. A. and **Thorn, A. Chr.:** *Rainbow Island.* Second Edition, Moderna Språk, Malmö 1920. Pris 3 kr.

Ekblom, Einar: *Selected Short Stories,* Norstedt, Stockholm 1920. Pris 4: 50.

Björkelund och Danielsson: Fortsättningsbok i Engelska. Gleerup, Lund 1920. Pris 4: 25. — Ordlista till dito. Pris 2: 50.

Engelske Forfattere for gymnasiet:

VII. *Østerberg, V.:* English Poems. Second Edition. Gyldendalske Boghandel, Kjøbenhavn 1920.

[1]) Jfr. eng. *Bath-post.*

Digitized by Google

IX. **Helweg-Møller H.:** Modern Prose. Second Edition. Ibidem 1920.

Collin, Carl S. R.: *Monique* par *Paul Bourget.* Lindstedt, Lund 1920. Pris 3 kr.

Hultenberg, Hugo: Pages françaises. Norstedt, Stockholm 1920. Pris 5: 65.

Lectures variées, udg. av **Glahn, Alfred:**

III. *Mariages et Ménages (About, Droz, Daudet).* 2. Udgave. Ibidem 1920.

V. *Anatole France, Contes et Récits.* 2. Udgave. Gyldendalske Bogh., Kjøbenhavn 1920.

Munthe, Åke W:son: Spansk läsebok. Almqvist & Wicksell, Uppsala 1920. Pris 4 kr.

Lagerstedt, Lotten: Engelska vokabler och samtal. Sjunde upplagan. Gumpert, Göteborg 1920.

Østerberg, V.: Studier over Hamlet-Teksterne. I. Gyldendalske Bogh., Kjøbenhavn 1920.

Perret, Wilfrid: Peetickay, An Essay towards the Abolition of Spelling. Heffer & Sons, Cambridge 1920. Six Shillings net.

Passy, Paul: Conversations françaises. En transcription phonétique avec traductions anglaises. University of London Press Ltd, Hodder & Stoughton, London 1920. 4/net.

Läsebok för folkskolan, femte avdelningen, del 1. Norstedt, Stockholm 1920. Pris 4: 50.

Åborg, C. J., *Folgen,* semasiologische Skizze (Särtryck ur Redogörelse för Motala Samskola och Samgymnasium 1919—1920).

INSÄNDA TIDSKRIFTER.

Germanisch-Romanische Monatsschrift VIII. Jahrg. (1920), 1—4.

Modern Language Notes, Vol. XXXV (1920), 2—6.

Mondo, Revuo Internaciona por Ido, Yaro IX, 1—8.

Neuphilologische Mitteilungen, XXI (1920), 1—4.

Pedagogisk Tidskrift 1920, h. 2—8.

Svenskt arkiv för pedagogik, Band VIII (1920), 1—2.

Vor Ungdom, 1920, Januar—Juni.

Digitized by Google

Aktion zur Behebung der Büchernot geistiger Arbeiter Oesterreichs.

AN ALLE KOLLEGEN UND FREUNDE GEISTIGER ARBEIT!

Die Not der geistigen Arbeiter, eine fast allgemeine Folge der wirtschaftlichen Umwälzungen unserer schweren Zeit, erstreckt sich in Österreich, wo die heimische Währung auf einen nie geahnten Tiefstand gesunken ist, auch auf die Beschaffung **sämtlicher Mittel und Behelfe, welche die verschiedenen geistigen Berufe zum Betriebe ihrer Tätigkeit benötigen.** Das allgemeinste und wichtigste Arbeitsmittel des geistigen Arbeiters ist die **Fachliteratur, die wissenschaftlichen Bücher und Zeitschriften.** Die unhaltbaren Zustände, welche gegenwärtig in dieser Beziehung bestehen, seien durch einige Beispiele veranschaulicht. Eine Broschüre, die in der Schweiz ein paar Franken, in Amerika wenige Cents kostet, kommt dem österreichischen Käufer auf 100 K zu stehen. Ein grösseres Werk im Preise von 100 Schweizer Francs, würde in Wien etwa 4000 K, also bereits ein kleines Vermögen kosten. Solche Bücher sind dem Österreicher fast unerreichbar. Nicht nur der Einzelne, sondern auch die öffentlichen Bibliotheken, die wissenschaftlichen und technischen Institute stehen vor einer unlösbaren Aufgabe, wenn es sich um Beschaffung ausländischer Literatur handelt. Gerade infolge der fast fünfjährigen Absperrung ist aber dieses Bedürfnis jetzt ein besonders brennendes, weil die in der Zwischenzeit erschienenen Zeitschriften und Werke besonders grosse Anschaffungen nötig machen. Da auch Deutschland wegen des Standes seiner Währung sich in einer ähnlichen, wenn auch nicht ganz so verhängnisvollen Lage befindet, so **droht unseren wissenschaftlichen und fachlichen Betrieben eine Absperrung von der übrigen Welt, die die Einheit der geistigen Kultur ernstlich gefährdet.** Dies wäre nicht nur für uns, sondern für die gesamte Entwicklung der geistigen Arbeit von Nachteil, denn das geistige Leben ist auf gegenseitige Befruchtung und Anregung angewiesen und die Ausschaltung eines Elementes, ob gross oder klein, mindert die Kraft des die ganze Batterie durchfliessenden Stromes.

Die Nichtberücksichtigung der Arbeiten ausländischer Gelehrten in unseren Untersuchungen, die Unvollständigkeit unserer wissenschaftlichen Bibliographien, Literaturberichte u. s. w. wäre sicher auf die Dauer für alle Teile nachteilig.

Digitized by Google

Zwar herrscht auch auf anderen Gebieten unseres wirtschaftlichen Lebens grosser Mangel. Aber während auf diesen meistens auch die Produktion gehemmt ist, sind wir auf dem Gebiete der wissenschaftlichen und literarischen Tätigkeit nicht nur Abnehmer, sondern auch Erzeuger. Dieselben Währungsverhältnisse, die uns den Bezug der ausländischen Bücher so ungeheuer verteuern, ermöglichen andererseits dem Auslande die Beschaffung der Erzeugnisse unserer geistigen Arbeit zu grotesk geringen Preisen. **Während ein Schweizer Werk im Werte von 100 Francs uns auf etwa 4000 K käme, kann z. B. ein Schweizer ein bei uns mit dem Preise von 100 K angesetztes grosses Werk um eine Bagatelle von drei Francs erstehen.** Angesichts dieses ungeheuerlichen Verhältnisses, welches sich aus der Anwendung rein geschäftlicher Grundsätze auf dieses Gebiet des geistigen Lebens ergibt, sind wir der Zuversicht, dass unsere Aktion von niemandem missverstanden und von allen Kollegen und Freunden der geistigen Kultur anerkannt und tätig unterstützt werden wird. Wir wenden uns an das Ausland mit dem Ersuchen, uns bei der Beschaffung von Büchern und sonstigen Behelfen geistiger Arbeiter zu unterstützen. Dies kann in verschiedener Weise geschehen:

1. Durch Überlassung von wissenschaftlichen Zeitschriften (sowohl der laufenden wie der Kriegsjahrgänge), Broschüren und Büchern.

2. Wo unentgeltliche Überlassung untunlich erscheint und eine Gegenleistung durch Zusendung unserer Bücher erwünscht wäre, bitten wir hierbei den inneren Wert und nicht das blosse Valutaverhältnis zur Grundlage zu nehmen. Wir bitten auch um derartige Angebote.

3. Wir ersuchen uns anlässlich von Neuerscheinungen eine tunlichst grosse Anzahl von Autoren- och Ansichtsexemplaren zur Verfügung zu stellen und wesentliche Preisermässigungen für Bestellungen bekannt zu geben.

4. Da alle diese Wege doch nur zu einer unvollständigen Zufallsbelieferung führen und keine Sicherheit geben, dass gerade das Benötigte auch erlangt wird, **regen wir im Namen der Kollegialität und Kultureinheit die Schaffung von Fonds an,** welche uns helfen können den Währungsunterschied zu überbrücken, oder die Gewährung von unverzinslichen langfristigen Krediten.

5. Zur Durchführung aller dieser Aktionen, wie auch zur Beschaffung aller sonstigen für geistige Arbeit erforderlichen Behelfe wurde vom allgemeinen Verband geistiger Arbeiter Österreichs ein **Arbeitsmittelbeschaffungsausschuss „AMBA" unter Mitwirkung der hervorragendsten Berufsverbände und Institute errichtet.** Die „AMBA"

Digitized by Google

soll hierbei die gesamte geschäftliche Tätigkeit ausüben. Wir rufen daher zu allseitiger Unterstützung ihrer Aktionen auf und bitten alle Zuschriften, welche sich hierauf beziehen, an nachstehende Adresse zu richten:

„AMBA"

p. A. Allgemeiner Verband geistiger Arbeiter in Wien, VI., Mariahilferstrasse 1 c

Für den Verband:

Univ. Prof. **Dr. Paul Kretschmer**
Präsident.

Prof. a. d. technischen Hochschule
Dr. Emil Müller
Vizepräsident.

Delegierte d. Verb. d. Schriftstellerinnen und Künstlerinnen
Amalie Falke-Lilienstein
Vizepräsidentin.

Rechtsanwalt **Dr. Karl Georg Wurzel**
Schriftführer.

Röhr's Boktryckeri, Malmö 1920.

Digitized by Google

MODERNA SPRÅK

SVENSK TIDSKRIFT FÖR UNDERVISNING I DE TRE HUVUDSPRÅKEN
TYSKA, ENGELSKA, FRANSKA

UTGIVEN AV

HERMAN SÖDERBERGH OCH N. OTTO HEINERTZ.

ÅRG. XIV. 7 * MALMÖ * Oktober 1920

SPRÅKUNDERVISNING.[1])

Föredrag hållet vid Stockholms läraresällskaps sammanträde i Nya Elementarskolan den 13 mars 1920 av *Daniel Elfstrand*.

I det föredrag jag höll på läraremötet i Jönköping 1915[2]) sökte jag klargöra min uppfattning och tillämpning av vad jag kallade och kallar den *induktiv-imitativa metoden* samt särskilt gent emot de skarpa förebråelser och anfall, för vilka den varit utsatt från många håll, hävda dess företräden framför den förut och numera allmänt tillämpade metoden, som utgår från en helt annan uppfattning av språkundervisningen och språkets egen natur. Det klagades då tämligen allmänt över dåliga resultat av våra skolors språkundervisning, och först och sist gjordes den imitativa metoden till syndabock för de överklagade bristerna. Häremot gjorde jag gällande, att en metod, som ej längre tillämpades, som var avsvuren redan då, omöjligen kunde göras ansvarig för dessa resultat, och sedan nu dess bittraste vedersakare, åtminstone i offentlig skrift, för ett par tre år sedan i en ny stridsskrift »Vad är sanning?» avfärdat den imitativa metoden som »ett lik, som knappast mer kommer att titta», får det väl anses som fastslaget, att den är alldeles ur räkningen. Också har jag ännu ej bland de lärjungar, som från realskolor och andra skolor intagits i det med Gävle Borgareskola förenade högre handelsinstitutet, sedan dess öppnande 1912, påträffat en enda, som företett de minsta spår av beröring med denna metod. Om alltså resultaten fortfarande äro otillfredsställande, måste orsaken sökas på annat håll.

Det är min avsikt att här bland annat kritiskt skärskåda den gängse metoden, som jag anser mig ha någon förtrogenhet med,

[1]) Föredraget återges här i väsentligen oförändrat skick.
[2]) Meddelat i oktoberhäftet av M. S. för samma år.

Digitized by Google

då jag under hela min skoltid undervisades efter densamma och sedan oavbrutet vant i närmare eller fjärmare beröring med dess tillämpning och verkningar.

MÅLET.

Till utgångspunkt vill jag taga *målet för språkundervisningen,* d. v. s. vad jag anser vara dess mål vid våra skolor. *Det* är så mycket viktigare att fastställa, som i diskussioner om språkundervisningen, offentliga såväl som enskilda, just målet anföres som ett starkt vägande, att ej säga avgörande argument, och detta med rätta.

Först bör dock uttrycket »våra skolor» något närmare bestämmas. Jag menar härmed sådana läroanstalter för barn och ungdom, som ha till sin förelagda eller föresatta, sålunda medvetna uppgift att lägga grunden till vad man kallar högre bildning, *a liberal education,* grunden sålunda till folkets högre eller högsta intellektuella kultur, en, som alla äro ense om, övermåttan viktig och hög uppgift. Alltså talar jag *icke* om privata företag, avsedda att först och sist bringa företagarna pekuniär vinst, icke heller om specialskolor för handel och dylikt. I första rummet tänker jag på den svenska statens egna skolor och vidare givetvis på sådana, som på ett eller annat sätt fått något slags erkännande av staten, och slutligen naturligtvis också på sådana mer eller mindre privata läroanstalter, som på allvar gjort den nyss nämnda uppgiften till sin, sålunda i allmänhet skolor, som satt sig före en verkligt ideell uppgift.

Vad skulle nu målet för undervisningen i främmande levande språk vid dylika skolor vara?

Med en engelsk skolman skulle jag i största korthet kunna formulera svaret så: att komma in i språket så snart som möjligt och att förbliva i det så länge som möjligt. Detta innebär att genast från början lägga an på att bibringa lärjungarna ett säkert grepp — visserligen inom vissa låt vara t. o. m. snäva gränser — på det främmande språkets byggnad, dess former, dess ordförråd, dess särägna talesätt, så att de steg för steg sättas i stånd *att förstå och använda språket såsom ett levande meddelelsemedel.* Ty just detta, att vi ha göra med ett i allra eminentaste mening levande meddelelsemedel är en faktor i vårt problem, som ovillkorligen måste tagas i med räkningen, och det så mycket mer, som de främmande språk vi ha att göra med var för sig äro bärare av en av liv sprudlande kultur, som gjort och dagligen gör sin oberäkneligt stora insats i världens kulturarbete, det materiella såväl som det andliga.

Det synes och har alltid synts mig fullkomligt orimligt, att i våra skolor med deras ideella läggning och ideella mål ett sådant språk skulle behandlas, som om det vore ett dött språk. Om det är så, att språkets så att säga ideala uppgift, dess *raison d'être,*

Digitized by Google

är att vara ett levande meddelelsemedel, så får givetvis den uppgiften ej förbises eller försummas av de skolor, som just på grund av sin ledande grundprincip alltid måste sträva att lösa sin uppgift på det mest ideala sätt, d. v. s. med metoder, som stå i överensstämmelse med ämnenas egen natur och naturliga uppgift, med andra ord rationella metoder.

Alltså blir mitt krav i detta fall, att språkundervisningen vid ifrågavarande skolor skall så bedrivas, att den från första stund medvetet kommer att tjäna och motsvara språkets primära uppgift, d. v. s. dess uppgift att vara ett levande meddelelsemedel.

Här vill jag genast bemöta en invändning, som jag ofta hört upprepas under de sista tre decennierna. Det heter: det av Eder uppställda målet får icke vara det främsta och ännu mindre det enda målet för studiet av främmande levande språk vid den lärda skolan. Dess mål måste ytterst vara att föra in lärjungarna i den främmande litteraturen, lära dem att förstå och uppskatta den. Att kunna använda språket som direkt meddelelsemedel icke bara i skrift utan också i tal är av jämförelsevis underordnad vikt och bör ej så eftersträvas, att det skymmer bort eller står hindrande i vägen för det högre, det egentliga målet.

Jag har aldrig kunnat fatta, att detta argument har något verkligt fog för sig, och jag förstår ej heller, att språkexperter i bästa mening kunna på allvar framföra det. Men väl förstår jag, att de oinvigda kunna göra det.

För mig har det varit klart, att, om jag verkligen realiserar det mål jag i första hand uppställt för mig — och under alla förhållanden måste väl något i den vägen utgöra det första steget även mot vad som anses vara det egentliga målet — så måste detta ovillkorligen leda till eller vara den bästa förberedelsen för att nå detta senare mål, slutmålet, om man så vill, som jag ingalunda underskattar. Jag håller det tvärtom för oeftergivligt och skulle anse språkstudiet vid våra gymnasier förfelat, om det ej finge i någon mån införa våra 17, 18 och 19-åringar i den verkliga litteraturen. Men det är för mig obegripligt, att detta mål skulle kunna försummas eller alldeles åsidosättas genom den ingående förberedelse, som jag utan alla förbehåll håller på. Det kommer i själva verket som den mogna frukten av denna förberedelse. Jag skulle vilja tillägga detta, som kan låta paradoxalt: om vi bara sörja för att det första kravet blir fyllt, så sörjer det andra för sig självt.

För övrigt har varje lärare och lärarinna tillfälle att i sin undervisning pröva halten av dessa påståenden, nota bene om han eller hon gjort den grundliga förberedelse, som jag yrkar på och varom mera längre fram. Man kan efter ett par år vid övergången till lättare litteratur pröva sina lärjungars omedelbara uppfattning genom att för dem föredraga den nya texten och låta dem muntligt tolka den. Har man då därtill bland sina lärjungar en eller annan nykomling, även med högre betyg, men som ej

Digitized by Google

förberetts efter samma grunder, springer genast skillnaden i ögonen. Eller man kan konfrontera sina lärjungar då och då med den bildade utlänningen — vilket är mycket nyttigt — och på så sätt pröva deras uppfattning av det muntliga föredraget. Vidare har varje lärare och lärarinna, som någon tid vistats utomlands, det kanske bästa försöksobjektet i sig själv, ty de måste ha erfarit den ofantligt gynsamma inverkan, som upprepade tankeutbyten med bildade infödingar har på ens egen förmåga att snabbt och omedelbart uppfatta den litterära produkten vid läsning.

För övrigt må man ingalunda underskatta värdet av färdigheten att göra sig snabbt förstådd i tal och skrift och naturligtvis att utan svårighet förstå den inföddes tal. Den färdigheten betyder mycket i våra dagar och kommer att betyda mer och mer med ökad samfärdsel mellan folken. Det är karaktäristiskt, att just engelsmännen, med sitt utbredda världsspråk, som en av den stora konfliktens lärdomar senterat nödvändigheten att mer effektivt lära sig främmande språk, med den praktiska påföljden, att detta ämne vunnit ett mycket större beaktande vid deras skolor, än det hade före kriget.

Målet för språkundervisningen på våra skolors högre stadium skulle jag alltså kort kunna uttrycka sålunda: litteraturläsning på språket och med språket som förmedlare alltid med beaktande av den rent språkliga träningen, som ytterligare befäster det praktiska greppet på språket. Detta innebär det »förblivande i språket så länge som möjligt,» som ovan uppställts som *ett* krav.

MEDEL.

Vilka äro nu de medel, som bäst föra till det föresatta målet?

De enda medel, som jag funnit vara verkligt effektiva och som jag kan tänka mig som sådana, äro i själva verket rena korollar ur min uppfattning dels av våra skolors allmänna uppgift, dels särskilt av deras språkuppfostrande uppgift, och kunna sammanfattas i orden: *intensiv, rationell övning.*

Övning.

Det är mig ett nöje att här konstatera, att jag på denna punkt överensstämmer med den naturvetenskapsman, som för några år sedan i en årsredogörelse för en skola yttrade, »att språken såsom undervisningsämnen böra betraktas såsom i viss mån övningsämnen,» så mycket jag än avviker från en del av samma författares teoretiserande om dessa discipliner för övrigt.

Ja väl, ett övningsämne, men vilket överlägset övningsämne! Ett, som fordrar de snabbaste induktioner ur ett utomordentligt rikhaltigt material, vars blotta insamlande redan kräver stor ansträngning, snart sagt i det oändliga växlande blixtsnabba kombi-

Digitized by Google

nationer av detta stoff för att, så att säga, förkroppsliga de föreställningar och tankar, som oupphörligt födas i vår hjärna och påkalla tolkning, en tolkning, på vilken man måste ställa den fordran, att den skall i högsta möjliga grad byggas upp efter logikens lagar, vilka naturligtvis själva äro utformade i hjärnans språkverkstad. Skall språket i allmänhet betraktas som en ancilla, så måste man säga, att det är en ancilla, som är absolut oundgänglig för människan och utan vilken hon aldrig kunnat höja sig till den förnuftiga nivån.

För mig är det därför klart, att språket intar en alldeles unik särställning bland mänskliga discipliner, och jag önskar, att varje språklärare först och sist ville fasthålla detta. Ty därav följer, att alla skulle vara eniga om detta: att språken som läroämne med logisk nödvändighet kräva en alldeles säregen behandlingsmetod, vartill hör ett däremot svarande mått av tid, ej någon svältkost såsom för närvarande, och att vid uppgörandet av varje förslag till organiserande av skolarbetet detta måste vinna beaktande. Man behöver endast betänka, vad det betyder, att, under det varje annat ämne har sin givna, man kan säga till skänks givna vehikel i modersmålet, det för läraren i ett främmande levande språk gäller att nyskapa själva vehikeln, och vad det vill säga, ha nog alla språklärare någon erfarenhet av.

Om alltså *övning* är det första och sista, det A och O man måste yrka på, för att språkundervisningen skall ha några utsikter att bli effektiv, så måste man å andra sidan betona, att icke vilken övning som helst duger. Den övning t. ex., som koncentrerar sig på inlärandet och uppläsandet av nakna paradigm, är ingenting annat än slöseri med en dyrbar tid, och så mycket jag än håller på rationell grammatisk träning, tar jag bestämt avstånd från den traditionella grammatikundervisningen.

Det grepp på språket, som enligt min mening måste eftersträvas av våra skolor, *kan* helt enkelt *icke* vinnas med den gamla grammatikdrillen. Det kan icke vinnas därigenom, ty denna drill tog och tar sikte på isolerade ord, men det är icke *ordet,* som är den sammanhållande enheten i språket. Det är *satsen.* Ordet får den konkreta påtaglighet eller verklighet, som det kan få, endast genom applikation på någonting mer eller mindre konkret eller genom sin funktion i satsen. *I am, you are, he is* o. s. v. äro ganska abstrakta, även för den vuxne, men *I am a Swede, I am not an Englishman; Are you a Swede, or are you an Englishman? Is that boy a Swedish boy, or is he an English boy? Where were you yesterday? Why were you not at school? I was not at school because I was ill; Ask John why he was not at school yesterday* o. s. v. äro oändligt mycket mera konkreta språkelement och assimileras därför lättare av vanliga mänskliga intellekt, som av naturen äro danade att gå från det konkreta till det abstrakta, ej tvärtom, och de assimileras lättare, redan därför att de ha den påtagliga realitet, som tilltalar barn,

Digitized by Google

och därför att de erbjuda en övning av det behändigaste slag, fulla som de äro av praktiskt användbart stoff.

Det är ej bevisande att anföra den säkra kunskap, som den gamla skolan skulle ha åstadkommit genom paradigm- och orddrill. Säker kunskap vanns då som nu genom elementar- eller läsebokens tillämpningsövningar, dess bättre ju naturligare de voro, d. v. s. ju bättre de gåvo uttryck åt en gripbar innehållskärna, varav följer, att de lösryckta, ofta meningslösa satserna äro de för ändamålet sämsta. Vem kan anställa rationella muntliga övningar på språket med tillhjälp av lösryckta satser? Om vanskligheten att med paradigmdrill och även lösryckta satser komma till någon slags behärskning av den levande, högst sammansatta produkt, som kallas språk, torde man få en klar föreställning genom att t. ex. söka lära sig eller andra något hundratal person- eller platsnamn utan att få fästa dessa vid någon mer eller mindre konkret substance. »Att använda enstaka ord och former i undervisningen är ett klumpigt brott mot psykologi och pedagogik» är ett påstående lika sant den dag som är, som det var, då det yttrades av Vietor för 38 år sedan.

Genom nästan oavbruten språklig beröring med lärjungar från andra håll har det under årens lopp blivit allt klarare för mig, att lärare i allmänhet ej gjort sig reda för eller också ej fästa något avseende vid själva kärnan i det problem de ha att lösa och brottas med i varje ögonblick av sin undervisning. Att så var förhållandet med mina egna lärare är säkert, och efter den korta ljusning som åttiotalet med dess reaktion mot förkonstling företer, tyder allt på att samma gamla grundsyn på problemet åter är förhärskande på de allra flesta håll. Därom vittnar bland annat vad som på många håll anses vara en stor förtjänst, nämligen att man bannlyst den induktiv-imitativa metoden. Att en senare tid — jag menar inte bara vår egen tid utan också tiotal av år före 80-talet — kunnat få en sådan falsk syn på språkproblemet är ägnat att förvåna, då man vet, att våra föregångare för hundratals år sedan voro på det klara med, att vad man kan kalla den direkta metoden, i grund och botten densamma som den imitativa rätt förstådd, var den enda effektiva vid latinundervisningen, då nämligen latinet ännu behandlades som ett levande språk. Latinet övades intensivt på latin, och de, som varit förtrogna med de gamlas skolarbete, ha ju intygat, att deras resultat voro oändligt överlägsna våra. Visserligen disponerade dessa föregångare över en oproportionerligt dryg tid, men så var också språket ofantligt mycket svårare, och de hade ej som vi tillfälle att emellanåt friska upp sig i den allra genuinaste miljön.

Trots den opposition och omilda kritik, som kommit den imitativa metoden till del, isynnerhet från senare generationer av lärare, vågar jag ändå fasthålla vid min åsikt, att den grundsyn på språkundervisning och språkinhämtning, som är det väsentliga i denna metods teoretiska innebörd, har ett fullt rationellt under-

Digitized by Google

lag, att den sålunda är naturenlig. Att den kan missförstås, oriktigt tillämpas, travesteras o. s. v., det bevisar ej dess ohållbarhet, lika litet som någon annan metods ohållbarhet bevisas på det sättet.

Vad är då dess huvudsakliga teoretiska innebörd? Svaret ges genom en hänvisning till modersmålet. Väl vet jag, att det nästan blivit ett axiom, att modersmålets exempel är alldeles otillämpligt på andra språk, men för mig har detta argument alltid tett sig som ett lättvindigt gottköpsargument. Ty var och en vet till att börja med, att modersmålet allena lämnar en fullt adekvat och påtaglig demonstration av det naturliga förloppet för språktillägnelse. Vad lära vi, om vi på ett riktigt närgånget sätt iakttaga modersmålet, känna det på pulsen, så att säga? Jo, bland annat detta, att vi för att få ett verkligt användbart språkligt meddelelsemedel, ett, som är redo att göra omedelbar tjänst vid första påkallning, måste mata våra i hjärnbarken befintliga språkcentra med ett mycket stort antal språkliga intryck, och vi lära vidare, att det inte är nog med att någorlunda eftertryckligt och medvetet fästa dessa intryck i vår hjärna, de måste på ett helt annat sätt än andra element av vetande genom lång och oavlåtlig övning tryckas djupt in i hjärnan för att blixtsnabbt kunna *koordineras* och *subordineras* i förhållande till varandra i snart sagt oändliga växlingar och lika blixtsnabbt utlösas och omsättas i den yttre manifestationen genom talorganen.

Det finns i grund och botten endast en metod, ett medel att bli riktigt hemmastadd i ett främmande språk, ty mänskligt språk är från en synpunkt endast ett: produkten av ett visst slags intrycks stadiga inristande i hjärnan. Hur dessa intryck skola fås utan hjälp av imitation i någon form är för mig en olöslig gåta. Man kan ju ej genom matematisk beräkningsmetod komma åt dem.

Det var detta den imitativa metodens upphovsmän och anhängare insågo: det var metodens *teoretiska sida*. Dess *praktiska sida* är dess oeftergivliga krav på *övning*, rationel *övning* av det slag, som redan antytts. Jag är viss på att, då metoden klickat, har det just berott på något fel, någon brist i tillämpningen av dess praktiska krav. Som ett orubbligt faktum står också fast, att ingen, som i sanning kan göra anspråk på att någorlunda behärska ett främmande språk, har någonsin kommit därhän utan att tillämpa just den naturliga metoden, d. v. s. modersmålsmetoden. Vi alla, lärare och lärarinnor, måste veta det; vi måste veta, att det är just därför, för att matas à la modersmålet, som vi äro så angelägna att komma bland infödingar, att det är därför vi läsa och läsa originallitteratur för att på så sätt få fast i vår hjärna de främmande språkelementen, och vi veta vidare, att all vår grammatiska kunskap, så nyttig den än må vara, är alldeles otillräcklig för detta vårt ändamål.

Vi veta vidare — åtminstone vet jag det med fullaste viss-

Digitized by Google

het — att den undervisning vi fingo på skolbänken kunde vara mycket klargörande och därför nyttig genom sin ständiga satsanalys, diskussion av former och inpräglande av lagar för språkets byggnad, men också att detta icke var detsamma som språkbehärskning. Vad vi fingo var ett skelett, som i själva verket icke ens alltid bestod av element av det språk det gällde utan av ett slags system av allmänna språklagar på sin höjd illustrerade genom några torftiga exempel. Vi fingo genom paradigmdrill, ordlistor och lösryckta satser en hop mosaikbitar, som vi naturligtvis även med de allmänna lagarnas tillhjälp ej kunde hopfoga till den ensemble, som kallas språk. Man var fången i den illusionen och synes ännu vara det, att bekantskap med isolerade former och allmänna lagar är detsamma som förtrogenhet med språket självt, en illusion som kan vara bestickande nog, därför att säker kännedom om de allmänna språklagarna i och för sig alltid har sitt stora värde, kanske också därför att den är lättare att vinna än verklig språkbehärskning. *Ty den kan endast vinnas genom det medel, som modersmålet anvisar, d. v. s. trägen övning på språket.* Den, som förnekar modersmålets betydelse såsom vår bästa läromästare, förnekar alltså också övningens absoluta nödvändighet. Långt ifrån därför att resonera som så: »Med den ytterst korta tid, som står till mitt förfogande, är det ej att tänka på att imitera modersmålsmetoden», säger jag: »Just därför, att tiden är så knapp, måste jag så mycket intensivare tillämpa modersmålsmetoden, d. v. s. bedriva övningar.» Men — och det är ett viktigt men — det ligger i sakens natur, att vi måste använda modersmålsmetoden i *starkt koncentrerad* form och därtill anlita den utomordentliga hjälp, som våra lärjungars förmåga av medveten reflexion erbjuder. Häri ligger det artificiella i vår metod.

Går jag sedan *övningen* närmare in på livet, så faller det sig naturligt och praktiskt att steg för steg behandla dess tillämpning på varje särskilt huvudmoment av undervisningen, sålunda på *uttal, textbehandling, grammatik* och *skrivning.*

Uttalet.

Vad då först uttalet beträffar, råder ju och har ju rått alltsedan fonetikens genombrott enighet i huvudsak, så tillvida som man är enig om, att uttalsundersvisningen bör grundas på en praktisk tillämpning av den vetenskapliga ljudlärans utredningar och anvisningar. För min del har jag alltid funnit det verksammast att även här gå från det kända till det okända, alltså från modersmålets bekanta ljudfenomen, som klarläggas genom analys, varpå det ej möter någon större svårighet att få bukt på snart sagt vilka språkljud som hälst. Att, vad åtminstone engelskan beträffar, en lämplig ljudskrift är en ovärderlig hjälp får väl också anses tämligen allmänt erkänt och vederbörligen beaktat. Här vill jag

Digitized by Google

framhålla, att jag funnit diktamensskrivning med ljudskrift vara ett utmärkt övningsmedel för skärpandet av ljuduppfattningen: lärjungen tvingas helt enkelt till en utomordentlig ansträngning att noga uppfatta ljuden, då han vet, att det fordras av honom att kunna exakt återge dem med ljudskrift. I trettio års tid har jag låtit mina lärjungar skriva efter diktamen på svarta tavlan all den fonetiska täxt vi gått igenom. Och sådant har resultatet varit, att jag aldrig tänkt på att uppge denna övning. Diskussionen av det skrivna erbjuder i och för sig en ypperlig uttalsträning. Det är mig mer än ett nöje att efter en grundlig prövning av detta medel kunna konstatera, hur utomordentligt vederhäftigt den store mästaren Henry Sweet's omdöme visat sig vara på denna punkt likasom på så många andra. Hans uttalande "The best training in the recognition of sounds by the ear—apart from the still better but less systematic training afforded by language-study—is phonetic dictation" är helt säkert ett ovederlägglgt påstående. Och då Sweet talar om "the total want of the power of observation which is the result of the current method of learning languages by eye instead of by ear," har han slagit huvudet på spiken. Diktamentsskrivning med ljudskrift är ju för övrigt numera rätt vanlig som uttalsövning även med lärare och lärarinnor, som väl torde ha erfarit dess goda verkan.

Jag har emellertid fått det bestämda intrycket, att det råder ej så liten meningsskiljaktighet om hur långt man bör gå i sin fordran på precision och äkthet i uttalet. Å ena sidan torde det vara obestridligt, att över huvud taget vad man kallar skoluttalet högst väsentligt förbättrats under de sista tjugufem à trettio åren, men å andra sidan måste jag sanningsenligt bekänna, att jag ännu ej så sällan möter ett uttal av engelska, som borde vara bannlyst. Den direkta erfarenhet jag haft tillfälle att göra som ledare av feriekurser i England har varit av synnerligt intresse och har bättre än något annat förhjälpt mig till en värdesättning av vårt skoluttal av engelska. Dag efter dag har jag haft tillfälle att följa mina engelska kollegers behandling av kursdeltagarnas uttal, och det har visat sig, att mycket litet av vad de senare presterat godkänts av de förre. Nu vet jag visserligen, att min egen fordran härutinnan av somliga anses vara för långt gående: man kan inte ha råd att offra något av en dyrbar tid på uttalsfinesser, har det hetat. Gent emot detta vill jag framhålla två för mig avgörande synpunkter eller skäl.

Mitt första skäl för att hålla på ett så vitt möjligt genuint uttal är rent praktiskt, och det är åter en rätt omfattande erfarenhet, som öppnat mina ögon för detta skäl. Uttalet skall vara sådant, att det utan svårighet för den infödde genast tolkar, vad vi vilja säga honom. Ju raskare och fullständigare det fullgör denna uppgift, dess bättre är det. Missuppfattning å den inföddes sida av utlänningens tal är mycket vanligare än många tro, och det vittnar naturligtvis alltid om bristfällighet eller ren felaktighet i

Digitized by Google

den senares utbildning. En engelsk lektor vid ett av våra universitet sade mig en gång, att det var mycket tröttande och påfrestande att timme efter timme söka följa med och uppfatta, vad studenterna hade att säga honom på engelska.

Vidare bör ej förbises, att ju bättre ens egen uttalsträning varit, dess lättare förstår man också den inföddes tal. Sålunda en dubbel fördel. Praktisk i bästa mening anser jag endast den uttalsundervisning vara, som verkligen tillgodoser denna dubbla uppgift: att ge oss ett medel att snabbt och säkert för den inföddе tolka, vad vi ha att säga honom, samt ett medel, som hjälper oss att snabbt och säkert uppfatta, vad han har att säga oss.

Mitt andra skäl är mera teoretiskt. Är det så, att vi till vårt förnämsta mål taga litteraturförståelse, då synes det mig vara otillåtligt icke blott att försumma uttalet eller fästa ringa vikt vid det utan även att ej ägna det alldeles särskild omtanke. Ett litterärt verk av hög rang kommer aldrig till sin fulla rätt, kan helt enkelt ej uppskattas, om det berövas den specifika charm som dess rent vokala tolkning skänker. Ett litterärt konstverk är konstverk icke blott på grund av sitt innehåll utan också i eminent grad på grund av sin form — i ljud naturligtvis, ej i bokstäver, som somliga gammalstavare tyckas mena. Jag skulle med avsmak vända mig bort från t. ex. en vokal tolkning som denna:

vit femton å:rs åldə blef ʃtu:gan mik tråŋ.
de:r jak bodde met mo:də min.

Om vi nu äro ense om att våra grundläggande kulturhärdar, d. v. s. våra läroverk, skola syfta till ett högt ideelt mål, måste respekt för det litterära konstverkets vokala sida betonas såväl i teori som praktik och ett återgivande krävas, som åtminstone ej är stötande.

För övrigt, tack vare ett oavlåtligt arbete på fonetikens område, läggas ständigt nya förvärv till den skatt av vetande vi redan äga, och den dag torde icke vara långt avlägsen, då t. o. m. intonationens hemlighet skall ligga avslöjad och tillgänglig för varje något så när nitisk och intresserad lärare och studerande.[1])

Textbehandlingen.

Då vi sedan komma till frågan om textbehandlingen, stå vi, som bekant, inför en av de mest omtvistade frågorna vi ha att ta ställning till och därtill en, som tränger sig på oss från den allra första stund vi ha att handleda våra lärjungar, då det gäller att välja mellan sammanhängande text eller lösryckta satser. Att jag för

[1]) Sedan detta föredrag hölls, har ett arbete med titeln "Übungen im englischen Tonfall" av veteranen professor H. Klinghardt i samarbete med G. Klemm, B. A. London, utkommit och kan med tillförsikt rekommenderas åt alla intresserade för den utmärkta hjälp det erbjuder till lösandet av ett synnerligen svårt problem.

Digitized by Google

min del förkastar lösryckta satser är redan framhållet och motiverat, och något ytterligare har jag ej att tillägga. Det är en annan sida av textbehandlingen, som nu intresserar oss, sannolikt det värsta stridsäpplet mellan de två motsatta lägren. Det gäller frågan om *översättning* till modersmålet eller icke. Utan att vilja försvärja mig till den så kallade förmedlande metoden härvidlag, därför att den i min tanke lämnar för stort utrymme åt översättningen, har jag dock ingalunda avsvurit all översättning, men *"magis offendit nimium quam parum"* är i få ord min åsikt om översättningen.

Huvudargumentet för översättningen är, att den allena utgör ett verkligt kriterium på lärjungens uppfattning av den främmande texten. Vidare framhålles, att översättningsuppgiften med nödvändighet tvingar lärjungen att söka tränga in i vad som är karaktäristiskt för den främmande språkformen. Att han därtill får övning i att uttrycka sig på modersmålet anföres också ofta nog som en avsevärd extra vinst.

Nåväl, jag bestrider icke, att översättningen medför vissa vinster, men jag bestrider, att de också äro vinster för det, som väl ändå får anses vara en av språkundervisningens huvuduppgifter: tillägnelse av herravälde över det främmande språket. Mitt bestämda påstående är, att den *genomgående* översättningsmetoden motverkar denna viktiga uppgift, som ej får eller kan åsidosättas, utan att undervisningen blir humbugsartad, för såvitt som den ger sig sken av att meddela, vad den icke meddelar.

I en broschyr med titeln "Den direkte metode i sprogundervisningen," som utkom 1915 och på det varmaste kan rekommenderas åt intresserade, framför rektor Carl Knap i Stavanger en argumentering mot översättning, som synes mig vara bindande i sin beviskraft, varför ett referat här torde vara på sin plats.

Författaren fastslår till att börja med vad han anser vara slutmålet för skolans språkundervisning, nämligen att lära lärjungen att *läsa* det främmande språket *med förståelse*, att bibringa honom *läsfärdighet*, varför *läsövningarna* måste intaga det främsta rummet vid undervisningen. Detta är ju i princip samma uppfattning, som den traditionella metoden hävdar, men skillnaden mellan denna och den direkta metoden kommer i öppen dag, då det blir fråga om vad som menas med läsfärdighet och om den väg, den praxis, som leder till målet.

Den traditionella metoden utgår från den uppfattningen som ett postulat, att översättningen från ett främmande språk i och för sig är en kunskapsfrämjande övning, i det att den *jämförelse* mellan de båda språkens ord och uttryck, som lärjungen förmodas anställa, leder till en mer medveten och säker tillägnelse av det främmande språkets fenomen. Följden blir, att färdigheten att översätta identifieras med färdighten att förstå den främmande texten och följaktligen utan vidare tages för läsfärdighet. Då nu läsfärdigheten är skolans mål, måste ju översättningen vara det oumbärliga medlet.

Digitized by Google

Gent emot detta betonar den direkta metoden, att, om man analyserar den tankeverksamhet, som försiggår hos lärjungen, när han översätter, så visar det sig, att denna icke består i en så reflekterad process som verklig jämförelse. Vad som försiggår är, att lärjungen inriktar sin strävan på att finna *uttryck* i modersmålet för den tanke, som det främmande ordet eller uttrycket *redan har väckt hos honom.* I samma ögonblick han kommer på vad vi kalla översättning, *släpper* han det främmande ordet eller uttrycket, och hela hans andliga verksamhet rör sig från detta ögonblick inom *modersmålets* område. Den lyckade översättningen betecknar därför i själva verket ett förvärv åt modersmålet, ett befästande av hans kunskap i detta språk. Han kan för den skull mycket väl ha glömt det främmande uttrycket, så snart det närmaste målet är uppnått, varpå man dagligen har bevis. Det visar sig nämligen, att, såvida man ej bedriver särskilda övningar för att inprägla de främmande glosorna och fraserna i en översatt text eller ger lärjungen till särskild uppgift att lära sig dessa, så försvinna de mycket hastigt, vilket ju visar, hur litet han arbetat med dem.

Men hur går det då med den högt värderade jämförelsen mellan inhemskt och främmande? Lika sant som det därför är, när det om översättningen heter, att den medför en mera medveten och reflekterad uppfattning av modersmålet, lika säkert är det en illusion, när man tror, att den uträttar detsamma inom det främmande språket. Översättningen kan vara en värdefull övning, men dess utbyte måste föras på modersmålets konto, ej på det främmande språkets. Den främmande *språkformen* inskärpes icke genom översättning utan genom iakttagelse och övning i och på språket självt.

Men den direkta metoden går än längre. Den hävdar, att icke heller den främmande textens *innehåll* kommer till sin rätt genom de vanliga översättningsövningarna. Dessa ha till föremål de språkliga fenomenen, ord, uttryck, på sin höjd satser och perioder, däremot icke egentligen något episkt stoff som sådant eller sammanhanget i en tankegång. Under lärjungens arbete med det språkmaterial, som är övningens egentliga föremål, är det endast naturligt, att han antingen icke alls eller i alla händelser blott i förbigående uppmärksammar vad som i förhållande till språkstoffet blir liggande i periferin, men som vid verklig *läsning* naturligtvis skulle vara det centrala, nämligen innehållet. Härpå grundar sig det till synes märkliga fenomenet, att lärjungar ofta kunna översätta sida efter sida och dock, så snart de slutat, visa sig ha en mycket oklar och bristfällig föreställning om vad de läst. Översättningen blir mekanisk och rutinmässig. Detta gäller framför allt om extemporerad översättning, då lärjungen icke har tid till det arbete han *kan* ägna åt innehållet vid förberedelse i hemmet utan måste koncentrera sig på den egentliga översättningsövningen. Här har man för sig resultatet av denna övning i renodlad form.

Digitized by Google

Och vad finner man? Varenda lärare kan på grund av egen erfarenhet intyga den förlägenhet, som de medelmåttiga och mindre duktiga lärjungarna råka i, när de oväntat få till uppgift att redogöra för vad de ögonblicket förut översatt ex tempore.

Översättningen är alltså en övning, som uteslutande tar sikte på *formen*. Innehållet intresserar blott, försåvitt det har något bestämmande inflytande på formen. Också är det karaktäristiskt, att ett mycket stort antal översättningsfel icke beror på obekantskap med det ord eller uttryck i och för sig, som det gäller, utan därpå att lärjungen icke frågar efter, vilken av ordets översättningsvalörer som passar på *det givna stället*, d. v. s. stämmer med *innehållet*. Blir han uppmärksamgjord på tankesammanhanget, så finner han i regel det rätta ordet. Av sig själv har han *icke* fäst sig vid innehållet.

Lika visst som att översättningsövningens oavlåtliga inriktning på att finna och bruka modersmålets ord och vändningar icke i och för sig är ägnad att tillföra lärjungen nytt vetande i det främmande språkat, lika sant torde det alltså vara, att denna övning i och för sig icke heller föranleder honom att iakttaga textens innehåll. Han utbildar genom översättningsövningarna ingen vana att fästa sig omedelbart vid innehållet såsom det i främsta rummet huvudsakliga. Tvärtom får han under sitt alltuppslukande arbete med formen snarare för vana att försumma innehållet.

Men är det nu så, då är det klart, att åratals behandling av texter medelst en evinnerlig, mer och mer rutinmässig översättning icke blott icke utvecklar förmågan av omedelbar uppfattning av textens innehåll utan i längden rent av förslöar den förmåga, som kunde finnas. Men vad är i själva verket *läsfärdighet?* Är det icke just förmågan av *omedelbar uppfattning av en texts innehåll?* Vi komma alltså logiskt till det nedslående resultatet, att *översättningen* som genomgående didaktiskt medel rent av är *ett hinder för utbildandet av läsfärdighet.*

Det är just av denna anledning, som den direkta metodens förkämpar inriktat sina strävanden på att finna *andra utvägar än översättning för att utbilda läsfärdighet.*

Principiellt kan man hävda, att läsfärdighet vinnes endast i det språk man redan kan. Att man genom flit och trägen övning eller tack vare gynsamma anlag kan lära sig ett språk genom vanlig läsning av texter, det är en sak för sig, som ej förnekas, men vare sig man lär sig språket på det ena eller andra sättet, kommer den verkliga läsfärdigheten, d. v. s. förmågan av omedelbar uppfattning av en text, först när man lärt sig språket i tillräcklig omfattning. Då nu den direkta metoden vidare hävdar, att språket i skolor likasom annars i livet naturligast läres genom det muntliga bruket eller talet, kommer den till den slutsatsen, att *talövningarna äro den naturliga förberedelsen för läsövningarna* och å andra sidan, att läsfärdigheten utvecklar sig utan nämnvärt be-

Digitized by Google

svär, kommer så att säga som den mogna frukten, när man först kan bruka språket muntligt.

Denna principiella uppfattning bekräftas i regel av praxis under den förutsättningen, att det noga hålles på att *läsestoffet endast omfattar känt och inövat språkstoff.* Detta innebär sålunda, att *det språkstoff, som läsestycket innehåller, först inövas* genom muntlig framställning och diskussion. Det är detta, som sker genom preparationen, vars ändamål är att supplera lärjungens språkkunskap med den text till ögonmärke, som skall läsas, så att lärjungen kan gå till läsningen utan att möta okänt språkmaterial och sålunda den åsyftade principen, att man för att läsa skall kunna det språk man skall läsa, får sin fulla tillämpning.

Så långt rektor Knap.

Ehuru jag själv visst icke konsekvent tillämpat eller tillämpar detta tillvägagående — därtill skulle enligt min mening bland annat krävas ett särskilt urval av text, och ett sådant står ännu icke till buds — har jag dock tillräcklig erfarenhet därav för att bedöma dess verkningar och dessa har jag funnit vara synnerligen goda. Ett konkret exempel på mitt tillvägagående torde bäst demonstrera metoden.

Det är tredje terminen vi arbeta med engelska. Vi ha i elementarboken hunnit till stycket 39, *The Milkmaid,* som skall ges till läxa. Preparationen börjas med tillsägelsen, om den behöves: "Close your books." Det första delvis nya ord är "milkmaid." Jag frågar "What domestic animals do you know?" Svar gives med ledning av ett föregående stycke, 28. "Well then, the cow is one of our domestic animals. What does the cow give us?" Svar med ledning av samma stycke. — "Yes, the cow gives us milk. And how do we get the milk?" Förklaring: "Milk is also a verb, we say "to milk a cow". A girl or a woman who milks cows is called a milkmaid." *(maid* uppskrives på svarta tavlan) Så läser jag första satsen långsamt: "A country maid was walking to the town to sell some milk, which she carried in a pail on her head." Därpå frågas: "Where was the maid going? How did she go? On horseback? Why did she go to the town? What did she carry her milk in?" "Carry" förklaras av samanhanget eller, om detta ej tar, genom demonstration. Jag inskjuter här frågan: "the Swedish for "carry"? "She carried her milk in a pail. What is a pail?" Ordet är nytt och skrives upp på tavlan. Därpå tar jag glaset, som står på brickan, håller upp det och säger. "This is a small vessel for water *(vessel* skrives upp). A pail is a large vessel to carry milk in. Swedish for "pail"? Svaret brukar vara "stäva" eller "hink." "And how did she carry the pail?" Nästa sats: "As she went along she said to herself: "I have already fifty eggs at home". "Along" har förekommit förut, st. 25, men jag säger "went along is much the same as went on" = gick sin väg framåt. "Already" nytt ord, skrives upp. "I have already fifty

Digitized by Google

eggs" is the same as "I have fifty eggs before this". The Swedish for "already"? — — "redan." Nästa sats: "With the money I get for my milk I will buy fifty more". "Get" och "buy" ha vi kört med förut. Nästa sats. "These hundred eggs will produce at least eighty chickens". "Produce" nytt ord, som förstås av de flesta, och jag säger endast "You can also say give." Exempel: "Sweden (our country) produces iron. What does Sweden produce?" "At least" är en gammal bekant, men jag påminner om "little", "less", "least." "Chickens" en gammal bekant från stycket 28, som nu ytterligare inskärpes genom den enkla frågan "What is a chicken?" Ordet "young" hör till vårt aktiva ordförråd. Nästa sats: "The chickens will be ready for market about Christmas." Förklaring: "There is a place in this town where many people meet once or twice a week; it is called the "market-place." What is done in a market-place? Buying and selling. To be ready for market simply means to be ready to be sold (in a market-place)". "Xmas" är bekant förut. Nästa sats: "Then I shall have money enough to buy a new gown". "Gown" nytt ord. Förklaras genom åskådning, då det finns flickor i klassen o. s. v., o. s. v.

Det torde vara självklart, att genom detta behandlingssätt innehållet också kommer till sin rätt, att det helt enkelt inte kan bli försummat samt att endast på detta sätt ett aktivt ordförråd kan läggas upp.

Det tillvägagångssätt, som här beskrivits, följes emellertid icke alltid strikt. Av månhet om den korta tiden i skolan låter jag lärjungarna ofta ge den nya textläxan en lätt förberedande bearbetning hemma — märk väl: det är vårt andra år — och sedan behandlas den på lektionen ungefär på sätt, som visats, för att sedan grundligt innötas genom ytterligare hemarbete och övning i skolan.

Jag är angelägen att tillägga, att under den förberedande genomgång, som nyss demonstrerats, tillfället begagnas till små intensiva övningar, som ej direkt framgå av min skematiska demonstration. Jag är angelägen att betona detta, emedan tillvägagåendet vilar på tvänne för mig absolut bindade motiv: det första, att min uppgift ovilkorligen är att mata mina lärjungar med engelska, "to steep them in English," så att säga, varförutan något slags dugligt resultat ej kan åstadkommas; och det andra att *ett* oeftergivligt villkor för vinnande av ett verkligt grepp på språket är oavlåtliga *repetitioner*. Här, menar jag, framträder språkundervisningens rent metodiska särställning bland skolans läroämnen på det eklatantaste sätt: inga vanliga reglementerade periodiska repetitioner räcka till, här måste alltid repeteras genom *användning*, ty här hänger allt tillsammans. Just på denna punkt tror jag det syndas vid skolor i allmänhet, vilket också förklarar det faktum, att det s. k. aktiva ordförrådet synes vara *une quantité négligeable*. Då vid handledning av privata lärjungar från andra skolor det icke ovanliga inträffat, att vederbörande kommit all-

Digitized by Google

deles till korta vid tillämpningen av någon enkel språklag, t. ex. konstruktion av frågesatser, användning av relativa pronomen el. dyl., eller totalt tappat bort vanliga glosor och som ursäkt kommit med: "det där ha vi inte repeterat," eller "det är tre, fyra veckor, sedan vi läste det," är det genast klart för mig, att här föreligger ett grundfel i själva uppfattningen av det ämnes natur, som undervisningen gäller. Det ämnet kommer aldrig att duga till ett levande meddelelsemedel, om det ej får bli föremål för ständiga repetitioner in usu. Vad blir det för meddelelsemedel, om lärjungen vecka efter vecka tappar bort vad han hört eller läst — man kunde säga smakat på — föregående vecka? Behovet av intensiv övning gör sig åter gällande med allt eftertryck. Matematiken erbjuder en parallel. Vad skulle en matematiklärare säga eller åtminstone tänka, om han ertappade försyndelser mot multiplikationstabellen hos en 11 eller 12-åring och om denne då ursäktade sig med att det var så länge, sedan den tabellen repeterades? Språkundervisningen kräver minst lika stor kontinuitet som matematiken för att bli effektiv.

Låt oss emellertid ägna en stunds uppmärksamhet åt den viktiga frågan, hur betydelsen av det främmande ordet eller uttrycket skall klargöras för våra lärjungar.

Fyra utvägar erbjuda sig.

1. *Direkt associering* med den person eller sak, den egenskap eller handling, som ordet eller ordgruppen betecknar. Ex: This is a pencil, this pencil is red, that pencil is black. This is the door, I am opening it, I am shutting it. Open it, shut it. The milkmaid tossed her head ("tossed" förklaras genom åtbörd) Come here (förklaras genom vinkning).

2. *Förklaring genom sammanhanget, genom exempel.* Ex.: *Instruction:* What is it I give you every day at school? I give you instruction. What is it you get or receive from me? You get or receive instruction. (Alltså bli get och receive också tolkade) — *Diligent, industrious, lazy:* If you work hard you are diligent or industrious, if you don't, you are lazy. — *Rude, polite:* If you don't say "thank you" when you get a thing, you are rude; if you don't say "please" when you ask for a thing, you are rude. You should not be rude, you should be polite (kontrast). A polite boy takes off his cap when he meets me; if he does not, he is rude, very rude. — *Birthday:* Alfred Stevenson is ten years to-day, it is his birthday. — *Born:* Is it your birthday to-day? No. When were you born then? — *Gin:* The cotton seeds are removed by means of a machine called a gin. What is a gin then?

3. *Definition, beskrivning, omskrivning, synonymer.* Ex.: *Toy:* A toy is a thing that children play with. — *Cow:* A cow is the big animal that gives us milk. — *Playground:* A playground is a place, a piece of ground where children play. — — *Merry:* Merry is the same as glad. — *Large:* Large is the same as big.

Digitized by Google

4. *Översättning.*

Av dessa didaktiska utvägar för att få fram ett ords eller uttrycks betydelse är den första utan tvivel bäst och verksammast, då den erbjuder den omedelbaraste tänkbara associationen, men är givetvis av inskränkt användning, då omedelbar åskådning förutsätter åskådningsmaterial, som endast i jämförelsevis ringa utsträckning kan vara till hands. N:r 2 och N:r 3 innebära icke direkt association och äro därför mindre verksamma som tolkar än N:r 1. Särskilt N:r 3 erbjuder föga hjälp vid nybörjarundervisning, men blir, allt eftersom studiet skrider framåt, av allt större betydelse, vilket var och en, som använt ett en-språkigt lexikon, måste ha erfarit. N:r 4 slutligen står i direkthet ej mycket efter N:r 1, och därför anse många, att dess företräde framför N:r 2 och N:r 3 är givet, ett omdöme som jag strax skall närmare granska.

Fall kunna inträffa, då N:r 4 är rent av missvisande. En lärjunge frågar t. ex.: Vad betyder "bottle"? Läraren svarar: »Slå upp det i ditt lexikon». Resultatet blir: "bottle" betyder »butelj». »Är det här "a bottle"?» — frågar läraren pekande på karaffinen. »Nej, det är en karaffin». »Jo, det är "a bottle".» »Det står i lexikonet, att "bottle" betyder »butelj».» Tablå!

Nu säga förkämparna för översättning: »Då det sålunda visar sig, att översättning i de allra flesta fall är en snabbare och bekvämare tolk av betydelsen än utvägarna 2 och 3, är det ju klart, att den bör föredragas framför dessa utvägar och även framför N:r 1, då varken föremålet självt eller en åskådlig bild därav finnes till hands eller en egenskap eller handling kan göras åskådlig.»

Häremot genmäles: Associationens direkthet är ingalunda den enda avgörande faktorn härvidlag. Det är icke alltid säkert, att en genväg medför större fördelar än en omväg. I detta fall kan genvägen ha och har ofta den insidiösa verkan, att man förbiser, vad man dock föresatt sig att komma åt och att lägga på minnet. Med andra ord, då man får den svenska betydelsen, är man benägen att vara nöjd och glömmer, att det mödosammaste återstår. Det är ett vanligt argument detta: varför göra sig besvär med alla dessa omvägar, när ett enda ord, ett uttryck på modersmålet är tillräckligt. Men så enkelt är problemet verkligen icke, det är tvärtom ganska invecklat och svårt. »Tillräcklig» kan översättningen väl vara för förståelsen men icke för absorberingen av det främmande idiomet. Jag kan inte finna någon annan förklaring på mycket av den språkliga undermålighet jag mött både förr och nu än den bedrägliga tron, att översättningen är tillfyllest. Dagligen och stundeligen under skolarbetet tillgripa mina utifrån kommande lärjungar modersmålet för att ge även de enklaste förklaringar. Jag säger: "Yes, that is all very well, but you have learnt no English by it. How much better if you say it in English. Just try". Detta får naturligtvis tolkas ord för ord, ty sådant är ofta "double Dutch" för dem.

Digitized by Google

För min egen del har jag alltsedan studentåren flitigt använt ett en-språkigt engelskt lexikon och har funnit och finner däruti ett förträffligt övningsmedel.

Ett annat stående argument till försvar för översättningen är detta: Vilken direkt association Ni än använder, kan Ni ändå aldrig förekomma, att Edra lärjungar översätta till modersmålet, låt vara att de göra det tyst inom sig eller t. o. m. omedvetet. Ja, tacka för det. Vårt modersmål är och förblir det med vårt innersta väsen sammanlödda medium, som allt vårt andliga innehåll söker sitt uttryck i, ett medium, som alltid nästan oemotståndligt strävar att hävda sin förstfödslorätt. Skall därför dess främmande rival, som aldrig på allvar kan rubba modersmålets maktställning, bli den tolk vi behöva för vissa ändamål, så vore det väl dåraktigt av oss att i tid och otid *medvetet* utsätta den för *omedelbar påfrestning*. Men för sådan påfrestning utsätta vi den, då vi själva använda modersmålsuttrycket eller låta lärjungarna använda det, t. o. m. då det är fullkomligt obehövligt. Då modersmålsuttrycket ändå dyker upp i lärjungens medvetande, vilket ej kan hindras, tränger det sig ej emellan det främmande elementet och det, som detta betecknar, det endast bekräftar, att uppfattningen var riktig. "It does not intervene, it supervenes," som en engelsk språklärare uttryckt det.

Men det är fullkomligt sant, att våra möjligheter verkligen äro så snävt begränsade genom bristande tid för övning, att vi måste undersöka alla utvägar och genvägar, och för min del har jag efter ett långvarigt prövande av »för» och »mot» kommit till det resultatet, att ett väl avvägt inskränkt bruk av översättning har bestämda fördelar. Sålunda vill jag hävda översättningens berättigande

1:mo för att förklara ord och uttryck, som skulle kräva en omständlig, tidsödande och kanske med avseende på resultatet opålitlig parafrasering på det främmande språket,

2:do för att till det yttersta kontrollera förståelsen av det främmande ordet eller uttrycket, då minsta tvivel om den rätta uppfattningen föreligger — och jag är mycket misstänksam i detta avseende — samt

3:tio för att framhäva kontrasten mellan modersmålet och det främmande språket. Jag har funnit kontrasterande jämförelser, anbrakta såsom ett slags varnande etikett, vara en nästan oumbärlig hjälp, då full imitation av modersmålsförfarandet ej är att tänka på på grund av bristande tid. Att sålunda låta lärjungarna veta, att t. ex. How do you do? = god dag, god dag, the other day = häromdagen, anser jag vara ofrånkomligt.

Vid förhörandet av en textläxa går jag ofta så tillväga, att jag själv föredrager texten och låter lärjungarna med slutna böcker följa mig och på anfordran tolka ett och annat ord och uttryck på svenska, omväxlande med svar på engelska på frågor, som avse utredningar och övningar. Mitt förnämsta skäl för detta

Digitized by Google

tillvägagående är emellertid icke denna sporadiska översättning, utan den direkta vädjan till örat, den träning av mina lärjungars hörseluppfattning, som det med nödvändighet medför, och som väl får anses vara oumbärlig för en effektiv språktillägnelse, en övning, som aldrig borde försummas, allra minst av lärare, som icke i likhet med mig för övrigt använda det främmande språket i största möjliga utsträckning. Jag kan ej värja mig för den tanken, att här måtte föreligga en tämligen allmän försummelse, då jag år efter år gör samma erfarenhet vid konfrontering med främmande lärjungar, och sanningen av Sweet's redan citerade ord: "accustomed as he /the theacher/ is to *the total want of the power of observation* which is the result of the current method of *learning languages by eye instead of by ear*" tränger sig oemotståndligt på mig. Det förhåller sig icke bara så, att de stå nästan fullkomligt främmande för varje tilltal på engelska — så enkla frågor som t. ex. dessa: Do you understand what I say? Who taught you English before you came here? ha ofta visat sig vara riktiga "posers" för somliga och lett till långa funderingar för andra — utan även uppgiften att översätta till svenska småbitar av den till läxa givna texten, då de långsamt föredras av mig och lärjungarna ej få se i böckerna, brukar svårliga förbrylla dem. Det är för övrigt ett drastiskt bevis på värdet av översättningsarbete och bevisar för mig klart och tydligt, att dessa ynglingar ej ha en aning om hur man skall läsa på en textläxa. Det är för dem nog att kunna stappla sig fram genom en sådan läxa med hjälp av en dålig översättning, med öppna böcker förstås, och frågar man sedan efter innehållet, är deras vetande mycket ofta = 0. Ingenting kan för mig kraftigare demonstrera det berättigade i den Knapska kritiken. Att en så illusorisk metod kunnat hålla i sig så envist har för mig sin enda naturliga förklaring däruti, att den var och är så *bekväm* och i det bestickande faktum, som ingen kan förneka, att översättningen ju lämnar ett påtagligt resultat, vilket emellertid är ett helt annat än det, som skall nås, d. v. s. när jag expedierat min översättning, är jag ännu nästan lika långt från målet. Häruti ligger dess rena och oförfalskade "fallacy". Det finnes emellertid ingen anledning att antaga, att icke översättningen skall kunna mer och mer undvaras. Det gäller om oss lärare det samma som om våra lärjungar: vad de icke kunna i dag, kunna de kanske i morgon, och detsamma gäller om läroboksförfattaren. Själv har jag ofta gjort den erfarenheten. Stillastående finnes ju i själva verket icke.

Till textbehandlingen hör också frågan om memorering. Det torde ej finnas någon möjlighet att komma ifrån denna process, om man vill komma till något fast grepp på språket. Vår förtrogenhet med modersmålet vilar givetvis på en grundlig memorering av dess ordförråd och fraseologi, vilket allena sätter oss i stånd att fritt komponera våra satser i oändliga växlingar. Och samma lag gäller om det främmande språket: ehuru vi i allmän-

Digitized by Google

het ej ha utsikt att effektivt behärska mer än begränsade områden av språket, kunna vi ej ens nå detta mål utan memorering, och utan memorering är intet aktivt ordförråd möjligt.

Det hör åter till det artificiella i vår metod, att vi måste verkställa memoreringen i koncentrerad form och i forcerat tempo, så att vi på mycket kort tid kunna uträtta, vad vi ha år på oss att assimilera i modersmålet. Övertygad som jag är, att endast en långsam och omsorgsfull procedur kan uträtta något av verkligt grundläggande betydelse under de första årens skolstudium — i fråga om främmande språk är all brådska i början av ondo — skulle jag ej vilja uppge fordran, att allt språkmaterial skall ordentligt memoreras under de första två åren. Här beror allt på en omsorgsfullt lagd grund. Under de följande åren bör den koncentrerade memoreringen så småningom modifieras, dock aldrig helt uppges. Utsträckt litteraturläsning blir mer och mer nödvändig, och med den följer eller kan åtminstone följa memorering, ehuru av långsammare slag.

I fråga om den koncentrerade memoreringen, på begynnarestadiet i synnerhet, måste den uttryckliga varningen uttalas, att den aldrig får bli katekesmässigt mekanisk — kanske de närvarande inte ha någon erfarenhet av vad det vill säga, men jag vet det. Det är lärarens enkla plikt att förekomma all papegojmässighet härvidlag, och dess bättre erbjuder språket självt genom sina rika möjligheter till induktiva övningar utmärkta botemedel häremot. Den häpnadsväckande brist på aktivt ordförråd jag ofta möter måste till stor del bero antingen på underlåten memorering eller på memorering, som aldrig blir annat än mekanisk. Det torde också vara självklart, att vid val av begynnelsebok särskilt avseende bör fästas vid dess lämplighet för memorering. Att memorera idel lösryckta satser kan väl ingen sätta i fråga, ty det skulle betyda det rena katekesmässiga plugget. Idel dialoger vore också mindre gott material för memoreringsändamålet.

LITTERATUR.

Louis Tracy, Rainbow Island utg. av *E. A. Kock och A. Chr. Thorn,* 2 uppl. (Moderna Språks Skoltexter).

En ingående anmälan av andra upplagan av föreliggande skoltext är säkert överflödig. Den lärare, som vet, hur mycket en intressant text underlättar undervisningen, tar gärna till Tracy's bok i de första ringarna, helst som språket däri också är givande, ej för speciellt eller eljest svårt. Och utgivarnas goda och samvetsgranna editioner av skoltexter äro väl allom bekanta och uppskattade såväl av lärare som lärjungar.

Det är alldeles tydligt att de på sitt arbete nedlägga en omsorg och eftertanke, som kanske icke många ge sig ro till. För sin del finner anmälaren kommentaren mönstergill vad beträffar

Digitized by Google

konsekvent behandling, koncishet och reda. Det är möjligt, att boken varit bekvämare för skolynglingarna, om noterna varit omständligare. Säkert är, att nyttan är större att vid varje ny referens till kommentaren få uppgiften klar, kortfattad och väl genomtänkt. Utgivarne ha tydligen ej nöjt sig med första bästa, någorlunda adekvata uttryck vid sina översättningar utan i varje särskilt fall verkligen sökt och funnit en idiomatisk svenska, som likväl fullt utvunnit den engelska meningen.

I detalj har ej anm. mycket att bifoga. S. 174. ſæŋhai bör väl vara ·ſæŋ·hai. S. 182 bətun, tryckfel för bətuu·.

På ett eller annat ställe kan man ha en annan uppfattning om en betydelsenyans. S. 181 *wince,* 'rycka till', utnyttjas väl ej helt betydelsen av det engelska verbet. ***S. B. Liljegren.***

Emil Låftman, *Kortfattad tysk grammatik.* Stockholm, Albert Bonnier 1916, 2:dra uppl. 1919.

Med detta arbete har författaren gjort »ett försök att i överskådlig form framställa de centrala grammatiska företeelserna i tyska språket, belysta av en mångfald korta och lättfattliga exempel». Bokens titel antyder ytterligare med sitt »kortfattad», att blott det allra viktigaste i grammatiskt hänseende medtagits. I själva verket är det nog riktigt, att sidoantalet nedpressats till en relativt liten siffra, men till gengäld utmärkes boken på sina ställen av en mycket stark koncentration, som i stället här och var torde nödga till förklaringar och förtydliganden från lärarens sida. Men det skall genast sägas ifrån som en av arbetets största förtjänster, att man överallt spårar en reda och klarhet, som tydligt kännetecknа den erfarne och kunnige pedagogen. Uttrycken äro med ytterst få undantag koncisa och träffande, och små minnesregler och andra mnemotekniska grepp äro avsedda att underlätta elevernas arbete. Det är alltså, kort sagt, ett värdefullt tillskott till vår tyska grammatiklitteratur, och arbetet är väl värt att anbefallas i våra läroverkslärares åtanke.

I det följande skall jag framföra en del anmärkningar, som jag noterat vid ett tämligen summariskt genomläsande av boken. Särskilt många äro de ej i jämförelse med det vidsträckta området, ej heller särdeles tungt vägande.

S. 3. Regeln, att *sch* uttalas som sv. *rs* i *fors* är som bekant ej förståelig för en stor del svenska elever. Skall överhuvudtaget en jämförelse med något svensk ljud lämnas, bör även en för sydsvenskarna lämpad regel givas. Erfarenheten har visat, att hänvisning till sch-ljudet i sv. *hysch* ger tillfredsställande resultat. — Kapitlet om betoning borde ha behandlats något mera omständligt. Ett uppräknande av de viktigaste orden, som i betoningshänseende skilja sig från motsvarande svenska (ungefär så som Korlén gjort i sin kortfattade grammatik), hade varit lämpligt.

Sid. 10. Subst. av typen *Wagen, Mädchen* få ej någon än-

Digitized by Google

delse *-n* i dat. pl. — De viktigaste omljudsaknande maskulinerna efter 1:a dekl. (t. ex. *Hund, Schuh, Tag)* borde ha omnämnts, likaså sid. 12 några av de omljudda mask. efter 3:je.

Sid. 25. Huruvida superlativen »vanligen» föregås av bestämd artikel torde åtminstone i attributiv ställning vara tvivelaktigt. I alla händelser är förekomsten av ett poss. pron. i detta fall tillräckligt vanlig för att motivera ett omnämnande vid sidan av den best. art.

Sid. 29 återfinner man den i våra grammatikor (med undantag av Korléns, där formerna blott räknas upp) vanliga oriktiga uppgiften, att ordningstalen bildas genom tillägg av *-te* resp. *-ste.* I själva verket är *-e* adjektivändelse, och själva ordningstalen bildas genom tillägg av *-t* och *-st.*

Sid. 30. Jämte *vor zweeinhalb Jahren* är det med svenskan mera överensstämmande *vor zwei und einem halben Jahre* möjligt. Likaså vid de andra exemplen. — *M. 1,50* uttalas även *eins fünfzig,* ja, detta är vida vanligare än det angivna *eine Mark fünfzig* (jfr. motsvarande förhållande i vårt eget språk).

Sid. 32. Påståendet, att »det svenska bruket att tilltala med ett substantiv, en titel el. dyl. saknar motsvarighet i bildat tyskt språk» torde behöva en modifikation. Åtminstone före det demokratiska genombrottet var det ingalunda exempellöst att höra en student tilltala en professor med t. ex. *wollen Herr Professor die Güte haben* ..., och många damer ha tilltalats med t. ex. *waren gnädige Frau (gnädiges Fräulein) gestern im Teater?* Naturligtvis voro sådana uttryck »höchst devot», men för obildade ansågos de ingalunda. Snarare tvärtom. Min mening är självfallet ingalunda, att dylika uttryck skola tagas som förebild, jag vänder mig blott mot förf:s formulering.

Sid. 39. *Von selbst* motsvarar ej blott »av sig själv/al» utan även »av mig själv» etc. Varför ej formulera regeln ung.: Ett refl. pron. översättes ej mellan *von* och *selbst?* — Emot regeln, att »determinativa pronomen syfta framåt på en följande bestämning, ofta en relativ bisats» strider författarens eget sista ex.: *Wer mir nichts gibt, dem* etc.

Sid. 44. *Was* kan mycket riktigt syfta på ett »neutralt adjektiv, särskilt i superlativ», men blott när intet föregående subst. är underförstått.

Sid. 46. *Der eine* kan även användas, när det är fråga om mer än två.

Sid. 87. En alltför knapphändig behandling av sammansättningarna med *durch* etc. Rådet att rådfråga ordboken i osäkra fall är nog gott, men hur skall eleven med de i gramm. givna förutsättningarna kunna avgöra, om ett fall är osäkert. Bättre vore då en formulering ung.: rådfråga alltid ordboken vid trans. sammansättningar med *durch* etc.

Sid. 98. Vid *die Entdeckung Amerikas durch Kolumbus* kan jag ej tänka mig någon översättning med svensk agent.

Digitized by Google

Regeln bör i stället formuleras: Om i tyskan ett verbalsubstantiv bestämmes av en objektiv gen. (= ett sv. prep.-attr.), måste en svensk possessiv gen. återges med *durch*. — Däremot förekommer ej sällan i svenskan en agent, som i tyskan bör återges med *durch*, när nämligen denna agent blott uttrycker det medel, varigenom den verkligen handlande åstadkommer någonting (t. ex. *seine Stimme wurde durch den Lärm erstickt*). Samma förhållande äger rum med sv. *med* vid *ersetzen*. — I samband med omnämnande av *aus* som motsvarighet till sv. *av* skulle jag gärna sett ett ex. av typen *aus deinem Brief ersehe ich* ...

Sid. 104. Jämte *auf — zu* 'mot' förekommer vid (utsatt eller underförstått) rörelseverb även enbart *zu* (i efterställning), varpå förf. själv ger ex. sid. 111, rad 4 [1]). — Under *ned* saknas *herab, hinab*, varjämte regeln om *nieder* knappast klargör detta ords användning. Eller skall t. ex. i *der Apfel fiel auf die Erde nieder* liggande ställning tänkas.

Sid. 105. Under *nära* saknar jag konstruktionen med enbart dativ, som är den enda möjliga vid bildlig betydelse och långt ifrån sällsynt vid rumsbetydelse.

Sid. 113. Även här liksom hos andra grammatikförfattare finner man regeln, att *bis* = 'till' användes vid ortnamn utan artikel *(Wir reisten zusammen bis Hamburg)*, utan att ett ord nämnes om den speciella betydelsen av *bis* vid rörelseverb i motsats till *nach:* med den sistnämnda prep. angives orten som målet för färden, under det att *bis* antyder, att orten blott var slutpunkten för ett visst sätt att färdas och att resan fortsattes under andra förhållanden. Jfr. Hjorths ex.: Wir fuhren mit dem Dampfer bis Stralsund und von dort mit der Eisenbahn nach Berlin (färdens åtminstone tillfälliga slutmål). *Wir reisten zusammen bis Hamburg* innebär alltså, att åtminstone en for vidare. Av annan natur är naturligtvis användningen av *bis* vid icke-rörelseverb, t. ex. *Die Eisenbahnstrecke war bis X. blockiert.* — Saknad av artikel framför det följande ordet är överhuvudtaget (och icke blott vid ortnamn) förutsättningen för användning av *bis* ensamt som preposition.

Sid. 120. Prep. *an* användes ej blott vid brev till myndigheter och institutioner utan överhuvud till korporationer med opersonlig benämning (bolag och dylikt).

Sid. 132 ff. Som en absolut brist måste jag beteckna frånvaron av genusregler för geografiska namn. En samlad, om

[1]) Överhuvud är prepositionernas behandling i kap. 'Småord' trots obestridliga förtjänster ett rätt svagt kapitel. Men det skall villigt medgivas, att det är en svår sak att inom ett begränsat område ge en tillfredsställande bild av prepositionernas skiftande användning, och jag skall ej ytterligare inlåta mig på några detaljanmärkningar. Hur länge skall det egentligen dröja, innan vi få en uttömmande skildring av de svenska prepositionernas tyska motsvarigheter? Finnes verkligen ingen språklärare (med utpräglad språkkänsla för våra egna prepositioner!), som vill underkasta sig mödan att excerpera ett och annat tiotusental sidor text och därpå bygga upp en prepositionslära?

Digitized by Google

än aldrig så knapphändig redogörelse ger dock eleverna en vida säkrare överblick än det otillfredsställande småplock, som i petit är instrött på sidd. 132—134.

Sid. 140. Svårigheterna vid återgivandet av *behöva* undanstökas med orden »märk även: *Es bedarf keiner Worte*". Även i den nyttiga samlingen (sid. 114 ff.) av Några verb med besläktad betydelse saknar jag *behöva*. Och dock är jag rädd för att det behövs många ord, om eleverna skola lära sig behärska de tyska motsvarigheterna till detta verb. Jag skall här tillåta mig avtrycka det schema, varmed jag brukar klargöra saken för mina elever:

A. *Objektet (i pass. sats det egentliga subjektet) är ett substantiv (eller substantiviskt ord).*

	svenskt passivum = tyskt opers. aktivum	svenskt aktivum = tyskt pers. aktivum
bedürfen	gen.	gen. ack.
brauchen	[gen. ack.] [1])	ack.

B. *Objektet är en infinitiv.*

1) *brauchen,* om i satsen finnes ett nekande eller inskränkande ord, eljest

2) *müssen.*

Vid en inf. kan *bedürfen* aldrig användas, däremot förekommer i ålderdomligt språk *dürfen* under samma förutsättningar som vid *brauchen.*

Sid. 141. Vid *taga* och *stjäla* lämnas mycket riktigt *från* oöversatt, dock blott vid subst., som beteckna ägaren eller innehavaren. Det heter alltså *Er nahm das Buch vom Tisch.*

Sid. 142. *befehlen* och *sich nähern* äro *ej* intransitiva verb.

Sid. 151. Jag brukar formulera regeln om det formella subj. 'det' så, att det kan ensamt utelämnas. Då uppstår ej förväxling med det egentl. subj. 'det' i emfatiska konstruktioner.

Sid. 165 ff. Förf.:s uppsättande av tempusföljdkonstruktionen som huvudregel vid indirekt anföring innebär en rätt betänklig förenkling av saken. Utan att ingå på enskildheter hänvisar jag till E. A. Meyers uttalande i Nyckel till tyska hemstilar II, sid. 23[33].

Sid. 172 f. Jag saknar ett omnämnande av skillnaden mellan svenskt och tyskt språkbruk vid substantivering av verbalhandlingen: i svenskan substantiverat pres. part., i tyskan substantiverad inf. I § 216, där den substantiverade inf. behandlas, finnes ej heller något omnämnande av den regelrätta svenska motsvarigheten.

Korrekturläsningen är oklanderlig. Bortsett från absoluta småsaker, har jag blott funnit *geschie(h)t* (s. 71, båda upplagorna).

N. Otto Heinertz.

[1]) Med klammerna antyder jag, att eleverna här helst böra använda *bedürfen, brauchen* är i opers. användning inskränkt till satser med negativ innebörd.

Digitized by Google

MODERNA SPRÅK

SVENSK TIDSKRIFT FÖR UNDERVISNING I DE TRE HUVUDSPRÅKEN
TYSKA, ENGELSKA, FRANSKA

UTGIVEN AV

HERMAN SÖDERBERGH OCH N. OTTO HEINERTZ.

ÅRG. XIV. 8 * MALMÖ * November 1920

STUDENTEXAMEN H. T. 1920.

Första skrivningsdagen.

Uppgifter för uppsats på *engelska* eller *franska* för *real*-gymnasiet.

1. Karl I av England.
2. Min tidning.
3. I tredjeklasskupé.

Engelskt översättningsprov för realgymnasiet.

Thomas Wolsey, slaktarsonen, kardinalen, Henrik VIII:s gunstling, var utan jämförelse den störste statsmannen på sin tid i England. Ingen engelsk undersåte har någonsin förut eller efteråt utövat en sådan myndighet, som han innehade i sexton år, i det att alla statsaffärer sköttes av honom. Han hade glänsande egenskaper: lärdom och vältalighet, klokhet och skarpsinne voro förenade med en utomordentlig arbetskraft. Och han tjänade sin konung med trohet och nit. Men dessa egenskaper motvägdes av svåra karaktärsfel: hans högmod, snikenhet och praktlystnad kände nästan inga gränser. En sådan man måste få många fiender. Särskilt rådde hos adeln ett bittert hat mot uppkomlingen. Likväl vågade ingen öppet framträda som hans anklagare, förr än man märkte, att den kungliga ynnesten började svalna. När Wolsey fann sin ställning undergrävd, nedlade han frivilligt alla sina höga befattningar utom ärkebiskopsämbetet i York. Men hans fiender lämnade honom icke i fred där. Han kallades till London, och själv fruktade han att bli släpad till stupstocken. Han reste, men dog på vägen.

Digitized by Google

Franskt översättningsprov för realgymnasiet.

Den franska akademien är utan gensägelse det berömdaste av alla litterära samfund i Europa. Dess stiftelseår är 1634. Såsom dess egentliga stiftare är kardinal Richelieu att betrakta. Akademiens förnämsta syftemål skulle vara franska språkets fullkomnande *(perfectionnement)*. Naturligtvis har den haft fiender och belackare. En elak tunga har utslungat den ofta upprepade kvickheten *(mot)*: »de äro fyrtio där *(là-dedans)*, som ha snille som fyra». Men ehuru det icke kan förnekas, att där ha funnits medelmåttiga medlemmar och att flera av Frankrikes stora författare aldrig fått tillträde dit, måste man erkänna, att akademien har sökt och ofta lyckats att fylla den viktiga uppgift, som anförtrotts i dess vård. Måhända var dess inflytande störst i andra hälften av adertonde århundradet. Men även i våra dagar är det en högt skattad och ivrigt eftersträvad heder att bli invald i franska akademien.

A cardinal figure in English history.

A Stockholm Version.[1]

Thomas Wolsey, the butcher's son [the son of a butcher (grazier)] and /the/ cardinal, the (a) favourite of Henry VIII (the Eighth, VIII.) [Henry VIII's *etc.* favourite] (butcher's son, cardinal, and favourite of Henry VIII), was beyond comparison the greatest (foremost) statesman of his time (day) in England. No English subject before or since has ever (has ever, before or since,) wielded (exercised) such authority (power) as he had (possessed) for sixteen years, seeing that (in that, inasmuch as) all State (Government) business was [all State (Government) affairs (all affairs of State) were] managed (transacted) by him [was (were) in (passed through) his hands]. He had (possessed) brilliant (splendid) qualities (parts) [was a man of brilliant parts]: learning (erudition) and eloquence, wisdom (sagacity) and foresight (prevision, keensightedness, clear-sightedness, intelligence) were combined (conjoined, united) with /an/ extraordinary (exceptional, unusual) capacity for work (industry, energy). And he served his king (King) loyally (faithfully) and zealously [with loyalty (fidelity, faithfulness) and zeal]. But these qualities were counterbalanced by great faults (defects) of character: his pride (arrogance, haughtiness), /his/ avarice (greed, covetousness, love of money), and /his/ love of pomp (splendour, state, magnificence) knew no bounds [scarcely (hardly) had any bounds] [were all but boundless (illimitable, limitless)]. Such a man was bound (could not fail) to make (have) many enemies (foes). Especially (Particularly, In especial) amongst

Digitized by Google

the nobility (nobles) did there prevail (reign) [there prevailed (reigned)] a bitter hatred (hate) of the upstart. Nevertheless (None the less, Even so) nobody (no one, none /of them/) ventured (dared) to appear openly as his accuser until (till) it was observed (perceived, noticed) that the royal (the King's, »His Highness's») favour began (was beginning, commenced, was commencing) to cool /off (down)/. When Wolsey found (saw) his position [that his position was (had been)] undermined he [On finding his position undermined, Wolsey] voluntarily resigned (retired from, gave up) all his high offices except (with the exception of, excepting) the archbishopric (archiepiscopal see) of York (the archbishopric of York excepted). But his enemies (foes) did not leave him in peace (undisturbed) there. He was summoned [commanded (ordered) to come (go)] (sent for) to London; and he himself feared that (lest) he should (that he would) be brought to the block [dragged to the scaffold (the block)]. He started on his journey (way) [left York for London], but died on the way /there/ (journey, road) (*en route*).

Notes and Comments.

1. The principal difficulty in this piece would appear to be the choice of words; and it would be easy to imagine a translation that was comparatively free from grammatical errors but was stylistically worthless — if, for instance, it contained many expressions like *commence* and *en route*, charitably admitted above. Good *models* could be found (for modern historical prose) in Creighton's little biography of Wolsey (in "Twelve English Statesmen") and (for sixteenth-century language) in Cavendish's *Life of Wolsey*.

C. S. Fearenside.

Lund Version.

Thomas Wolsey, butcher's son and Cardinal (the butcher's son, the Cardinal), Henry VIII's favourite, (T. W. — butcher's son, Cardinal, and favourite of Henry VIII —) was beyond comparison[1] the greatest statesman of his time (day) in England (the greatest English statesman of his day). No /other/ English subject /either/ before or since has ever exercised such authority[2] (such an influence) (an influence so great) as he possessed for sixteen years, when all /the/ business of /the/ state was transacted (conducted) [when all state affairs (affairs of state) were managed] by him. He had brilliant qualities: learning and eloquence, sagacity (wisdom) and penetration (clear-sightedness, insight) were united in him (He had . . . qualities — learning . . . penetration, combined) with an extraordinary (a remarkable) capacity for work (with remarkable energy). And he served his king with zeal and loyalty (zealously[3] and faithfully). But these qualities were counterbalanced by serious defects of[4] character: his pride (haughtiness), avariciousness, and love of display were almost boundless (unbounded) (knew hardly any bounds). Such a man (A man of

Digitized by Google

such a kind) is sure[5] to (must) make many foes (enemies). Among the nobility, in particular, /a/ bitter hatred of the upstart *(parvenu)* prevailed (/a/ bitter hatred prevailed against . . .) (/there/ prevailed a bitter hatred of[6] . . .). Nevertheless (However), none (no one) dared to appear openly (openly to appear) as his accuser until (before) it was seen (noticed) that the royal[7] favour was beginning to cool. When W. found his position undermined, he voluntarily [of his own accord (free will)] resigned (laid down) all his high posts (offices) except the archbishopric of York. But his enemies (foes) did not leave him in peace there. He was called to London, and /he/ himself feared that (was afraid /that/) he would be led to the block. He set out, but died on the way.

Notes:

1) *Beyond (without, past) compare* are also found in more elevated style. — 2) *Authority* in the abstract, and therefore the word is used without article. — 3) Pronounce zi:l, but 'zelɔs. — 4) Note this common method of translating Swedish (or German) compounds consisting of two nouns the first of which is in the genitive. Cp. such examples as *love-poem, sea-water,* where the first word has adjectival force. — 5) *bound to,* but for *boundless* etc. above. — 6) If inversion is employed, the phrase following the verb should *all* belong to the subject. — 7) *kingly, manly* etc. do not include all the senses of Swedish *kunglig, manlig* etc.

F. J. Fieldon.

A Gothenburg Version.

Thomas Wolsey, butcher's son, cardinal, and favourite of Henry VIII. (the Eighth), was without comparison the greatest statesman of his time in England. No English subject before or since has ever exercised such authority as he possessed (held) for sixteen years, all matters of state (all state-affairs) being managed (conducted) by him. He had (possessed) brilliant qualities: learning (erudition) and eloquence, prudence (discretion) and sagacity (acumen) were combined with (united to) an extraordinary capacity for work (with ex. energy). And he served his king with loyalty (fidelity) and zeal (loyally and zealously). But these qualities were counterbalanced by serious faults of character: his pride (haughtiness, arrogance), his greed (rapacity), /and/ his ostentation (love of pomp) knew scarcely any bounds. Such a man was bound to have many enemies. Among the nobility (aristocracy), especially, there prevailed a bitter hatred against (to, towards) the upstart (parvenu). Yet no one dared to appear openly as his accuser until it was observed (noticed) that the royal favour was beginning to cool. When Wolsey found his position undermined, he voluntarily resigned (gave up) all his high offices except the archbishopric of York. But his enemies

Digitized by Google

did not leave him in peace. He was summoned to London, and /he/ himself feared that he would be sent to the block. He set out /on his journey/, but died on the way.

G. E. Fuhrken.

Thème.

L'Académie française est sans conteste (contredit) la plus célèbre de toutes les sociétés littéraires d'Europe (de l'Europe). Elle a été fondée en 1634. Le cardinal de Richelieu doit en être considéré (regardé) comme le veritable fondateur. Le principal but de l'Académie devait être le perfectionnement de la langue française. Elle a eu naturellement des ennemis et des détracteurs. Une méchante (mauvaise) langue a lancé le mot souvent répété depuis: «Ils sont là-dedans quarante qui ont du génie comme quatre». Mais quiqu'on ne puisse nier (contester) qu'il /n'/y ait eu des membres médiocres et que plusieurs grands écrivains français (des grands écrivains de la France) n'y aient jamais été admis, on doit (il faut) reconnaître que l'Académie a essayé de remplir la tâche importante confiée à ses soins et qu'elle y a souvent réussi. Peut-être son influence a-t-elle été (Son influence a peut-être été) la plus grande dans (pendant) la seconde moitié du XVIIIe siècle. Mais même (encore) de nos jours [Mais de nos jours (aujourd'hui) encore] c'est un honneur hautement apprécié et ardemment recherché d'être élu membre de l'Académie française.

P. Méaly.

Thème.

L'Académie française est, sans contredit, la plus célèbre de toutes les sociétés littéraires de l'Europe. Sa fondation date de 1634 et on doit considérer le cardinal Richelieu comme son fondateur. Le perfectionnement de la langue française devait être le but principal de l'Académie. Elle a eu, naturellement, des ennemis et des détracteurs. Une mauvaise langue a lancé ce bon mot souvent répété: »Ils sont quarante là-dedans qui ont de l'esprit comme quatre». Mais bien qu'on ne puisse nier qu'il s'y soit trouvé des membres de valeur médiocre et que plusieurs des plus grands auteurs de la France n'aient jamais pu y entrer (n'y aient jamais été reçus) on doit reconnaître que l'Académie a cherché et souvent réussi à résoudre les questions importantes confiées à ses soins. Peut-être son influence a-t-elle été prépon-

Digitized by Google

dérante dans la seconde moitié du XVIIIe siècle. Mais c'est encore de nos jours un honneur très apprécié et vivement (fort) recherché que d'être élu (admis) à l'Académie française.

M. Pinot.

Thème.

L'Académie française est sans contredit (incontestablement) la plus célèbre (fameuse, renommée) de toutes les sociétés (institutions, associations) littéraires en (de l')Europe. Elle fut fondée en (L'année de sa fondation est) seize cent trente quatre (1634). Son fondateur proprement dit est le Cardinal de Richelieu (Il faut regarder (considérer) le Cardinal de R. comme son véritable fondateur). Le but principal (Le premier objectif) de l'Académie est (doit être) le perfectionnement (l'épuration) de [L'Académie vise tout d'abord à (a comme but principal de) perfectionner] la langue française. Il est clair qu'elle a eu des (ses) ennemis et des (ses) détracteurs. (Elle a eu naturellement des ennemis... Il va sans dire qu'elle a eu...) Une mauvaise langue a prononcé (mis en circulation) le bon mot si souvent (fréquemment) cité (mentionné): «ils sont là-dedans quarante qui ont de l'esprit comme quatre». Mais, bien qu'on ne puisse nier (qu'il soit impossible de contester) qu'il y ait eu (qu'il se soit trouvé) dans cette société des membres peu doués (d'un esprit médiocre) et que plusieurs des plus grands (célèbres) écrivains (auteurs) français n'y furent jamais admis [ne purent jamais y entrer (y pénétrer)], il faut reconnaître (avouer) que l'Académie a cherché et a souvent réussi à remplir (exécuter) la tâche (l'œuvre) importante qui fut confiée à ses soins. Peut-être son influence fut-elle prépondérante dans la seconde moitié du dix-huitième siècle. Mais, même de nos jours (aujourd'hui, actuellement, à notre époque), c'est un honneur très (hautement) apprécié (estimé) et ardemment brigué d'être élu membre de l'Académie française.

M. Ransson.

Andra skrivningsdagen.

Uppgifter för uppsats på *tyska* eller *franska* för *real*-gymnasiet samt på *tyska* eller *engelska* eller *franska* för *latin*-gymnasiet.

1. Karl von Linné.
2. Krigsbarn i Sverige.
3. En gymnasistbal.

Digitized by Google

Tyskt översättningsprov för real- och latingymnasiet.

I ett för icke så länge sedan utkommet polskt arbete förekomma flere intressanta meddelanden av en släkting till författaren, en fru O., vilken som ung flicka hade sett Karl den tolfte. Fru O. skriver bland annat: »Fastän så många år förflutit, sedan jag såg konungen, står han ännu i dag livslevande för mig. Hela tre dagar hade jag tillfälle att iakttaga honom, medan han vistades i mina föräldrars hem. Han, som var så allmänt fruktad, var själva vänligheten, då han var hos oss. Han var tämligen lång och smärt, och hans ansikte var litet i förhållande till kroppen. Vacker var han icke, men hans koppärriga ansikte kunde icke heller kallas fult. Det vackraste hos honom var hans mörkblå ögon, vilka strålade som diamanter, när han talade. Han såg mycket ung ut, och han var ju på den tiden icke mer än 26 år. Han var klädd i en blå uniform med gult foder och röd krage. Hans värja, hans älgskinnshandskar, som nådde honom ända till armbågen, och hans väldiga stövlar stodo i ett sådant missförhållande till hela hans kroppsbyggnad, att vi unga flickor icke kunde låta bli att småle, när han kom gående. Frånsett att hans hatt var galonerad, fanns intet guld eller silver på hans dräkt.»

Engelskt översättningsprov för latingymnasiet.

En engelsman, som var bosatt i Indien, tvingades av de inföddas sedvanor att hålla sig med sex arbetare till att sköta sin lilla trädgård. De slösade oerhört med tid och arbete. Bland annat buro de varenda börda, från en bunt brev till en säck kol, på huvudet. Engelsmannen kom då på den tanken att till underlättande av arbetet anskaffa en skottkärra. De förklarade genast, att de i så fall behövde sex skottkärror, då de, såsom tillhörande olika kaster, ej fingo begagna varandras verktyg. Det blev då ej annat än att skaffa sex kärror. Icke långt därefter kom en vagnslast kol till stationen för engelsmannens räkning, och denne beslöt nu, att skottkärrorna skulle invigas. Han skickade efter karlarna och tillsade dem att använda kärrorna, då kolen skulle hemforslas.

Han såg dem icke avtåga, men då han efter en stund tittade ut genom fönstret, såg han dem komma tillbaka. De sex karlarna kommo marscherande i långsam och högtidlig procession, den ena bakom den andra. Kolen hade de, och de hade dem i skottkärrorna. Men var och en av de sex bar sin kärra på huvudet.

Franskt översättningsprov för real- och latingymnasiet.

En blick på historien tillåter oss att konstatera, att krig alltid bidragit till förnyande av de stridande folkens ordförråd. Korstågen ha riktat franskan med arabiska ord, betecknande

Digitized by Google

österländska föremål, tyger, parfymer m. m. De italienska krigen under det 16:e århundradet ha infört ett betydligt antal termer, som hänföra sig till de sköna konsterna, till möbler, här och flotta. Med religionskrigen komma de spanska orden, med det trettioåriga kriget lånen från tyskan, vilka i allmänhet tillhöra militärspråket. Revolutionskrigens språkliga tillskott är svårare att bedöma, ty samtidigt med fälttågen pågick en inre rörelse av vida större betydelse. Säkert är emellertid, att det språk, som talades i Frankrike 1815, betydligt skilde sig från 1789 års språk. Krigen under 19:e århundradet ha också medfört språkliga förändringar, i synnerhet om man tar hänsyn till dialekterna och det folkliga språket.

In einer vor nicht langer Zeit[1] herausgekommenen[2] polnischen Arbeit[3] finden sich[4] verschiedene[5] interessante Mitteilungen einer Verwandten[6] des Verfassers,[7] einer Frau O., die als junges Mädchen Karl den Zwölften gesehen hatte. Frau O. schreibt unter anderem: "Obgleich[8] so viele Jahre verflossen sind[9], seit[10] ich den König gesehen habe[11], steht er noch heute lebendig[12] vor mir[13]. Drei ganze Tage[14] hatte ich Gelegenheit[15] ihn zu beobachten. während er im Hause[16] meiner Eltern weilte[17]. Er, der so allgemein gefürchtet war, war[18] die Freundlichkeit selbst, als er bei uns war. Er war ziemlich gross[19] und schlank, und sein Gesicht war im Verhältnis zu seinem[20] Körper klein[21]. Schön[22] war er nicht, aber sein pockennarbiges Gesicht konnte auch nicht hässlich genannt werden. Das Schönste an[23] ihm waren seine dunkelblauen Augen, welche[24] wie Diamanten strahlten[25], wenn er sprach. Er sah sehr jung aus, und er war ja auch[26] damals[27] nicht mehr[28] als 20 Jahre alt. Er trug[29] eine blaue Uniform mit gelbem Futter und rotem Kragen. Sein Degen, seine Handschuhe aus Elenhaut[30], die ihm bis an[31] die Ellbogen[32] reichten, und seine riesigen[33] Stiefel standen in einem solchen Missverhältnis zu seinem Körperbau[34], dass wir junge/n/ Mädchen uns des Lächelns nicht erwehren konnten[35], wenn[36] er daher[37] geschritten[38] kam. Abgesehen davon[39], dass sein Hut galoniert war, fand sich[40] an seiner Kleidung weder Gold noch Silber.

1) Synonyme Ausdrücke: *unlängst, kürzlich, neulich*; *vor kurzem, vor kurzer Zeit*; alle richtig, nur sich mehr oder weniger vom Text entfernend. Dem schwedischen "så" würde man auch noch durch eingeschobenes *eben* gerecht werden können, also *vor nicht eben langer Zeit*. — 2) Sehr gut auch *erschienen*; *herausgeben* wird man lieber in Verbindung mit der Angabe des Urhebers wählen. Vergl. übrigens *herausgeben* und *ausgeben*: der Schriftsteller *giebt* ein Buch *heraus*, die Geschäftsstelle *giebt* eine Zeitschrift *aus*. — 3) Auch *Werk*. doch wird mit diesem Worte meist eine grössere oder wertvollere Arbeit bezeichnet. — 4) Auch *vorkommen*, wenn vorher statt *herauskommen* das synonyme *erschienen* gebraucht ist. Durch *finden sich* soll das zweimalige *-kommen* vermieden werden. — 5) Auch *mehrere*, aber nicht *manche*; dieses würde so viel wie *gar nicht so wenige* bedeuten. — 6) Nicht die unberechtigte Umschreibung

Digitized by Google

mit *von*! Stünde jedoch die männliche Form *eines Verwandten*, so liesse sich die Umschreibung schon eher rechtfertigen. Dieselbe wäre vorzuziehen, wenn es sich um die Vermeidung zweier bestimmter männlicher Genitivformen z. B. *Mitteilungen des Verwandten des Verfassers* handelte. — 7) Hier nicht *Schriftsteller* (= skriftställare). — 8) Oder *obwohl, obschon*, auch *wenngleich*; *trotzdem* dürfte etwas zu kräftig anmuten. — 9) So wörtlich und gut; doch auch *verstrichen* oder *vergangen*. Weniger passend *verronnen*, in dem mehr liegt, dass die Jahre *dahin, nicht* wieder *zurückzurufen* sind. — 10) Nicht etwa *dass*! Aber: *es ist lange her, dass* ... — 11) *Sah* statt *gesehen habe* wäre wenig angebracht, da es sich um das Ausgehen von einem Zeitpunkte, einem vollendeten Geschehen, handelt. — 12) *Lebendig* ist hier das richtige Wort. *Leibhaftig* ist so viel wie *verkörpert*, z. B. *er ist der leibhaftige Teufel* d. i. *der verkörperte Teufel*. Auch *bei lebendigem Leibe* wäre ganz falsch; dieser Ausdruck betont den Gegensatz von *tot*, z. B. *Man schnitt ihm bei lebendigem Leibe die Ohren ab*. Richtig ist jedoch auch der etwas weitläufigere Ausdruck *"wie er leibt und lebt"*. — 13) Auch — allerdings nicht mehr wörtlich — *vor meinen Augen*. — 14) Auch *ganze drei Tage*: hier weniger passend, doch auch nicht unrichtig: *volle drei Tage*. — 15) Nicht *die Gelegenheit*! Es handelt sich nicht um eine bestimmte oder bekannte Gelegenheit, sondern einfach um ein Synonymon zu *"können"*: *ich hatte G. ihn zu beobachten = ich konnte ihn beobachten*. — 16) *Im Hause* besser als *in dem Hause*. Nicht das gemütvollere *Heim*. — 17) Nicht aber *verweilte*, welches = 'dröja' ist. *Weilen* wirkt gewählter als die auch richtigen *sich aufhalten, sein* und endlich auch *wohnen*. — 18) Vielleicht könnte man, um das Zusammentreffen der beiden *war* zu vermeiden, sagen *Er, den alle fürchteten*, oder *den man allgemein fürchtete*. — 19) Vielleicht häufiger als *"lang"* in solchen Fällen. — 20) Der Zusatz des Possessivpronomens dürfte bei Körperteilen (und *Körper*) im Deutschen gebräuchlicher sein als im Schwedischen. — 21) Auch die Stellung: *klein im Verhältnis zu seinem Körper* wäre nicht übel. — 22) Besser als *hübsch*, das zu der bedeutungsvollen ernsten Persönlichkeit weniger passen würde. — 23) Nicht *bei*! — 24) *Welche* statt *die*, um den Gleichklang *die wie* zu vermeiden. — 25) Diese wörtliche Wiedergabe ist die beste. Die Augen *blitzen* vor Zorn, *glänzen* vor Begeisterung, *funkeln* vor Bosheit, *strahlen* vor Güte u. s. f. Auch die Schönheit des Auges im allgemeinen wird durch *strahlen* ausgedrückt. — 26) Das Deutsche verlangt den Zusatz von *auch* geradezu. — 27) Oder *zu jener Zeit*. — 28) Oder *nicht älter als*; auch *zählte nicht mehr als 26 Jahre*. — 29) *Trug* dürfte der beste Ausdruck sein; *hatte an* klingt etwas trivialer. In eine Uniform *gekleidet* sein sagt man kaum. — 30) Besser so als etwa das schwerfällige *Elenhauthandschuhe*. — 31) Oder *bis an die E. hinauf*. — 32) Beachte den Plural, den das Deutsche in solchen Fällen vorzieht. — 33) Auch wohl *mächtig* und *gewaltig*; beide weniger verbraucht als *riesig*. — 34) Oder einfach *Körper*. — 35) Oder *nicht umhin konnten zu lächeln*, eine etwas steife Wendung! — 36) Sollte man die Stelle so auffassen, dass es sich nicht um einen wiederholten Vorgang handelte, so muss natürlich *als* stehen. — 37) Auch *einher*. — 38) *Schreiten, ein(da)herschreiten* malerischer als das einfache *gehen*. — 39) *Davon* an zweiter Stelle wegen des Anschlusses an das zugehörige *dass* vielleicht besser als an erster (*Davon abgesehen, dass* ...). — 40) *Fand sich* ist besser als *gab es*. Auch *war an s. K.* oder *hatte er an s. K.* lässt sich sagen.

E. Th. Walter.

In einer vor nicht gerade (sehr) langer Zeit (unlängst) erschienenen (herausgekommenen, veröffentlichten) polnischen Arbeit kommen mehrere interessante Mitteilungen einer Verwandten des Verfassers vor (finden sich mehrere ... Verfassers), einer Frau O., die als junges Mädchen Karl den Zwölften gesehen hatte. Frau O. schreibt unter anderem: »Obwohl (Obgleich, Trotzdem) so

Digitized by Google

viele Jahre verflossen sind, seit/dem/ ich den König sah, steht er (sehe ich ihn)[1] noch heute leibhaft/ig/ [lebhaft, /ganz/ lebendig] (,wie er leibt und lebt,)[2] vor mir [steht er mir noch heute leibhaft (lebendig, lebhaft) vor Augen] [steht er noch heute leibhaft vor meinen Augen (meinem Blick, meinem Auge)]. Drei ganze (volle) (Ganze drei)[3] Tage hatte ich Gelegenheit, ihn zu beobachten, während er im Hause (Heime) meiner Eltern weilte (sich aufhielt). Er, der so allgemein gefürchtet war, war die Freundlichkeit selbst, als er bei uns war. Er war ziemlich gross[4] und schlank, und sein Gesicht[5] war klein im Verhältnis zum Körper. Schön war er nicht, aber sein pockennarbiges Gesicht konnte auch nicht hässlich genannt werden. Das Schönste an[6] ihm waren seine dunkelblauen Augen, die wie Diamanten strahlten (blitzten), wenn er sprach. Er sah sehr jung aus, und er war ja auch damals (zu jener Zeit) nicht mehr als 26 Jahre alt. Er war in eine blaue Uniform mit gelbem Futter und rotem Kragen gekleidet (Er trug eine bl. U. . . .). Sein Degen, seine Handschuhe aus Elenhaut (elchledernen Handschuhe), die ihm bis zum (bis an den) Ell/en/bogen reichten, und seine gewaltigen (mächtigen, riesigen) Stiefel standen in einem solchen (in solchem, in derartigem) Missverhältnis zu seinem ganzen Körperbau, dass wir jungen Mädchen nicht umhin (unterlassen) (uns nicht enthalten) konnten zu lächeln [uns des (eines) Lächelns nicht enthalten konnten] (unwillkürlich lächeln mussten), wenn er /daher/gegangen kam (wenn er so daherkam). Abgesehen davon, dass sein Hut mit Tressen besetzt (betresst) war, fand sich kein Gold oder Silber an[7] seiner Kleidung (seinem Anzug).»

Anmerkungen.

1) Der sonst sehr beliebte Ausdruck: *einen leibhaftig vor sich sehen* hier natürlich aus stilistischem Grunde, wegen des vorhergehenden *sah*, besser zu vermeiden. — 2) Unmöglich: *bei lebendigem Leibe.* — 3) Der Ausdruck mit vorangestelltem *ganze* hat in der Umgangssprache gern etwas verächtlichen Nebensinn (= nicht mehr als), z. B.: *Ganze drei Mark hat er für die Arbeit bekommen.* — 4) Volkstümlich auch: *lang.* — 5) Zur Not ginge auch: *Antlitz*, unmöglich: *Angesicht.* — 6) *bei ihm* = *in seinem Heim.* — 7) Dies besser als: *auf*.

Ernst A. Meyer.

In einer vor nicht allzu langer Zeit[1] erschienenen[2] polnischen Arbeit (In einem vor . . . Werk) finden sich[3] (Eine vor . . . erschienene polnische Arbeit bringt) (In einer polnischen Arbeit, die vor . . . erschienen ist, finden sich) mehrere interessante Mitteilungen einer[4] (eines) (von einer, von einem) Verwandten des Verfassers[5], einer Frau O., (In einer vor . . . Arbeit sind mehrere . . . einer Frau O., wiedergegeben,) die als junges Mädchen[6] (die, als sie noch ein[7] junges Mädchen war,) Karl den Zwölften (Karl XII.) gesehen hat[8]. Frau O. schreibt unter ander/e/m /folgendes/: Wenngleich /auch/ (Obgleich /schon/) (Obschon) so viele

Digitized by Google

Jahre vergangen (verflossen)[9] sind, seit/dem/[10] ich den König gesehen habe[11], sehe ich ihn (steht er)[12] noch heute leibhaft vor mir (sehe ich ihn noch heute vor mir, wie er leibte und lebte *b*). Drei volle Tage[13] (Ganze drei Tage) hatte ich Gelegenheit, ihn zu beobachten, während er sich in meinem Elternhaus aufhielt (er im Hause meiner Eltern war, in meinem Elternhaus wohnte[14]). Er, der so allgemein Gefürchtete (gefürchtet war), war die Freundlichkeit selber[15] (selbst) (war die personifizierte Freundlichkeit), als[16] er bei uns war. Er war ziemlich gross[17] und schlank, und sein Gesicht war klein im Verhältnis zu seinem (zum) Körper. Schön (Hübsch) war er nicht, aber man konnte sein pockennarbiges Gesicht /auch/ nicht hässlich nennen [sein pockennarbiges G. konnte aber auch nicht (keineswegs) hässlich (unschön) genannt werden][18]. Das Schönste[19] an[20] ihm waren[21] seine tiefblauen (dunkelblauen) Augen, die, wenn er sprach, wie[22] Diamanten strahlten (die Diamanten gleich stralten, wenn[23] er sprach[24]). Er sah sehr jung aus, und er war ja damals (zu der Zeit) nicht älter als 26 Jahr/e/ [nur (nicht nicht mehr als) 26 Jahre alt]. Er war gekleidet[25] in eine[26] blaue Uniform mit gelbem Futter und rotem Kragen (war in eine . . . gekleidet). Sein Degen, seine Elenhauthandschuhe (Handschuhe aus Elenhaut[27]), die ihm bis zum (an den) Ell/en/bogen reichten[28] und seine mächtigen[29] (riesigen, kolossalen) Stiefel standen in keinem Verhältnis zu seinem ganzen Körperbau, so dass (standen in einem solchen Gegensatz[30] zu seinem g. K., dass) wir junge/n/ Mädchen uns kaum eines Lächelns erwehren konnten (kaum vor Lachen halten konnten) (nicht ein Lächeln unterdrücken konnten) [/es/ nicht unterlassen (nicht umhin) konnten[31] zu lächeln *c*][32], wenn er gegangen kam. Abgesehen von seinem galonierten (betressten) Hut (Abgesehen davon[33], dass sein H. galoniert war,) war[34] weder Gold noch Silber (kein G. oder S.) an (auf) seiner Uniform (seinem Anzug)[35].

a = gut, b = einigermassen gut, c = weniger gut, d = zu verwerfen, e = falsch.

1) *vor einiger Zeit, kürzlich, neulich* d: nich laut Aufgabe, bezeichnen eine viel zu kurze Zeitspanne. — 2) *zum Vorschein gekommenen* e: richtig nur, falls das Werk sehr alt, bisher aber vermisst bezw. unbekannt gewesen ist: *zum Vorschein geratenen* e: Unsinn. — 3) *findet man* c; *kommen . . . vor* c: äusserst matt. — 4) *einer* besser, als *eines* (Frau O.). — 5) *Schriftstellers:* möglich. aber nicht wahrscheinlich; *von dem Verfasser* d. — 6) *als ein junges Mädchen* d: ohne *ein* (vergleiche 7). — 7) mit dem unbest. Artikel, also: *als sie noch ein junges M. war*; ohne Artikel würde bedeuten den Gegensatz zu verheiratet, d. h. damals unverheiratet. — 8) *hatte* c. — 9) *dahingegangen* c, *dahingeflossen* d. — 10) *nachdem* e. — 11) *sah* c. — 12) *steht er noch heute da* d. — 13) *Drei volle Tage lang* d: voll = lang. — 14) *in meinem Elternhause wohnte*, nicht aber: *im Hause meiner Eltern wohnte*; ein kleiner Unterschied, indem letzteres so aufgefasst werden könnte, als ob Karl XII. eine Wohnung im Hause gemietet hätte. — 15) *in Person* b. — 16) *wenn* e. — 17) *lang* c. — 18) *heissen* c. — 19) *Hübscheste* c, *Hübschte* e. — 20) *bei* d. — 21) *war* e. — 22) *als* e. — 23) *da* d. — 24) *redete* d. — 25) *angekleidet* e: Gegenteil von *nackt*. — 26) *einer* e; allenfalls *mit einer Uniform bekleidet* c.

Digitized by Google

— 27) *Elchhaut, Elentierhaut.* — 28) *hinanreichten* b. — 29) *gewaltigen* d. — 30) *Missverhältnis* c—d. — 31) *könnten* e. — 32) *nicht zu lächeln unterlassen konnten* e: würde gerade das Gegenteil besagen, nämlich sie konnten es unterlassen nicht zu lächeln. Es könnte höchstens heissen: *zu lächeln nicht unterlassen konnten*, was aber nicht sehr schön ist. — 33) *Davon abgesehen* c. — 34) *gab es* c. — 35) *Kleid* d, *seiner Kleidung* b.

Benno Rosenbund.

In einer unlängst (vor kurzem, vor nicht so langer Zeit) erschienenen (herausgegebenen, herausgekommenen) polnischen Arbeit (In einem unlängst erschienenen Werk[1], Aufsatz[1]) finden sich (kommen . . . vor) mehrere interessante Mitteilungen von einer Verwandten des Verfassers, einer Frau O., die als junges Mädchen Karl XII. gesehen hatte. Frau O. schreibt u. a. (unter anderem): »Obgleich so viele Jahre (so viel[1] Jahre) verflossen (vergangen) sind, seitdem ich den König gesehen habe (sah[1]), steht er noch heut/e/ lebhaft vor mir (steht er mir noch heute lebhaft vor Augen). Ganze drei Tage (Drei Tage lang) hatte ich Gelegenheit, ihn zu beobachten, während (als, so lange als) er sich in dem Hause meiner Eltern (in meinem Elternhaus) aufhielt (als er . . . weilte). Er, der so allgemein (allgemein so) gefürchtet war[2], war die Freundlichkeit selbst, als[3] (solange /als/, während[1]) er bei uns war. Er war ziemlich lang (gross) und schlank, und sein Gesicht war im Verhältnis zum /ganzen/ Körper klein. Schön war er nicht, aber sein pockennarbiges Gesicht konnte auch nicht hässlich genannt verden. Das Schönste an (bei[1]) ihm waren seine dunkelblauen Augen, die wie Diamanten strahlten, wenn er sprach. Er sah sehr jung aus/,/ und /er/ war ja zu der Zeit (zu dieser Zeit, damals) /noch/ nicht mehr (älter) als 26 Jahr/e/. Er war in eine[4] blaue Uniform mit gelbem Futter und rotem Kragen gekleidet. Sein Degen (Säbel, Schwert[1]), seine elchledernen Handschuhe (Elchlederhandschuhe), die ihm bis an den (zum) Ellenbogen /hinauf/reichten, und seine gewaltigen Stiefel standen in einem solchen (solch einem) Missverhältnis zu seinem ganzen Körperbau, dass wir junge/n/ Mädchen /es/ nicht unterlassen konnten zu lächeln, wenn (als)[5] er dahergegangen kam. Abgesehen davon, dass sein Hut betresst war (Abgesehen von seinem Hut, der betresst war), gab es (fand sich) kein Gold oder Silber an seiner Kleidung (Tracht)».

1) Nicht sehr passend. — 2) Auch *wurde* ist gut, um die Wiederholung *war, war* zu vermeiden. — 3) *Wenn* ist möglich in dem Sinne von: »so oft er während der drei Tage mit uns zusammenkam»; doch ist das hier schwerlich gemeint. — 4) *in einer Uniform gekleidet* wäre ein ganz ungewöhnlicher Ausdruck; dagegen *mit einer . . . Uniform bekleidet.* — 5) *als* ist möglich in dem Sinne von: »damals als er in das Quartier kam und wir ihn zum ersten Male sahen» (später hatten wir uns an den Anblick gewöhnt und lachten nicht mehr). Doch ist dies hier wohl nicht gemeint.

Paul Heinrich Soblik.

Digitized by Google

Indian Conservatism.

Stockholm Version.

An Englishman who lived (resided, dwelt, was resident, was domiciled) in India was compelled (forced, obliged) by the customs (habits, usages) of the natives to have /in his employ/ (to employ) six workmen (workers, labourers) to manage (look after) his little garden. They wasted time and labour enormously (immensely, tremendously). Amongst other things (Inter alia) they carried (used to carry, would carry) everything (every burden), from a bundle (packet, package) of letters to a sack of coal, on their heads (the head). Accordingly (So) the Englishman hit upon (conceived) the /happy/ idea of getting (procuring, obtaining) a wheelbarrow in order (so as) to facilitate the work [render (make) the work easier]. They immediately (at once) declared [declared immediately (at once)] that in that case they required (needed) [should require (need)] six wheelbarrows, seeing that, as they belonged to different castes, they were not allowed to (could not, might not) use each other's (one another's) implements (tools). The only thing to do (to be done), therefore, was (There was nothing for it, therefore, but) to get (procure, obtain, lay in) six barrows (wheelbarrows).

Not long (No long time) afterwards a waggon-load (truckload, car-load) of coal (coals) came to (arrived at, reached) the station for the Englishman; and he thereupon (now) resolved that the barrows should (were to) be inaugurated (formally taken into use). He sent for the (his) men (fellows) and told (ordered, bade) them to (bade them) use (make use of) the barrows when the coal was [should (was to) be] conveyed (brought, transported) home [in conveying *etc.* the coal home]. He did not see them start off (leave), but when he looked (glanced) out of the window some time afterwards, he saw them coming (> come) back (returning, > return). The six men came marching (were marching) along in a slow and solemn (ceremonious) procession, one behind the other. They had the coal, and they had it in the (their) wheelbarrows /,too/. But each of them (every one of them was carrying (carried, bore) his barrow on his head.

C. S. Fearenside.

Lund Version.

An Englishman, living [who lived (resided), who had settled] in India, was compelled (obliged) by the customs[1] of the natives (the native customs) to keep six labourers (servants, workmen) to look after (attend to) his little garden. They wasted an enorm-

Digitized by Google

ous amount (lot) of time and work (labour) (They wasted their time and labour enormously). Among other things they carried (used to carry) every burden (load), from a bundle (packet) of letters to a sack of coal, on their heads. It then occurred to the Englishman to (Then the Englishman thought he would) lighten their tasks (labour) (make their work easier) by getting them a wheelbarrow (get them a wheelbarrow /so as/ to lighten . . .). They at once declared that in that case they would need[2] six wheelbarrows (six wheelbarrows would be necessary), since they, as belonging to different castes, must not use one another's tools. There was therefore nothing to do but /to/ get six barrows. Not long afterwards a truck[3]-load of coal for the Englishman came to the station, and he now resolved that the wheelbarrows should be tried (introduced) (the use of the wheelbarrows should be begun) (the wheelbarrows should be initiated into their duties). He sent for the men and told them to use the barrows in bringing home the coal (when the coal was to be brought home).

He did not see them depart (go), but when after a time he looked out of (out through) the (out of his) window he saw them coming[4] back. The six men came marching in /a/ slow and stately (dignified) procession, one[5] behind the other (another). They had the coal, and had it in the wheelbarrows. But each of the six was carrying (carried, bore) his barrow on his head.

Notes.

1) *habit* is more personal, *practice* — a habitual action. 2) A virtual condition (*'if* this were to be so they would need . . .'). — 3) *truck* on a railway, *waggon* for a large four-wheeled cart; cp. 'furniture *van*', 'motor *lorry*', 'horse and *trap*'. — 4) In such cases the participle throws more stress on the second verb, the infinitive ('saw them come') on the seeing, hearing etc. — 5) '*the* one', if there were only two.

F. J. Fieldon.

A Gothenburg Version.

An Englishman /who was/ living (residing, domiciled, settled) in India, was compelled (forced) by the native customs to keep six coolies (men, workmen, hands) to attend to (look after) his little compound. They were dreadfully wasteful of time and labour (work). Among other things they carried every load, from a packet (bundle) of letters to a sack of coal, on their heads. The Englishman then hit upon the idea (the thought) of procuring (getting) a wheelbarrow (hand-barrow) /in order/ to facilitate the work (make the work easier). They at once declared that in that case they required (needed, wanted, had to have, must have) six wheelbarrows, since, as

Digitized by Google

they belonged to (were of) different castes, they would not employ (use, make use of) each other's tools (implements). There was nothing (no help) for it but to procure six wheelbarrows. Not long afterwards [after /that/] a waggon-load of coal/s/ arrived at (reached) the station for the Englishman, who now resolved (determined, decided) that the wheelbarrows should be brought (put) into use (made use of). He sent for the men and told (ordered) them to use the barrows in bringing home the coal [in fetching (to fetch) the c.].

He did not see them depart (march off), but on looking out of the window a little while later he saw them returning (coming back). The six coolies came marching in /a/ slow and solemn procession, one behind the other (in single file). They had the coal, and they had it in the wheelbarrows. But every one of the six carried his barrow on his head.

G. E. Fuhrken.

Thème.

Un coup d'œil sur l'histoire nous permet de constater que la guerre a toujours contribué au renouvellement du vocabulaire des peuples belligérants. Les croisades ont enrichi le français de mots arabes désignant des objets orientaux, des étoffes (tissus), des parfums etc. Les guerres d'Italie du (au) XVIe siècle ont introduit un nombre considérable de termes se rapportant (qui se rapportent) aux beaux-arts, aux meubles, à l'armée et à la marine. Avec les guerres de religion viennent les mots espagnols, avec la guerre de Trente Ans les emprunts à l'allemand, lesquels appartiennent en général à la langue (au vocabulaire) militaire. L'apport linguistique des guerres de religion est plus difficile à juger (Il est plus difficile de juger /de/ l'apport . . .), car, en même que les campagnes, avait lieu une agitation intérieure beaucoup plus importante (d'une importance beaucoup plus grande). Toutefois (Néanmoins, Pourtant) il est certain (sûr) que la langue qui se (qu'on) parlait en France en 1815 différait considérablement (notablement, sensiblement) de la langue de 1789. Les guerres du XIXe siècle ont amené (entraîné) aussi des changements linguistiques, surtout si l'on considère les dialectes et la langue populaire.

P. Méaly.

Un coup d'œil jeté sur l'histoire nous permet de constater que toujours la guerre a contribué au renouvellement du vocabulaire des peuples en guerre. Les croisades ont enrichi la

Digitized by Google

langue française de mots arabes désignant des objets orientaux (des choses orientales), étoffes, parfums etc. Au XVIe siècle, les guerres d'Italie ont introduit un nombre important de termes concernant les (se rapportant aux) beaux arts, les meubles, l'armée et la marine. Les guerres de religion amenèrent les mots espagnols. La guerre de trente ans fit emprunter à l'allemand (à la langue allemande) des termes qui en général appartiennent au langage militaire. L'apport linguistique des guerres de la Révolution est plus difficile à apprécier (définir) car en même temps se produisait un bouleversement intérieur de bien plus grande importance [un bouleversement intérieur de bien plus grande importance avait lieu en même temps que les expéditions guerrières]. Il est cependant certain que la langue que l'on parlait en France en 1815 est très différente de la langue que l'on parlait en 1789. Les guerres du XIXe siècle ont aussi amené des modifications linguistiques, en particulier au point de vue des dialectes et du langage populaire.

M. Pinot.

Un regard jeté sur l'histoire nous permet de (En jetant un regard sur l'histoire, nous pouvons) constater (nous rendre compte) que la guerre a toujours contribué à rajeunir (renouveler, rénover) le vocabulaire (les expressions, les mots de la langue) des peuples combattants. Les croisades ont enrichi le français par (avec) des mots arabes désignant (qui désignaient, indiquaient, signifiaient) des objets orientaux (de l'orient), des étoffes, des parfums etc. Pendant (Durant) le seizième (16e) siècle les guerres d'Italie ont introduit un nombre considérable (un grand nombre) (important) de termes (d'expressions, de tournures) qui se rapportent (ont rapport, réfèrent) aux beaux arts, à l'ameublement, à l'armée et à la flotte (marine). Avec les guerres de religion, arrivent (nous viennent) les mots (termes) espagnols; avec la guerre de trente ans, les emprunts de (les mots empruntés à) l'allemand qui, en général, appartiennent à la langue (derivent du langage) militaire. La contribution (L'apport) linguistique des guerres de la Révolution est plus difficile à apprécier (Il est plus difficile de porter un jugement sur l'apport linguistique provenant des guerres de la Révolution), car simultanément (conjointement) aux campagnes (expeditions) militaires (en même temps, à la même époque que la guerre), un mouvement intérieur de bien plus grande importance (d'une importance autrement grande) se fit jour (parut, se montra). Une chose est certaine [Mais il est sûr (certain)] que la langue parlée (le langage qui se parlait) en France en 1815 s'éloignait considérablement [différait sensiblement (beacoup)] de la langue de 1789 (de l'idiome parlé en 1789). Les guerres (campagnes) du (au) 19e siècle ont aussi eu pour

Digitized by Google

conséquence (occasionné, causé, produit) des changements (modifications, altérations, variations, réformes) linguistiques surtout si l'on considère (l'on prend en considération) les dialectes et le langage populaire (le parler du peuple).

M. Ranséen.

REALSKOLESTILAR H. T. 1920.

Tyskt översättningsprov.

År 1853 hade tyska naturforskare infunnit sig till ett möte i Stuttgart. En dag gav man i staden till ära för dem en festmiddag, i vilken även den bekante skalden Uhland deltog. När en av gästerna föreslog en skål för skalden, reste sig denne och avböjde hyllningen med orden: »Vid denna fest böra naturforskarna firas och inte skalderna.» En herre från Berlin, vilken aldrig hade sett Uhland, blev mycket förargad häröver och ropade: »Kasta ut karlen! Leve vår store Uhland!» Dessa ord uppväckte allmän munterhet, och skalden själv skrattade hjärtligt åt det lustiga misstaget.

Tyskt reproduktionsprov.

Ein Schusterjunge ging, ein Paar neubesohlte Stiefel in der Hand, auf der Strasse und fand auf dem Trottoir eine Zigarre liegen, die dort offenbar ein vorübergehender Herr aus seiner Zigarrentasche verloren hatte. Erfreut über seinen Fund, ging er sogleich in einen Zigarrenladen und bat den Verkäufer um ein Streichholz, um sich die Zigarre anzünden zu können. Dieser betrachtete ihn verächtlich und erklärte barsch, dass er keine Streichhölzer an solche Leute zu verschenken habe. Der Junge wandte sich zum Gehen, in der Tür aber drehte er sich um und fragte: »Haben sie denn Streichhölzer zu verkaufen?» Als der Ladenbesitzer diese Frage bejahte, kaufte der Junge eine Schachtel, legte zwei Pfennig auf den Ladentisch und zündete sich würdevoll die Zigarre an. Dann überreichte er dem Verkäufer die Schachtel und sagte ihm, er solle sie gut aufbewahren. Auf die erstaunte Frage, weshalb er sie denn nicht mitnehme, da er sie doch bezahlt habe, antwortete er: »Wenn ein andermal ein Herr in den Laden kommt und Sie um Feuer bittet, dann geben Sie ihm hier aus meiner Schachtel.» Und stolz wie ein Spanier verliess der Schusterjunge den Laden.

Digitized by Google

Im Jahre 1853 hatten deutsche Naturforscher (Naturwissenschaft/l/er) sich zu einer Versammlung (einem Kongress) in Stuttgart eingefunden (hielten d. N. eine Vers. . . . ab) (veranstalteten d. N. eine V. i. St.). Eines Tages[1] gab man ihnen zu Ehren ein Festessen (Festmahl)[2], an dem auch der bekannte Dichter Uhland teilnahm (an dem sich auch d. b. D. U. beteiligte) (bei dem . . . zugegen war). Als einer der Gäste (von den Gästen) ein Hoch auf den Dichter vorschlug [ein Hoch (einen Toast) auf d. D. ausbringen wollte[3]] [vorschlug, auf die Gesundheit (das Wohl) des Dichters zu trinken], erhob sich dieser (stand dieser auf) und lehnte die Huldigung mit den Worten ab: "Auf (Bei) diesem Fest sollen[4] die Naturforscher gefeiert werden und nicht die Dichter." Ein Herr aus[5] Berlin, der Uhland nie (nie Uhland) gesehen hatte, war[6] sehr entrüstet (empört) hierüber (hierüber s. e.) (ärgerte sich sehr hierüber) und rief: "Werft (F Schmeisst) den Kerl (Mann, Menschen) hinaus (F 'raus) (Den Kerl hinausschmeissen) (Hinaus mit dem Kerl)! Hoch (Es lebe) unser grosser Uhland! (Unser gr. U. hoch!)" Diese Worte erweckten (erregten) allgemeine Heiterkeit, und der Dichter selbst lachte herzlich über den lustigen Irrtum.

Anmerkungen.

1) In gewöhnlicher Umgangssprache auch: *Einen Tag*, im Erzählungsstil aber entschieden der Genetiv vorzuziehen. — 2) Nicht: *Zweckessen*, das allerdings auch ein Festmahl (Schmaus zur Feier eines bestimmten Zweckes) bedeutet, bei dem aber die Teilnehmer jeder für sich bezahlen. — 3) Nicht: *ein Hoch ausbrachte*, denn offenbar erhob sich Uhland, bevor noch das Hoch wirklich vonstatten ging, sonst hätte er auch die Huldigung nicht gut "ablehnen" können. — 4) Nicht gut: *müssen*. — 5) Weniger gut: *von*. — 6) Nicht gut: *wurde*: vgl. *han blev förvånad = er war erstaunt*, han blev glad = *er war erfreut* usw. (weitere Beispiele zu *bliva = sein* s. Nyckel till Tyska hemstilar I, S. 25, Anm. 7.)

Ernst A. Meyer.

Im Jahre 1853[1] hatten sich deutsche Naturforscher (hatten deutsche Naturforscher sich) zu einem Kongress (einer Zusammenkunft, einem Naturforschertag) in Stuttgart eingefunden [waren deutsche N. zu einem Kongress in Stuttgart (in St. zu einem K.) zusammengekommen]. Eines Tages[2] gab man ihnen zu Ehren in der Stadt (in der S. ihnen zu E.) (gab die Stadt ihnen zu E.) ein Festmahl (Festessen), an[3] dem (welchem) (woran) auch der bekannte Dichter Uhland teilnahm. Als einer der Gäste (von den Gästen) ein Hoch auf den Dichter vorschlug (in Vorschlag brachte) (Als einer der Gäste vorschlug, ein Hoch auf den Dichter auszubringen), erhob sich dieser (stand dieser auf) und lehnte die Huldigung

Digitized by Google

ab mit den Worten (lehnte die H. mit den Worten ab): "Bei (Auf) diesem Feste sollen die Naturforscher gefeiert werden und nicht die Dichter (sind die Naturforscher die zu Feiernden, nicht die Dichter)". Ein Herr aus Berlin, der (welcher) Uhland nie/mals/ gesehen hatte[5], entrüstete sich sehr hierüber (darüber) (sich hierüber sehr) (war darüber sehr entrüstet)[6] und rief: »Schmeisst den Kerl /'/raus[7] (Werft den Kerl hinaus) (Raus mit dem Kerl)! Es lebe unser grosser Uhland (Unser grosser U. lebe hoch) (Ein hoch uns/e/rem grossen U.)!» Diese Worte erregten[8] allgemeine Heiterkeit[9], und auch der Dichter (und der Dichter selbst) lachte herzlich über das komische Missverständis (den komischen Irrtum).

a — gut, b — einigermassen gut, c — weniger gut, d — zu verwerfen, e — falsch.

1) *1853* c. — 2) *Einen Tag* d, *an einem Tage* d. — 3) *in* e. — 4) *von* d; würde bedeuten: *Ein Herr, namens von Berlin.* — 5) *welcher nie Uhland* c. — 6) *war hierüber sehr ärgerlich* c; *ärgerte sich darüber sehr* c; setzt wohl eine persönliche Beleidigung voraus. — 7) Zu *schmeisst* gehört unbedingt *raus*, nicht *hinaus*. — 8) *erweckten* c. — 9) *Munterkeit* c. — 10) *lustig* d; lustig = froh, freudig.

Benno Rosenbund.

Im Jahre 1853 hatten sich deutsche Naturforscher zu einer Versammlung (Zusammenkunft) in Stuttgart eingefunden. Ihnen (Diesen) zu Ehren (zur Ehre) gab man eines Tages (an einem Tage[1]) ein Festessen (Festmahl, ein festliches Mittagsmahl, Mittagessen), an dem (welchem) auch der bekannte Dichter Uhland teilnahm (bei dem . . . zugegen war). Als einer der Gäste (von den Gästen) ein Hoch für den Dichter (die Gesundheit des Dichters) ausbringen wollte (ein Hoch . . . in Vorschlag brachte, vorschlug, auszubringen vorschlug), erhob sich dieser (stand dieser auf) und lehnte die Huldigung (Ehrung) mit den Worten ab: „Auf (Bei[1], An[2]) diesem Feste sollen (müssen[1]) die Naturforscher gefeiert werden /und/ nicht die Dichter." Ein Herr aus Berlin (von[1] B.), der Uhland noch[3] nie/mals/ gesehen hatte, war (wurde) hierüber sehr böse (ärgerlich) [war . . . verärgert, entrüstet, empört, erzürnt; ärgerte sich, erboste sich, entrüstete sich, empörte sich, erzürnte sich hierüber (darüber) sehr] und rief: „Werft[4] den Kerl hinaus! (heraus[1], raus[1])! (Hinaus mit dem Kerl!) Unser grosser Uhland soll leben! [Lebe (Es lebe) unser grosser Uhland! Hoch unser grosser Uhland!]." Diese Worte erregten (weckten, erweckten) allgemeine Heiterkeit, und der Dichter selbst lachte herzlich über das lustige Missverständnis (Versehen[2], den lustigen Irrtum[1]).

1) Nicht gerade gut. — 2) Schlechter Ausdruck. — 3) *noch* hinzuzusetzen empfiehlt sich im Deutschen. — 4) "Werfen Sie!" ist unpassend.

Paul Heinrich Soblik.

Digitized by Google

Im Jahre 1853 hatten sich[1] deutsche Naturforscher zu einer Versammlung[2] in Stuttgart[3] eingefunden. Eines Tages[4] gab man in der Stadt ihnen zu Ehren[5] ein Festessen[6], an dem auch der bekannte Dichter Uhland teilnahm. Als[7] einer der[8] Gäste einen Toast[9] auf den Dichter ausbrachte, erhob sich[10] dieser und lehnte die Huldigung mit den Worten ab[11]: »Auf[12] diesem Feste sollen[13] die Naturforscher gefeiert werden und nicht die Dichter!» Ein Herr aus[14] Berlin, der Uhland nie[15] gesehen hatte, ärgerte sich[16] darüber[17] sehr und rief[18]: »Werft[19] den Kerl[20] 'raus[21]! Es[22] lebe unser grosser Uhland!» Diese Worte erweckten[23] allgemeine Heiterkeit[24], und der Dichter selbst lachte herzlich[25] über den spassigen[26] Irrtum.

---

1) Dies die beste Stellung für *sich*. Doch wäre auch *hatten deutsche Naturforscher sich in Stuttgart* ... recht wohl angängig, nicht aber *hatten ... sich eingefunden*. — 2) Synon. *Kongress*; gar nicht zu gebrauchen ist natürlich *Begegnung*! — 3) Die Stellung *zu einer Versammlung in Stuttgart* entspricht genau dem Schwedischen und ruft dieselbe Doppeldeutigkeit hervor; d. h. *in Stuttgart* kann sowohl von *Versammlung* abhängig gedacht werden als auch adverbial zu *sich einfinden* sein. Entscheidet man sich aber für die letztere Auffassung, so steht *zu einer Versammlung* als qualitative Nebenbestimmung besser hinter *in Stuttgart*, also *in Stuttgart zu einer Versammlung*. — 4) Auch *an einem Tage;* gesprochen mit schwebender Betonung auf beiden Wörtern. — 5) Nicht *zu ihrer Ehre;* vergl. 'till hans heder må det sägas' *zu seiner Ehre sei's gesagt*. Verschiedene Bedeutungen des Wortes *Ehre*! — 6) Auch *Festmahl;* klingt etwas gehobener. — 7) Keine andere Konjunktion ist hier am Platze. — 8) Auch *einer von den Gästen;* doch ist die Umschreibung des Gen. durch *von* unnötig. — 9) Oder *ein Hoch ausbringen;* auch *zu einem Hoch auffordern* kommt vor. — 10) Besser als *stand — auf*. — 11) Es wäre auch nicht übel, das *ab* vorweg zu nehmen und zu sagen *er lehnte die Huldigung ab mit den Worten:* — 12) Wohl häufiger als *bei*. — 13) Nicht *müssen*. Nicht eine Notwendigkeit, sondern eine gewisse Pflicht und Schuldigkeit, die durch die Umstände gegeben ist, liegt hier vor. — 14) Weniger gut wäre *von*. — 15) Die Stellung *der nie Uhland gesehen hatte* wäre weniger gut, denn die Negation soll nicht das Wort *Uhland*, sondern den ganzen Satz treffen. Neben mehreren Bestimmungen des Prädikats nimmt aber die Satznegation in der Regel die letzte Stelle ein. Dies gilt unbedingt für *nicht*. Die in Hjorths deutscher Grammatik aufgestellte Regel (tysk grammatik, 10 uppl. § 103 b) über die Stellung von *nicht:* »hör *nicht* till hela satsen, sättes det bäst så långt tillbaka i början av satsen som möjligt» ist unrichtig; ebenso das Beispiel *Er folgte nicht meinem Rat;* es muss heissen *Er folgte meinem Rate nicht*. — 16) Auch *wurde ärgerlich, wurde aufgebracht*. — 17) So meistens, doch auch, mit stärkerer Hindeutung auf den Vorfall, *hierüber*. — 18) Nicht *rief aus*. — 19) Sowohl in besonders feierlicher hochgestimmter Rede als auch bei Anwendung besonders grober Ausdrücke gleitet der Gebrauch oft ganz spontan aus der Sie-Anrede in die Du-Anrede hinüber; besonders im Plural. Darum *Werft*, nicht *Werfen Sie*, obgleich der Rufer sonst jeden der Anwesenden mit *Sie* angeredet haben würde. — 20) *Kerl* in diesem Zusammenhange das beste Wort; ev. auch *Mensch; Mann* wäre hier gar nicht am Platze. Bemerkt sei bei dieser Gelegenheit, dass man im gleichen Falle von einem weiblichen Wesen auf keinen Fall »*Mensch*» gebrauchen würde, sondern etwa »*Frauenzimmer*», also »kasta ut människan» wäre zu übersetzen mit *werft das Frauenzimmer 'raus!* — 21) In guter, gewählter Sprache würde es heissen *werft — hinaus;* in weniger gewählter Alltagssprache sagt man jedoch *'raus-* oder *'nauswerfen*, z. B. *das Geld zum Fenster 'raus-* oder *'nauswerfen*. Das viel gebrauchte »*schmeissen*» statt »*werfen*» bleibt immer vulgär. — 22) Beachte den Zusatz des »*es*». — 23) Oder *erregten*; auch *riefen — hervor*. — 24) *Heiterkeit* und nicht *Munterkeit* ist

Digitized by Google

in diesem Zusammenhange und Sinne das gebräuchliche Wort. — 25) Weniger gut *der Dichter selbst lachte über den spassigen Irrtum herzlich.* Wenn die qualitative adverbiale Nebenbestimmung durch Umfang und Ton von den anderen Bestimmungen übertroffen wird, so verliert sie die ihr eigentlich zukommende letzte Stelle im Satze an jene. — 26) Oder auch *komisch*, aber nicht *lustig* (= schw. glad).

E. Th. Walter.

Engelskt översättningsprov.

Drottning Victoria kom på tronen år 1837 och regerade till sin död år 1901. Under hennes långa regering, den längsta i den engelska historien, gjordes stora framsteg på skilda områden *(department)*. Under hennes tidigare regeringsår fanns det mycket få skolor för de fattiga; vid slutet av hennes regering hade varje församling en god skola. I hennes ungdom funnos inga järnvägar; man måste färdas från plats till plats med postdiligens *(mail-coach)*, vilket var så dyrt, att endast de rika hade råd därtill. Vid början av det nya seklet kostade brödet blott hälften så mycket som sextio år tidigare, och folk levde i alla avseenden behagligare, än deras farföräldrar skulle ha ansett möjligt.

Engelskt reproduktionsprov.

Före uppläsningen lämnas lärjungarna följande upplysningar: *parrot* = papegoja; *Polly* = goja; *threateningly* = hotande; *claw* = klo.

A farmer's son, who was a sailor, brought a parrot home with him from one of his voyages as a present to his father. He told him that the bird would soon learn to say anything that was taught to it.

One evening the farmer tried to get the parrot to say a few words after him, beginning with "Pretty Polly" and "Polly, say Uncle".

The bird, however, seemed unable to say anything at all. The farmer went on nevertheless with his "Polly, say Uncle", until at last, as the parrot still remained silent, he began to lose his patience and shook his forefinger threateningly at it, as he said again "Will you say Uncle?"

But all to no purpose, for the parrot still said nothing.

On the following day the farmer was much surprised, on returning home for breakfast, to see the parrot in the middle of a group of hens and chickens in the farmyard.

The farmer's first thought was that it would fly away and be lost, but that quickly gave way to another, for what did he hear? "Will you say Uncle? Will you say Uncle?" The parrot was trying to teach the chickens the lesson it had seemed so incapable of learning on the previous evening.

Digitized by Google

As there was no answer, the parrot raised its claw and brought it down hard on one after another of the chickens, who were too frightened to run away. Already there were four of them lying helpless on the ground as a punishment for not being able to learn how to talk like a parrot.

"The Widow o' Windsor".

Stockholm Version.

Queen Victoria came (succeeded) to (ascended, mounted) the throne in /the year/ 1837 and reigned (> ruled, > governed) till (until) her death in /the year/ 1901. During her long reign (period of government), the longest /one/ in English history (the history of England), great advances were [great (much) progress was] made (effected) in various (sundry) departments /of social and political activity/. During the earlier years of her reign there were (existed) very few schools for the poor (for poor people): at the close (end) of her reign every parish had a good school. In her youth (young days, younger days) [When she was young (a child)] there were no railways (railroads): people (folk) had (it was necessary) to travel (go, journey) from one place to another (from place to place) by mail-coaches (coaches, stage-coaches, diligences), /a mode of conveyance (a thing)/ which was so dear (costly, expensive) that only the rich (wealthy, well-to-do) [only rich (wealthy, well-to-do) people] (the rich *etc.* alone) could afford it (had sufficient means to do so). At the beginning (commencement) of the new century bread cost only half as much as /it had done/ (was only half its price) [the price of bread was only half that of] sixty years earlier (before), and people lived more comfortably (better) in all respects (in all respects more comfortably) than their grandfathers and grandmothers (grandparents, forefathers) would have considered (thought, believed) /it/ possible.

Notes and Comments.

1) As these translations have to be posted on the same day as the piece is set, and as I am engaged all the afternoon and evening, I shall probably be unable to supply the customary notes based on "actual mistranslations" made by adult students. Still one may anticipate with tolerable safety one or two faulty renderings. Thus the use of the indefinite pronoun *one* in the fourth sentence practically implies that the person using it here was alive in Queen Victoria's young days — which is not very probable. It is likely, too, that the verbs *rule* and *govern* and the nouns *rule* and *government* will be used instead of *reign* — especially by those who have been inoculated with the quaint idea that it is a good thing to use different words to express precisely the same idea; but such deviations ignore the British constitutional adage "the king reigns but does not govern". Perhaps, however, these "errors" should not be taken very seriously — especially in view of the age of the candidates — seeing that the compiler of the text has himself allowed considerable licence by expressly authorizing the use of so unsatisfactory a word as ***departments***.

Digitized by Google

Postscript. A rapid run through a score scripts reveals the following reprehensible renderings: *entered (succeded to, came on) the throne — year of 1837 — to her death 1901 — the English history — progresses were done — her earlier /years off/ reign — her early rule (ruler) years — schools to the poor people — they (one) must go — with mail-coaches -- could afford that (could it) — begin of the new century — the bread — cost half so much as 60 years ago — held it possibly.*

C. S. Fearenside.

Lund Version.

Queen Victoria ascended (came to) the throne in /the year/ 1837 and ruled (reigned) till her death in 1901. During her long reign, the longest in English history (the history of England), great progress was made in various (different) departments. In (During) the earlier years of her reign[1] there were very few schools for the poor (for poor people) (very few . . . . existed): by (at) the end of it (her reign) (before her reign was over) every parish had a good school. In her youth there were no railways (no railways existed); people had to[2] travel from place to place by mail-coach, and this[2] was so expensive (costly, dear) that only the rich [only rich people (folk)] could afford it (had the means to do it). At the beginning of the new century bread cost only half as much as /it cost (did)/ (half of what it cost) sixty years earlier (previously, before), and people lived in all respects more comfortably (agreeably) than their grandparents would have thought possible.

Notes:

1) Cp. *under hennes första regeringsår* — 'during the first *few* years of her reign'. — 2) English *must* is used in the past as follows: (i) in reporting a reflection made at the time ("there was nothing to be done; he must just make the best of it"); (ii) with reference to a perverse destiny ("just as I was getting better, what must I do but break my leg"); (iii) with 'have' ('must have'). — 3) *which* would refer to *mail-coach* and would necessitate the change of *afford* to *use* or *travel by*.

F. J. Fielden.

Engelsk nybörjarbok *av* **Otto Jespersen** *och* **Chr. Sarauw** *under medverkan av* **Emil Rodhe.** *Sthlm, C. E. Fritzes Bokförlags A.-B. Kr. 4,20.*

Denna nybörjarbok skiljer sig från de flesta andra däri, att den har ljudskrift jämsides med den vanliga texten (50 sidor) från början till slut. Grammatiken är införd här och där mellan styckena i form av enstaka exempel blott på engelska och utan några regler. För- och nackdelarna härav kunna diskuteras. Inga översättningsövningar från svenska till engelska förekomma. Ordförteckningen (25 sidor) är tillräcklig och bra, men alfabetisk ordlista saknas. Ungefär en tredjedel av de 111 numren är skriven

Digitized by Google

på vers men uppgår ej på långt när till 1/8 av hela texten. Om bokens värde i jämförelse med andra nybörjarböcker vill jag ej fälla något bestämt omdöme utan hänvisar till densamma och företalet, i vilket en del synpunkter framhållas av författarna, vilkas välkända namn, åtminstone de tvås, borga för att detta är något, som bör vara av värde för språkundervisningen. Verser äro visserligen lätta att lära utantill, men språket blir ofta ej så enkelt och naturligt, som fordras för nybörjare. För övrigt äro många stycken i dialogform med frågor och svar, vadan man kan säga, att boken är exempel på den rent imitativa metoden, vars fördelar ju nu för tiden sättas i fråga.

Några små anmärkningar och rättelser skall jag tillåta mig. S. 64 står, att en person vill pruta på äpplen från en *shilling* till en *penny*. Det är väl för mycket begärt? — I think this ant is taking [> bringing?] some breakfast to the little ones in the nest. — S. 70,22 It is good sport, in the [?] winter, for boys and girls ... — S. 74,20 O no! it's [the brook] broad, but not deep. See how the children wade in it! — Won't they get wet? — O no! for they've got their big boots on. [Are big boots generally water-proof?]

Man torde observera, att namn på djur ofta äro maskuliner eller femininer, fartyg däremot neutrum: 8,16 fly: him; 16,21 ship: it; 18,11 fish: him; 22,11 rabbit: her (Jane); 64,6 bee: she; 80,19 snail: he; 98,20 owl: he.

Med avseende på uttalet är att märka *[ə]* som fakultativt ljud efter *[aː]* och *[ɔ]* + r, t. ex. *aː/ˀ/, baː/ˀ/n, haː/ˀ/m, laː/ˀ/dʒ, fɔː/ˀ/, fɔː/ˀ/ti, spɔː/ˀ/t.* De ljudskrifter, jag har till förfogande, uppta ej *[ə]* utom somliga, då r står i slutet och ej hörs, t. ex. *fɔə, mɔə,* men Phonetic Transcriptions of English Prose by Daniel Jones (Oxford 1914) har det ej ens i detta fall.

Betoningen synes ej överallt vara så konsekvent. I ordförteckningen s. 120, st. 86 *kʌm ɔ'n, get ɔ'n,* men *hou'ld ɔ'n,* s. 121, st. 91 *be'nd ʌ'p,* s. 122, st. 101 *kʌ'vər ʌ'p;* s. 107 a r. 3 *ən sou'ɔn* [> ən sou ɔ'n?]

Några tryckfel ha även påträffats: 7,17 a·ftə; 9,13 wið; 15,16 tʃi'ldrən; 49,16 aː/ˀ/nt; 64,7 he > she; 73,11 ge'tiŋ; 75,24 flai'iŋ; 107, st. 25 fleld > field; 125 b r. 1 stre'n(d)ʒ.

I fråga om de svenska orden finner man, att förf. i en del fall följt S. A. Ordf, som dock i dessa fall ännu ej fått officiell giltighet. (Se härom en uppsats i Ped. Tidskr. 1920, s. 44 (h. 3): Normen för rättstavningen i våra skolor.) De ord, som här komma i fråga, äro: s. 107, st. 24 rägn, rägna; 109, st. 36 pänna; 111, st. 48 huvudvärk; 115, st. 64 pängar; 125, st. 109 bärgsrygg och 112, st. 50 bor-sta. Alldeles felaktiga äro: 117, st. 73 beschäftig och 123, st. 102 hälvten.

Förf. sätta nästan konsekvent komma (,) framför konj. when och if = såvida.

Landskrona oktober 1920. *Ivar Belanner.*

Malmö 1920, Röhrs boktr. (E. Jonssons eftr.)

Digitized by Google

MODERNA SPRÅK

SVENSK TIDSKRIFT FÖR UNDERVISNING I DE TRE HUVUDSPRÅKEN
TYSKA, ENGELSKA, FRANSKA

UTGIVEN AV

HERMAN SÖDERBERGH OCH N. OTTO HEINERTZ.

ÅRG. XIV. 9 * MALMÖ * December 1920

SPRÅKUNDERVISNING

av

Daniel Elfstrand

Grammatik.

Forts. fr. föreg. häfte.

Om vi så övergå till de grammatiska övningarna, blir nästa fråga att besvara i korthet denna: *Hur skall det grammatiska språkstudiet läggas för att bli så fruktbärande som möjligt?* Till att börja med måste jag svara: ej så som det var lagt under min skoltid och som jag vet, att det ännu i många fall är lagt. Skälen äro redan givna. Jag träffar i regel på de lösligaste aningar om vad grammatiken har att säga. Detta gäller huvudsakligen realskolans abiturienter, och *en* orsak ligger genast i öppen dag: den allt allvarligt språkstudium undergrävande tillåtelsen att använda den grammatiska läroboken i realskolexamen och över huvud vid skriftliga prov.

Det är väl bekant, att i fråga om grammatiken skarpa förebråelser riktats mot den imitativa metodens målsmän: de ha totalt försummat grammatiken eller tagit den alltför lättvindigt. Om det ligger någon sanning i denna förebråelse, vet jag ej; det är ju möjligt, att den haft fog för sig i många fall. För egen del har jag ej kunnat taga den åt mig, då jag alltid haft respekt för den grammatiska disciplinen och aldrig underlåtit att efter förmåga driva vad man kan kalla grammatiska övningar. Hurusomhelst finnes väl numera intet berättigande i fortsatta tillvitelser mot den imitativa metoden, då den ju för längesedan är död. Men har resultatet blivit bättre nu? Många tecken tyda på något annat, och min egen personliga erfarenhet ger ej något stöd för ett jakande svar.

Innan jag lämnar det svar jag har att ge på den uppställda frågan, hur det grammatiska studiet skall läggas, skall jag be att få anföra ett litet programutkast av den imitativa metodens oför-

Digitized by Google

sonlige vedersakare i Göteborg. I sin bok »De svenska läroverkens förfall» (sid. 65 och 66) har han ställt upp följande fordringar: »Dessa muntliga övningar böra bestå i ständig tillämpning av grammatiken, de böra göra den till lärjungens levande egendom genom intensiv övning, ej av formerna enbart, utan *insatta i förnuftigt sammanhang*. De grammatiska formerna, t. ex. verbformerna, skulle sålunda eleverna ej blott kunna teoretiskt och med sitt förstånd, ej blott känna till som död bokkunskap, utan som *en instinktiv och omedveten egendom ständigt ha tillgängliga för praktisk användning, en färdighet, som endast kan vinnas genom långvarig, intensiv och tålamodsprövande övning*. Dessa systematiskt och med allvar genomförda övningar, som till en början blott kunna bestå i ett grammatiskt, formellt *talande*, skulle så småningom kunna utveckla sig till en *friare muntlig behandling av språket.*»[1]) Om jag inte vetat, att författaren till detta program för grammatikstudiet var en arg vedersakare, skulle jag tagit honom för en övertygad och hängiven anhängare av det quousquistiska programmet i vad det rör grammatiken. De principer, som innehållas i detta program, ha för mig i trettio års tid varit de ledande vid behandling av den disciplin, som kommit mycken strid åstad och säkert varit föremål för mycket missbruk.

Ett svar på den först uppställda frågan blir i själva verket ett svar på denna fråga: Hur skall det nu skisserade programmet realiseras?

För mig finns här endast en effektiv metod, och den kan pregnant uttryckas sålunda: »Följ den naturvetenskapliga metoden» med tillägget: Memorera och inöva grundligt de gjorda iakttagelserna, de samlade rönen.

Alltså strykes en gång för alla på skolstadiet deduktion från regler och det induktiva tillvägagåendet tillämpas från början. Den induktiva metoden innebär här likasom i naturvetenskaperna samlandet av fakta, jämförelser och iakttagelser, klassificering av dessa samt härledandet ur det samlade och klassificerade materialet av vad som kallas regeln. Härtill kommer det för det språkliga behovet särskilt utmärkande och absolut nödvändiga grundliga innötandet av dessa fakta och deras funktionella förbindelser, som konstituera, vad som i allra egentligaste mening förstås med språk. Det är klart, att det systematiska arbetet här som på andra områden måste bedrivas varsamt med unga lärjungar, men helt försummas bör det ej ens i första början, och det borde också vara självklart, att vi i just denna sida av språkundervisningen äga ett tankeövande medel, som ej ger något annat efter.

Vad som behövs för vårt ändamål är väl valt material, d. v. s. sådant som lämnar rikliga illustrationer till de grammatiska företeelserna, framför allt sådana, som avvika från modersmålet, alltid uppträdande i naturliga förbindelser med ett rimligt innehåll, vilket ju tillkommer allt förnuftigt språk. För detta ändamål ha vi våra elementar- och läseböcker, som sålunda i första hand måste ut-

[1]) Kursiveringen av artikelförfattaren.

Digitized by Google

nyttjas till det yttersta för att komma åt lagarna för språkbyggnaden, vilka arbetas in ex usu. De exempel man får från dessa källor äro i allmänhet de bästa på grund av den åskådliggörande miljö, vari de mötas och tillvaratagas. Elementar- och läseböckerna räcka emellertid ofta nog ej till, och därför göres oss särskilt behov av koncentrerade exempelsamlingar, som åter endast borde utgöras av sammanhängande text. Såsom ett gott exempel på dylika vill jag nu som förr framhålla J. A. Afzelius' »Övningar i engelsk syntax», som jag flitigt använt alltifrån dess första framträdande och funnit oersättliga. Arbetets svaghet är egentligen endast dess luckor. Den, som kunde fylla dem med det rätta materialet, skulle göra en tacknämlig gärning. Slutligen har man den grammatiska lärobokens exempel, som jag sätter sist, därför att, lösryckta som de i allmänhet äro, de aldrig kunna få samma pedagogiska effekt som de två förra slagen. Jag tar dem också sist, d. v. s. jag går i allmänhet ej till det systematiska grammatiska studiet av syntaxen — formläran är på det hela tillräckligt illustrerad av elementarboken — förrän jag tillgodogjort mig dels textbokens exempel, dels vad som synes mig värdefullt av de nämnda »Övningarna». På detta sätt blir det systematiska grammatikstudiet i regel ett innötande av kända fakta, ytterligare förstärkta genom grammatikens exempel, samt i sista hand en deduktion av regeln från dessa fakta.

Vad jag ovillkorligen håller på och fordrar är, att allt vad exempel heter, de må nu vara samlade från läst text, från Afzelii övningsbok eller grammatiken, skola inläras så väl, att de gå fullkomligt flott och flytande. Här träffar jag åter ofta på en svag punkt, som gör språkundervisningen rent parodisk och som jag därför utan vidare gör kort process med, jag menar vanan att under ett knaggligt stapplande och på känn hanka sig fram genom exempel. Att tolerera sådant är ett grundfel i undervisningen. Därför låter jag mina lärjungar veta detta: »De exempel jag förelägger Er att lära in, ska' Ni kunna lika bra, som en aktör måste kunna sin roll, och Ni ska' framföra dem lika ledigt, som han föredrar sin roll. Exempel, som inte en gång sitta fast för ögonblicket, icke så lång stund, som Ni behöver för att gå till skolan, äro odugliga.»

Det systematiska grammatikstudiet har alltid intresserat mig, inte minst därför, att det ger mig ett så osökt tillfälle att få i gång en diskussion på engelska. Att det erbjöd svårigheter, innan jag kände mig någorlunda »varm i kläderna», är visserligen sant, men *det* var ingen giltig anledning att släppa, vad jag fann vara ett utmärkt verktyg. Att tala grammatik på originalspråket är både intressant och nyttigt och kan göras till en utmärkt övning i språket, som ju inses, då man besinnar, att man i exemplet, som kan visualiseras på svarta tavlan, ifall hörselintrycken inte äro starka nog, har till hands ett konkret material, som låter utnyttja sig som ett förträffligt underlag för verkliga allvarsamma diskussioner, med

Digitized by Google

andra ord talövningar. Att uppgiva detta övningsmedel skulle därför aldrig falla mig in. Man bör naturligtvis ej göra för stor affär av regeln. Ur den plockar jag ut några glosor eller fraser, som behövas för diskussionen. Om man här, vilket ofta blir nödvändigt, med försiktighet tangerar det abstrakta, har ju även detta sin betydelse för utvecklandet och skärpandet av lärjungarnas uppfattning.

Talet om att man skulle påbörda lärjungarna en alldeles onödig och betungande barlast av utländska grammatiska termer tillbakavisar jag nu som många gånger förut med att de allra flesta grammatiska termer i engelskan äro nyttiga och vanliga vardagsord ex. subject, object, case, comparison, comparative, superlative, present, perfect, imperfect, future, antecedent o. s. v. Ett annat vanligt motskäl är detta: Då så mycket i grammatiken är svårt och invecklat i och för sig, varför göra det ännu svårare genom att behandla det på det främmande språket, då man ofta kan klara det på enklaste sätt på modersmålet? Detta argument är för mig hart när obegripligt, då det synes innebära, att man skall överge det främmande språket, så snart man stöter på svårigheter. Då borde man först som sist överge det främmande språket helt och hållet, ty det är fullt av svårigheter i jämförelse med modersmålet. Här om någonsin kan man säga, att svårigheterna äro till för att övervinnas, och den, som verkligen övervinner de mötande svårigheterna, inhöstar i längden stora vinster, som den klenmodiga går totalt förlustig. För övrigt, vad beträffar svårigheten att undervisa det främmande språkets grammatik på språket självt, har jag gjort den iakttagelsen, att den överdrives betydligt. "Il n'y a que le premier pas qui coûte" gäller här med full styrka, och om de små första stegen tagas i mycket sakta tempo och med noggrant iakttagande av den gyllene regeln om konkretion, så är den slutliga framgången säker. Med fullaste övertygelse kan jag ge yngre lärare det rådet att inte låta något avskräcka sig från att göra försöket, och jag gör det så mycket hellre, som jag bevittnat duktiga prestationer av yngre kolleger just på detta område.

Jag vill här till sist uttryckligen betona — och detta borde framgå av det redan anförda — att, så långt ifrån att användningen av den induktiv-imitativa metoden inneburit något incitament till försummande av grammatisk träning, har den i stället för mig — och även för meningsfränder, det vet jag — inneburit en självklar uppfordran att just låta detta moment av vår undervisning komma till sin rätt i mycket extensivare och intensivare grad, än som varit fallet och är fallet i den traditionella metoden. Ty vill man med D:r Hägg göra de grammatiska formerna till lärjungarnas »instinktiva och omedvetna egendom», som de »ständigt ha tillgängliga för praktisk användning», så må man vara beredd att i *tal och skrift ständigt öva dem,* vilket den förkättrade induktiv-imitativa metoden just förutsätter som självklart. Men då må man

Digitized by Google

också frigöra sig från den grundfalska villomeningen, att *förklaringar och redogörelser på modersmålet* för grammatiska fenomen innebära någon som helst övning eller något som helst grepp på det främmande idiomet.

Jag kan ej lämna detta kapitel om grammatiken, utan att betona ännu en faktor, som för mig har utomordentlig vikt. Den rör frågan om *underlaget* för vårt skolstudium av främmande språk. Det oundvikligt artificiella i vår arbetsmetod framträder här åter; utan att släppa de naturliga betingelserna måste vi med användande av ett eller annat artificiellt medel söka förkorta den långa väg, som ett fullt naturenligt tillvägagående förutsätter. Det medel jag här vill framhålla och rekommendera är den grundläggande modersmålsundervisningen. Den säkra grund, som här kan läggas, är den bästa förutsättningen för framsteg i det främmande språket. Det torde väl knappast anses förmätet av mig att härvidlag vara positiv i mitt yrkande, då jag har en ingående trettioårig erfarenhet av vad det vill säga att arbeta med en så svag språklig grundval, som våra folkskolor åstadkomma. Om någonting är axiomatiskt klart för mig, är det, att inga dugliga resultat stå att vinna utan att lägga ned mycket och intensivt arbete på att högst väsentligt förstärka den svaga grunden eller lägga en alldeles ny grund, då ingen fanns förut. Om jag säger, att minst en fjärdedel av den åt engelskan anslagna tiden i de två lägsta klasserna måste offras på detta arbete, innebär detta ingen överdrift. Detta förklarar ock den kvantitativa obetydligheten av de kurser jag hinner med de två första åren.

Det är mig väl bekant, att modersmålslärare ibland betacka sig för detta arbete eller ej tillräckligt beakta det; modersmålet har andra viktigare uppgifter, heter det. På den punkten skall jag be att mycket bestämt få anmäla avvikande mening. Så sant som modersmålet skall vara våra fötters lykta och ett ljus på vår väg, vår bästa ledsven i allt vårt kulturella arbete, måste åt modersmålet förbehållas den höga uppgiften att främst bland alla ämnen förhjälpa oss till klarhet i vår uppfattning framför allt av språkbyggnadens allmänna lagar. Det är modersmålets höga privilegium att här först komma i åtanke. Att överlämna den uppgiften åt något annat språk har bland annat till följd att minska modersmålets inte bara prestige utan även dess kapacitet.

Skrivning.

Det sista momentet i den övningsprocess, som är den nödvändiga förutsättningen för en effektiv språkundervisning, som är själva språkundervisningen, utgöres av *skriftliga övningar,* som enligt min mening böra komma till användning i en eller annan form redan det första året, för så vitt man åsyftar solida kunskaper. Jag förbigår här den redan berörda diktamensskrivningen

Digitized by Google

med ljudskrift, som uteslutande avser uttalets inövande, samt likaledes diktamensskrivning med vanlig ortografi, som har sitt obestridliga berättigande vid övergången från ljudskrift till vanlig ortografi, och tar upp frågan om vilka övningar som äro nödvändiga för befästande av det arbete, som nedlagts på text och grammatik. De möjliga formerna äro här *reproduktion, produktion* och *översättning från modersmålet.*

Det är bekant, att reproduktionen ej har någon god anklang bland lärare av det skälet, att den ej närmelsevis erbjuder samma effektiva utväg att inskärpa vanskligheterna i den främmande språkformen som översättningen. Min övertygelse är dock, att den skulle erbjuda en sådan utväg i hög grad på det villkor, att den övades intensivt och medelst ett särskilt för ändamålet väl avpassat material. Ty det finns hos mig intet tvivel om att täta skriftliga reproduktionsövningar skulle vara ett utmärkt medel att genom örat säkert få in språket i medvetandet, vartill kommer den prägel av levande språknatur, om jag så får säga, som följer med denna övning. Men det skulle gå över vanliga lärares prestationsförmåga att i stora klasser vecka efter vecka rätta skriftliga reproduktionsövningar börjande redan den andra terminen, belastade som dessa lärare äro med obligatoriska skrivlag i högre klasser. Och det andra villkoret är, för närvarande åtminstone, lika omöjligt att fylla. Tillsvidare måste därför dessa skriftliga övningar förvisas till de fromma önskningarnas rike. De nu mot slutet av kursen förekommande reproduktionsövningarna, som ingå som ett regelbundet nummer på mitt program, skulle jag dock ej vilja uppge, icke endast därför att en examensstadga upptar även ett reproduktionsprov såsom *en* möjlig kompetenskvalifikation för godkänd examen, utan framför allt därför att det måste hållas för *ett* naturligt, oeftergivligt resultat av ett tre- eller fyraårigt allvarligt språkstudium, att lärjungen skall kunna på nöjaktigt sätt ådagalägga i skrift — och i tal med förresten — att han rätt uppfattat ett kort, mycket enkelt föredrag, som han hört ett par gånger på lämpligt sätt föredragas.

Vad fri produktion vidkommer, kan den väl endast förekomma på ett högre stadium. Om dess möjlighet och lämplighet saknar jag förutsättningar att döma, då jag prövat den i alltför ringa utsträckning vid vårt handelsinstitut. Det tillskott av lärjungar från andra håll, man där får att räkna med, omöjliggör varje tanke på att använda fri produktion. Ett enda år har i institutets andra klass endast funnits sådana lärjungar, som vi själva dragit upp. Då gjorde jag försöket och fann det fullt på sin plats, men en grundlig disposition, som närmar sig ett litet föredrag, anser jag vara nödvändig, åtminstone till att börja med.

Alltså återstår som skriftligt övningsmedel endast översättning från modersmålet, och jag är viss på att få lärare skola motsäga mig, då jag upptar denna övning som absolut nödvändig

Digitized by Google

och framtvungen av det artificiella inslag, som alltid kommer att vidlåda vår språkundervisning.

Deras nödvändighet har för mig sin grund i följande förhållanden.

1:mo. Då effektiva skrivövningar ej kunna åstadkommas genom reproduktion eller produktion, måste den tredje möjligheten, skriftlig översättning från modersmålet, tillgripas. Ty utan att lärjungen tvingas att fästa sina prestanda på papperet eller svarta tavlan — det förra sättet bäst — blir det intet fast grepp på språket. Detta skriftliga prov är det effektivaste kriteriet, det veta båda parterna, lärare och lärjungar. Hur många och bittra missräkningar har inte varje lärare med någon erfarenhet fått smaka på, då de obligatoriska skrivningarna börja! Och detta oaktat läraren vet med sig, att han förberett sina lärjungar samvetsgrant och grundligt. Vi stå här inför ett faktum, som bevisar, hur utomordentligt svårt det är för barnet att på mer eller mindre abstrakt väg tillägna sig ett språk och vilken intensiv övning kräves för att i någon mån neutralisera modersmålets inflytande. Läraren vet, att intet annat än den skriftliga övningen kan tvinga fram den åstundade säkerheten.

2:do. Vi måste utgå från den förutsättningen, att våra lärjungar skola få sin framtida verksamhet förlagd i fäderneslandet, vilket innebär, att de alltid från morgon till kväll stå under modersmålets omedelbara inflytande, vilket de naturligtvis göra även under sin lärotid. Inga våra ansträngningar kunna fullt neutralisera detta inflytande. Då alltså modersmålet ständigt och jämt dyker upp i våra lärjungars medvetande och pockar på att bli översatt, är det, menar jag med stöd av erfarenheten, klokt, ja, nödvändigt att även i detta fall åsätta många av modersmålets ord, uttryck och konstruktioner varnande etiketter, och det kan endast ske på verksamt sätt genom att anlita översättning till det främmande språket. Man behöver endast tänka på vad det vill säga att rå på svenskans latenta konditionalis, dess bruk av presens för futurum, av att-sats efter preposition o. s. v., alla de otaliga svårigheterna, som olikartad fraseologi erbjuda, och framför allt de, som resas av engelskans rika och fint utmejslade synonymik.

Då blir frågan, vad slags svenska texter eller textbitar bäst passa för denna viktiga övning. Enligt min bestämda mening endast sådana, som erbjuda tillämpning av förut väl inarbetat främmande språkstoff, och detta evad det gäller ordförråd, fraseologi eller rena grammatikfrågor. Att förelägga lärjungarna annat material till översättning är att locka eller snarare tvinga dem ut på halisen. Och detta förekommes ej genom att sätta språklära och lexikon i deras hand: följden, inristandet i minnet av de fel de arbetat sig till med dessa hjälpmedel, kan ej utebli. Det skriftliga övningsarbetet — det må åter fastslås — är en mycket kinkig sak i språkundervisningen, och det är det alldeles olämpliga, för att ej säga fördärvliga material, som ofta förelagts och förelägges

Digitized by Google

lärjungarna, som så högeligen misskrediterat denna övning och förringat dess betydelse.

Avskräckande exempel på dylikt material lämnas i överflöd av översättningsproven för den skriftliga realskolexamen, åtminstone i engelska, prov som göra examen till en parodi. Med hjälp av lexikon och grammatik går det visserligen även för totalt okunniga examinander att skriva sig till ett B, men bakom detta B döljer sig ofta en förfärande okunnighet, och det kan ej vara annorlunda, då hela det föregående studiet får sin karaktär av tillåtelsen att använda den grammatiska läroboken i det avgörande slutprovet. Så länge användningen av detta hjälpmedel i realskolexamen tillstädjes, komma därför betygen i de båda obligatoriska språken att bli värdelösa. Ensamt ett skriftligt prov på oregelbundna verb i engelska skulle vara nog att ohjälpligt störta många av dessa abiturienter, som godkänts i den skriftliga examen, och i den muntliga kunna stå ta med BA, AB, t. o. m. A. Det är intet ovanligt, att prov upptagande femtio oregelbundna verb, förete lika många eller flere fel, då man medräknar de svenska betydelseuppgifterna. Jag låter dessa abiturienter veta, att det är löjligt, att för lösandet av de enklaste praktiska uppgifter, som kunna möta dem, de skola nödgas ha ett lexikon i den ena fickan och en grammatik i den andra och sedan behöva flera minuter för att klara de enklaste oupphörligen förekommande språklagar. Detta är helt enkelt en parodi på språkkunskaper.

Ett conditio sine qua non för att realskolexamen i de obligatoriska språken skall få någon betydelse är därför att avskaffa bruket av grammatiken i det skriftliga provet.

Men ett lika viktigt steg är att endast förelägga sådana prov, som verkligen ge examinanderna tillfälle att visa, att de behärska de allra vanligaste språklagarna och det allra vanligaste ordförrådet. Översättningsprov utan något grammatiskt värde och med ordförråd och vändningar, som examinanderna ej kunna leta sig till med hjälp av något lexikon, äro helt enkelt av ondo, och stilistiska svårigheter äro quite out of the question även i studentexamen, följaktligen än mer i realskolexamen[1]).

Det engelska översättningsprovet i förlidet års vårexamen är rent av rekordartat "wide of the mark", varför det alldeles icke förvånade mig att bland Mr. Fearenside's "Notes and Comments" till hans översättning finna denna kommentar: "This piece seems to present considerable difficulties as regards vocabulary, prepositions, and word-order. Nor is this difficulty confined to non-English translators."

[1]) Jag tillåter mig i sista stunden före insändandet av manuskriptet citera lektor Fearenside's "very timely remark" bifogad hans översättning av höstens engelska översättningsprov för realgymnasiet: "It would be easy to imagine a translation that was comparatively free from grammatical errors but was stylistically worthless."

Digitized by Google

En liten granskning skall visa detta. Den svenska texten lyder som bekant:

> Då Napoleon en dag mönstrade sina trupper, började hans häst stegra sig, och under de ansträngningar kejsaren gjorde för att tygla den tappade han sin hatt. En löjtnant, framför vars fötter hatten fallit, tog upp den och gick fram till kejsaren med den. "Tack, kapten", sade Napoleon, ännu sysselsatt med att lugna sin häst. — »Vid vilket regemente, Ers Majestät?» frågade officern genast. Kejsaren märkte då sitt misstag och sade leende: »Mycket rätt — vid livgardet.» Den nye kaptenen tillträdde ett par dagar senare den befattning, som hans sinnesnärvaro förskaffat honom.

Resultatet av en ingående diskussion av översättningsmöjligheterna med en engelsk vän, som ej kan ett ord svenska, vart följande: *mönstra* "muster" wrong word; *tygla* "rein in" wrong word; *lugna* "appease" impossible; *märka* "remark" impossible; *mycket rätt* "sure enough" quite wrong; *tillträda* "enter", "enter into" both wrong.

Nu frågas: Hur i all världen kan man vänta, att realskolexaminander skola ha någon möjlighet att annat än genom en slump hitta på de rätta orden i fall som dessa? Det hela blir ett lotteri, i vilket den okunnigaste mycket väl kan draga vinster, den kunnigaste idel nitar. Och vad ha våra lärjungar att skaffa med sådana ord som »mönstra», »stegra sig», »tygla, livgarde»? Om sådana ord överhuvud förekomma i ett prov, vilket de ej borde få, skulle naturligtvis deras främmande ekvivalenter utan vidare meddelas.

Ser jag åter på den grammatiska innebörden av detta prov, är den i mina ögon så gott som ingen. Grammatiskt sett kan också detta prov klaras av den okunnigaste, då han eller hon får använda språkläran, och det är det grammatiska resultatet, som blir friande eller fällande, då man omöjligen har rätt att vänta en rimlig lösning av de stilistiska svårigheterna.

Det allvarsammaste härvidlag är, att dessa översättningsprov tagas som direktiv för undervisningen, de kunna ej undgå att direkt eller indirekt inverka på dess läggning. Samma kritik gäller ock om proven för studentexamen. Visserligen har jag alltid varit benägen att instämma i prof. Jespersens förmaning till danska lärare, som skyllde läggningen av sin undervisning på examensfordringarna: »Om herrarna bara sköta undervisningen så, som den skall skötas, så sköter examen sig själv». Men det är lätt att förstå svårigheten för lärare att fullt frigöra sig från det tryck, som examensprov nästan med nödvändighet utöva.

Vad nu engelskan beträffar, erbjuder den ett så rikt material till skrivövningar av lämpligaste slag, att det ej borde möta den ringaste svårighet att åstadkomma ett fullgott prov två gånger om året, ett prov, som håller måttet i fråga om ordförråd, fraseologi och grammatik.

Digitized by Google

Min ställning till frågan om skriftliga översättningsövningar till det främmande språket kan alltså uttryckas sålunda: dylika övningar äro nödvändiga och böra förekomma på ett mycket tidigt stadium; de skola utgöras av endast väl känt material, till att börja med närmande sig reproduktion av genomarbetat språkstoff; då det på ett avancerat stadium är svårt att alldeles undvika en och annan »obekant», skall dess ekvivalent uppges; den grammatiska läroboken får på inga villkor förekomma som hjälpmedel vid prov, ordbok endast på ett högre stadium; samt slutligen: de rättade skrivövningarna skola memoreras.

Talövningar.

Om jag ej ägnat ett särskilt kapitel åt talövningar, så beror det därpå, att de enda enligt min mening dugliga talövningarna måste ingå som ett nödvändigt och naturligt led i alla de övriga övningsmomenten.

För mig har det alltid varit självklart, att både talandet och läsandet äro absolut nödvändiga för ett fruktbärande språkstudium, som bland annat aldrig förlorar ur sikte, att det är ett levande meddelelsemedel man har att göra med, vilket som sådant kräver en oupphörlig intensiv övning. Men naturligtvis, som jag alltid betonat, beror härvidlag allt på vad som säges och hur det säges. Tal om ditt och datt »chit-chat», som engelsmännen kalla det, utan något underlag, hör ej hemma vid allvarligt arbete i klassrummet. Exempel på talövningar av det slaget hade jag i min ungdom tillfälle att iakttaga i flickpensioner, och jag håller före, att deras värdelöshet gjort något till för att misskreditera det främmande språkets talande över huvud under lektionen.

Det är möjligt, att bland anmärkningar mot den uppfattning jag här sökt hävda, många skola framhålla särskilt den, att ett program, sådant som detta, uppställer fordringar, som under nuvarande förhållanden ej kunna fyllas, i all synnerhet fordringar på läraren. En sådan anmärkning synes mig så mycket möjligare även nu, som den förr framkommit.

Sant är utan tvivel, att programmet nog ställer vissa bestämda krav på läraren; om de äro för stora må lämnas därhän. Personligen är jag mer tilltalad av att landet ställer stora än att det ställer små krav på sina lärare — för så vitt det också alltid är redo att göra rättvisa åt deras strävanden i mer än ett avseende.

Säkert är emellertid, att billig rättvisa ännu ej gjorts åt det läroämne, som kallas levande språk, och sålunda ej heller åt de lärare, som gjort till sitt livs uppgift att undervisa däri. Vid det

Digitized by Google

nära förestående slutet av en tämligen lång lärarebana tillåter jag mig uttala den allvarliga meningen, att detta läroämne över huvud intager en sådan ställning vid våra skolor, som visar, att varken dess betydelse eller egenart är insedd och beaktad.

Därom vittnar först och främst den i förhållande till ämnets inneboende svårigheter oskäligt knappa tid, som tillmätts det vid våra lärda skolor — anmärkningen gäller huvudsakligen engelskan och franskan. — Blotta frånvaron av vad som skulle kunna få namn av språklinje vid våra skolor är i och för sig ett fattigdomsbevis och en anklagelse mot vår skolorganisation. Må man gärna dyrka naturvetenskap och matematik, bara man har någon respekt för den högsta gåvan eller färdigheten hos den biologiska produkt, som heter människa. Anser man sig på allt sätt böra omhulda vår kännedom om biologiska fenomen och lagar, så borde man från rent biologisk synpunkt och av rent biologiskt intresse också kunna skänka de högsta yttringarna av människans hjärnkraft vederbörlig uppmärksamhet och omvårdnad. Det finns något, som kallas humanistisk kultur, den högsta och finaste produkten av den mänskliga hjärnan. Det är språket, som är nyckeln och hävstången till denna kultur och som sådant värt allt vårt intresse och omhuldande. Försummelse gent emot modersmålet i främsta rummet är ett intellektuellt brott, och underlåtenhet att ge någon eller några av de största kulturbärarna vad dem med rätta tillkommer är en försyndelse, som oundvikligen förr eller senare återfaller på dess förövare.

Ett andra vittnesbörd om bristande uppskattning — och följaktligen bristande tillgodoseende — av vårt ämnes egenart och betydelse ser jag uti det faktum, att absolut nödvändiga beståndsdelar i lärarens egen utrustning äro högst knapphändigt tillgodosedda. Detta gäller i främsta rummet om språklärarens oavvisliga behov av oupphörlig första-handsträning i sitt ämne men säkert också om hans förberedande utbildning vid universitetet. Här fordras en specialutbildning, som är svårare att förvärva och förenad med större kostnader än i någon annan av skolans discipliner. Att en språklärare icke ens vart femte år kan komma i åtnjutande av den nödvändiga ekonomiska förutsättningen för den första-handsträning, som endast en tids vistelse det land, vars språk han har att undervisa i, kan ge, är i och för sig ett svårt missförhållande. För att någorlunda motsvara sin uppgifts krav skulle den vanliga språkläraren åtminstone vartannat år behöva komma i intim beröring med själva härden för det ämne han företräder och har att dela med sig av åt sina lärjungar.

Men ej nog med detta: vad läraren beträffar — och han är väl härvidlag den förnämsta faktorn — måste det målet fasthållas och ständigt eftersträvas, som fått sitt uttryck i mottot: en lärare, ett språk. Blir kravet på rationell språkundervisning en gång till fullo behjärtat ej endast i ord, så följer härmed, att läraren

Digitized by Google

ej kan svara för mer än ett språk. Det är ett av den oundgängliga koncentrationen betingat villkor.

Från lärarens synpunkt måste också resas en fordran, som redan fyllts i en del kulturländer, särskilt Frankrike, den nämligen, att antalet undervisningstimmar per vecka måste inskränkas till exempelvis 16, det franska maximum, genomfört även på en del andra håll. Med den gamla latinska översättnings- och grammatiseringsmetoden är visserligen detta behov ej trängande, men en rationell modern metod ställer helt andra krav på läraren.

Vidare lider själva vår organisation av betänkliga brister. Dit hör framför allt frånvaron av en verklig modern språklinje vid våra lärda skolor, en brist, som mer än något vittnar om en otrolig underskattning av kulturspråkens betydelse — och motsvarande överskattning av de materialistiska — sit venia verbo — disciplinernas värde — hos den generation av lagstiftare, som gav oss vår ännu gällande organisation, vilken det synes vara svårt att komma ifrån.

Det kvantum modernspråkligt vetande, som nu inhämtas i våra högre allmänna läroverk, må vara fullt tillräckligt för reallinjens alumner, men för en humanistisk linje över huvud och för en språklinje isynnerhet är det totalt undermåligt. Härom göres ej vittne behov, men om så vore, är det, som bekant, ingen brist på vittnesmål. Botemedlet mot denna svaghet är påtagligt: mera tid för språken, med andra ord, en verklig språklinje.

Last but not least, tillåter jag mig åter framhålla en brist eller ett fel, som även med den nuvarande organisationen kunde undanröjas, medgivandet av användning av grammatik vid skrivning vare sig av prov eller icke prov. Detta i förening med ofta omöjligt material för översättningsproven har gjort både språkstudier och slutprov vid realskolan till rena parodier; vitsordet om godkända insikter är värdelöst.

Hoppet om bättre tider för studiet av levande språk vid våra »secondary schools» ser jag uti möjligheten att bota dessa påtagliga brister, en förhoppning, som skulle vara ändå större, om de lärare och lärarinnor det gäller med kraftig enighet yrkade på deras avhjälpande. Men — och det är för mig ett viktigt »men» — effektiv blir ingen organisation inom detta område, med mindre den stödjes och kompletteras av en rationell undervisningsmetod, och för dess realiserande må man ännu en gång lyssna till det gamla stridsropet: »*Der Sprachunterricht muss umkehren*».

Det har måhända synts en eller annan läsare överraskande, att förf. av ovanstående artikel fått sig ett så stort utrymme tillmätt för en exposé av tankar i språkundervisningsfrågan, vilka han redan en gång förut ganska utförligt framlagt i denna tidskrift. Red. är emellertid av den meningen, att hr Elfstrands maningsrop alltjämt behöver upprepas och förtjänar det allra allvarligaste begrundande av alla dem det vederbör. Hur föga utvecklat förstånd man på sina håll har om den sak det här gäller, framgår med all önskvärd tydlighet av några ord

Digitized by Google

om just detta föredrag, publicerade i Tidning för Sveriges läroverk omedelbart efter hr Elfstrands visit i Stockholms lärareselskap. Den värda skribenten finner det lämpligt att utslunga följande: »Framför allt: Språkundervisningen har även andra uppgifter än att drilla in en viss praktisk munvighet. Man känner sig verkligen icke övertygad av hr E:s påstående, att »allt detta faller eder till», bara man har munlädret inställt». När sådana sottiser kunna serveras av en »sakkunnig» penna, undrar man, vad som kan återstå för fåkunnigheten att hitta på. *Redaktionen.*

ETT FALL AV INFINITIVATTRIBUT I ENGELSKAN.

1) *Is it possible you do not know what? — Is it anything to do with George?* (Hornung. The Crime Doctor 132, Tauchn).

2) *I love anything to do with weddings; I will come round the shops with you* (J. Salomon, The Unselfishness of Susan 77)

3) *What do you think is on his mind? — I asked. — How do I know? His wife thinks it must be something to do with Bryce's reception* (W. Locke, The Red Planet, 264).

4) *Viscount Morley ... inquired into the cause of a faction riot in Cork, and was told: Oh it was something to do with the affair of the two Earls in the time of Queen Elizabeth* (Daily Chronicle, May 7, 1918).

5) *One of the by-products of his vanity was that in order to magnify himself he had to magnify everything to do with himself* (Hewlett, The Little Iliad, 76).

6) *I went to London, I got busy, I saw nobody connected with the Mallisons, I forgot the von Broderode comedy and all to do with it* (ib. 131).

7) *... she's had th' heart ripped out o' her an' th' place where it were filled up wi' hell-fire. But that's nowt to do wi' thee — What she feels is nowt to do wi'me, said Fielding.* (Ex.-mill Girl, Helen of Four Gates, sida?) Det sista exemplet som är avsett att vara Yorkshire-dialekt, medtages för att visa båda formerna *'s* och *is* i samma belägg.

Såsom av ovanstående exempel framgår, har frasen *to do with* betydelsen "that has to do with, [that is] connected with". Den konstituerar därmed en typ av infinitivattribut, som alldeles saknar motstycke i språket för övrigt, man skulle kunna kalla den ett adoptivbarn inom infinitivattributfamiljen. Denna adoption föreställer jag mig ha tillgått på följande sätt.

I en sats såsom *That's nothing to do with it* (jfr. ex. 7), vilken till innehållet ovedersägligen är ett predikativt omdöme, tillgriper den talande, under trycket av ett behov att få fram ett även *till formen* predikativt omdöme, ett *is* i st. f. ett *has,* eller kanske riktigare uttryckt låter formen (z) växla funktion från "has" till "is" (jag är nämligen böjd att antaga, att denna form bör sättas som utgångspunkt.) Därmed följer också eo ipso en växling av den följande infinitivens funktion från adverbial till attribut. Så-

Digitized by Google

lunda uppkomma fasta grupper bestående av *something (everything, all* osv.) + attributivt *to do,* vilka, möjligen på ett något senare stadium, äro användbara i andra än predikativ ställning, såsom utvisas av t. ex. 2 och 6. Vidare kunna andra former av *to be* uppträda såsom i ex. 3 och 4.

I en sats som *I think he's something to do with the railway* (= han har någon del i dess tillkomst o. d.) är naturligtvis en sådan substitution icke tänkbar alldenstund det ej är något predikativt omdöme. Däremot föreföll det mig vid en nylig genomläsning av True-Jespersens Spoken English att i satsen på sid. 32 "He's something to do with the railway" (= han har någon slags anställning vid järnvägen) en sådan substitution ej vore otänkbar ehuru jag ej i litteraturen funnit något belägg därför. Jag anhöll därför av Lektorerna Fearenside och Fuhrken att få veta deras mening om saken, vilken anhållan de voro vänliga nog att tillmötesgå. Lektor Fearenside var av min mening, däremot ställde sig Lektor Fuhrken avvisande. Saken är emellertid för min argumentering utan någon som hälst betydelse.

Arvid Smith.

„MEINE TRUPPEN HABEN WIE DIE LÖWEN GEFOCHTEN"

Ovan exemplifierade användning av best. artikeln efter ett *wie* i jämförelser (belägget är hämtat ur H. v. Zobeltitz, Mit Marschall Vorwärts) är en så välbekant och alldaglig företeelse, att det kunde tyckas, som vore därom ingenting egentligen att säga, och mig veterligen har heller ingenting därom sagts. Jag hoppas emellertid att genom den följande framställningen i min ringa mån kunna avvinna den en smula intresse.

Detta bruk hör närmast hemma i folkspråket och i detsamma närstående språkformer. Det har mycket gamla anor; redan i bibelspråket finna vi vändningar som *Deine Kinder wie die Oelzweige um deinen Tisch her* Ps. 128, 3, *Die Berge hüpften wie die Lämmer* Ps. 114, 46, *Seid wie die übertünchten Gräber* Matth. 23, 37 o. s. v. I Grimmelshausens Simplicissimus (1659) har jag påträffat åtskilliga fall, såsom: *etliche frassen wie die Dröscher* 87, *Meine beyden Knechte hatte ich nach und nach abgerichtet wie die Wachtelhunde* 203, *Andere arbeiten auff der Schantzen, und sonsten wie die Bestien* 318. Följande ur samma källa hämtade beskrivning lämnar en god föreställning om hur naturligt detta språkbruk ligger för det folkliga framställningssättet: *Ich fand Leute die waren vor Zorn krank, und wan sie die Krankheit anstiess, so verstelleten sie die Gesichter wie die Teufel, brülleten wie die Löwen, kratzten wie die Katzen, schlu-*

Digitized by Google

gen um sich wie die Bären, bissen drein wie die Hunde, und damit sie sich ärger stellen mögten als die rasenden Thiere, warfen sie auch mit allem . . , um sich wie die Narren, 282.

Gerhard Hauptmann har i Florian Geyer, där han icke utan framgång, enligt vad det sägs, sökt ge en illusion av 1500-talets folkspråk, icke försummat att begagna sig av detta drag. Av det dussintal fall, jag belagt, anför jag tillsvidare ett: *Ist ein verzagt schlecht Volk, lassen sich verschlingen als* (= wie, såsom ofta i det äldre språket) *die Kaninchen* 176. Ur Götz von Berlichingen (Reclams Auswahl) har jag antecknat ett par fall: *Siehst du, wie die Kerls übereinander purzelten wie die Frösche* 62. *Wenn der Kerl . . . auf die Jagd ritt . . . und uns vor sich hertrieb mit den Hunden und wie die Hunde ib.* och ur Egmont: *und immer die Feinde im Fluss zusammengehauen, weggeschossen wie die Enten* 78.

Från rent syntaktisk synpunkt erbjuda ju dessa och dylika fall ingenting särskilt anmärkningsvärt, det är bestämda artikeln i dess generaliserande funktion. Den är i detta fall motiverad av en hos den talande naturlig benägenhet att hos den tilltalade livligare aktualisera det, varmed jämföres. Ju livligare han känner detta behov, desto lättare skall han tillgripa den bestämda formen såsom mera ägnad att åskådliggöra än den mera abstrakta artikellösa. Detsamma gäller naturligtvis i allmänhet ifråga om den generaliserande artikeln om det mera naiva språket i motsats mot det mera reflekterade, av skriftspråket påverkade.

Inskränkte sig saken till detta enkla och naturliga förhållande, vore den väl knappast förtjänt av något särskilt omnämnande. Men det vill synas som om från ovan skizzerade vad jag skulle vilja kalla primära stadium, där artikelns syntaktisk-logiska funktion är tydligt markerad, en förskjutning ägt rum i den riktningen, att denna funktion trängts i bakgrunden och artikeln blivit väsentligen ett medel att åt jämförelser av ifrågavarande typ förläna en viss frisk omedelbarhet, något av »volkstümliche Derbheit», med andra ord blivit en stämningsförmedlare, alltså en övergång från logisk till estetisk funktion. Ett tredje stadium låter även iakttaga sig, där artikeln nedsjunkit till ett tomt fyllnadsord, språkformen alltså petrificerats.

Att en sådan utveckling ägt rum bevisas enligt min åsikt av sådana fall, där det varmed jämföres, betecknar en föreställning, ifråga om vilken det skulle strida antingen mot logiken (jfr nedan ex. 5.) eller mot vanligt språkbruk att i andra ställningar använda den generaliserande artikeln; i samma riktning peka de, visserligen sparsamma, fall, när det ifrågavarande substantivet föregås av ett specificerande adjektiv. Här följa några dylika analogiska fall:

1) *Über den langen Strassen Berlin . . . über den Häusern, die einförmig waren wie die Kasernen, breitete sich etwas aus* (Viebig, Eisen im Feuer 298).

Digitized by Google

2) *Da bauten sie Häuser wie die Kasernen, von dem einstigen Dorf war so gut wie nichts da* (id. Eine Handvoll Erde 27)

3) *Aber dass muss wahr sein* (= anerkannt werden), *tapfer sind sie; sie stehen wie die Mauern*[1]), Fontane, Kriegsgefangen (Velh. u. Klas. Schulausgabe 104)

4) *Man schneidet ihnen die Gipfel weg und alle schönen Äste, dass sie neuen Trieb kriegen, sonst sterben sie von oben herein — freilich stehen sie die ersten Jahre wie die Stangen da* (ur ett brev av Goethe, cit. av Kœnig, Literaturgeschichte II. 36)

5) *Eigentlich war se ganz nett, manchmal waren wer wie de Schwestern* (Viebig, Das tägliche Brot II, 97). Detta extrema fall kan tjäna som en god illustration till »petrifikatstadiet».

6) *Hellfarbige Pfade einten sich, wie die Bäche, zu breiten Landstrassen* (Westerman's Monatsh. Okt. 1910, Schultheis).

7) *Drauf, drauf, mit Hurrah, Hurrah! Kehrten die Kolben zu oberst, schlugen drein wie die Wütenden* (wütende Menschen?).

8) *. . . minutenlang hatten die Zuschauer das aufregende Schauspiel, die Flugzeuge wie die tanzenden Insekten durcheinander schiessen zu sehen* (Berl. Tagebl. $^{25}/_{8}$ 1917).

9) *Dort stehen die Tannen und Fichten . . . die Buchen und andere Bäume wie die Könige* (Stifter, Granit 125, Norstedt).

Om karaktären hos några bland dessa exempel kan man kanske tvista, dock förefalla åtminstone n:r 1, 2, 4, 5, 8 tämligen säkra. Om det ovan anförda ex. ur bibeln *seid wie die übertünchten Gräber* är det vanskligt att yttra sig utan kännedom om den grekiska texten. Motsvarar artikeln här vilket jag tar för givet den tidens språkbruk, så tycks det tyda på att »förvittringsprocessen» tidigt inträtt. Belysande äro också sådana fall som de följande ur Florian Geyer, även om man icke vill tillmäta dem någon avgörande vittneskraft visavi den tidens språk: *Potz, damals sollten sie wohl gekommen sein: Fürsten, Herren und Städte zumal als die gehorsamen Hündlein* 107, *Als . . . die Kugeln mit nichten wie die gehorsamen Mäuslein wollten in Euren Aermel springen* 115, *es ist ein Jammer, wie sie alles verwüstet haben zu Amorbach, als die wütigen vollen Säu'* 9 (jfr det vanliga uttrycket *wie die /Wild/schweine hausen*) och ännu ett av speciellt intresse om, såsom det förefaller, *als* är identifierande *man muss Euch durch die Spiesse jagen wie den Hefensteiner, Euch vierteilen als die verfluchten Verräter und Bösewichter* 62. Det sista skulle i så fall vara att betrakta som en analogibildning från verkliga jämförelsefall.

Jag vågar nu ej taga tidskriftens utrymme i anspråk för flera exempel ur min rikhaltiga samling, det skulle väl också vara tämligen meningslöst. Jag vill blott till slut anföra såsom en misstanke att den lätta, livliga anapestiska rytmen (wie die Löwen)

---

[1]) Jag har belagt flera fall av «wie die Mauern». Jfr Minna v. Barnhelm (Norstedt) s. 44.

Digitized by Google

kan ha spelat någon hemlighetsfull roll såsom en för talesättets spridning gynnsam och därmed även till »petrificeringen» bidragande faktor. En liten versstump, citerad i Charlotte Helm's Backfischchens Leiden und Freuden (en åtminstone förr i våra flickskolor rätt mycket använd textbok) rinner mig i hågen och torde i detta sammanhang vara värd att återgivas:

„Es hüpfen herbei und lauschen
Die Leutnants wie die Gazell'n".[1]) *Arvid Smith.*

CONTEMPORARY ENGLISH POETRY (I).

The present writer is ignorant how far the teachers of English in Swedish schools are in the habit of supplementing the prose texts which they use by any extracts in verse. The following paper is intended to suggest to those who may have hitherto fought shy of English poetry in their teaching that a selection of English verse might be used with profit in the upper forms of schools, or in other cases where the elementary stages of the language have been successfully passed.

It so happens that a useful little book for the purpose has recently been published. This is the volume of 170 pages entitled *Poems of To-Day,* and published by Messrs. Sidgwick and Jackson for the English Association.[2]) First issued in August 1915, it has been since reprinted at least fifteen times, a fact which speaks for the popularity of the book. It is designed for use in English schools, presumably by way of appendix to either of the two anthologies most commonly used for "poetry classes" in England—Palgrave's *Golden Treasury of Songs and Lyrics* and Henley's *Lyra Heroica.* Its intention, to quote from the preface, is "to represent mainly those poetic tendencies which have become dominant as the influence of the accepted Victorian masters has grown weaker, and from which the poetry of the future, however it may develope *(sic!),* must in turn take its start." I have found the extracts on the whole suitable for class reading, and though some of the youngest of our poets are necessarily absent,[3]) the collection gives a very fair idea of certain dominant characteristics of present-day English poetry.

[1]) Detta sista exempel torde ingalunda vara bevisande, då *die* här sannolikt har sin fulla betydelse eller kanske rent av är utpekande (— *jene).* Zitatet är uppenbarligen en lustig travestering av ett par versrader ur Heines dikt 'Auf Flügeln des Gesanges':

Es hüpfen herbei und lauschen
Die frommen, klugen Gazelln. *Hz.*

[2]) Price about 2 s.

[3]) Notably J. C. Squire. Selections from the poets of the hour will be found in the volumes of *Georgian Poetry* published every two or three years by the Poetry Bookshop, London, price about 6s. each. Four volumes have already appeared (poems of 1911—12, of 1913—15, of 1916—17, and of 1918—19).

Digitized by Google

47 poets (naturally not all of equal importance) are represented, and of these some 37, more or less, are still living. The classification is not by authors but by subjects, of which there are three main divisions. The first twenty poems or so are chiefly patriotic and historical: the middle section of the book, which is by far the largest, consists mainly of lyrics descriptive of the English country-side, of the longing of exiles for their native heath, and of the joys of tramping up and down the lanes and fields of England: the last forty pieces strike a deeper note and deal with such subjects as love and friendship, life and death, and the passing of all things mortal. The linguistic difficulties should not prove insurmountable to schoolboys. Though poetry is, of course, usually more difficult than prose, there is at least one fact to be set on the other side, viz. that when once the lilt of the metre has been caught, the accentuation of the word is in most cases settled by the rhythm, and thus presents no difficulty. As there are no notes of any kind, the teacher may possibly be in doubt sometimes as to the explanation of this or that allusion, but there is plenty of material to choose from. In reading these short pieces with a class an attempt might well be made to concentrate rather on the general spirit and atmosphere of the poem than on the mere pronunciation of the words. Language, after all, is not an end in itself, and it has been my experience in reading French poetry with English schoolboys that pupils will sometimes respond in a surprising manner to an unusual stimulus of the kind indicated, when they have shown little interest and made little progress in the drudgery of grammatical exercises. A few of the poems might with advantage be committed to memory by the class.

Contemporary English poetry is in a state of flux. Much has been done on the negative side, but no new poetic star of the first magnitude has yet arisen for the guidance and distant reverence of his fellows. Nevertheless a great deal of recent English verse is extremely interesting, some of it much more than that, and there are half a dozen names or more that will be worth careful watching in the years immediately before us. One or two fairly well-defined tendencies appear. In general there is noticeable, to begin with, a reaction against the materialism, scepticism, mere cleverness, and liking for unmotived decoration of some poets of the closing years of the past century. It is not a clearly defined reaction, in many cases it can hardly be described as conscious: there is no abrupt breach with the work of an earlier age, no violent dethronement of literary idols. But a steady tendency seems to be visible towards religion (though of an extremely vague and undogmatic order), towards simple emotions, and the human heart. For this, as well as for other tendencies, the war has no doubt been partly responsible. At any rate the fact is noted by

Digitized by Google

many writers upon recent verse. The work of our present-day poets, says one writer, "is intense with feeling"; these poets are "obsessed with their mission to the world", says another, not quite kindly; a third comments on their gravity; a fourth remarks rather happily that they are "desperately desirous of expressing their deepest feelings, and at the same time grimly determined to keep calm".[1]) It was only natural that verses written during the war — in some cases from the actual field of battle — should be simple, sincere, and serious in tone: but these tendencies were observable before the war began. In subject-matter there has been a return to simple, and especially to simple *English,* things. The soldier in the trenches naturally thought of the quiet lanes and villages he had left behind him, but the middle section of the *Poems of To-Day* will show that poets like W. de la Mare, Laurence Binyon, Robert Bridges, and W. H. Davies had before the war given expression to that typically English spirit of quiet saturation with the beauties of our extremely lovely, though not sensationally striking, country-side. Other poets have treated of domestic and similar subjects (household furniture, intimate descriptions of everyday life, etc.) in a way which is sometimes open to the charge of triviality, but sometimes, on the other hand, symbolically expresses a meaning both true and deep. Here may be mentioned Walter de la Mare, Harold Monro, and Rupert Brooke. New ground has been broken by John Masefield in narrative poems of an original character. The spirituality of treatment already mentioned is coupled with a highly imaginative method in the work of J. C. Squire and Ralph Hodgson, with a more reflective mood in Laurence Binyon's later poetry: vigorous war poems have been written by Siegfried Sassoon and Robert Nichols, as well as by Squire and others.

In poetic technique numerous experiments have been made. In form there was a great fashion for poetic drama at the beginning of the century; more recently this has given place to the lyric, and the "Georgian poets" are almost without exception primarily lyrical poets. Few of them have attempted lengthy poems: Masefield is an exception, while the attempt to achieve a dignified poetic drama has been kept up by John Drinkwater. In prosody the influence of the poet laureate (Robert Bridges) has been widely felt. The wildest experiments have been made in *vers libres*, but the better poets have now set their faces against extravagance, and while striving after variety and suppleness in their versification, have sought to make the metre of the single line, no less than of the stanza or poem, conform to the general thought of the whole. Short lyrical pieces are still generally preferred, but there seems to be a tendency to join them into sequences.

---

[1]) Essays in a *Saturday Westminster Gazette* competition.

Digitized by Google

It is a time of transition. There is no single, well-defined aim, or even collection of aims, that can be said to be characteristic of a "school": there is no outstanding master, though the name of Masefield is on the whole the most important of recent years, and that of Squire perhaps the most promising for the future. There is much beauty in the work of present-day English poets and most of their verse is extremely well written. The criticisms that may be directed against them are perhaps chiefly that they are too fluent and lack a due sense of proportion. In some of the younger men, particularly, there is an apparent inability to distinguish between the essentially trivial and the symbolically important. Perhaps also there are too many experiments, but if some of these result in permanent gains for English poetry, no one should grumble at them.

I add a few notes on some of the more outstanding poems in the collection already mentioned.

In the first part of the book attention may be specially called to the following: —

No. 5, for its dainty fancy and perfect artistic finish. The modern gipsy, it is true, would probably require other gifts than silver bells for his pony, the obeisance of peacocks, and the homage of little girls and boys.

No. 11, *Drake's Drum*. A swinging piece by Sir Henry Newbolt, who has won a place in the front rank of the English lyrists of the sea. The poem is written in the dialect of Devonshire and relates an old tradition of Plymouth. The drum is still in existence, and is carefully preserved.

Nos. 20 and 21. Two fine sonnets by Rupert Brooke. Brooke's brilliant academic career at Cambridge, his fascinating personality, and his early death at Gallipoli in 1915 combined to make his poems all the rage some four or five years ago. Posterity will probably not rank him so high, but some of his sonnets are among the finest that the present century has yet produced in England, while the easy familiarity and combined humour and pathos of *The Old Vicarage, Grantchester* (see below) make it a poem that will not readily be forgotten.

No. 22. *For the Fallen*. Perhaps the finest, and certainly one of the best-known, of the poems called forth by the war. The sustained dignity and stateliness of this poem are its most marked characteristics, and these are prominent features in much other work by the same author.

Of the many pieces about places in the second division of the book, the above-mentioned poem by Brooke, no. 47, is one of the best. The lines about the Cambridge poets on p. 59 ("His ghostly lordship" is of course Byron) and the picture of the dance of long-dead vicars and curates are likely to become classical in their way. The humour of the lines that follow (all the places named are villages in the neighbourhood of Cambridge, St. Ives,

Digitized by Google

as the birth-place of Oliver Cromwell, being the best-known) is succeeded in the closing section by a passage of great beauty, but the poet turns abruptly from the deeper thoughts aroused to linger once again upon the well-loved scene — the stopped clock of Grantchester Church, and the Orchard where so many thousands of Cambridge men have picnic' d beneath the apple-trees. — Note also in this section: —

Nos. 49 and 88. Two beautiful and well-known songs by the Irish poet and dramatist W. B. Yeats (pronounce jeits). In no. 88 "salley" is dialect for "sallow" = -willow. This poem is adapted from an old Irish folk-song.

Nos. 56 and 57. Beautiful pictures, in different styles, of typical, idyllic English scenery. The technique of each piece forms an interesting study — Bridges' rhyme-scheme, his languorous rhythms, and frequent use of alliteration giving just the desired effect of lazy (but not idle) contemplation of a single scene, Binyon's shorter stanzas skilfully suggesting the motion of the boat in which he moves.

Nos. 61 and 67. Good examples of De la Mare's fanciful symbolism. The "land of Nod" is a children's term for sleep.

No. 68. Perhaps the best of several similar poems by R. L. Stevenson. This poem is written in the spirit of the *Travels with a Donkey* or the essay *On walking-tours*.

No. 76. Interesting, like many of Bridges' poems, chiefly for its poetic technique.

No. 77. From Binyon's *London Visions*. Binyon has done for humbler London what François Coppée did for the submerged tenth in Paris.[1])

No. 100. Should be compared with the famous poems on the same subject by Wordsworth and by Shelley. Meredith's poem is not easy to understand apart from his general philosophy.[2]) Its key-note is struck on p. 121 ("Tis love of earth that he instils") and again on p. 122 ("Because their love of earth is deep").

In the concluding portion of the book: —

No. 101. From the collection of lyrical pieces entitled *The wind among the Reeds*. Like most of Yeats' work, this poem is strongly expressive of the Celtic mysticism.

Nos. 102, 134. Pregnant force, attained by the simplest of means, is one feature of Masefield's poetry: a deep love of beauty is another.

No. 109. With no. 73, the best-known of Stevenson's poems.

No. 138. Reminiscent of the most famous of Ronsard's *Sonnets à Hélène*.

No. 139. Provides good practice in reading. All the gamut of the emotions — grim determination, playful expostulation, entreaty,

[1]) Cloudesley Brereton, in the *Quarterly Review* for July 1919.

[2]) Well analysed in *The Poetry and Philosophy of George Meredith*, by G. M. Trevelyan, London 1906.

Digitized by Google

tender reminiscence, and the rest — may be run through in the repeating of the initial refrain.

No. 141. A stately and beautiful poem, working up to a fine climax.

The above are offered purely as personal impressions. Schoolboys cannot be expected to have formed a mature and well-balanced critical taste, but they can at least be encouraged to explore and discover beauties for themselves, even in a foreign language. A few remarks on the poetry of Robert Bridges, John Masefield, and one or two others will follow.

(To be continued).

Lund. *F. J. Fielden.*

LITTERATUR.

Monique par *Paul Bourget,* avec des notes explicatives par **Carl S. R. Collin.** Lindstedts moderna texter V. Lund 1920. Pris 3 kr.

Paul Bourget är mig veterligen icke företrädd i vår svensk-franska skollitteratur genom någon egen volym; ja, jag kan inte ens erinra mig, att han förekommer i någon bland de samlingar av smärre alster av skilda äldre och moderna författare, som vi hittills ägt. Här var alltså förvisso en lucka att fylla. Lektor Collin ger oss volymen, och lektor Hultenbergs här nedan behandlade *Pages françaises* upptager en novell av den mest kända franska representanten för den psykologiska romanen.

Det är lätt att förstå anledningen till att våra textutgivare icke i första hand stannat vid Bourget. Det är nog en kinkig uppgift att ur hans produktion utvälja en lämplig skollektyr. Man måste gratulera lektor Collin till ett särdeles lyckligt fynd. Personligen har jag alls ingen sympati för den reaktionära strävan, som utmärker den senare Bourget, liksom han för övrigt aldrig tillhört mina gudar. Även beträffande den presentation av en bland huvudfigurerna, som göres i början av Monique, har man anledning att känna sig en smula reserverad. Den goda Hippolyte Franquetot är för visso en sympatisk ärkereaktionär. Ett litet ironiskt stänk består honom väl också författaren, men på det hela taget synes gubbens utfall mot revolutionen och dess följder och hans motsvarande kärlek till l'ancien régime lika mycket lätta författarens hjärta som hans eget. Ingen må emellertid här upptaga min betänksamhet som den rättrogne demokratens korstecken inför den aristokratiska kättarens farliga irrläror. Men jag misstänker, att en icke ringa del av vår skolungdom i hemmen bli så pass fullproppade med tjänliga piller mot tidens demokratiska gift, att skolan åtminstone bör akta sig för att fostra sina alumner till

Digitized by Google

oförstående gnatare mot de samhällsformer, i vilka de en gång skola verka och samverka med alla goda krafter.

Därför skulle jag önskat, att den präktiga Hippolyte tagits betydligt mera humoristiskt från författarens sida. Man får hoppas, att den förnuftige läraren förfogar över den strålkastare, som behövs för att ställa inledningen i den rätta belysningen.

Med den gjorda reservationen lämpar sig *Monique* alldeles förträffligt som skollektyr. Människoskildringen är ypperlig, miljön allt annat än banal, och handlingen har det moment av spänning, som är en stor förtjänst hos en text avsedd för skolbruk.

Kommentaren är till stor del skriven på franska, ett plus i mångas ögon, ett crux i andras. Själv sätter jag ett frågetecken med hänsyn till det närvarande läget. Men texten är måhända utgiven på längre sikt. Och få vi, det alla goda makter och myndigheter give, franskan åter »uppflyttad» till klass fem, och bli vi samtidigt förskonade från att åter begåvas med studenttemat, så må förvisso alla franska kommentarer hälsas välkomna.

Flertalet av kommentarens anmärkningar avse tolkning av textställen, varvid utgivaren dels inskränker sig till att lämna en fransk synonym, dels ger den svenska ekvivalenten, dels slutligen begagnar båda dessa metoder på en gång. Den sakliga kommentaren är omsorgsfull, av intresse också de etymologiska upplysningar och de grammatiska utredningar, som lämnas. I allmänhet synes kommentaren gjord med god urskillning och klok begränsning, men man kunde givetvis här och var önska en något större fyllighet, liksom också ställvis tycka en anmärkning onödig. Det kan emellertid inte hjälpas, att det alltid över kommentarer av översättningstypen kommer något av godtyckligt, tillfälligt och ometodiskt. Vem frågar sig inte ofta inför lämnad översättningshjälp i en kommentar: »Varför just detta uttryck tolkat, och inte exempelvis det eller det?» Ett bestämt krav synes man emellertid böra uppställa med hänsyn till de tolkningar, som lämnas: Utgivaren bör aldrig inskränka sig till att söka utfinna det bästa möjliga svenska uttrycket, utan därjämte genom angivande av glosornas grundbetydelse antyda sammanhanget mellan denna och den föreslagna tolkningen. I allmänhet äro lektor Collins översättningar mycket goda, såsom var att vänta av den erfarne och skicklige lärare han är, men inte sällan lämnar hans metod i här berört hänseende rum för kritik.

Här nedan följa några andra erinringar till textens och kommentarens detaljer: 2,4 *exploitent,* den franska omskrivningen är mindre lycklig på grund av de båda *leur,* som hänföra sig till skilda ägare; 2,7 *fattig (tynande) tillvaro,* bättre *torftig*; 10 *dégénérescense vansläktande,* djärvt substantiv, bättre *förfall;* 2,22 *donne sur* återfinnes i *Hammar*; 3,15 «Jusqu'où aurait-il monté, on ne le sait pas», denna för franskan så karaktäristiska direkta frågeform, där svenskan brukar indirekt form, borde ha påpekats; ofta sättes frågetecken efter frågan, och svarssatsen tryckes som

Digitized by Google

självständigt led; 3,26 på detta ställe bör nog åt *le régime* ges en vidare tolkning än *l'Ancien régime*; 8,9 [*occupé*] inskjutet som utfyllnad till *à considérer* är icke på sin plats, då infinitivkonstruktionen har sin tillfredsställande förklaring i det föregående *demeura*, jmfr det kanske vanligare *rester*; 11,14 *Watteau* anföres här icke som en framställare av »les sujets champêtres, les fêtes de village» i egentlig mening utan som den förfinade rococons «peintre des fêtes galantes» (rad 6); namnet användes inte häller alldeles i betydelsen av «tableau de Watteau» utan av Watteaufigur, W.-gestalt; 12,9 *os*, naturligare hade väl varit att anmärka: l's se prononce au singulier; 13,12 bör vara *egzɔd*; rättas böra likaledes de märkliga transkriptionerna av 16,11 *Lingendes*, 40,29 *solennellement*; 13,21 *devenait*, förklaringen är oriktig, då *devenait* uppenbarligen har typisk imperfektbetydelse: *var på väg att bliva*; de ungas förhållande var i full utveckling, innan père Franquetot lagt märke till någonting; 14,30 *toutes professionnelles et qu'il*, denna användning av *et* framför attributsbisatsen borde väl inte förbigås i kommentaren; 17,25 översättningen är förträfflig, men borde icke stället ha givit anledning till en erinran om skillnaden mellan svensk och fransk emfas i liknande fall: »det var *jag* (och inte *du* eller *han*) som blev glad», men däremot utan motsättning: »den som blev glad, det var jag»; 17,30 *obestämd (liten) aning*, bättre *dunkel;* 18,8 *coupons* knappast nödvändigt att omskriva och översätta, i varje fall är det förklarande men icke här tolkade *titres d'intérêt* betydligt benigare; i sammanhang härmed må anmärkas att utgivaren vid 58,14 använder *i kommentaren* uttrycket *aboutissant à*, vilket senare *i texten* vid 62,16 anses böra särskilt tolkas; 18,10 läs *celui-là* (texten); 21,14 är icke användningen av imperfektum *se rendait* förtjänt av ett påpekande? jmfr «je me rends» med motsvarande svenskt presens i st. f. futurum, däremot i sv. indirekt tal väl knappast, som ofta i franskan, imperf. i st. f. futurum preteriti; 23,14 *personne de vous* borde ha påpekats och jämförts med det mera korrekta 24,28 *aucun de vous*; 26,25 *épouse* märk stilarten!; 27,1 *Je n'avais qu'à prendre*, här användes imperf. liksom 97,26 *pouvait, devait* och 99,1 *fallait* i betydelsen av *condition. passé*; överhuvud borde utgivaren oftare än som skett ha sammanfört det samhöriga; 27.4 *de savoir* = *taga reda på*, vilket borde ha påpekats, då betydelsen *få veta* ligger nära till hands; med sistnämnda betydelse skulle prep. *de* beteckna en arkaism; 35,14; 40,16 här hade ju varit ett mycket lämpligt ställe att göra en sammanställning och visa, hur den lösa förbindelsen med *que* (35,14) sannolikt uppstått ur en tidigare juxtaposition av två huvudsatser (40,16); 52,20 varför icke (i st. f. *se montre*) *frémit* med tillfogad ordagrann översättning? 54,21 *uppvaknandet* icke *drömmen* var det sorgliga, alltså = »plötsligt väckes ur sin dröm till den bittraste verklighet» (naturligtvis efter vederbörlig tolkning av *subir* och *sursaut*); 55,27 jmfr 67,4; 64,11 jmf 69,7; 105,20 *se rött* förekommer i samma betydelse i svenskan; 115,17 det anförda datum stämmer icke med textens uppgift s. 15,1.

Digitized by Google

Möjligen kunna dessa små påpekanden vinna beaktande vid en ny upplaga av den förträffliga och synnerligen rekommendabla bok, varmed lektor Collin åter riktat vår franska skollitteratur.

Herman Söderbergh.

Pages françaises, choix de récits modernes avec des notes en suédois par **Hugo Hultenberg,** Stockholm 1920, Norstedt. Pris 5,65 (!).

Anmälaren är obetingat en vän av krestomatier som underlag för studiet av de främmande språkens litteratur. Det är inte min avsikt att i detta sammanhang upptaga i hela dess vidd frågan om vilketdera bör föredragas, det enskilda arbetet av *en* författare eller läseboken, som upptager ett urval av flera. Frågan sammanhänger delvis med det gamla aldrig utdebatterade och aldrig nöjaktigt besvarade spörsmålet om språkundervisningens mål, särskilt på gymnasiet. Så mycket kan väl utan vidare sägas, att om målet avser att i någon mån glänta på porten till de olika ländernas litterära kulturvärld, så kan detta helt enkelt icke förverkligas genom att inskränka gymnasiets textläsning till, låt oss säga för engelskans och tyskans vidkommande *fyra* enskilda arbeten, för franskans två à tre.

Men är man väl inne på läsebokens område, så hopa sig svårigheter av allehande art vid fastställandet av urvalet. Först inställer sig den viktiga principfrågan: Hur långt bakåt i tiden bör man gå? Om man besinnar, att den *språkliga* sidan av undervisningen, även där den i görligaste mån får en litterär orientering, dock är den väsentliga, så synes det vara naturligt, att man endast väljer modernt gods. Då det hela på skolstadiet *måste* bli styckeverk, hur rikligt tillgodosedd en specialiserad språklinje än bleve, så får man inte gapa över för mycket utan nöja sig med att stycket blir enhetligt och avrundat. I alla fall tycker man ibland, att en gymnasist rimligtvis inte borde lämna skolan utan att ha gjort den ringaste bekantskap, vare sig med 'le siècle de Louis XIV' eller sjuttonhundratalet eller ens det tidigare artonhundratalet. Vore kanske idealet rent av en krestomati, som jämte litterära översikter över klassicismen och romantiken, naturligtvis sammanställda ur franska litteraturhistorikers arbeten, gåve någorlunda fylliga prov av ett mindre antal bland dagens storheter och författare från artonhundratalets senare hälft? I varje fall komme en sådan bok att tillgodose kravet på en introduktion i det främmande språkets litteratur, samtidigt med att den lika viktiga fordran på tidslig enhetlighet i det språkliga stoffet icke trädes för nära.

Lektor Hultenberg har gjort sitt val bland den i strängaste mening moderna litteraturen. Hans tre äldsta namn äro François Coppée, Anatole France och Paul Bourget; av de övriga presen-

Digitized by Google

teras de flesta här för första gången i den svenska skolbokslitteraturen. Det behöver ej sägas, att urvalet är gott. De enskilda styckena äro litterärt värdefulla; måhända snuddar dock Tristan Bernards "Sleeping" vid det obetydliga. Så långt anmälarens bekantskap med de representerade namnen sträcker sig, synes utgivaren också ha nått sitt sannerligen icke lätta syfte att inom en så begränsad ram giva någonting på samma gång intresseväckande och för sin upphovsman karaktäristiskt. Inom parentes må nämnas, att i likhet med Coppées «Mon ami Meurtrier» även Anatole Frances «Les Pains noirs» förut utgivits för skolbruk, den senare i Polack & Rodhes utmärkta samling «Pages choisies du XIXe siècle».

Kommentaren är på det hela taget förträfflig. I allmänhet har utgivaren låtit sig angeläget vara att icke blott ge en god svensk tolkning av vissa uttryck utan också en översättning av frasernas huvudord. Små, kanske allt för små, men värdefulla orienteringar lämnas över de företrädda författarne.

Några randanmärkningar skola här göras:

Sid. 1 *ignorer,* betydelsen *icke vilja veta av* är ytterst sällsynt, upptages icke en gång av D. G.; det är väl närmast participe passé *ignoré* (okänd och därför icke uppmärksammad, förbisedd) som har en betydelse, vilken närmar sig till det svenska lånordets; (jmfr. dock s. 62 *ignorer = icke låtsa om,* men ej i föraktlig mening) i allmänhet är det väl anledning att för svenska elever framhålla skillnaden mellan ordets betydelse i franskan och svenskan; 26 *ce* för *le* i datum är väl knappast *obrukligt,* ehuru naturligtvis mindre brukligt; 26 textens r. 7 *de la copier* borde ha påpekats: rättare *la permission de,* jmfr. bl. a. *Malot,* Sans famille, éd. Rodhe p. 104: «j'ai demandé à votre maître *de* vous garder»; *de* frf. infinitiv med samma subj. som det finita verbets är arkaistiskt; 28 uppfattningen av det pleonastiska objektet *le* såsom det egentliga objektet »förtydligat» av ett följande tillägg är väl diskutabel; är det icke så, att tillägget, ehuru i oklar gestalt, redan föreligger för språkmedvetandet och tillsvidare *föregripes* genom det pronominella objektet?; 40 *notaire* bör förklaras, då det ju alls icke motsvarar vårt sv. notarie; 52 varför icke tolka det verkligt svåra uttrycket «par quelques forces subtilement deplacées», exempelvis: »genom en ytterst fin förändring i krafternas samspel»?; 57 *péril* uttalas också *peri:j* vid sidan av *peri* och *peril;* 83 *que les siens ni lui n'étaient pas* ett något vårdslöst uttryck, som måhända valts i stilistiskt syfte i st. f. det mera regelrätta, men här kanske pedantiska *ni les siens ni lui n'étaient;* 95 *faire basse main sur* borde ha förklarats närmare; 97 que fait-elle, *s'il vous plaît?* Elle déjeune, översätt: vad tror ni väl den (polisen) gör? Jo, frukosterar; »det vore allt roligt att veta» passar näppeligen här; 108 *s'en fussent ils souvenus, qu'ils eussent... oublié* är ett högst intressant ställe, vilket emellertid icke kan helt jämställas med s. 35 *vous ne l'auriez* etc.; kontaminationer av

Digitized by Google

detta slag äro icke ovanliga, se utredningen hos *Tobler,* Verm. Beitr., zweite Reihe, s. 134—135; jmfr. också ovan vad som säges till Collin 35,14, 40,16.

Till sist några tryckfel: 23, näst sista raden > *ce;* 46, r. 16 stryk *la;* 96, r. 10 > *maintenant;* 137, r. 14 > *fin.*

Detta högst värdefulla bidrag till vår franska skollitteratur, som anmälaren för sin del redan upptagit i ring IV, har bara ett fel: det oerhörda priset.

Herman Söderbergh.

Hjalmar Falk, *Det tyske Sprogs Syntax.* Efter prof. Falks manuskript utgit av Studentutvalget. Kristiania 1914. 7: —

Akademiske Avhandlinger over tysk Sprog, utgit ved Hjalmar Falk. Kristiania 1917.

I. *Thorolf Holmboe, Untersuchungen über den Gebrauch des Konjunktivs in der neuesten deutschen Literatur.* IV + 68 s. Pris 1: 60.

II. *Rudolf Stenstad, Untersuchungen über die deutsche Wortstellung.* 69 s. Pris 1: 60.

III. *Asta Schiødt-Larsen, Sprachliche Eigentümlichkeiten einiger norddeutschen Schriftsteller.* VI + 51 s. Pris 1: 40.

Det torde säkerligen ej vara utan nytta för våra svenska språklärare, att deras uppmärksamhet riktas på arbeten, som utkommit i våra grannländer. Ett par av ovanstående norska verk förtjäna även i hög grad att bli bekanta i vårt land, och jag skall i det följande underkasta dem en kort granskning.

Främst bland dem står utan tvivel Det tyske Sprogs Syntax. Författaren är den inom språkvetenskapliga kretsar välkända professorn i tyska vid Kristiania universitet, Hjalmar Falk, bekant framför allt genom sin verksamhet på den nordiska och allmänt germanska filologiens områden. Föreliggande arbete, vars utgivande efter hans manuskript ombesörjts av Studentutvalget vid det norska universitetet, var ursprungligen blott ämnat för hans föreläsningar, och boken bär märkbara spår av sitt ursprung i sin ytterst knapphändiga och kortfattade form, som tydligen var avsedd att i föreläsningens muntliga framställning få en fylligare gestalt. Ett annat spår av sin uppkomst visar arbetet i de upprepningar, som här och var förekomma. Sådana äro väl motiverade vid en fortskridande föreläsningsserie, men i en för studium avsedd lärobok ersättas de lämpligen med hänvisningar.

Boken är byggd på historisk grundval. Förf. påpekar själv, att Pauls Mittelhochdeutsche Grammatik bör läsas jämnsides med hans arbete, "da begge verker gjensidig supplerer hinanden", och han gör själv ständigt hänvisningar till Pauls arbete (9:de uppl., 1913). Men dessa historiska synpunkter omöjliggöra ingalunda

Digitized by Google

bokens användning även av de språklärare, som ej äga förutsättningar att kunna följa med hänvisningarna till gotiskan, fornhögtyskan, fornnordiskan etc. Det historiska perspektivet förhindrar långt ifrån överblicken av det nu faktiskt givna språket.

Med sin uttömmande behandling av företeelserna och sin ytterst rikhaltiga exempelsamling — det ingalunda minst värdefulla i arbetet — är arbetet väl värt att uppmärksammas även i vårt land. Självfallet kunna här och där anmärkningar göras, men i stort sett förtjänar boken med sin vederhäftighet att studeras såväl av våra tyska språklärare i allmänhet som framför allt av de studerande, som för sina licentiatstudier vilja och behöva inhämta kännedom om tysk historisk syntax. Visserligen finnes numera Pauls stora arbete Deutsche Grammatik, där syntaxen utförligt behandlas i III delen, men en fördel framför denna erbjuder Falks bok i sin koncentration.

De tre små akademiska avhandlingar, som utgivits av prof. Falk, behandla samtliga modern tyska och ha alla sina förtjänster. Bäst är utan allt tvivel Holmboes undersökningar över konjunktiven. Hans arbete är emellertid ingalunda och avser ej heller (enligt förordet) att vara en uttömmande behandling av ämnet utan inskränker sig till att söka utreda "einige der wichtigsten Konstruktionen, in denen der Konjunktiv vorkommt". I själva verket förhåller det sig så, att bortsett från den hypotetiska konj. och konj. i jämförelsesatser (inalles 20 sidor) utgör boken en på fullt moderna författares arbeten byggd redogörelse för modus och tempus i indirekt anföring. Författarens behandling av de förstnämnda grupperna erbjuder ganska mycket av intresse, och han är i stort sett vederhäftig och försiktig i sina uttalanden. Huvuddelen av arbetet utgör emellertid som sagt en redogörelse för den indirekta anföringen och innefattar två avdelningar: Welcher Modus? och Welches Tempus?, inom vilka författaren sökt att genom olika klassifikationer få ett riktigt grepp på den indirekta anföringens skiftande företeelser. Framställningen är nog så intressant, men den visar blott alltför tydligt, hur lönlöst det är att söka uppställa några regler eller ens tendenser inom ett gram matikområde, som icke har stadgat sig och som väl antagligen aldrig kommer att göra det, så länge så vitt skilda inflytelser som dialekt, av latinet påverkade grammatikregler och den subjektiva uppfattningen av verklighet resp. overklighet allt efter omständigheterna göra sig gällande och (ofta i samma sats) ge olika utslag.

Stenstads arbete börjar med en kritisk granskning av Erdmanns och Braunes bekanta teorier, enligt vilka det avgörande för den tyska ordföljden är verbets plats. Åtskilligt i denna kritik är oberättigat, och vad själva huvudsaken beträffar bygger författaren i sin egen uppdelning likaledes på verbets placering. I stället för Erdmanns typ I (verbet intager andra rummet i satsen)

Digitized by Google

får han en typ med två underavdelningar, en, där första platsen intages av subjektet (S), och en andra, där denna första plats innehaves av en annan icke-verbal satsdel än subjektet (A). Alltså I a) S V A A .. I b) A V S A A ... Erdmanns typ II (V på första platsen) och III (V på sista platsen, d. v. s. bisatsordföljden) slås av Stenstad (på grund av det för dem gemensamma, att V ej skiljer satsens övriga delar från varandra) tillsamman till en typ med två underavdelningar, av vilka den senare ytterligare uppdelas, allt eftersom satsen börjar med en konjunktion (K), med ett fråge- eller rel.-pron. i subjektsfunktion (kS, t. ex. *Wer den Brief geschrieben hat, muss es sagen)* eller slutligen med ett dylikt pronomen, som icke är subjekt (kA, t. ex. *An wen er den Brief sandte, weiss ich nicht).* Hans typer bli alltså:

II a) V S A A ... II b) { K S A A ... V / kS A A ... V / kA S A A ... V

Författarens indelning är alltså blott en utveckling och (delvis) omändring av Erdmanns typer. Efter denna kritiska granskning av äldre teorier övergår författaren till att efter sina egna typer gruppera och exemplifiera olika slag av satser och satsdelar. Denna utredning är emellertid långt ifrån fullständig och ej heller alltid självständig (på sina ställen är den ett referat av andras arbeten, framför allt Behaghels), men den är rätt läsvärd och saknar ingalunda intressanta punkter.

Asta Schiødt-Larsens Sprachliche Eigentümlichkeiten einiger norddeutschen Schriftsteller är utan tvivel det svagaste arbetet i serien. Det vore säkerligen intressant att en gång få en samlad redogörelse för de syntaktiska egenheterna inom tyskans olika språkområden i stil med vad Kretschmers utmärkta Wortgeographie der hochdeutschen Umgangssprache givit med hänsyn till ordförrådet. Det föreliggande arbetet upptar till behandling icke blott syntaktiska egendomligheter utan även en del företeelser på ljud- och formlärans områden, som författarinnan ansett anmärkningsvärda. Tyvärr tillfredsställer emellertid resultatet icke ens ganska lågt ställda anspråk på omdöme och tillförlitlighet. Eller vad sägs (för att först taga upp en principfråga) om att ett arbete över nordtyska författares språkliga egendomligheter även tar upp saker, som nordtyskan har gemensamma med andra språkområden? Visserligen anser sig förf. (enl. förordet) böra taga upp det mest iögonenfallande av "von der regelrechten Schriftsprache abweichende Ausdrucksweisen — besonders in der Wortstellung — die nicht speziell niederdeutsch sind, sondern der alltäglichen Umgangssprache von ganz Deutschland angehören". Men t. ex. en sådan ofrånkomlig regel som placeringen av *haben* framför inf. och part. i satser som *Dass du die Franzosen hast über den Katzensteg führen lassen* torde icke kunna hänföras enbart till det vardagliga umgängesspråket. Bland de felaktigheter, jag noterat, skall jag här blott

Digitized by Google

anföra några av de mest flagranta fallen. Ett tryckfel ur Sudermanns Katzensteg (sid. 281): *keine verschlossene Türen* "ist wohl als ein Überrest älterer Schreibweise zu erklären". I min edition av boken är part. böjt regelbundet. — Ett lustigt feltag är (sid. 10) hennes utredning av Frenssens förmodade användning av *Regen* som neutrum i *Dennoch lag etwas über dem Land wie erstes Regen* (Jörn Uhl 315). Det är här icke fråga om den tyska motsvarigheten till got. *rign* (sv. *regn)* utan om den regelrätt neutrala substantiverade infinitiven av *sich regen* (ang. utelämnande av refl.-pron. vid dylik substantivering hänvisar jag till Paul, Deutsche Gramm. III § 115). — Förf. kan ej förklara formen *verwehten* i följande sats ur Jörn Uhl s. 310: ... *waren die Kinder haltlos und verwehten.* "Vielleicht beruht sie auf einer dialektisch eigentümlichen, starken Abwandlung des sonst schwachen Verbs *verwehen* — oder dieses Verb gehört zu denjenigen schwachen Verben, von denen vereinzelt ein starkes Partizip mit einer besonders gefärbten Bedeutung gebräuchlich ist, wie z. B. *verschroben* (< schrauben), *verwunschen* (< verwünschen), *unverhohlen* (< verhehlen)". Så förf. Den enkla förklaringen på gåtan är, att *verwehten* icke är ett partizip utan blott och bart en imperfektform av *verwehen.* — På tal om utbrytning av prepositionsadverbial ur bisatsen och dess placering efter dennes finita verb anföres (sid. 47) även ett ex. ur Klaus Hinrich Baas sid. 136: ... sein neuer Helfer sass in einem uralten, grossen Ölrock, den der Mann aus der Plicht genommen und ihm hingeworfen *hatte, auf dem Bord zu seinen Füssen.* Hur man kan föra *auf dem Bord zu seinen Füssen* till *hingeworfen hatte* (i st. f. till *sass)* är mig obegripligt.

Jag vill ingalunda förneka, att det för den på dialektområdet oerfarne kan finnas åtskilligt nyttigt och användbart i Asta Schiødt-Larsens bok, men den måste läsas med sträng kritisk sovring och ständig granskning av påståendenas riktighet.

N. Otto Heinertz.

Übungen im englischen Tonfall, von *H. Klinghardt* und *G. Klemm.* Cöthen, Otto Schulze, 1920, (208 sidor).

Works, even chapters, on English intonation are so rare, that this volume should receive a sympathetic welcome among students of modern languages, apart from the intrinsic merits of a book that has at last succeeded, in spite of difficulties and delays, in getting itself and Prof. Klinghardt's observant studies into book-form. Not least in Sweden should this manual be seriously considered and its teaching incorporated, as far as possible, with class-room lectures on phonetics and elocution. It is not, at least at first sight, an easy book to digest; but then it is not an easy

Digitized by Google

subject to handle. For intonation is intimately bound up with stress as well as with breath-grouping, and to devise clear symbols that will make these things comprehensible in the printed page is a problem in itself. Sweet's stress-marking was so unsatisfactory that it never, as far as I can recall, found a single imitator: his breath-grouping is frankly grotesque: and his notes on intonation only touch the fringe of the subject. More recently the difficulty of distinguishing between word-stress and sentence-stress has troubled not a few phonetic transcribers, but none of them seemed to a realize that some of the onus of sentence-stress could be conveniently and scientifically borne by indicating the pitch of a few emphatic members of the group. In Prof K.'s system, single underlining marks the raising of the pitch to the normal, double underlining the raising of the pitch above the normal. The employment of these, and other practical devices, enables the author to eschew such typographical difficulties as beset Mr. Daniel Jones when he published his intonation curves, and his excellent chapter on intonation in the "Outline of English Phonetics. Among other devices may be noted the printing of a word in italics to mark the 'compound rising intonation', and simple signs to indicate rising and falling intonation, principal, secondary and weak stress, arsis and thesis, and the fusion of two intonations. Once these signs have been mastered by the reader, it will be easy for him to impart the correct intonation to the illustrative passages, which are supplied in rich measure.

The book must be regarded primarily as a practical, rather than as a theoretical, contribution to the subject. It would therefore be fairer to let it be tested as a drill-manual than to regard it as an effort to supply some hiatus in grammatical exposition. For those who are occupied with the latter, it may prove a veritable store-house of valuable material. One thing the author accentuates from the beginning, viz, the importance of recognising the part that is played by 'even stress' in English: this is the corner-stone of the structure. The importance is all the greater to a German reader inasmuch as his own tongue is almost a stranger to 'even stress', and naturally the professor takes some time to get into his stride. But we are soon face to face with more intricate problems, where other languages are brought in for comparison, i. e. Swedish. These comparative specimens and illustrations are most interesting and instructive. They help to show us some of those subtle differences that the ordinary ear cannot appreciate. Striking are the frequent cases in English where a higher pitch is preceded by a rising intonation, which latter is usually absent in German and invariably absent in French. One conclusion to be drawn from this is that the *musical* notation is unsuitable for transcribing or indicating English intonation. Prof. K.'s apparently less scientific method is truer to the facts.

Digitized by Google

Intonation is an elusive subject, but this sterling contribution to its theory and practice cannot fail to make it more tangible, and should do much to throw light on a branch of phonetics that has hitherto received but scant attention.

G. E. Fuhrken.

Rättelse.

Som »Moderna Språk» måste trycka och utdela studentstilarnas nummer redan dagen efter skrivningarna, så blir det oundvikligt, att tryckfel insmyga sig i översättningarna, och översättarna bruka inte beklaga sig. Men sista gången fanns i undertecknads översättning av stycket om Franska Akademien ett fel, som kan bli vilseledande, och jag ber därför få återställa den riktiga formen, såsom den stod i mitt manuskript. Jag skrev: »Peut-être son influence a-t-elle été *le* plus grande» och inte »la plus grande», såsom sättaren ansåg sig böra sätta, förmodligen påverkad av vanan att se ett feminint adjektiv åtföljt av feminin artikel och utan att ana, att här låg en fälla såsom på andra ställen i stycket. Franska Akademiens inflytande jämföres nämligen med sig själv på andra tider och inte med andra inflytanden. »*Le plus*» är i så fall adverb liksom »mest» på svenska.

P. Méaly.

* * *

Det var naturligtvis icke sättaren utan undertecknad, som (med ett milt uttryck) påverkades av »vanan att se ett feminint adjektiv åtföljt av feminin artikel». Den dagen, då Moderna Språks stilnummer går i press (och ehuru ifrågavarande översättning tillhörde första dagens skrivningar, kom mskr. mig tillhanda först på lördagsmorgonen samtidigt med andra dagens stil), är så uppfylld av ändelserättningar och parentesräkningar m. m. dyl., att tyvärr arbetet med korrekturläsningen till slut blir ganska maskinmässigt. Därför kan ett fel som det ifrågavarande insmyga sig trots manuskriptet.

H. Otto Heinertz.

Röhr's Boktryckeri, Malmö 1920.

Digitized by Google

Stanford University Libraries
3 6105 005 667 147

PB
5
M6
v. 14

Kungsholmens kommunala
flickskolas bibliotek

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
CECIL H. GREEN LIBRARY
STANFORD, CALIFORNIA 94305-6004
(415) 723-1493

All books may be recalled after 7 days

DATE DUE

Digitized by Google

Digitized by Google

Stanford University Libraries
3 6105 005 667 147

PB
5
M6
v. 1

Kungsholmens kommunala
flickskolas bibliotek

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
CECIL H. GREEN LIBRARY
STANFORD, CALIFORNIA 94305-6004
(415) 723-1493

All books may be recalled after 7 days

DATE DUE

Digitized by Google

Digitized by Google